

αντί

Περίοδος Β'
Τεύχος 632
Παρασκευή
11 Απριλίου 1997
Δρχ. 500

Φενάκη ή πανάκεια; *Η ειρηνευτική δύναμη* *στην Αλβανία*

ΚΑΖΙΝΟ ΦΛΟΙΣΒΟΥ

Ένα πόρισμα αγνώστου πατρός!

**ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ
ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ**

Ο αδύνατος κοινωνικός διάλογος

ΕΚΛΟΓΕΣ ΣΤΗ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ:

Στο χείλος της έκρηξης

Ο Άρης Μπερλής γράφει
για τον Άλλεν Γκίνσμπεργκ

Η Λίζυ Τσιριμώκου γράφει
για τους «ιδανικούς αυτόχειρες»

Προς Κώστα Λιάσκα:
Ανοιχτή επιστολή σε έναν παλιό «συμπολεμιστή»

ΝΕΦΕΛΗ - ΙΣΤΟΡΙΑ

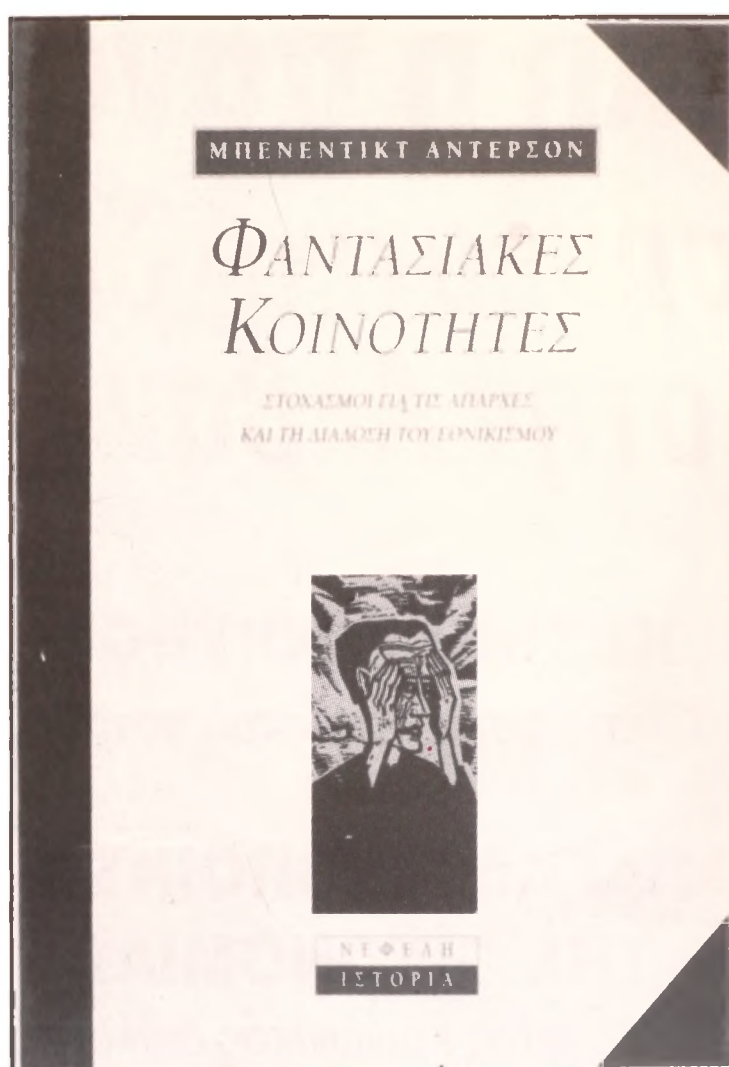
Διεύθυνση: ΑΝΤΩΝΗΣ ΛΙΑΚΟΣ

Μπένεντικτ Άντερσον

ΦΑΝΤΑΣΙΑΚΕΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΕΣ

Στοχασμοί για τις απαρχές και τη διάδοση του εθνικισμού

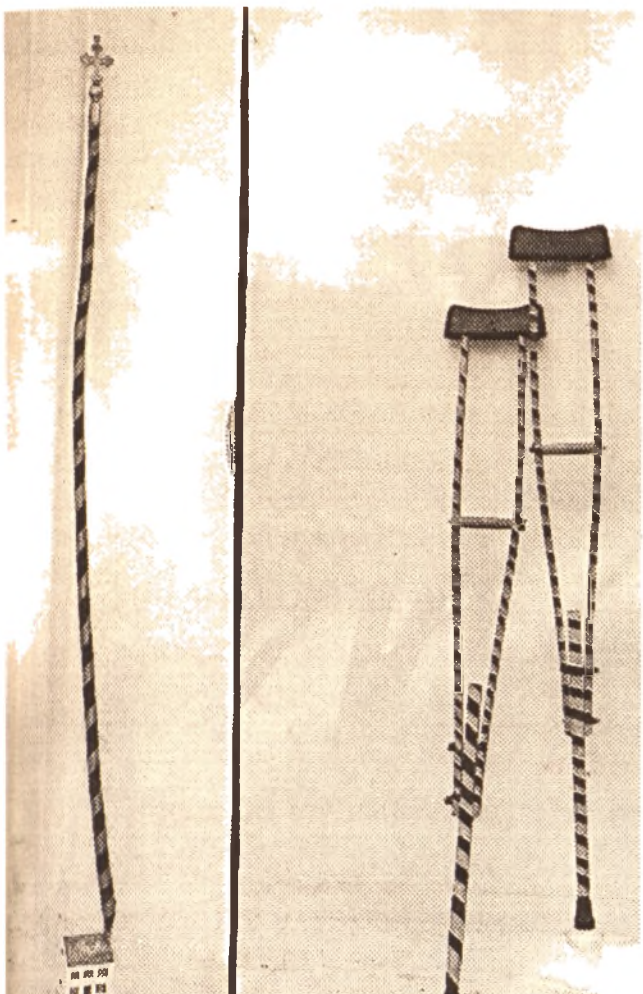
Ορίζοντας τα έθνη ως φαντασιακές πολιτικές κοινότητες, ο Benedict Anderson εξερευνά τόσο τις πολιτισμικές όσο και τις πολιτικές συνθήκες συγκρότησής τους. Ο συγγραφέας εστιάζει το ενδιαφέρον του σε πολύπλευρα και αλληλοδιαπλεκόμενα ζητήματα όπως η αλληλόδραση ανάμεσα στον καπιταλισμό και τις σύγχρονες τεχνολογίες εκτύπωσης και διακίνησης εντύπων, η παρακμή παραδοσιακών πολιτικών καθεστώτων (όπως η κληρονομική βασιλεία), οι μετασχηματισμοί της θρησκευτικής πίστης, οι μεταβαλλόμενες αντιλήψεις για το χρόνο, η γλωσσική έκφραση. Η ποιότητα της ανάλυσης και ο πλούτος του εμπειρικού υλικού που αφορά τόσο στην Ευρώπη όσο και στην Ν.Α. Ασία, την Αμερική και την Αφρική καθιστούν το βιβλίο μια από τις σημαντικότερες θεωρητικές συμβολές στην μελέτη του εθνικισμού σήμερα.

Ο BENEDICT RICHARD O' GORMAN ANDERSON γεννήθηκε στην Ιρλανδία το 1936. Σπούδασε κοινωνική ανθρωπολογία και ανατολικές γλώσσες. Είναι καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Cornell (ΗΠΑ). Με το έργο του *Φαντασιακές Κοινοότητες* έχει καθιερωθεί ως ένας από τους σημαντικότερους σύγχρονους θεωρητικούς του εθνικισμού.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ ...*Η άλλη άποψη στο βιβλίο*

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80, ΤΗΛ.: 36 07 744, FAX: 36 23 093

Περίοδος Β' · Έτος 24ο · Τεύχος 632
 Παρασκευή 11 Απριλίου 1997 · Δρχ. 500
ΑΝΤΙ - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
 Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα
 Τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107
 ANTI ON-LINE: <http://www.compulink.gr/anti>
 E mail: anti@compulink.gr
ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης
ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ: Ηλίας Κανέλλης
ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ-ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ: Τασία Ρούμπου
ΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Δημήτρης Γκέκας
ΜΟΝΤΑΖ: Τασία Λεβόν
ΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ισαίου 5, Περιστερί
 Τηλ. 57.22.201
ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:
 ίσια συνδρομή: 26 τεύχη, Εξάμηνη: 13 τεύχη
ΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 5.000 δρχ., Ετήσια 10.000 δρχ.,
 για Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 40.000 δρχ.
 Φοιτητική ετήσια: 8.000 δρχ.
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:
 Εξαμ.: 38 δολ., Ετήσια: 75 δολ.,
 ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:
 Εξαμ. 44 δολ., ετήσια 88 δολ.
ΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης
 Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα
ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: ΔΡΧ. 500,
ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΔΡΧ. 1.000
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία
 της Αθήνας: Περιοδικό ΑΝΤΙ,
 για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:
 Άντρο του Βιβλίου - Α Πουλουκτσά και Σία Ε.Ε.
 Πλατεία 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 285.857

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- ΣΕΛ. 12 ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ** Για τον αδύνατο κοινωνικό διάλογο κυβέρνησης και εργαζομένων, γράφουν ο **Κ. Τσαλόγλου** και ο **Τ. Παππάς**
- ΣΕΛ. 16 ΚΑΖΙΝΟ ΦΛΟΙΣΒΟΥ** Η Βάσω Παπανδρέου, τελικά, δεν συγκρούστηκε με τον Κώστα Λαλιώτη, χάρη σε ένα πόρισμα αγνώστου πατρός! Του **Ρεπόρτερ**
- ΣΕΛ. 23 ΦΕΝΑΚΗ Ή ΠΑΝΑΚΕΙΑ;** Για την αναγκαιότητα αποστολής της διεθνούς ειρηνευτικής δύναμης στην Αλβανία, και τις σχέσεις της Ελλάδας με τη γείτονα χώρα, γράφουν οι **Κώστας Χατζηκωνσταντίνου-Μιλτιάδης Σαρηγιάννης** και ο **Αντώνης Ζήτουνας**
- ΣΕΛ. 30 ΕΚΛΟΓΕΣ ΣΤΗ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ** Στο χείλος της απόγνωσης. Του ανταποκριτή μας στη Σόφια **Νίκου Χίου**
- ΣΕΛ. 34 ΓΚΑΝΑ: Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ** Ποιο θα είναι το μέλλον του σταθεροποιητικού προγράμματος του ΔΝΤ; Γράφει ο **Αστέρης Χουλιάρης**
- ΣΕΛ. 38 «ΜΕΙΟΝΟΤΙΚΕΣ» ΓΛΩΣΣΕΣ** Σε λιγότερο γνωστές όψεις του φαινομένου της ευρωπαϊκής πολυγλωσσίας αναφέρεται η **Όλγα Προφίλη**
- ΣΕΛ. 48 ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΟΥΡΛΙΑΧΤΟΥ** Ο Άλλεν Γκίνσπεργκ δεν μένει μια εδώ. Ο Άρης Μπερλής γράφει για την ποιητική του τέχνη
- ΣΕΛ. 50 ΤΟ ΦΑΣΜΑ ΤΗΣ ΑΥΤΟΧΕΙΡΙΑΣ** Μ. Μητσάκης, Α. Παπαδιαμάντης, Γ. Βιζυηνός. Γράφει η **Λίζυ Τσιριμώκου**

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Αποτυχημένη χώρα, σελ. 4

ΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ

Γιώργος Φιλδισάκος, σελ. 5

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Αντήνωρ, σελ. 6

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ

Σχόλια, σελ. 8

ΟΙ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΤΑΙ

Κ. Κουφογιώργος, σελ. 24

ΚΟΣΜΟΔΡΟΜΙΟ

Διεθνή, σελ. 36

ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΙΣ

Στην κοινωνία-θέαμα, σελ. 43

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

Πολιτισμός, σελ. 46

ΑΓΡΙΑ-ΗΜΕΡΑ

Π. Ιωαννίδης, σελ. 62

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ

σελ. 64

ΚΑΙ ΤΑ ΛΟΙΠΑ

Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλος, σελ. 66

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: Ζωγραφική του Μάριου Σπηλιόπουλου. Περισσότερα γι' αυτήν στο επόμενο τεύχος.

ΑΠΟΤΥΧΗΜΕΝΗ ΧΩΡΑ ΣΤΟΝ ΑΠΟΤΥΧΗΜΕΝΟ ΚΟΣΜΟ

Η ΑΛΒΑΝΙΑ αναδείχθηκε ως η περιοχή που δοκιμάστηκε ο σύγχρονος κόσμος. Κοντά στις ανεπτυγμένες χώρες, μέσα στην Ευρώπη, δίπλα στην Ιταλία — όχι τόσο μακριά όσο το Ζαΐρ ή η Ναμίμπια — η Αλβανία βρίσκεται δίπλα μας. Οι «Αλβανοί» αναδεικνύονται σε πρότυπα της κοινωνικής απόρριψης· κουβαλούν όλες τις αμαρτίες: δικές τους και δικές μας.

ΜΕ ΔΥΣΚΟΛΙΑ οι αναλυτές προσπαθούν να βάλουν σε τάξη και να ερμηνεύσουν όσα συμβαίνουν στη γειτονική μας χώρα. Το πυραμιδικό σύστημα και η εισβολή δεκάδων αστυνομικών στους χώρους του πανεπιστημίου του Αυλώνα, όπου είχαν συγκεντρωθεί οι απεργοί πείνας φοιτητές, ήταν η αφορμή μιας πρωτοφανούς εξέγερσης.

ΣΥΣΣΩΡΕΥΜΕΝΕΣ τραυματικές εμπειρίες, στέρηση, πολιτική καθυστέρηση, είναι μερικοί από τους λόγους που μπορούν να ερμηνεύσουν τις εικόνες που παρακολουθήσαμε τον τελευταίο μήνα στις τηλεοπτικές μας οθόνες.

ΣΕ ΛΙΓΕΣ ΜΕΡΕΣ η πολυεθνική δύναμη εγκαθίσταται στην Αλβανία. Η εικόνα που θα διαμορφωθεί θα είναι η αντίστροφη της σημερινής. Θα αναδυθεί τότε — διακινδυνεύουμε την πρόβλεψη — μια άλλη Αλβανία: πειθαρχική και ήρεμη θα επιστρέψει στα καθημερινά. Εάν, βεβαίως, υπάρξει η σωστή και ήρεμη αντιμετώπιση της κατάστασης από την πολυεθνική δύναμη.

ΕΤΣΙ ΟΜΩΣ θα αναδειχθούν και πάλι ο ρόλος και οι ευθύνες του ανεπτυγμένου κόσμου απέναντι στις χώρες του Τρίτου Κόσμου. Ο ρόλος και οι ευθύνες αυτές είναι πολύ σύνθετες και δεν σταματούν βέβαια στις αποστολές «ανθρωπιστικής βοήθειας».

ΡΟΛΟΣ και ευθύνη είναι η αναδιοργάνωση του κόσμου που μέλλει να ζήσουμε. Αλλά αυτό απαιτεί εγρήγορση της αλληλεγγύης και ανάπτυξη του αισθήματος συμμετοχής στη μοίρα του γείτονα. Γιατί αυτός ο γείτονας κάποια στιγμή θα είναι ο ίδιος ο εαυτός μας.

αντί

ΛΟΓΙΚΗ Κ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ

ΣΤΗΝ ΑΥΤΗ ΜΙΑΣ ΝΕΑΣ ΧΙΛΙΕΤΙΑΣ
Η ΕΡΓΑΣΙΑ ΔΕΝ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΜΕΝΕΙ ΙΔΙΑ.
ΝΕΕΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΕΙΣ ΑΝΑΤΕΛΛΟΥΝ!

ΤΣΙΜΠΟΥΚ-ΟΓΛΑΝ

ΝΤΕΛΑΛΗΣ

ΔΥΝΑΜΙΚΗ
ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΟΝ
ΡΑΓΔΑΙΑ ΑΝΑΠΤΥΣ-
ΣΟΜΕΝΟ ΤΟΜΕΑ
ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ!

ΑΝΟΙΧΤΕΙΤΕ ΣΤΙΣ
ΛΕΟΦΟΡΟΥΣ ΤΩΝ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ!

ΣΑΡΑΦΗΣ

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΣ ΧΡΗΜΑΤΟ-
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ
ΣΕ ΜΙΑ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ
ΑΓΟΡΑ

ΣΤΑΧΟΜΑΖΟΧΤΡΑ

ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙ-
ΡΙΣΗ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ
ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ

ΑΣΧΟΛΗΘΕΙΤΕ ΜΕ ΜΙΑ Η΄
ΚΑΙ ΜΕ ΟΛΕΣ!

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΒΙΝΑΙ ΕΔΩ ΤΩΡΑ
ΚΑΙ ΣΑΣ ΠΕΡΙΜΕΝΕΙ!

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Άλλο μειονότητα, άλλο ΜΑΒΗτες

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ διάλογος, «ριζικές αλλαγές στο καθεστώς αγοράς εργασίας», μικρές εξεγέρσεις στην ΠΑΣΚΕ, Αλβανικό, Σκοπιανό, κινητικότητα στις ελληνοτουρκικές σχέσεις, με τους Αμερικανούς να μας προειδοποιούν, παρό ταύτα, ότι δεν αποκλείεται κάποιο θερμό επεισόδιο στο Αιγαίο, αφού, ενίοτε, «τα πράγματα πηγαίνουν στραβά», χωρίς αυτό να το θέλουν ούτε οι κυβερνήσεις, ούτε οι λαοί, ούτε οι συμμαχίες, ούτε οι διεθνείς οργανισμοί! (Ταύτα έφη Τόμας Νάιλς, ο αμερικανός πρέσβης στην Αθήνα, στη γνωστή συνέντευξή του, στο *Βήμα*...).

Και η κυβέρνηση: Τι να προφτάσει και πόσες τρύπες να κλείσει: Πάνω που έπλεε σε πελάγη ευδαιμονίας για την αποκλιμάκωση του πληθωρισμού (από 6,6% στο 6%), ενεφανίσθη ο Τζιοβάνι Ραβάζιο, γενικός διευθυντής Οικονομικών Υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για να της διαμηνύσει ότι «εφόσον δεν μειωθούν οι δημόσιες δαπάνες η Ελλάδα δεν θα εκπληρώσει τους στόχους του Προγράμματος Σύγκλισης». Και «ωσεί» να μην έφτανε η επισημάνση αυτή, ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας Γιάννος Παπαντωνίου παραδέχτηκε (ύστερα από λογής παρεμβάσεις, στο πλαίσιο του συνεδρίου του περιοδικού

Economist), ότι η υστέρηση στα έσοδα του Δημοσίου έφτασε αισίως τα 90 δισεκατομμύρια δραχμές! [Επιμύθιο: *Άλλαι αι βουλαί των οικονομικών μας υπουργών, και άλλαι αι βουλαί των πραγμάτων...*]. Όσο για τον «κοινωνικό διάλογο» –που, υποτίθεται ότι άρχισε ή αρχίζει– όλοι μεν, κατ' αρχήν, συμφωνούν, πλην οι ενστάσεις, οι επιφυλάξεις, η αναφορά στα «κεκτημένα» ή στις «σκληρές και αντιεργατικές (κυβερνητικές) επιλογές», παίρνουν και δίνουν! Τη διοίκηση της ΓΣΕΕ, πάντως, απασχολεί –μεταξύ άλλων– και η απόφαση της ΕΣΑΚ (ΚΚΕ) να προχωρήσει σε χωριστή εκδήλωση για την Εργατική Πρωτομαγιά. Τι, ακριβώς, σηματοδοτεί η απόφαση αυτή; Είναι το πρώτο βήμα προς την οργανωτική διάσπαση του εργατικού κινήματος ή υπογραμμίζει, απλώς, τη «γραμμή» του ΚΚΕ: πέντε κόμματα, δύο πολιτικές;

ΑΛΒΑΝΙΑ: ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΑΓΜΑ

Τελικά και ύστερα από απανωτές δυσχέρειες, φαίνεται ότι η αποστολή της πολυεθνικής στρατιωτικής δύναμης στην Αλβανία, παίρνει σάρκα και οστά. Όσο για το ελληνικό τάγμα (που θα απαρτίζεται από 700 μόνιμους αξιωματικούς, υπαξιωματικούς και οπλίτες πενταετούς θητείας), η

κύρια δύναμή του θα εγκατασταθεί περιοχή των Τιράνων, ενώ ένας λόχος σταλεί στο λιμάνι του Αυλώνα.

Κεντρική αποστολή της πολυεθνικής στρατιωτικής δύναμης είναι, φυσικά, βοήθεια προς τους «πεινώντας και κρύβοντας την δικαιοσύνην» Αλβανούς, αλλά και στερεά η επισιτιστική, νοσοκομειακή, μακευτική και οικονομική βοήθεια ένα λαό που πολύ δεινοπάθησε από λογής «υπαρκτούς» δικτάτορες (Χ. Αλία, Μπερίσα) και που έμελλε να γίνετο η απάτη των παρατραpezών. Όσο, η κεντρική αυτή αποστολή της διεθνούς δύναμης φαίνεται να «διαφεύγει» από τους δικούς μας εθνόφρονες (ΜΑΒΗ και άλλους), οι οποίοι πολύ θα ήθελαν συνδυάσουν την παρουσία ελληνικού στρατού στην Αλβανία με την «απελευθέρωση της Βορείου Ηπείρου». Γι' αυτήν ελεεινολογούν την κυβέρνηση Σημίτη, η οποία όχι μόνο δεν επέμενε στην παρουσία ελληνικού στρατού στη Νότιο Αλβανία (όπου και η ελληνική μειονότητα), –άκουσον! άκουσον!– εισηγήθηκε την εγκατάσταση του ελληνικού τμήματος στην περιοχή των Τιράνων, ως επιβεβαίωση ότι η Ελλάδα κινείται μόνον από αλληλεγγυακές συμπαράστασης προς ένα γειτονικό λαό. Η Ελλάδα, δηλαδή, αναπληρωτής υπουργός Εξωτερικών Παπανδρέου, δεν παίζει πολιτικά παιχνίδια εις βάρος του ελληνικού λαού, ούτε χεύει στη δημιουργία «ζώνης ελληνικής επιρροής» στην Αλβανία. Ενδιαφέρει φυσικά, για την ανάπτυξη και την προώθηση της ελληνικής μειονότητας, αλλά η πεποίθησή αυτή είναι αλληλένδετη με την ίδια ανάπτυξη και προκοπή του αλβανικού λαού. Όλα αυτά, όμως, θεωρήθηκαν γραμμάτια για τους λογής υπερπατριώτες οι οποίοι τότε ανακαλύπτουν, εν έτει 1997, τη «μεγάλη ιδέα» και εισβάλλουν ενόψει αλβανικού εδάφους, για να υπομνήσουν ότι η «Βόρειος Ηπειρος παραμένει ελληνική» και τότε εισηγούνται –στην περίπτωση της ΠΓΔ της Μακεδονίας– την ίδρυση ελληνικής «ζώνης ασφαλείας».

ΣΟΦΙΑΝΟΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΙΔΗΣ

ΤΑ ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΤΑ
η καταγραφή μιας δεκαετίας

ΘΕΜΕΛΙΟ

Παρασκευή 18 Απριλίου 1997

Αίθουσα ΕΣΗΕΑ,

ώρα 12 το μεσημέρι

Παρουσίαση του νέου βιβλίου του
Σοφιανού Χρυσοστομίδα

Τα πριν και τα
(Η καταγραφή μιας δεκαετίας)

Θα μιλήσουν ο Λεωνίδας Κύρκος
και οι δημοσιογράφοι
Γιώργος Βότσης και Νίκος Φίλης.

ως των συνόρων μας, κατά το πρότυπο-Ισραήλ, στον Λίβανο. [Ωστόσο η φιλία και η δραστηριότητα των κυρίων δεν σχετίζεται με το αίσθημα αναιτίας που συνέχει τους απλούς Έλληνο-μονοτικούς και οι οποίοι, όπως και οι Αλβανοί, υποφέρουν από τις ληστείες-εκβιάσεις των ενόπλων συμμοριών. αυτό, όμως, άλλο η προτίμηση των των μειονοτικών για ένα ελληνικό στην περιοχή τους (αντί Ιταλών ή των ή Ισπανών ή Δανών...), και αλ-γαλοϊδεατισμός που καλλιεργούν οι ελματίες των «τόξων», της κραυγής ψευτοπατριωτισμού].

Α- ΑΓΚΥΡΑ : ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ

ΚΙΝΗΤΕΣ επί (μήνες!) ελληνοτουρ-σχέσεις, συνεχίζουν να εμφανίζουν κίνηση. Τα όσα μεσολάβησαν είναι, όλω γνωστά: Δήλωση Πάγκαλου ότι κία είναι ένα κομμάτι της ευρωπαϊ-τορίας, απάντηση του Καρανταγί, ρύ του Τουρκικού ΓΕΕΘΑ, ότι ανοί-ώτος, τη θύρα του ελληνοτουρκικού ου, ανταπάντηση του πρώτου με γέφυρες», η σημαντικότερη από τις ήταν η δήλωση ότι η Ελλάδα δεν εται «άμεσα» να επεκτείνει τα χω-ης ύδατα στα δώδεκα μίλια, υπό την ό-τι η τουρκική πλευρά θα ανακαλέ-σω σε επίπεδο πρωθυπουργού, σε επίπεδο υπουργού Εξωτερικών-ήρυξη της τουρκικής Βουλής περί belli»

ΠΙΘΕΤΑΙ ότι η κινητικότητα αυτή σμένως δεκτή από την Ουάσινγκτον. οι Αμερικάνοι, άνθρωποι δύσκολοι ψίμοιροι, εξακολουθούν να δυστρο-Πρέπει η Κύπρος να ακυρώσει τη για για τους ρωσικούς πυραύλους... η Λευκωσία, και κατ' επέκταση η να αποδεχθούν την αμερικάνικη η για μορατόριουμ στις πτήσεις αε-ών πάνω από την Κύπρο... Πρέπει η να βοηθήσει (πείθοντας τους ευρω-εταίρους της και, πρωτίστως, τους ρύς...) για την ενσωμάτωση της ρς στην Ευρωπαϊκή Ένωση!

Ι ΣΤΙΓΜΗΣ, πάντως (και παρά την ητητα στις ελληνοτουρκικές σχέσεις), ι δεν προτίθεται να συναινέσει στην ρση κοινοτικών πόρων υπέρ της ρς, εφόσον η Αγκυρα δεν δίδει ικα-κή απάντηση στους τρεις όρους που ρονται στη δήλωση της 15ης Ιουλίου. οι αναλυτές υποστηρίζουν ότι η ρι δεν πρόκειται να σωθεί με την ρση ή μη των 375 εκατομμυρίων ECU

(περίπου 115 δισ. δραχμές) που παραμένουν δεσμευμένα λόγω του ελληνικού βέτο και ότι η δέσμευση του ποσού αυτού απλώς «εξυπη-ρετεί» την Τουρκία, η οποία εμφανίζεται ως θύμα του ελληνικού αντιτουρκισμού, κ.λπ. Αποτέλεσμα: Αντί η Τουρκία να είναι δέ-κτης πιέσεων, για όλα όσα της καταμαρτυ-ρούν στη σφαίρα των ανθρωπίνων δικαιω-μάτων, αλλά και του Κυπριακού, και του Κουρδικού, το παίζει συνεχώς «αδικούμε-νη»! Τελικά, δεν πιέζεται η Τουρκία αλλά η Ελλάδα.

FYROM: NEA ANABOLH;

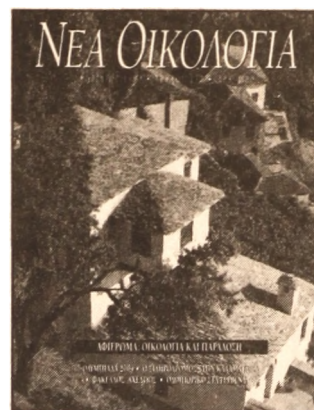
ΑΙΣΘΗΤΗ βελτίωση ενεργάνιζαν, τις μέρες αυτές, οι σχέσεις μας με την ΠΓΔ της Μακεδονίας (FYROM)... Το επιβεβαίωναν, μέχρι προχθές, τόσο ο υπουργός Εξωτερικών Θ. Πάγκαλος όσο και ο πρόεδρος του Συνασπισμού Ν. Κωνσταντόπουλος, που επισκέφθηκαν και οι δύο, πρό-σφατα, τα Σκόπια και συναντήθηκαν με τον πρόεδρο Κ. Γκλιγκόρφ και άλλους κορυφαίους παράγοντες της χώρας αυτής. Για τη FYROM, η Ελλάδα είναι ο πιο αξιόπιστος φί-λος. Και αν πρόκειται να επιλέξει μεταξύ όλων των γειτόνων της (Αλβανών, Βουλγάρων, Σέρβων και Ελλήνων), η πρόκριση είναι και πάλι υπέρ των Ελλήνων...

ΚΑΙ, ΟΜΩΣ, άρχισαν ξανά να δη-μοσιεύονται πληροφορίες, σύμφω-να με τις οποίες ορισμένα κυβερνη-τικά στελέχη εισηγούνται στον πρω-θυπουργό «να μη σπεύσει να αποδε-χθεί συμβιβαστική λύση» (με την αποδοχή κάποιου σύνθετου ονόμα-τος, που ενδεχομένως θα προτείνει το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ), διότι «οι καιροί ου μενετοί» και διό-τι, μεταξύ άλλων, η ΝΔ, υπό τη νέα της ηγεσία, θα εκβάλει κραυγήν με-γάλην, για την απεμπόληση των ιε-ρών και οσίων του έθνους, κ.λπ.

ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ, ασφαλώς, υπάρ-χουν. Και ούτε είναι βέβαιο ότι ο Κ. Γκλιγκόρφ θα μπορέσει να «περά-σει» οποιαδήποτε συμβιβαστική λύ-ση στο θέμα του ονόματος. Αξίζει όμως να καταγραφεί η αναφορά στον νέο ηγέτη της ΝΔ, ο οποίος, για να αποδείξει το... νέο κύμα του κόμ-ματος, επανέρχεται στα στερεότυπα του προκατόχου του! Μόνο που το ευρωπαϊκό γίγνεσθαι, το οποίο συ-νεχώς επικαλείται, δεν ανέχεται ού-τε την κατασκευή «εχθρών», ούτε

απολυτοποιήσεις, ούτε φθηνούς λαϊκι-σμούς. Αντιθέτως απαιτεί «σοβαρότητα», «υπευθυνότητα», «αξιοπιστία», «αποτελε-σματικότητα» – όρους που χρησιμοποίησε ο κ. Κ. Καραμανλής, στο συνέδριο του Economist, αλλά μόνο ως σχήμα λόγου, όπως προκύπτει. Εκτός αν οι σχετικές πληροφορίες είναι πρόωρες...

ANTHNSWP

NEA ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ

ΤΕΥΧΟΣ 150
ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1997

Μηνιαία εμβέβωση,
Μαυρομυλάκη 39,
106 80 Αθήνα,
τηλ.: 3624323,
τηλ./fax: 3619837,
e-mail: ecology@hol.gr

Στο τεύχος Απριλίου της ΝΕΑΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ διαβάστε:

στην ΕΠΙΚΑΡΟΤΗΤΑ:

- Κυνομαχίες: πίσω απ' τη βιτρίνα
- Κατεδαφίσεις αυθαιρέτων στο Νομό Ηλείας
- Επίσκεψη στον Κουρδικό καταυλισμό του Αγίου Ανδρέα
- Το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα Δράσης υπέρ των Απειθούμενων Ειδών
- Αντιπυρηνικοί διαδηλωτές συγκρούονται με αστυνομικούς στη Γερμανία
- Αυξάνουν τα όρια... αυξάνουν τους ρύπους
- Τραμπουκισμοί και οικολογία στο Διόνι
- Η... κραυγή των αρμών

ΑΦΙΕΡΩΜΑ: ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

- Η ζωή στην Ελλάδα της Τουρκοκρατίας
- Έλληνες και Οικολογία
- Τα αγριοπούλια στις παραδόσεις του λαού μας
- Η αθρονητική τεχνική στην Ελλάδα
- Τα δάση της Ελλάδας
- Γεωργία και Τοπίο

ΦΑΚΕΛΟΣ: ΑΧΕΛΩΣ

- Η ανατομία μιας Μελέτης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων
- Εκτροφή και γεωργική παραγωγή
- Χρονογράφημα: Εικόνων Παρ-εκτροφές

• Διαβάστε ακόμη:

- **ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ:** Ο Κεραμικός της Αθήνας (β' μέρος)
- **ΟΛΥΜΠΙΑΔΑ 2004:** Το κόστος ενός οράματος
- **ΚΟΙΝΩΝΙΑ:** Ένας εναντίον όλων και όλοι εναντίον ενός
- **ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟ:** Μια γνωριμία - περιπλάνηση στα Γρεβενά
- **ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ:** Να επαναλειτουργήσει η σιδηροδρομική γραμμή Καθαμάτας - Μεσσήνης

Και όπως πάντα: ΚΑΘΕ ΜΗΝΑ, ΕΥΡΩΟΙΚΟΛΟΓΙΚΑ, ΠΛΗΘΗ ΚΑΙ ΚΕΡΑΜΟΙ, ΔΙΕΘΝΗ, ΒΙΒΛΙΟΕΠΙΛΟΓΕΣ, ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, ΤΑ ΝΕΑ ΤΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ, ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ «ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ», ΤΟΠΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ κ.ά.

ΤΟ ΑΒΑΤΟ

Από το βήμα της Βουλής ο υπουργός Δημ. Τάξης Γ. Ρωμαίος ανακοίνωσε, μετά λύπης, ότι ο τσιγγάνικος καταυλισμός στα Άνω Λιόσια αποτελεί κέντρο διακίνησης ναρκωτικών και «άβατο» για την ελληνική Αστυνομία. Με άλλα λόγια ο υπουργός ανακοίνωσε με κάθε επισημότητα την ύπαρξη του πρώτου επίσημου γκέτο στην περιοχή της πρωτεύουσας.

Από το 1982, που το κράτος παραχώρησε την έκταση του καταυλισμού, οι τσιγγάνοι άκουσαν, συνήθως προεκλογικά, πλήθος υποσχέσεων. Τους υποσχέθηκαν, φως, νερό, αποχέτευση, αίθουσες διδασκαλίας. Καμία από τις κυβερνητικές εξαγγελίες στις οποίες ο ίδιος ο πρωθυπουργός είχε προβεί το περασμένο καλοκαίρι δεν υλοποιήθηκε. Αντίθετα οι μόνοι κρατικοί λειτουργοί που επισκέφτηκαν τους τσιγγάνους στο ΟΔ.ΔΥ ήταν οι Ειδικές Δυνάμεις Αστυνομίας για να εισβάλουν, να κακοποιήσουν, να πυροβολήσουν. Με τις ευλογίες της συντηρητικής μερίδας του Τύπου. Και κατά τ' άλλα διανύουμε το ευρωπαϊκό έτος κατά του Ρατσισμού. Στις 3/4 εκπρόσωποι των Αλληλέγγυων Πολιτών Άνω Λιοσίων, του Τμήματος Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συνασπισμού και άλλων αντιρατσιστικών οργανώσεων επισκέφθηκαν τον καταυλισμό, αποδοκίμασαν τις δηλώσεις του υπουργού και εξέφρασαν την συμπάραστασή τους στους «κολασμένους» των Λιοσίων...

Λ.Β.

ΤΣΟΥΚΑΤΟΣ!

Είναι χρησιμότεροι και παίζουν ρόλο σημαντικό ομολογουμένως οι ασπάλακες των κομματικών μηχανισμών. Αυτό είναι αναμφισβήτητο. Μπορούν να κάνουν θαυμάσια την δουλειά τους, τόσο που οι εκτός των μηχανισμών να τους αντιμετωπίζουν ακόμη και με θαυμασμό. Η δομή των κομμάτων και κυρίως του «Κινήματος» είναι τέτοια ώστε να είναι το είδος λίαν χρήσιμο. Ειδικότερα στο «Κίνημα» εμεγαλούργησαν ενίοτε οι έχοντες εκπαιδευθεί στις αριστεριστικές ομάδες. Όμως οι ασπάλακες εκτελούν σωστά την εργασία τους στο σκότος, στα παρασκήνια και στους υπονόμους. Τι συμβαίνει άραγε όταν έρχονται στο φως, αν όχι στο φυσικό, στο τηλεοπτικό έστω; Συμβαίνει ό,τι και στην περίπτωση του «στρατηγού» Τσουκάτου. Εμφανίζονται τυφλοί ως είναι. Όσο αποτελεσματικοί είναι στο σκοτεινό παρασκήνιο, τόσο ζαλισμένοι εμφανίζονται στο φωτεινό προσκήνιο.

Σεβόμενοι την ιστορία ακόμη και του τελευταίου αριστερισάντος και κατανοώντας τον πόθο του για εξουσία, δεν θα κακολογήσουμε τον **δογματικό** κομαντάντε, υιοθετώντας όσα κακόβουλα διαδίδονται, απ' αυτούς που τον χαρακτηρίζουν δολίως και απαξιωτικώς **εκσυγχρονιστή Χμερ**, πως δήθεν μέσα σε 30 έτη κατόρθωσε να κάνει τρεις επαναστάσεις: από τον **Πολ Ποτ**, τον **Εμβέρ Χότζα** και την **χήρα του Μάο** έφθασε στον **Α. Παπανδρέου** και αμέσως μετά στον **Κ. Σημίτη** και στην **Ευρώπη**. Είδηση θα ήταν άλλωστε, κατά την ταπεινή μας γνώμη, ότι δεν ανεκάλυψε ακόμη τον **Ντεγκ Χσιάο Πινγκ**, πράγμα απολύτως ψευδές. Για μας ο **Θ. Τσουκάτος** είναι έξυπνος, επαρκής και αξιοθαύμαστος αφού κατόρθωσε να κάνει ακριβώς τέτοια πρόοδο και να χειρισθεί τόσο αποτελεσματικά, σαν ικανός «στρατιωτικός», κατά το 1996 τον κομματικό μηχανισμό.

Στο προσκήνιο ο **Θ. Τσουκάτος** εμφανίζεται όλο και συχνότερα τελευταίως, και μάλιστα το περασμένο Σάββατο **παρεχώρησε** τηλεοπτική συνέντευξη στον **Ν. Αθανασίου (Μεγα)**, με καθυστέρηση ενός έτους διότι ο «αντίστοιχος Τσουκάτος της Ν.Δ. Π. Μολυβιάτης» δεν θέλησε να δώσει, όπως είπε ο ευπρεπής πλην αστοχήσας δημοσιογράφος. Αναφερόμαστε σ' αυτήν την λεπτομέρεια ώστε να επισημάνουμε το σφάλμα του καλού δημοσιογράφου. Όχι δα και ομόλογος του **Π. Μολυβιάτη** ο **Τσουκάτος!** Ομόλογος του **Μπάλιου**, δεκτόν.

Αλλ' ας παρουσιάσουμε εν περιλήψει όσα αποκαλυπτικά είπε ο **Θ. Τσουκάτος**. Ότι είναι «γιος μπακάλη» που «έφθασε τόσο ψηλά» και το ζητούμενο γι' αυτόν είναι να «προσέχει να μην πέσει». Οι πιο συνηθισμένες λέξεις και εκφράσεις που εχρησιμοποίησε ήσαν οι «καθοδήγηση», «σύντροφοι», «το Κίνημά μας». Δεν παρέλειψε να αναφερθεί και στην φιλοδοξία που έχει μπει στον οικογενειακό του βίο: **manager**. Παρ' όλο που η σύζυγός του **Πόπη** εδήλωσε προσφάτως ότι θέλει να γίνει **manager**, αυτός ετόνισε ότι «**παραμένει ιδεολόγος και επαναστάτης** όπως ήτανε και στα νιάτα του», ότι είναι υπερήφανος για την θητεία του ως καθοδηγητού στο **ΕΚΚΕ** και ότι τώρα εργάζεται, ανιδιοτελώς, για το δημόσιο συμφέρον· ως απόδειξη δε προέβαλε το επιχείρημα: «αν ήταν για τα

χρήματα, θα πήγαινα να δουλέψω στον ιδιωτικό τομέα σαν **μάντζερ**, αφού έχω οργανωτικές και καθοδηγητικές ικανότητες». Περιζήτητοι μάντζερ οι πρώην «καθοδηγητές»! Αυτή είναι η φιλοδοξία τους, στο τέλος μεγάλης πορείας τους προς τον... **εκσυγχρονισμό**. Έτσι «**παραμένει επαναστάτης**» και εξήγησε ότι απ' **ΕΚΚΕ** προσεχώρησε στο **ΠΑΣΟΚ** διότι «τον άγγιξε σύνθημα "Η Ελλάδα στους Έλληνες"», αυτό το σύνθημα τον έφερε, λέει, στο **ΠΑΣΟΚ** «του **αείμνηστου** προέδρου **Ανδρέα Παπανδρέου**» και αυτή την ευαισθησία διατηρεί και σήμερα: «μ' αρέσει να πηγαίνω στα **Ελλάδικα**, που είναι πολύ καλά μαγαζιά, μ' αρέσουν και μιλούνε».

Όμως είπε κι άλλα ενδιαφέροντα ο εμπειροτέχνης συγχρονιστής-μάντζερ. Πως το **ΠΑΣΟΚ** του Σημίτη είναι «η **Αριστερά της πράξης**, το μόνο αριστερό κόμμα στην Ελλάδα, που θα φέρει την Ελλάδα στο κλαμπ ισχυρών χωρών της Ευρώπης». Με «μπροστάρη» Τσουκάτο στο... **εκσυγχρονιστικό προτσές**. Πως «η **Αριστερά** δεν έχει ολοκληρωμένη άποψη για την πορεία της **Ευρώπης**», αλλά ο **Τσουκάτος** έχει. Ακόμη και για το ρωπαϊστή **Μιχ. Παπαγιαννάκη** είχε μια συγκεκριμένη φράση να πει εν τη μεγαλοψυχία του. Όχι, δεν τον ούτε **ρεβιζιονιστή** ούτε **ρεφορμιστή** και τον αναγνίζει ως αριστερό! Παρ' όλη λοιπόν την επίδειξη μεφροσύνης, δεν απέριψε ωστόσο τον χαρακτήρα του στρατηγού, διότι: «**βασικό είναι το ζήτημα ευρωπαϊκής στρατηγικής**». Και οι στρατηγικές χρειάζονται, να είναι φυσικόν, στρατηγούς, ώστε να ευοδωθεί το «**μικρό πείραμα στην Ευρώπη, να πετύχουμε τη σύγκλιση**» στις περικοπές στις κοινωνικές δαπάνες», στρατήγη που θα επιτύχει αφού «**η κυβέρνηση επιδιώκει διά μέσου σοσιαλιστικές αρχές**». Μίλησε και για την **Κεντρική Αριστερά**, για σύμπραξη εν όψει των δημοτικών εκλογών και για διάλογο, διότι «**πρέπει η Αριστερά να ΓΡΑΜΜΗ για όλα τα μεγάλα ζητήματα**». Θα της δώσουμε γραμμή φυσικά ο **Τσουκάτος**. Κατά τα άλλα ετόνισε τόσο οι Αριστεροί (όχι αυτοί «της πράξης», οι όλοι των «σαλονιών») αλλά και οι δεξιόι «**ΔΕΝ ΜΠΟΡΟΥΝ ΚΑΤΑΝΟΗΣΟΥΝ ΤΟΝ ΤΡΟΠΟ ΠΟΥ ΕΜΕΙΣ ΑΣΚΟΥΜΕ ΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ**». Γι' αυτό και εξακολουθεί να υφίσταται «**διαχωριστική γραμμή: πρόοδος και συντήρηση**»...

Αναμφιβόλως ο **Κ. Σημίτης** χρειαζόταν έναν τέτοιο άνθρωπο ώσπου να επικρατήσει στο **ΠΑΣΟΚ**. Σήμερα, στο φως, παίρνει δύναμη και φως από τον ίδιο **Τσουκάτος**. Εμείς, παρ' ό,τι ο **Τσουκάτος** -αλαζονικά- πιστεύει το αντίθετο, κατανοούμε τον τρόπο που ασκεί εξουσία. Γι' αυτό και κλείνουμε αυτό το σημείο με μια παρατήρηση: Υποθέτουμε ότι ο πρωθυπουργός έχει διαβάσει **Μακιαβέλλι**, ο οποίος θα συνέβουλε και τώρα, εξόντωσέ τον! Ή αν τον ενοχλεί η κυνική φορά στην φλωρεντιανή δημοκρατία, ας πράξει πιο ψά ό,τι έμαθε κατά την θητεία του στην παπανδρεϊκή δημοκρατία, πλάι στον **Α. Παπανδρέου**: και τώρα, πέτα τον. Εξ άλλου έχει ήδη «**γράψει ιστορία**».

ΣΗΜΕΡΟΝ: ΠΛΟΥΣΙΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ

ΘΑ ΣΑΣ ΦΑΝΕΙ
ΑΣΤΕΙΟ, ΑΛΛΑ ΕΙΝΑΙ
ΚΑΠΟΣ ΒΑΡΗΚΕΟΣ.

ΦΟΙΤΗΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ

Τις ώρες που σύρονται αυτές οι γραμμές, Τετάρτη βράδυ, δεν είναι γνωστά ακόμη τα αποτελέσματα των φοιτητικών εκλογών. Όμως οι ενδείξεις αυτών των αποτελεσμάτων έγιναν γνωστές. Και δεν μπορούν παρά να μας χαροποιούν διότι:

- α. Μειώθηκε η αποχή.
- β. Υποχώρησε η δύναμη των δυο μεγαλύτερων παρατάξεων ΔΑΠ και ΠΑΣΠ.
- γ. Αυξήθηκε η δύναμη των Ανεξαρτήτων.

Δηλαδή μέσα πάμε καλά...

ΠΡΟΟΔΕΥΤΙΚΟΤΗΤΑ ΠΟΥ ΦΑΙΝΕΤΑΙ

Πάνω στο θόρυβο που δημιουργήθηκε με τους δεκάδες θανάτους ναρκομανών. Ο βουλευτής του ΠΑΣΟΚ Νάσος Αλευράς κατέθεσε ερώτηση προς τον πρωθυπουργό με την οποία, μεταξύ άλλων, ζητάει την αποποινικοποίηση της χρήσης χασίς. Αν αναλογιστούμε την "ηχηρή" αρνητική απάντηση που είχε δώσει ο Ε. Γιαννόπουλος στην ίδια ερώτηση, που είχε καταθέσει προ μηνών η Μ. Δαμανάκη, η πρόταση του Ν. Αλευρά θα πέσει στο κενό. Γιατί τότε, αφού και ο ίδιος γνώριζε την απάντηση, κατέθεσε την ερώτηση; Γιατί η "προοδευτικότητα" δεν αρκεί να υπάρχει αλλά και να φαίνεται...

Ο ΧΟΥΛΙΓΚΑΝ

Ο Βαγγέλας Γιαννόπουλος επετέθη λαύρος κατά της τηλεοπτικής εκπομπής «Ερωτοδικείο». Θα επιληφθεί, λέει, ως υπουργός Δικαιοσύνης γιατί τον ενοχλεί η... χυδαιότητα! Εμείς νομίζουμε ότι ο χουλιγκαν των ΜΜΕ το κάνει για λόγους επαγγελματικού ανταγωνισμού. Θυμάστε που πέρυσι τοιόν καιρό παρίστανε τον πρόεδρα στο τηλεοπτικό δικαστήριο που είχε στήσει στον ΣΚΑΪ; Ή ο ίδιος τον ξεχνάει στο τηλεοπτικό παραδικαστήριο που έστησε από το Κ29 του Κουρή; Ποιος ήταν η υποσώπηση της χυδαιότητος στα ΜΜΕ; Ως τότε θα τον ανέχονται και μάλιστα να παριστάνει τον «συγχρονιστή» υπουργό Δικαιοσύνης;

Σημειώστε ότι απαγορεύθηκε με απόφαση του Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης η κυκλοφορία της ταινίας «Μακεδονία» του προστατευόμενου τού Βαγγέλα, με απόφαση μάλιστα που δεν εφεσιβάλλεται. Ο τελευταίος άθλος του Γιαννόπουλου είναι ότι εκάλυψε την παρανομία Κουρή διά της υπουργικής ρουσίας του στην Θεσσαλονίκη, ώστε να μην τολμήσει να επέμβει τότε ο εισαγγελέας. Αυτός είναι ο μετανοήτος αυριανιστής Βαγγέλας. Όσο για την αντιδικία του με το «Ερωτοδικείο», προτείνουμε στον παραγωγό της κιτς εκπομπής να κάνει θέμα τον Βαγγέλα: «Αντίσταση στα Σόδομα».

Χαρίστως τους παραχωρούμε το φωτογραφικό υλικό όπου του πετάνε σουτιέν οι στριπτιζέζ στα Σόδομα, τα οποία επιχορηγούσε ως υπουργός Εργασίας.

Α, αυτές τις ημέρες παρίστανε πάλι και τον ηγέτη της Εθνικής Αντίστασης εκδίδοντας ένα βιβλίο που λέει τι έκανε αυτός κι ο Άρης Βελουχιώτης. Επειδή πιστεύουμε ότι δεν είναι απλώς γραφικός, αλλά έχει διαπράξει τόσα, έχει βιάσει όλους τους θεσμούς, καλόν θα ήτο οι πραγματικοί αγωνιστές της Εθνικής Αντίστασης να καταθέσουν τις μαρτυρίες τους για την καπηλεία της Εθνικής Αντίστασης και τον ψευδοηγέτη της. Τους δίνουμε και τίτλο: Αντίσταση στα Γόμορα. Δεν το διαβάσαμε το πόνημα, αντως ξυγίζει τουλάχιστον όσο δύο τούβλα.

M.B.

Λ.Β.

ΚΟΤΕΣ ΚΑΙ ΓΙΑΟΥΡΤΙΑ

Το γνωστό βρετανικό χιούμορ θριάμβευσε πάλι. Ο εργατικός Τόνι Μπλέρ, όπου σταθεί κι όπου βρεθεί βλέπει μπροστά του ένα τεράστιο κοτόπουλο για να του θυμίσει τη δειλία του απέναντι στον τηλεοπτικό διάλογο με τον Τζων Μέιτζορ -τι μανία κι αυτή των «σοσιαλιστών»- να μην μιλάνε με τους πολιτικούς τους αντιπάλους. Σκέφτεστε τι θα συνέβαινε εάν τύχαινε ένα ανάλογο περιστατικό στον δικό μας εκσυγχρονιστή; Ολόκληρος ο πολιτικός κόσμος, σύσσωμος ο Τύπος και η κοινή γνώμη θα το κατεδίκαζαν με βδελυγμία. «Υποβιβάζεται ο πολιτικός διάλογος», «πολιτικός χουλιγκανισμός» και άλλα τέτοια φαιδρά και σοβαροφανή θα ήταν το ψωμοτύρι των βλοσυρών σχολιαστών. Και όλα αυτά για ένα λυτρωτικό αστέιο. Ας αναγνωρίσουμε λοιπόν και κάτι καλό στους Άγγλους, τους οποίους μονίμως χλευάζουμε ως ξενέρωτους και δεν κοιτάμε τα δικά μας χάλια -όλους αυτούς που πριν μερικά χρόνια βρωμούσε το χνώτο τους από την πείνα και τώρα κοιτάζουν αφ' υψηλού με τις τεράστιες κοιλιές τους και τα γελοία κοστούμια τους, όσους διαδηλώνουν για πενταροδεκάρες. Η σοβαροφάνεια των πολιτικών και η κουφότης των λόγων τους δεν πρέπει να παίρνουν απάντηση. Πρέπει να λοιδορούνται. Το γιαούρτι του εργατικού Παπαϊωάννου δείχνει τον σωστό δρόμο. Όλοι με τις αγελαδίτσες στο χέρι και να δούμε στο τέλος ποιος θα βγει κερδισμένος-τι έχουμε να χάσουμε; Τα είδαμε και τα καλά του «σοβαρού» πολιτικού διαλόγου.

Α.Δ.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΦΗΜ. ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ, ΕΝΤΑΥΘΑ.

«Να πεθαίνεις για τις ιδέες, αλλά μ' ένα θάνατο πολύ αργό», τραγουδούσε ο Ζωρζ Μπρακσένς. Εμείς, στο Αντί, επιλέξαμε να πορευόμαστε με τις ιδέες, γι' αυτό και αισθανόμαστε σιγά σιγά να δαμάσκουμε με όσους υπηρετούν αρχές, με συνέπεια και ευθύνη. Η πολιτεία μας είναι διάφανη -κι αυτό μας κάνει να βλέπουμε κατάματα, χωρίς δεσμεύσεις, χωρίς σκοπιμότητες την πραγματικότητα. Τα περί «πηγών εσόδων», «μυστικών κονδυλίων» και οι υπόλοιπες αθήεις συκοφαντίες δεν μας αγγίζουν. Έχουμε απαντήσει σ' αυτές αποστομωτικά όταν μας απευθύνθηκαν -και θα ξανααπαντήσουμε αν χρειασθεί, να είστε σίγουροι. Αλλά μια και ο λόγος περνάει από «πηγών εσόδων», βρε αθεόφοβοι, στο σπίτι του κρεμασμένου μιλάνε για σκοινί;

Η.Ι.

ΜΟΥΣΟΛΙΝΙ, ΖΕΙΣ ΣΤΙΣ «ΖΩΝΕΣ» ΕΠΙΡΡΟΗΣ

Το αλβανικό δράμα δεν μοιάζει να δικαιώνεται. Το βασικό αίτημα των εξεγερμένων, δηλαδή η απομάκρυνση του Μπερίσα και της κατ' επίφασιν δημοκρατίας που εκπροσωπεί, φαίνεται ότι δεν πραγματοποιείται. Οι Ευρωπαίοι εταίροι και το ΝΑΤΟ προκρίνουν στρατιωτική δύναμη υποστήριξης του σαθρού καθεστώτος Μπερίσα και παγίωση της τάξης, την οποία πάλι ο Μπερίσα εκπροσωπεί. Επικίνδυνα πράγματα, γιατί αποδεικνύεται ξανά ότι οι Ευρωπαίοι αγνοούν τις ιδιαιτερότητες της Βαλκανικής και αφετέρου επιμένουν στην υποστήριξη μιας πολιτικής, που εξόφθαλμα έχει αποτύχει, μόνον και μόνον επειδή είναι η πολιτική τους! Έτσι, στο τέλος 20ού αιώνα, η αποικιοκρατικής αντιληψής αλαζονεία της Δύσης εξακολουθεί υφιστάμενη όπως εξακολουθεί υφιστάμενο το παιχνίδι των ισορροπιών. Γιατί τι άλλο παρά ισορροπίες δεν εκφράζει η αποστολή 500 Τούρκων στην Αλβανία μόνον και μόνον για να υπάρχουν Μουσουλμάνοι στην περιοχή; Τι άλλο παρά ισορροπίες δεν εκφράζει η πρωτοκαθεδρία των Ιταλών στο στρατιωτικό σώμα και ας βαρύνονται το αίσχος του διεμβολισμού των 80 τόσων δύστυχων προσφύγων, μόνον και μόνον επειδή η Ρώμη βρ

την ευκαιρία να ξαναθυμηθεί μουσολινικά imperium και ζώνες επιρροής; Η μέχρι τώρα, πάντως, στάση της ελληνικής κυβέρνησης υπήρξε ουσιαστική και αθόρυβη. Υφίσταται βέβαια, περαιτέρω περιθώρια θετικής εμπλοκής της, αλλά και προύθησης των συμφερόντων μας γενικότερα στη Βαλκανική. Ίδωμεν.

Μάνος Στεφανίδης

ΟΙ ΜΥΓΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΚΟΡΑΚΙΑ

Αν τις μύγες, ο ένας μετά τον άλλον τοξικομανής καταρρέει μετά τη χρήση νοθευμένης ρωίνης που κατέκλυσε τις τελευταίες ημέρες την ιατσα. Δεν είναι η πρώτη φορά που μέσα σε λίγα κοσιτετρώωρα πεθαίνουν δεκάδες χρήστες, και αλύ φοβόμαστε ούτε η τελευταία. Η πολιτεία, οι γλεοράσεις, η κοινωνία ολόκληρη θορυβημένη άχνει, για μια ακόμη φορά, «λύσεις». Λύσεις που δια μαγείας θα έλυναν το οξυμένο πρόβλημα των ναρκωτικών. Όλα αυτά όταν δεν μελετάει τατιστικά στοιχεία και όταν δεν μετράει τους νερούς απ' την αρχή του έτους. Οι απανωτοί θάνα-

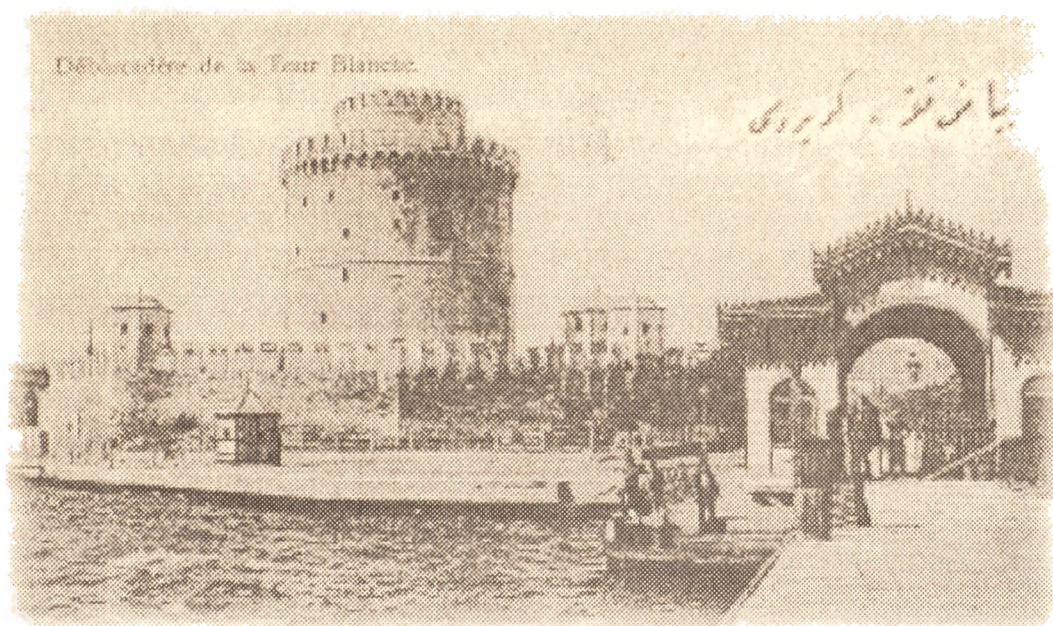
τοι ανάγκασαν τον υπουργό Υγείας Μ. Σκουλάκη να ανακοινώσει την επέκταση του προγράμματος χορήγησης μεθαδόνης. Ο αριθμός πάντως παραμένει απελπιστικά μικρό σε σχέση με τους χρήστες που έχουν ζητήσει την ένταξή τους στο πρόγραμμα. Αναπόφευκτα οι πολλοί θα παραμείνουν «στο δρόμο» να παλεύουν με την αρρώστια τους. Τα κανάλια, δεν έχασαν την ευκαιρία να ζουμάρουν τις κάμερές τους σε σύριγγες, να βγάλουν στον αέρα προσωπικά δράματα. Ο καθένας στο είδος του και τα «κοράκια» στη δυστυχία...

Α.Β.

εσσαλονίκη είσαι μιά,
τον κόσμο δεν είν' άλλη!»

λώσεις της 5.3. '97 του Κ. ραμανλή. Ο πρόεδρος τά την επίσκεψή του στην πρωτεύουσα έκανε δη- σεις μουσικού περιεχομέ- , συνεχάρη τον πρόεδρο «Αρη» και συλλυπήθηκε ς ψηφοφόρους του κ. ερετ.

τε, με το καλό να κάνει καιμιά πολιτική δήλωση ν' ασχοληθεί με τους αε- ύχηδες και τα ρεζιλίκια «Πολιτιστικής». Διότι και η Πολιτιστική Πρωτεύουσα μία είναι· και ενιαύσια!

Μ.Σ.

ΤΑ ΑΞΕΧΑΣΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΛΗΣΜΟΝΗΜΕΝΑ

Το σημαντικότερο βιβλίο που έγραψε ο Βασί- λης Φίλιας «Τα Αξέχαστα και τα Λησμονημέ- » (Εκδόσεις Παπαζήση) παρουσιάσθηκε το πε- ρισμένο Σάββατο από τον Πιέρ Σορί, αναπληρω- υπουργό Εξωτερικών και Διεθνούς Ανάπτυξης και Συνεργασίας της Σουηδίας και τον τ. βουλευτή ευρωβουλευτή Κώστα Νικολάου, διευθυντή ς ελληνικής εκπομπής της Ντύντσε Βέλλε στην άρχεια της δικτατορίας. Το βιβλίο αυτό αποτε- ί την πρώτη έγκυρη και συστηματική καταγρα- ή, αλλά και έχει την αξία της μαρτυρίας από έναν ωταγωνιστή της Αντίστασης. Και το εξέδωσε ην σωστή ώρα: 30 χρόνια από την «Εθνοσωτή- ον» και στο τέλος της περιόδου Παπανδρέου, σε όνο δηλαδή κατάλληλο για ψύχραιμες εκτιμή- ς. Ειδικότερα για τον τελευταίο και την ασυ- ληθσία του αποτελεί κόλαφο, που τον παραδίδει ην ιστορία οίος υπήρξεν. Για την ώρα παραθέ-

τομε ένα πικρό απόσπασμα:

«Από κοινού συμφέροντος ορμώμενοι χουντίσα- ντες, όψιμοι «προοδευτικοί», αντιστασιακοί του «καφέ εμιγκρέκ», παρασκηνιακοί βασάλοι και υπηρέτες των ισχυρών της ημέρας, ανεπάγγελτοι και αποτυχημένοι πολιτευόμενοι, λαθρόβιοι δια- δρομιστές και οσφροκάμπτες έκαναν το παν για να ξεχάσει «ο λαός ο βασανισμένος στον Ωρωπό» και αφού τον έσβησαν τη μνήμη, τον θρυνιμάτισαν και κάθε ελπίδα, τον έσπρωξαν να γίνει υποχείριος στα «γιουσουφάκια» και τα «χανουμάκια» των Μέ- σων Μαζικής Ενημέρωσης. Έτσι, άλλωστε, φτιάσα- με στο θαυμάσιο εκείνο σημείο ο αντιστασιακός πρωθυπουργός Κ. Σημίτης να τοποθετεί το σεση- μασμένο χουντίσαντα Σταύρο Ψυχάρη Διοκνή του Αγίου Όρους!!!».

Αλλά θα επανέλθομε.

Μ.Β.

ΙΔΡΥΜΑ ΣΑΚΗ ΚΑΡΑΓΙΩΡΓΑ

Συνέδριο με θέμα «Η Δικτατορία: Καθεστώς- Καταβολές-Επιπτώσεις 30 χρόνια μετά» συνδιοργανώνει η ΕΕΠΕ με το Ίδρυμα Σάκη Καραγιώργα από 10-13 Δεκεμβρίου '97. Οι θεματικοί άξονες του Συνεδρίου:

- ιστορικές καταβολές και πεπραγμένα της Δικτατορίας
 - θεσμικές, πολιτικές και ιδεολογικές συνιστώσες
 - κοινωνικο-οικονομικές ανακατατάξεις
 - πολιτισμικές παράμετροι
 - δικτατορικά καθεστώτα στον Ευρωπαϊκό Νότο
 - Εξωτερική πολιτική - Κυπριακό
 - Επιπτώσεις για την Γ' Ελληνική Δημοκρατία
- Όσες/οι επιθυμούν να συμβάλουν με εισήγηση στο Συνέδριο πρέπει να υποβάλουν τις προτάσεις τους έως την 16η Μαΐου.

Διεύθυνση: ΕΕΠΕ, Ομήρου 19, 106 72, Αθήνα, Τηλ.-fax: 36 14 298

ΠΑΡΑΔΡΟΜΕΣ...

Ο τίτλος του άρθρου του πρώην προέδρου της Κυ- πριακής Δημοκρατίας κ. Γιώργου Βασιλείου το οποίο δημοσιεύσαμε στο προηγούμενο τεύχος ήταν «Τι κάνουμε μετά την αποτυχία της ένταξης». Δυστυχώς ετέ- θη ο εσφαλμένος τίτλος ο οποίος εκ παραδρομής είχε τεθεί κατά την δακτυ- λογράφηση. Το ορθόν εί- ναι «Τι κάνουμε μετά την αποτυχία της Πρόταξης».

Ο αδύνατος κοινωνικός διάλογος

του Κ.Τσαλόγλου

Κάποτε οι «πολιτισμένες» και παραγωγικά αναπτυγμένες χώρες λεηλατούσαν τους πληθυσμούς των καθυστερημένων περιοχών του κόσμου, για να τους χρησιμοποιήσουν, κάτω από άθλιες συνθήκες ζωής, ως «δωρεάν» εργατική δύναμη για το χτίσιμο της βιομηχανικής εποχής. Τώρα, αυτή η ίδια ωρίμανση της βιομηχανικής ανάπτυξης επιβάλλει οικονομικές και κοινωνικές κυρώσεις στους πληθυσμούς που ευεργετήθηκαν από την εκμετάλλευση των καθυστερημένων. Τους προκαλεί περισσεύματα εργατικών χεριών, υποβαθμίζει το επίπεδο ζωής των απασχολούμενων και των οικογενειών τους, τους υποχρεώνει να υποδεχθούν ως ίσοι προς ίσους και να συντηρήσουν εκείνους, που με τη δική τους θέληση πλέον, καταφεύγουν στο έδαφος των αναπτυγμένων διεκδικώντας καλύτερες συνθήκες ζωής, καλλιεργεί τις προϋποθέσεις για έναν αδυσώπητο ανταγωνισμό επιβίωσης στους κόλπους των κερδισμένων της ιστορίας. Είναι οι εσωτερικές επιπτώσεις αυτού που συνηθίσαμε να ονομάζουμε *παγκοσμιοποίηση της οικονομίας*.

Όσο βρισκόταν εν ζωή ο υπαρκτός σοσιαλισμός, ο δυτικός κόσμος έδινε τη μάχη συγκράτησης της γεωγραφικής εξάπλωσης του κομμουνισμού και με κοινωνικο-οικονομικά μέσα. Ένα απ' αυτά, η «Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα». Κύρια προσδοκία των ιδρυτών της η αποφυγή ενός νέου πολέμου ανάμεσα στους εξίσου απειλούμενους από τον κομμουνισμό δυτικοευρωπαίους, αλλά και η αναβάθμιση του επιπέδου ζωής των εκτός του οικονομικού συνασπισμού ευρωπαϊκών λαών, ώστε να μη δελεάζονται από τις μαρξιστικές θεωρίες «περί κατάργησης της εκμετάλλευσης ανθρώπου από άνθρωπο».

Στη διάρκεια της σαραντάχρονης αυτής μεταπολεμικής προσπάθειας, υλοποιούμενης με κοινωνικές παροχές, που διευρύναν την απόσταση ανάμεσα στα επίπεδα ζωής των εργαζομένων στις αναπτυγμένες χώρες και στους συναδέλφους τους του Τρίτου Κόσμου, το πάμπλουτο επιχειρηματικό κεφάλαιο άρχισε να αναζητά επενδυτικές - παραγωγικές διεξόδους απαλλαγμένες από το βάρος της κοινωνικής προστασίας στο κόστος των προϊόντων. Έδειχνε, στην αρχή, η παραγωγική τούτη μετανάστευση σαν ένα είδος συνεπιζουριάς της «οικονο-

μίας της αγοράς» στον αγώνα κατά της προσέλκυσης νέων χωρών στην επιρροή της Μόσχας. Ήταν και δεν ήταν έτσι. Το βέβαιο, πάντως, ήταν ότι η μετανάστευση της παραγωγής παραδοσιακών, τουλάχιστον, προϊόντων αφαιρούσε όλο και μεγαλύτερα μερίδια «προστιθέμενης αξίας» που έως τότε συγκεντρώνονταν στον εκβιομηχανισμένο κόσμο, εξασφαλίζοντας την απασχόληση ολόκληρου σχεδόν τού ικανού για εργασία πληθυσμού, για να παραχθούν τώρα από αυξανόμενο αριθμό απασχολούμενων στις νέες περιοχές εγκατάστασης του δυτικού κεφαλαίου. Τα νέα προϊόντα, όμως, έπρεπε να πουληθούν. Οι καλύτερες αγορές διάθεσής τους ήταν, βέβαια, εκείνες με τους πολλούς και καλούς καταναλωτές. Οι πλούσιες χώρες, δηλαδή. Την εμπορική διείσδυση κάθε ανταγωνιστικού προϊόντος την εμπόδιζαν, ως τότε, δασμολογικά και άλλης μορφής εμπόδια. Την κατάργησή τους μάταια την ζητούσαν οι ανίσχυρες κυβερνήσεις των καθυστερημένων, για τα τρόφιμα και τις άλλες πρώτες ύλες που προσέφεραν. Τώρα την αξίωναν από τις μητροπολιτικές τους εξουσίες οι πανίσχυροι παράγοντες της ελεύθερης οικονομίας. Και, φυσικά, την πέτυχαν. Οι συμφωνίες δασμών και εμπορίου οι οποίες,

σαν άλλες σάλπιγγες μπροστά στα Τύχνη της Ιερικούς, γκρέμισαν το εξωτερικό σμολόγιο και τους ποσοτικούς περιορισμούς της ΕΟΚ, ικανοποιήσεις αυτών των απαιτήσεων ήταν.

ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ

Αλλά η πορεία της ιστορίας δεν πειράχτηκε, ως γνωστόν, σε σχεδιασμούς και κατασκευασμένες κινήσεις. Η αναπάντα καταρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού διαμόρφωσε καταστάσεις που αχρήστευσαν τους καπιταλιστικούς υπολογισμούς. Το διαθέσιμο διεθνές κεφάλαιο απάλημένο από το φόβο κοινωνικο-ιδεολογικών αναταράξεων στο έδαφος των επενδύσεων του προτιμήσεων, έσπευδε τώρα επενδυθεί, άμεσα ή έμμεσα, παράγοντας δηλαδή ή αγοράζοντας μετοχές και χρεόγραφα σε όποιο σημείο του κόσμου σφέρονταν μεγαλύτερα κέρδη. Διεθνή ήθηκε, έτσι, ο ανταγωνισμός, όχι μόνο υλικών αγαθών και των υπηρεσιών, αλλά ακόμα και η απεγνωσμένη προσπάθεια των κρατών να εξοικονομήσουν ρευστά κεφάλαια για να καλύπτουν τα ογκώδη λείμματα των προϋπολογισμών τους!

Οι αναπτυγμένες οικονομίες άρχισαν πλέον να δέχονται ισχυρότατα πλήγ-

πο ευαίσθητα σημεία του κοινωνικο-οικονομικού τους κατεστημένου, χωρίς να ξέρουν πώς να τα επουλώσουν. Και είναι ολη η επουλώση αυτών των τραυμάτων γιατί δεν εξαρτάται από την ευχέρεια τάθμισης του χαμηλού εργατικού κόστους των αναδυόμενων παραγωγών με αυτοματοποίηση της παραγωγής η θετική αγωγή. Σχετίζεται άμεσα με την ύλη της παραγωγής του κοινωνικού κράτους, αλλά και με τη δημιουργία μεγάλης ανεργίας. Οι κοινωνικές «ιώσεις», ικανές να οδηγήσουν σε πολύ σοβαρούς κινδύνους τον βουλευτισμό της «ελεύθερης αγοράς». Πώς να διατηρηθούν οι κατακτημένες κοινωνικές παροχές όταν αντιστρατεύεται την ανταγωνιστικότητα, και πώς να υπάρχουν άνεργοι όταν αφαιρέθηκαν οι βιομηχανικοί «πάρκινγκ» ολόκληροι λαοί, με αβέβαιη την δημιουργία νέων θέσεων εντάσεως εργασίας;

Πίστευε κανείς ότι η σχεδιασμένη σοσιαλιστική οικονομία του «υπαρκτού σοσιαλισμού», εγκαταλείποντας τον μάταιο αγώνα για τον κόσμο κληροδότησε στον «νικητή» κόσμο το σταθερότερο «επίτευγμά» της; Η γενίκευση της αμοιβής των εργαζομένων στο κατώτερο, δυνατό, επίπεδο! Στο ίδιο αμοιβής –άμεσης και έμμεσης– των εργαζομένων του «δεύτερου» (πρώην σοσιαλιστικού) και του «τρίτου» κόσμου. Η γνωστή βαθμολόγηση του κατά την εισοδήματος από τον Μάο Τσε Τζι! Έτσι εκδικείται ο μαρξισμός τον «κατώτερο» κόσμο, που υπέθεσε πως μπορεί να νικήσει τον μαρξισμό! Το λυπηρό είναι πως η «αποτυχία» δεν θίγει το κεφάλαιο. Αφορά μόνο τους εργαζομένους. Δεν υποχρεώνει το κεφάλαιο να περιορίσει τα κέρδη του για να διαφυλαχτεί το επίπεδο ζωής των εργαζομένων του αναπτυσσόμενου κόσμου. Και οι εργαζόμενοι και οι απόμαχοι της παραγωγής να αφαιρέσουν, αλλού λιγότερο, αλλού περισσότερο απ' όσα περιέχει η καταναλωτική τους δύναμη, για να βιώσουν ανταγωνιστικά όσες προοπτικές ακόμη ευκαιρίες απασχόλησης. Είναι η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας που κοινωνικό της περιεχόμενο. Και αρχίζει έστω και μία διασκεδαστική αλλά στα χαρακτηριστικά της, αυτή εί-
σαγανάκτηση των... διεθνιστών για τη λούμενη ανακατανομή του πλούτου των πλούσιων και φτωχών πληθυσμών της γηραιάς μας!

Είναι κακό να το παραδεχτούμε! Ήρθε η στιγμή, μαζί με τη διεκδικούμενη μείωση των ωρών εργασίας να μειω-

θεί και η αμοιβή των εργαζομένων, ώστε να εργαστούν, να αποκτήσουν εισόδημα και οι άνεργοι, έτσι ήρθε η στιγμή να παραχωρήσουν, ποσοστό έστω, του εισοδήματός τους οι απασχολούμενοι στις αναπτυσσόμενες οικονομίες, ώστε να βελτιωθεί και το επίπεδο ζωής των πληθυσμών που τροφοδότησαν με τις στερήσεις τους τη δική μας καλοπέραση. Αντιμαρξιστικός, βέβαια, διεθνισμός όμως!

Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ένα δεύτερο λυπηρό στοιχείο της «παγκοσμιοποίησης» είναι πως θα καταβάλουν οι βραδυπορούσες οικονομίες το μεγαλύτερο τίμημα των συνεπειών της. Ανάμεσά τους, δυστυχώς, και η Ελλάδα. Συνιστά εσκεμμένη παραπληροφόρηση, ο ισχυρισμός ότι όλα τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, π.χ. θα προσμετρήσουν στον ίδιο βαθμό τις συνέπειες από την απώλεια προστιθέμενης αξίας του παραγωγικού τους μηχανισμού. Η διαφορά επιπέδων επιστημονικής, τεχνολογικής και πολιτισμικής ανάπτυξης θα προσδιορίσει αποφασιστικά τις απώλειες σε έκταση, αλλά και διάρκεια. Τούτο γιατί οι ιστορικές ανακατατάξεις στον διεθνή καταμερισμό εργασίας συμπίπτουν με το πέρασμα από τη βιομηχανική στη λεγόμενη μεταβιομηχανική εποχή. Στην εποχή, δηλαδή, του κυριαρχικού ρόλου των ηλεκτρονικών εφαρμογών και της πληροφορικής στην οργάνωση και λειτουργία της οικονομικής και κοινωνικής ζωής.

Η πληροφορική και οι ηλεκτρονικές εφαρμογές άρχισαν να επιφέρουν τόσες αλλαγές σε όλα σχεδόν τα επίπεδα του καθημερινού βίου, όσες, στην εποχή τους, ο ηλεκτρισμός ή οι μηχανές εσωτερικής καύσης, με κυριότερη χρησιμοποίησή τους στα μεταφορικά μέσα. Οι προπορευόμενες χώρες σε τούτο το πεδίο επιστήμης και τεχνολογίας είναι πολύ περισσότερο έτοιμες να επουλώσουν τα τραύματα από τη διακοπή ή τη συρρίκνωση παραδοσιακών παραγωγών και της απώλειας θέσεων εργασίας απ' όσο οι οικονομίες οι οποίες σταμάτησαν την ανάπτυξή τους στην παραγωγή υφασμάτων ή στη συναρμολόγηση ηλεκτρικών οικιακών συσκευών. Ικανοποιούν το σύνολο σχεδόν των προϋποθέσεων για αξιοποίηση των προσφερόμενων νέων μέσων στην παραγωγή αγαθών και των υπηρεσιών, οι πρώτες, ενώ οι βραδυπορούσες οικονομίες πολύ δύσκολα θα προσελκύσουν επενδυτές για νέα ανταγωνιστικά προϊόντα. Δεν είναι τυχαίο ότι το αναλογικά μεγαλύτερο μέρος των κεφαλαίων που επενδύονται, τώρα,

στην Ευρώπη κατευθύνεται στις χώρες με σπουδαία ερευνητικά κέντρα, με επιστημονικό και τεχνικό δυναμικό υψηλής στάθμης, με τραπεζικό σύστημα ανταγωνιστικά οργανωμένο, με εθνικοοικονομικές λειτουργίες που ελέγχονται, και κρατικό μηχανισμό απαλλαγμένο από γραφειοκρατικές αγκυλώσεις και τη δράση κομματικής «νομενκλατούρας». Η ανταγωνιστική επιβίωση των αναπτυσσόμενων οικονομιών, με αυτούς τους όρους θα επιτευχθεί, περνώντας, έστω, από μια σύντομη περίοδο εισοδηματικών προσαρμογών.

Με δεδομένα, λοιπόν, όλα τα παραπάνω που διαμορφώνουν τις προϋποθέσεις της παγκόσμιας κατανομής της εργασίας και, φυσικά, του πλούτου, τι νόημα μπορεί να έχει ένας κοινωνικός διάλογος, ο οποίος, όχι μόνο αφήνει έξω από την «ατζέντα» του όλα όσα υποχρεώνεται να αντιμετωπίσει από δω και πέρα ο ελληνικός λαός, αλλά ωραιοποιεί και την ελληνική οικονομική πραγματικότητα, δημιουργώντας ψευδαισθήσεις σχετικά με το τι από τα παραδοσιακά κεκτημένα μπορεί να διατηρηθεί. Γιατί δεν λέει την αλήθεια η κυβέρνηση; Γιατί δεν ομολογεί ότι καμιά εθνικο-οικονομική λειτουργία δεν συνέβαλε στη συμπίεση του πληθωρισμού και των επιτοκίων; Ότι «επετεύχθη» οφείλεται στην προσέλκυση αλλοδαπών αγοραστών ομολόγων του δημοσίου με επιδότηση, μέσω και της «σκληρής» δραχμής των συναλλαγματικών τους κερδών, στο μέγαλωμα του μεριδίου των ξένων προϊόντων, στον εφοδιασμό της αγοράς, στον εκτεταμένο δανεισμό των ελληνικών επιχειρήσεων από ξένες τράπεζες με πολύ χαμηλό επιτόκιο, στη διεύρυνση της ανεργίας –παρά το δεκαεννέα τοις εκατό του αγροτικού πληθυσμού και το πλήθος των απασχολούμενων– στη φαλκίδευση του κοινωνικού κράτους, στην ανυπαρξία παιδείας, στις ποικίλες μορφές λογιστικές ταχυδακτυλουργίες για να εμφανιστεί μειωμένο το ετήσιο έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού και μειούμενο το δημόσιο χρέος.

Με αυτές τις συνθήκες, πώς θα αντικαταστήσουμε τις παραγωγές και τις θέσεις εργασίας που χάνονται; Γιατί θα προσελκύσουμε επενδυτές; Πώς θα τα βγάλουμε πέρα με τον διεθνή ανταγωνισμό και την εξαπλούμενη γεωγραφικά «Ευρώπη» του Μάαστριχτ;

Στο τραπέζι του κοινωνικού διαλόγου αυτά τα ερωτήματα όφειλε να θέσει η Κυβέρνηση. Από τις απαντήσεις τους κρέμεται το αύριο του ελληνικού λαού. Ας μη γελιόμαστε!...

ΕΞ ΙΔΙΩΝ ΤΑ ΒΕΛΗ

του Τάσου Παππά

Τα μέτωπα που περιμένουν την κυβέρνηση είναι πολλά και επικίνδυνα. Αν ο πρωθυπουργός θελήσει να κάνει πράξη τις απόψεις του για τις εργασιακές σχέσεις και το ασφαλιστικό σύστημα, τότε οι αντιδράσεις που θα αντιμετωπίσει στο κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο θα είναι μεγάλες.

Ηδη αμέσως μετά τη διαρροή του περιβόητου υπομνήματος της ομάδας των σοφών, ξεσηκώθηκε θύελλα κριτικής από κόμματα και συνδικάτα. Εκτός, όμως, από τους επαγγελματίες του «όχι», τους καθ' ἑξιν δηλαδή αρνητές οποιασδήποτε πρωτοβουλίας για αλλαγή σε πλευρές του δημόσιου βίου (βλέπε ΚΚΕ), έχουμε ισχυρές αντιστάσεις και από το εσωτερικό του ΠΑΣΟΚ. Κομματικά στελέχη, που στο συνέδριο βρέθηκαν στο στρατόπεδο των ηττημένων, αλλά και συνδικαλιστές μαζικών οργανώσεων, κατέστησαν σαφές, με δηλώσεις τους σε Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης – πάντοτε πρόθυμα να φιλοξενήσουν το εκκωφαντικό έστω κι αν προέρχεται από πρόσωπα μικρού βεληνεχούς – ότι δεν πρόκειται να συζητήσουν και να διαπραγματευτούν ό,τι κατά τη γνώμη τους εγγράφεται στις κατακτήσεις του εργατικού κινήματος, ακόμη κι αν αυτό ανήκει στην κατηγορία των κραυγαλέων ανισοτήτων, ακόμα κι αν λειτουργεί εις βά-

ρος κοινωνικών στρωμάτων που η αναιμική θέση τους στον παραγωγικό ιστό δεν τους επέτρεψε στο παρελθόν να εξασφαλίσουν σκανδαλώδη προνόμια στο καθεστώς των εργασιακών σχέσεων.

Το ιδεολόγημα περί το οποίο οργανώνουν αυτές οι δυνάμεις την άμυνά τους, είναι το περιλάλητο κοινωνικό πρόσωπο του ΠΑΣΟΚ, το οποίο τάχα ακύρωνεται από την οικονομική και κοινωνική πολιτική της κυβέρνησης του κ. Σημίτη. Νοσταλγούν

θοδηγούμενη λαϊκή δυσανεμία και σθεναρή αντίσταση που προέβαλαν οι νίσχυρες συντεχνίες του δημόσιου το Ο κόμπος, όμως, έφτασε στο χτένι. Είμαστε στο σημείο όπου πρέπει να ληφθούν μέτρα εν πολλοίς αντιδημοφιλή. Η επιτυχία εγχειρήματος εξαρτάται από την κατάρτιση των προτάσεων της κυβέρνησης, επιμονή της στην προώθησή τους, αλλά, ρίως, από τη σύναψη συμμαχιών στο κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο. Το πρώτο βή-

την πολιτική παρτί της πρώτης περιόδου των κυβερνήσεων ΠΑΣΟΚ, αλλά τολμούν να την εγερθούν γιατί γνωρίζουν πολύ καλά αυτή η πολιτική υπεύθυνη για τις σκολιές που αντιμετωπίζει η οικονομία μας σήμερα. Πιστεύουν, όμως, ότι με τη χαλαρότητα καθυστερήσουν εξελίξεις. Εδώ πολλά χρόνια έπαισαν τις κυβερνήσεις όρια του υπάρχοντος ασφαλιστικού συστήματος. Όποιες επιχειρήσεις αναδιάρθρωσε του επιχειρηθ- σκόνταψαν στην

ει να γίνει προς το εσωτερικό του ΟΚ. Μόνο αν το κόμμα προχωρήσει ειωδώς συγκροτημένο, μπορεί να δοκά η κυβέρνηση ότι θα έχει λιγότεριβές. Τα πράγματα, όμως, στο πεδίο δεν δείχνουν ενθαρρυντικά. Ήδη, ρα στελέχη έσπευσαν να προσημειώτις διαφωνίες τους, πριν ακόμη ξεκιο κοινωνικός διάλογος. Ο υπουργόςας, **Άκης Τσοχατζόπουλος**, παρατήότι η πολιτική της κυβέρνησης φαίνεκλίνει προς τα δεξιά και προειδοε ότι θα διαφοροποιηθεί στην περίπου κρίνει ότι εφαρμόζεται μια ποπου δεν έχει συμφωνηθεί. Ο αντιρος της Βουλής, **Π. Κρητικός**, απεότι «δεν είναι αυτή σοσιαλιστική πο. Δεν είναι καν σοσιαλδημοκρατική ήική πολιτική» (σ.σ.: οποία παραχώαπό έναν καθαρόαιμο κεντρώο). βεβαίως, θεώρησε φρόνιμο, χωρίςα μπει στον κόπο να πει ποια είναια σοσιαλιστική πολιτική, να αφήσειγια την αποτελεσματικότητα της κυσης. Από κοντά και ο επίτροπος τηςμας στην Ευρωπαϊκή Ένωση **Χρ. υτής**, ο οποίος διαφώνησε με τηνικοποίηση του πλαισίου της αγοράςίας. Στο ίδιο μήκος κύματος και έναςένος εκσυγχρονιστής, ο πρόην πρόεης ΓΣΕΕ **Λάμπρος Κανελλόπουλος**,χει απομακρυνθεί από τις τάξεις τωνχρονιστών λόγω της διαμάχης του μευφυπουργό Εργασίας **Χρ. όπαπα**. Σταθερά στη μεριά των δυτημένων παραμένουν, επίσης, ο **Α. νής**, ο **Κ. Παπούλιας** και ο **Γερ. ης**, αν και ο τελευταίος πολύ εξετίτη στάση του προέδρου του ΠΑΣΟΚπεργία των καθηγητών, μια στάσηης των επιλογών του υπουργού Παιεντελώς διάφορη απ' αυτήν που θαγε ο προκάτοχος του **Κ. Σημίτη**,ς του κόμματος, **Ανδρέας Παπαν.** Αν τώρα προστεθούν οι μονίμωςκούντες για ψύλλου πήδημα (**Μ. Δα. ίκης**, **Γ. Καψής**, **Σ. Παπαθεμελής**,ηπουρός και άλλοι), τότε μπορεί οας να φανταστεί πόσο δύσκολα διαονται τα πράγματα για την ηγετικήτου ΠΑΣΟΚ.

αμαρτυρίες της εσωκομματικής αντιυσης θα τροφοδοτούν και θα τροφοονται από τις αντιδράσεις των συνδι, κυρίως αυτών που ελέγχονται απόΕ. Το κόμμα της «εργατικής τάξης»αποφασισμένο να πολώσει την κατάκαταφεύγοντας ακόμη και σεες μορφές δράσης (προπηλακισμούς

υπουργών, επαναστατική γυμναστική, χρήση νέων όπλων όπως γιαούρτι, ντομάτες κ.τ.λ.), σε μια προσπάθεια να κερδίσει πόντους στο αγώνισμα της πλειοδοσίας έναντι των αντιπάλων του (ΔΗΚΚΙ-Αριστερό Ρεύμα του ΣΥΝ). Καμία πρόβλεψη δεν μπορεί να γίνει ακόμη για τη συμπεριφορά της Ν.Δ. υπό τη νέα ηγεσία της. Ο **Κ. Καραμανλής** είναι, βεβαίως, πολιτικός χαμηλών τόνων, αλλά είναι αμφίβολο αν θα καταφέρε να απεγκλωβιστεί από τις πιέσεις των «σκληρών» της παράταξής του, οι οποίοι έχοντας μοναδικό σκοπό την επιστροφή του κόμματος στην εξουσία, θα υποδαυλίσουν οποιαδήποτε λαϊκίστικη έξαρση.

Ο μόνος δρόμος που μένει, λοιπόν, στην κυβέρνηση του **Κ. Σημίτη**, είναι αυτός της συνεννόησης με τη μεγάλη μερίδα των στελεχών του ΠΑΣΟΚ και με ένα τμήμα του ΣΥΝ. Δρόμος δύσβατος, αφού προϋποθέτει εξαντλητικό διάλογο περί του πρακτέου, συνέπεια και κυρίως σοβαρότητα. Μέχρι τώρα πάντως, φαίνεται ότι η κυβέρνηση δεν έχει εγκαταλείψει τις συνήθειες και προσφιλείς της χαοτικές διαδικασίες. Ο καθένας λέει ακόπως και ατιμωρητί, το μακρύ και το κοντό του. Αυτή η σύγχυση που προδίδει προγραμματική αμηχανία, επιτρέπει σε προδήλως αναχρονιστικές λογικές να επιβιώνουν, διεκδικώντας, μάλιστα, και εύσημα εγκυρότητας! Όταν κορυφαίοι κυβερνητικοί παράγοντες αρνούνται να υποστηρίξουν το προφανές, ότι δηλαδή στη σημερινή κατάσταση της μαζικής ανεργίας, η ρύθμιση της μερικής απασχόλησης δεν είναι δα και καταστροφική, τότε δεν μπορείς να περιμένεις από τον επαγγελματία εργατοπατέρα και το στέλεχος παλαιάς... κοπής να υποστείουν τη σημαία της αντίστασης. Όταν φοβάται η κυβέρνηση να πει ότι πολλοί εργαζόμενοι στον δημόσιο τομέα έχουν αμοιβές που υπερβαίνουν κατά 50% τις αμοιβές εργαζομένων σε άλλους κλάδους, τότε διά της σιωπής της νομιμοποιεί ένα καθεστώς εργατικής και υπάλληλικής αριστοκρατίας. Όταν μια κυβέρνηση διατάζει να προχωρήσει σε ριζοσπαστικά μέτρα (π.χ. φόρος κοινωνικής αλληλεγγύης), τα οποία έχουν υιοθετήσει ακόμη και συντηρητικές κυβερνήσεις (βλ. Γαλλία), τότε δεν μπορεί να ελπίζει στην ανάπτυξη ενός κλίματος αλληλεγγύης ανάμεσα στους εργαζόμενους και τους ανέργους, προϋπόθεση απαραίτητη για τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής. Ο κίνδυνος να υπονομευτεί η διαδικασία του κοινωνικού διαλόγου στην αφετηρία της είναι επί θύραις...

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Σειρά: *Ιστορία (Αρχαία - Μεσαιωνική - Νεότερη)*

Antje Krug
Αρχαιολόγος

ΑΡΧΑΙΑ ΙΑΤΡΙΚΗ

Επιστημονική και
Θρησκευτική Ιατρική
στην Αρχαιότητα

ANTJE KRUG

ΑΡΧΑΙΑ ΙΑΤΡΙΚΗ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΚΑΙ
ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΗ ΙΑΤΡΙΚΗ
ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Μετάφραση
Ελένη Μανακίδου,
αρχαιολόγος

Επίβλεψη
Δημ. Λυπουρλής
καθηγητής Α.Π.Θ.

Με 251 σελίδες
και 96 εικόνες

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον Πολιτισμό

Ιπποκράτους 8 Αθήνα
Τηλ.: 36.27.318

ΤΟ ΣΚΑΝΔΑΛΟ ΤΟΥ ΦΛΟΙΣΒΟΥ

Ένα πόρισμα αγνώστου πατρός

του Ρεπόρτερ

«Ποίος ήταν ο συντάκτης του πορίσματος» για τον Φλοίσβο, σύμφωνα με το οποίο όλα ήταν μέλι-γάλα — σε μια σκανδαλώδη υπόθεση όπως αυτή του καζίνο της πρωτεύουσας; Στο ρεπορτάζ που ακολουθεί επιχειρείται να σκιαγραφηθεί ο ρόλος του Κ. Λαλιώτη, της Β. Παπανδρέου και των υπόλοιπων πολιτικών προσώπων που είχαν ρόλο στο έργο.

Η Βάσω, τελικά, δεν συγκρούστηκε με τον Κώστα, χάρη σε ένα πόρισμα κοινά αποδεκτό.

και όπως όλα δείχνουν θα είναι μια ιδιαίτερα κρίσιμη συζήτηση. Όχι τόσο για την τύχη της υπόθεσης αυτής, όσο κυρίως για την σοβαρότητα των κυβερνητικών βουλευτών, που όπως φαίνεται δεν έχουν σκοπό να παραπέμψουν ούτε καν τον Λιβανό.

Πολλά και σοβαρά ερωτήματα προκύπτουν από τη μέχρι σήμερα πορεία της υπό-

θεσης. Μερικά είναι ακόμη αναπάντη και μερικά δείχνουν τη σφοδρότητα των προσωπικών συγκρούσεων — κυρίως αν μεσα στον **Κώστα Λαλιώτη** και τη **Βά Παπανδρέου**. Αλλά ας πάρουμε τα πράγματα από την αρχή.

Εισηγητής του πορίσματος εκ μέρους του ΠΑΣΟΚ είχε ορισθεί ο βουλευτής Δημ.

Φαίνεται πως για το ΠΑΣΟΚ η Μεγάλη Εβδομάδα θα πέσει λίγο νωρίτερα. Από την ερχόμενη Δευτέρα αρχίζει η συζήτηση στη Βουλή για το σκάνδαλο του Φλοίσβου

Ο ΝΕΩΤΕΡΟΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ (ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: ΠΑΝ. ΚΟΝΔΥΛΗΣ)

— NORMPERT ΕΛΙΑΣ

Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ —

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ης Γεωργόπουλος. Το πόρισμα που συ-
ταξε ήταν παραπεμπτικό για τον Διονύ-
Λιβανό και ήταν στην αναμενόμενη για
ΠΑΣΟΚ κατεύθυνση –έτσι όπως είχε
ήσει να εννοηθεί σε συνεντεύξεις του
ο πρόεδρος της επιτροπής Λεωνίδας
αννης. Για τις εξελίξεις ήταν πλήρως
ημερωμένος και ο πρωθυπουργός, κα-
ς αυτοί που γνωρίζουν τα συμβάντα
είναι των ημερών ισχυρίζονται πως ο
πρόεδρος της επιτροπής είχε σχεδόν στρα-
τεδύσει στο Μαξίμου.

Η προοπτική παραπομπής του Λιβανού
ίνεται πως ενέβαλε σε σοβαρές ανησυ-
ς τον Κώστα Λαλιώτη, καθώς μια τέτοια
έλιξη θα τον εξέθετε. Από πολλές πλευ-
ς –κυρίως από τον γνωρίζοντα την κατά-
ση Κώστα Σκανδαλίδη– έφθανε στο
Μαξίμου η αίσθηση μιας έντονης αντίδρα-
ς εκ μέρους της καθόλου ευκαταφρόνη-
ς αριθμητικά ομάδας Λαλιώτη –που αρ-
τοί λένε πως φθάνει περίπου τους 40
βουλευτές– συνεπικουρούμενης και από
κετούς βουλευτές, πρώην παρατρεχάμε-
ς της Μιμής. Τα πράγματα έφθασαν σε
ακό σημείο καθώς η ομάδα αυτή απει-
όσε με παραπομπή τη Βάσω Παπανδρέ-
σε περίπτωση που γινόταν δεκτό το πό-
ρισμα Γεωργόπουλου. Η ανάγνωση μάλι-
του πορίσματος στην επιτροπή από τον
Γεωργόπουλο εξόργισε τόσο πολύ την
Επαλή τάση, που οδήγησε σε παραίτηση
εισηγητή, ο οποίος δήλωσε στην επι-
πή πως «καλύτερα να χάνει κάποιος τα
ώματα παρά την αξιοπρέπεια του».

λο αυτό το σκηνικό είχε στηθεί σε μια
μή ιδιαίτερα κρίσιμη για την εξωτερική
ιτική της κυβέρνησης: τη στιγμή –κυριο-
ικά– που ο Σημίτης άρχισε να αντιμε-
ίζει το πρόβλημα με την Αλβανία. Το
γμα αρχίζει να παίρνει τραγελαφικές
πάσεις. Ο έξαλλος, με τον πρόεδρο της
ροπής, Λαλιώτη, φέρεται να δηλώνει
σμένος πως «αυτόν θα τον καταπιώ-
σητο» –έτσι έγραψε η ιστορική εφημε-
του Βόλου Θεσσαλία που είναι πολύ

καλά ενημερωμένη, καθώς δύο μέλη της
επιτροπής ο Α. Βούλγαρης και ο πρόεδρος
Λ. Τζαννής είναι βουλευτές Μαγνησίας. Ο
Τζαννής, άνθρωπος προφανώς της εμπι-
στοσύνης του Σημίτη, υποχρεώθηκε μετά
τις επιθέσεις Λαλιώτη και κατόπιν πρωθυ-
πουργικής εντολής, να ανακρούσει πρύμνα
και να δεχθεί τη μη παραπομπή Λιβανού.
Οι πιέσεις, παρ' ότι είχαν –όπως λένε–
αφάνταστα εκνευρίσει τον Κ. Σημίτη, ήταν
πολύ δύσκολο να αγνοηθούν και έτσι δόθη-
κε εντολή για τη σύνταξη νέου πορίσματος.

**Ο Λαλιώτης δοκίμασε με
επιτυχία τη δύναμη
πίεσεως που παραδοσιακά
διαθέτει. Η Βάσω
κατάφερε να αποφύγει την
τελική σύγκρουση με έναν
μπαϊρ των εσωκομματικών
συγκρούσεων. Και το
ΠΑΣΟΚ κατάφερε να
μετατρέψει ένα τεράστιο
δικό του νέο σκάνδαλο σε
μοχλό εσωκομματικών
εξελίξεων.**

Νέοι εισηγητές ορίστηκαν οι Καλαμακί-
δης, Ανωμερίτης και Βούλγαρης. Και οι
τρεις του κλίματος Λαλιώτη. Το πόρισμα
που συνέταξαν ήταν όχι μόνον απαλλακτι-
κό για τον Λιβανό, αλλά σχεδόν υμνητικό.
Ο ίδιος ο πρωθυπουργός φέρεται να ενο-
χλήθηκε από το ύφος και το περιεχόμενο
του νέου πορίσματος, ενώ ήταν φανερό

πως μια τέτοια προοπτική θα οδηγούσε σε
μείζονα κυβερνητική κρίση, καθώς από την
πλευρά της η Βάσω Παπανδρέου είχε δια-
μηνύσει στον Πρωθυπουργό πως, αν γινό-
ταν δεκτό, θα εγκατέλειπε το κυβερνητικό
σκάφος καταγγέλλοντας ανοιχτά τον Λα-
λιώτη. Και το δεύτερο λοιπόν πόρισμα δεν
ήταν δυνατό να γίνει αποδεκτό.

Μέσα στην όλη πασοκική σύγχυση θα
πρέπει να συνυπολογισθεί και η καθόλου
αθώα σύγχυση της Νέας Δημοκρατίας, κα-
θώς κάποιοι από τους βουλευτές της, που
συμμετείχαν στην επιτροπή, δεν ήθελαν
την παραπομπή Λιβανού. Και ενώ λοιπόν
όλα βρισκόνταν στο κενό, φθάνει στα χέ-
ρια της επιτροπής ένα ολιγοσέλιδο πόρι-
σμα το οποίο ήταν απαλλακτικό για τους
πάντες και ταυτόχρονα δεν περιείχε καμ-
μία αιχμή ούτε για τη Βάσω ούτε για τον
Λαλιώτη. Ήταν ένα πόρισμα αγνώστου
πατρός και είναι άξιο απορίας πως κανέ-
νας μέχρι σήμερα δεν έχει αναρωτηθεί για
την ταυτότητα του συντάκτη. Όλα ισορρό-
πησαν πάνω σε ένα τεντωμένο σκοινί, πά-
νω σε ένα ανώδυνο κενό. Όλοι έμειναν ευ-
χαριστημένοι. Ο πρόεδρος Λ. Τζαννής πέ-
ρασε από τις συμπληγάδες και εξακολου-
θεί να απολαμβάνει της εμπιστοσύνης του
πρωθυπουργού. Ο Λαλιώτης δοκίμασε με
επιτυχία την δύναμη πίεσεως που παραδο-
σιακά διαθέτει. Η Βάσω κατάφερε να
αποφύγει την τελική σύγκρουση με έναν
μπαϊρ των εσωκομματικών συγκρούσεων.
Και το ΠΑΣΟΚ κατάφερε να μετατρέψει
ένα τεράστιο δικό του νέο σκάνδαλο σε
μοχλό εσωκομματικών εξελίξεων. Αλλά
πώς να μην τα καταφέρει, όταν απέναντί
του είχε τον απίθανο Έβερετ και εν συνε-
χεία τον αναιμικό Κωστάκη; Διότι δεν εί-
ναι δυνατόν να πιστεύει κανείς πως ο νέος
αρχηγός της ΝΔ έχει το σθένος να τραβή-
ξει την υπόθεση στα άκρα. Όλα θα γίνουν
για την τιμή των όπλων. Και εμείς ας επα-
ναλάβουμε το ερώτημα σε στυλ Γεωργίου
Βιζυηνού: Ποιος ήταν ο συντάκτης του πο-
ρίσματος;

ΚΟΥ **Όμας Χάρντν**

ΤΖΟΥΝΤ Ο ΑΦΑΝΗΣ (μυθιστόρημα)

Ένα αριστουργήμα της παγκόσμιας λογοτεχνίας

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

Η ανασύνθεση του «προοδευτικού πόλου»

του Γιώργου Γερόπουλου

Ένα βήμα μπρος και δύο βήματα πίσω κάνει η ηγεσία του ΣΥΝ στο θέμα της περιβόητης «κεντροαριστεράς», ενώ στην πρόσκληση του διαλόγου που απηύθυνε ο Κ. Σκανδαλίδης απάντησε αμήχανα, καθώς δεν έχει σχεδιάσει τα πολιτικά της βήματα στην υπόθεση του διαλόγου. Η ανυπαρξία συγκεκριμένου πολιτικού σχεδιασμού οφείλεται στις αποκλίνουσες απόψεις που επικρατούν στο εσωτερικό της Κουμουνδούρου, οι οποίες με σαφήνεια παρουσιάστηκαν στην πρόσφατη συνεδρίαση της Κεντρικής Επιτροπής.

Η ηγετική ομάδα του ΣΥΝ γνωρίζει καλά ότι εφόσον επιθυμεί να παραμείνει εντός του πολιτικού παιχνιδιού θα πρέπει να δώσει σαφείς απαντήσεις για το διάλογο ΠΑΣΟΚ-ΣΥΝ. Ταυτοχρόνως η Κουμουνδούρου είναι υποχρεωμένη να σχοινοβατεί καθώς τα στελέχη του Αριστερού Ρεύματος είναι αντίθετα με οποιανδήποτε προοπτική σύγκλισης των δυνάμεων κεντροαριστεράς-αριστεράς. Γι' αυτόν το λόγο οι τελευταίες αποφάσεις της ηγετικής ομάδας εκλαμβάνονται σαν τακτικός ελιγμός, σε μία προσπάθεια αντιμετώπισης της επίθεσης φιλίας του Κ. Σημίτη. Εξάλλου οι παροικούντες την Κουμουνδούρου επιθυμούν ο όποιος διάλογος να περιοριστεί σε επίπεδο ηγετικών στελεχών, προκειμένου ο χώρος του ΣΥΝ να παραμείνει περιχαρτωμένος και να κλείσουν οι διάδυλοι επικοινωνίας σε επίπεδο βάσης. Έτσι δεν θα ανοίξουν προς συζήτηση και τα πραγματικά ζητήματα στα οποία ο ΣΥΝ δεν διαθέτει επάρκεια ή έχει έντονες εσωτερικές διαφορές.

Ωστόσο η Κουμουνδούρου ανοιγοκλείνει το μάτι της προς τη Χαριλάου Τρικούπη για το θέμα των συνεργασιών στις δημοτικές εκλογές. Αποτελεί διακαή πόθο των μηχανισμών της Χαριλάου Τρικούπη και της Κουμουνδούρου, η συμφωνία για τις συνεργασίες να γίνει σε επίπεδο κορυφής

προκειμένου να αποφευχθούν οι φυγόκεντρες τάσεις. Προς αυτή την κατεύθυνση εργάζεται ο Κ. Σκανδαλίδης, ο οποίος έχει ανοικτούς διάδυλους επικοινωνίας με την ηγεσία του ΣΥΝ και προσδοκά να είναι υποψήφιος, τουλάχιστον του ΠΑΣΟΚ στον Α' γύρο, για τον Δήμο Αθηναίων.

Τα πολιτικά τέκνα του Α. Παπανδρέου γνωρίζουν την τέχνη «των δημοκρατικών συνεργασιών» και σ' αυτή την τακτική θέλουν να εγκλωβίσουν τις δυνάμεις του ΣΥΝ. Βεβαίως σ' αυτή την προσπάθεια βρίσκουν απροσδόκητους συμμάχους στελέχη του κοιμματικού μηχανισμού της Κουμουνδούρου, τα οποία επιδιώκουν «κεντρικές πολιτικές συμφωνίες» για να μεγιστοποιήσουν τα οφέλη από τις επερχόμενες δημοτικές εκλογές.

Στην αντιπέρα όχθη των λογικών «της δημοκρατικής συμπαράταξης» και των «δημοκρατικών συνεργασιών», οι οποίες έχουν αναφορές στη δεκαετία του '80, βρίσκεται η άποψη της ουσιαστικής ανασύνθεσης του λεγόμενου προοδευτικού πόλου του πολιτικού συστήματος.

Οι «εκσυγχρονιστές» του ΣΥΝ έχουν καταστήσει σαφές ότι επιθυμούν την ανασύνθεση των δυνάμεων της κεντροαριστεράς-αριστεράς και τον πραγματικό εκσυγχρονισμό τους. Τα στελέχη αυτά προβάλλουν τις διεργασίες διαλόγου στην κοινωνία και σημειώνουν ότι σε μια τέτοια προσπάθεια

απαιτείται η ενεργοποίηση του κοινωνικού χώρου της σύγχρονης Αριστεράς. Γι' αυτό εξάλλου συμμετέχουν σε πρωτοβουλίες διαφόρων ομίλων και οργανώσεων.

Οι «εκσυγχρονιστές» του ΣΥΝ εκφράζουν την αντίθεσή τους στο να εγκλωβιστεί η υπόθεση του διαλόγου μεταξύ των ησυχών των δύο κομμάτων. Ταυτόχρονα εκμυστίζουν ότι ο ΣΥΝ δεν απαντά με επάρκεια στις σύγχρονες ανάγκες. Ωστόσο η διακασία του προγραμματικού εκσυγχρονισμού της ανανεωτικής αριστεράς θα αξιολογηθεί τον ασκό του Αϊόλου και θα διαφανούν οι διαφορετικές απόψεις για κορυφαία θέματα όπως η ευρωπαϊκή προοπτική, η απασχόληση, η λειτουργία του δημόσιου τομέα, η οικονομική πολιτική.

Η υπόθεση της ανασύνθεσης του «προοδευτικού πόλου» απαιτεί για τον ΣΥΝ θέσει το δάκτυλο επί του τύπου των ήλων και να απαντήσει στο ερώτημα: Η σύγχρονη αριστερά είναι απλώς δύναμη διακυβέρνησης ή πρέπει να αποτελέσει και δύναμη κυβερνητικής εξουσίας;

Στην Ιταλία, οι απόγονοι του Μπεγκουέρ, σ' όλες τις εκδοχές τους, δώσαν μια απάντηση: στην Ελλάδα οι «προοδευτικοί» ταλαντεύονται μεταξύ των οποίων οι οποίοι οραματίζονται την ελληνική εκδοχή της «Κομμουνιστικής Επανάστασης» και αυτών οι οποίοι θέλουν να επαναλάβουν την ιστορία σαν φάρσα.

Φενάκη ή πανάκεια;

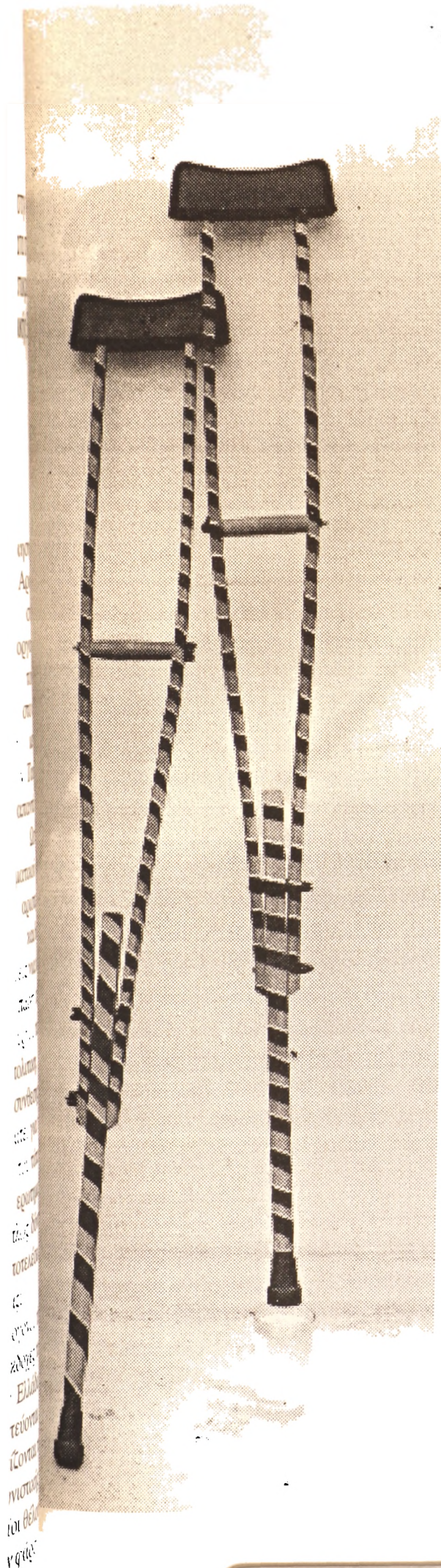
των Κώστα Χατζηκωνσταντίνου*
και Μιλτιάδη Σαρηγιαννίδη**

Κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου η Αλβανία απασχόλησε ελάχιστα τη διεθνή κοινότητα εξαιτίας της πολιτικής του απομονωτισμού που υιοθέτησε το καθεστώς του Εμβέρ Χότζα (1945-1990). Όμως η αποψίλωση του υπαρκτού σοσιαλισμού και η κατάρρευση των κομμουνιστικών μοντέλων διακυβέρνησης, συμπάρεσυρε και την Αλβανία, με αποτέλεσμα αυτή η χώρα να εξέλθει από την απομόνωση για να αναλάβει το ρόλο που της ανατέθηκε στο μικρόκοσμο των Βαλκανίων και στο χωνευτήρι της Νέας Τάξης. Η πρόσφατη κρίση που δοκιμάζει την πολιτική και κοινωνική συνοχή του αλβανικού λαού αποτελεί απόρροια της ανετοιμότητάς του και της πολιτικής του ηγεσίας να υιοθετήσει δημοκρατικούς θεσμούς και δομές, και δυτικά οικονομικά και αναπτυξιακά μοντέλα. Σ' αυτή τη χώρα όπου η έννομη τάξη και το βιοτικό επίπεδο αποτελούν έννοιες κενές περιεχομένου, η διεθνής κοινότητα καλείται να προσφέρει τις καλές της υπηρεσίες και την αλληλεγγύη της διαμέσου της ανθρωπιστικού περιεχομένου πολυεθνικής ειρηνευτικής επιχείρησης.

Η κρίση στην Αλβανία θεωρήθηκε από το Συμβούλιο Ασφαλείας απειλή για την ασφάλεια και την ειρήνη στην περιοχή στη Resolution 1101 της 28.03.1997, όπου γίνεται ρητή αναφορά στο Κεφάλαιο VII του Καταστατικού Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, σύμφωνα με το οποίο είναι δυνατή η χρήση εξαναγκαστικών μέτρων (δηλαδή ένοπλης βίας), για την αντιμετώπιση περιπτώσεων απειλής, διατάραξης της ειρήνης και επιθετικών πράξεων. Αποφασίστηκε λοιπόν η αποστολή πολυεθνικής ειρηνευτικής δύναμης, η οποία συγκροτείται με πρωτοβουλία της Ιταλίας στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και σε συνεργασία με τον Οργανισμό για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη. Η εξουσιοδότηση του ΟΗΕ για ανθρωπιστική επέμβαση στην Αλβανία δόθηκε από το Συμβούλιο Ασφαλείας με δεκατέσσερις θετικές ψήφους και την αποχή της Κίνας, η οποία διατύπωσε την πάγια θέση της ότι η κρίση στην Αλβανία αποτελεί εσωτερικό της θέμα, που εκφεύγει των αρμοδιοτήτων του ΟΗΕ. Η θητεία της ειρη-

νευτικής δύναμης είναι τρίμηνη με δυνατότητα παράτασης από το Συμβούλιο Ασφαλείας. Η ειρηνευτική δύναμη ανέλαβε την προστασία και την ασφαλή διανομή της ανθρωπιστικής βοήθειας, ενώ ο ΟΑΣΕ θα συνδράμει με επιτροπές ειδικών στην προετοιμασία των κοινοβουλευτικών εκλογών. Η ειρηνευτική δύναμη θα αριθμεί 5.000-6.000 άνδρες με συμμετοχές από την Ιταλία, τη Γαλλία, την Ελλάδα, την Ισπανία, την Τουρκία, τη Ρουμανία, την Αυστρία, και τη Δανία. Την ηγεσία της ειρηνευτικής δύναμης αναλαμβάνει κατ' εξουσιοδότηση του Συμβουλίου Ασφαλείας η Ιταλία, ενώ παράλληλα δημιουργείται μια Επιτροπή Πολιτικής Διεύθυνσης, στην οποία θα συμμετέχουν εκπρόσωποι από τις συμμετέχουσες στη δύναμη χώρες, που θα συνεργάζεται με τον ΟΗΕ και άλλους διεθνείς οργανισμούς και την αλβανική κυβέρνηση, η οποία υποδέχθηκε ευμενώς την αποστολή της ειρηνευτικής δύναμης στην επικράτειά της.

Το ζήτημα που προκύπτει έπειτα από την περιγραφή του πλαισίου καθηκόντων και δράσης της πολυεθνικής ειρηνευτικής δύ-

Αλβανοί πολίτες συνωστίζονται για μια δέση στο πλοίο. Ογδονταεφτά συμπατριώτες τους πνίγηκαν στα νερά της Αδριατικής. Αυτοί θα τα καταφέρουν να φτάσουν στον προορισμό τους;

ναμης αφορά στο εάν αυτή αποτελεί την ενδεδειγμένη λύση. Πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι αυτή τη στιγμή δεν έχει ενσκήψει στην Αλβανία σημαντική ανθρωπιστική κρίση, που να δικαιολογεί ανθρωπιστική επέμβαση τύπου Σομαλίας. Αναμφίβολα υπάρχει οικονομική εξαθλίωση αλλά όχι λιμός και ασθένειες που να απειλούν με αφανισμό τον πληθυσμό. Το σημαντικό και άλλοτο πρόβλημα είναι πολιτικό και αφορά την ανακύκλωση της ψυχροπολεμικής πολιτικής σφαίρας της χώρας, τη διάβρωση και δυσλειτουργία των δημόσιων υπηρεσιών και την ανυπαρξία δομών ανάπτυξης και εκδημοκρατισμού. Αυτό σημαίνει πως η επέμβαση της διεθνούς κοινότητας, εφόσον δεν συνοδεύεται από πρωτοβουλίες και δράσεις για τη θεσμική και οικονομική ανασυγκρότηση της Αλβανίας, ουσιαστικά αποτελεί στήριγμα για το πολιτικό καθεστώς, το οποίο έχει προκαλέσει την κρίση και αναπόδραστα συντελεί στην επιμήκυνση της αναταραχής.

Επίσης χρήζει ιδιαίτερης προσοχής η διασπορά όπλων στον αλβανικό πληθυσμό, γεγονός που επιτείνει το φαινόμενο της αναρχίας και κατάλυσης κάθε μορφής έννομης τάξης, αλλά και εκθέτει μεγάλο μέρος του

πληθυσμού σε κίνδυνο ζωής.

Τέλος είναι αμφίβολο εάν η συνεργασία και ο συντονισμός μεταξύ Ε.Ε. και ΟΑΣΕ είναι εφικτός. Πιθανότερο είναι να δημιουργηθούν δυσλειτουργίες και αδυναμία ομόφωνης και συντονισμένης δράσης, αφού δεν θα υπάρχει ένας μόνο φορέας οργάνωσης και συντονισμού της δράσης, γεγονός που στην καλύτερη περίπτωση θα συμβάλει στη βραδεία λειτουργία των μηχανισμών λήψης αποφάσεων.

Στην περίπτωση της γειτονικής μας Αλβανίας, η εμπειρία του ΟΗΕ από τις ειρηνευτικές του επιχειρήσεις, ιδιαίτερα στο Κονγκό και στην Καμπότζη, θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ως πολύτιμοι οδηγοί για την επίλυση της κρίσης. Είναι αλήθεια ότι κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου οι ειρηνευτικές επιχειρήσεις των Ηνωμένων Εθνών, εκτός από λίγες εξαιρέσεις, δραστηριοποιούνταν στο επίπεδο των διακρατικών συγκρούσεων και απέφευγαν την ανάμιξη σε ενδοκρατικές διαμάχες. Όπως επίσης ο βασικός σκοπός των ειρηνευτικών επιχειρήσεων αυτής της περιόδου ήταν το πάγωμα των περιφερειακών διακρατικών διενέξεων και η διατήρηση της σταθερότητας στον πλανήτη, με μεθόδους όπως η επι-

τήρηση ανακωχών, η δημιουργία αποστειρωμένων ζωνών και η ενδιάμεση παρεμβολή των ειρηνευτικών δυνάμεων (κυανόκρανοι) μεταξύ των αντιμαχόμενων.

Το τέλος του Ψυχρού Πολέμου δημιούργησε καινούργιες προβληματικές και προκλήσεις στις οποίες έπρεπε να προσάψουν και οι ειρηνευτικές επιχειρήσεις του ΟΗΕ. Από το 1990 κι έπειτα συντελέστηκε μία μετακύλιση στην ποιότητα των κινήσεων και των διενέξεων, που απειλεί τη διεθνή ασφάλεια και ειρήνη. Ο ρόλος των ενδοκρατικών διενέξεων είναι σημαντικότερος σε σχέση με τις διακρατικές διαμάχες. Πλέον οι σημαντικότερες εκκρίσεις βρίσκονται εντός των συνόλων, λειτουργούν φυγόκεντρα και αποσταθμισμένα για το διεθνές περιβάλλον, αναπτύσσονται σε πεδία όπως ο εθνοσμις, η διαπάλη για την κατάληψη εξουσίας, η έλλειψη δημοκρατικών θεσμών και παιδείας και η οικονομική εξαθλίωση. Ακολούθως ο ΟΗΕ ανανέωσε και εξέλιξε το πλαίσιο δράσης των ειρηνευτικών επιχειρήσεων χωρίς να εξασφαλίζει πετυχημένη κατάληξη. Με βάση λοιπόν την εμπειρία που απέκτησε ο Οργανισμός εξελίσσοντας την πρακτική διατήρησης της

ης (peacekeeping), η λύση στο πρόβλημα της Αλβανίας θα έπρεπε να ήταν διαφορετική από αυτήν που τελικά επιλέχθηκε.

Αρχικά, η δημιουργία ειρηνευτικής επιχείρησης και η λειτουργία της στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών θα ενίσχυε το κύρος και την αξιοπιστία της απέναντι στον αλβανικό λαό. Αντίθετα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διέψευσε τις ελπίδες των Αλβανών, ενώ αποδείχθηκε πως η στήριξη του κατώτατος του Σαλί Μπερίσα και η οικονομική βοήθεια που προσέφερε μετά την πτώση του Ραμίζ Αλία, δεν στάθηκε δυνατό να λειτουργήσουν ικανούς όρους και δομές στη θεσμική και οικονομική ανάκαμψη της Αλβανίας.

Η ανάληψη μιας πολυδιάστατης (multidimensional) ειρηνευτικής επιχείρησης όπως αυτή στην Καμπότζη (UNTAC) μπορούσε να προσφέρει στη χώρα μας προοπτικές και ριζικές λύσεις. Η Αλβανία αποτελεί, σύμφωνα με τον όρο που έχει διατυπώσει ο πρόην γ.γ. του ΟΗΕ Kofi A. Annan, ένα «αποτυχημένο κράτος» (failed state) και χρειάζεται την πολύτιμη στήριξη του Οργανισμού. Η στήριξη αυτή είναι εφικτή στο πλαίσιο μιας διευθετημένης εντολής, που μπορεί να περιλαμβάνει ακόμη και την ανάληψη της άσκησης των κρατικής εξουσίας από τον ΟΗΕ.

Καθόλη μιας τέτοιας ειρηνευτικής επιχείρησης συνοψίζονται στην παροχή στήριξης και τεχνογνωσίας (know how) στην αναδιάρθρωση της δημόσιας διοίκησης και ανασυγκρότησης του στρατού, της αστυνομίας, ταυτόχρονα με τη διοίκηση υπουργείων και δημόσιων υπηρεσιών, τη διενέργεια κοινοβουλευτικών εκλογών και το σχηματισμό δημοκρατικά γιμνής κυβέρνησης. Η δημιουργία Συμβουλής και νέου εκλογικού νόμου και η ανώτατη και επίβλεψη των κοινοβουλευτικών εκλογών αποτελούν μίαν ακόμη σημαντική πτυχή. Επίσης η ενημέρωση και η εκπαίδευση των πολιτών για τη δημοκρατία, τις μορφές λειτουργίας της (με σεμινάρια, συλλογικά, ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές) και η συνδρομή σε όσους επιθυμούν τον επαναπατρισμό αποτελούν απαραίτητο όρο για τη σταθερότητα ενός υγιούς πολιτικού και κοινωνικού περιβάλλοντος. Η προστασία και η προώθηση της ανθρωπιστικής βοήθειας θα πρέπει να στηρίξει στην προσωρινή ανακούφιση του αλβανικού λαού, ενώ θα πρέπει να εξασφαλιστεί η χρησιμότητα της προώθησης και της προώθησης ενός προγράμματος μικροαφοσίωσης (αφαίρεσης δηλαδή των όπλων) και εξουδετέρωσης ναρκών. Αυτό το πρό-

γραμμα πρέπει να αποτελέσει θεμελιώδη παράμετρο της ειρηνευτικής επιχείρησης, διότι η διασπορά πολεμικού υλικού στην αλβανική επικράτεια δημιουργεί εστίες και δυναμικές συγκρούσεων, οι οποίες είναι δυνατόν να προκαλέσουν ανθρώπινες απώλειες, ιδίως μεταξύ των αμάχων, αλλά και να μεταλλαχθούν σε αλυτρωτικού περιεχομένου κινητοποιήσεις στα γειτονικά κράτη.

Όλα τα παραπάνω είναι δυνατόν να λάβουν χώρα με τη συναίνεση και τη συνε-

Το πρόβλημα είναι πολιτικό και αφορά στην ανακύκλωση της ψυχροπολεμικής πολιτικής σκηνής της χώρας, στη διάβρωση και δυσλειτουργία των δημόσιων υπηρεσιών και στην ανυπαρξία δομών ανάπτυξης και εκδημοκρατισμού.

γασία της αλβανικής κυβέρνησης και με την προϋπόθεση ότι η επιχείρηση να διεξαχθεί στο πλαίσιο του ΟΗΕ με βάση τις αρχές της ουδετερότητας, της αμεροληψίας και της ελάχιστης χρήσης βίας μόνο σε περιπτώσεις αυτοάμυνας.

Επομένως θα πρέπει να καθοριστούν κανόνες εμπλοκής (αναμένεται εμπλοκή σε συγκρούσεις μεταξύ συμμοριών, παραστρατιωτικών ομάδων και υποστηρικτών του καθεστώτος Μπερίσα και των εξεγερμένων του νότου) αλλά και σταθερές επιχειρησιακές αρχές στα πρότυπα των προηγούμενων ειρηνευτικών επιχειρήσεων του οργανισμού.

Τέλος, θα ήταν σκόπιμο να αποφευχθεί κάθε αναφορά στο Κεφάλαιο VII του Καταστατικού Χάρτη του Οργανισμού, ώστε η ειρηνευτική επιχείρηση να μη θεωρηθεί υποκατάστατο επεμβατικής πολιτικής.

Αναφορικά με την εθελοντική συμμετοχή των κρατών στην ειρηνευτική δύναμη, θα πρέπει να σημειώσουμε ότι η παρουσία των μονίμων κρατών-μελών του ΟΗΕ στην ειρηνευτική επιχείρηση θα βοηθούσε σε μεγάλο βαθμό στην ανύψωση της αξιοπιστίας της και θα υποβάθμιζε τον ανταγωνισμό κρατών που έχουν ή επιθυμούν να αποκτή-

σουν συμφέροντα στην Αλβανία.

Δυστυχώς, η ειρηνευτική επιχείρηση που τίθεται σε εφαρμογή είναι πιθανόν να αποβεί άκαρπη, αφού η μοναδική της προσφορά θα είναι η πρόσκαιρη ανακούφιση των οικονομικά εξαθλιωμένων Αλβανών. Δεν δίνει λύση στα πολιτικά και θεσμικά αδιέξοδα της Αλβανίας, δεν αντιμετωπίζει μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα την ανάγκη για οικονομική ανασυγκρότηση της χώρας και δεν αντιμετωπίζει την εκτεταμένη διασπορά όπλων και πολεμικού υλικού μεταξύ των αλβανών υπηκόων.

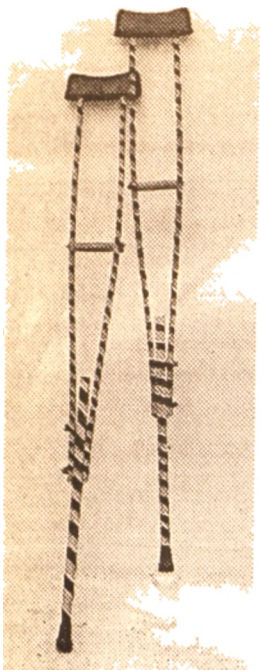
Αν στα παραπάνω προσθέσουμε και την αρνητική στάση τμήματος του αλβανικού λαού εξαιτίας του εμβολισμού και της βύθισης αλβανικού πλοιαρίου από ιταλική κορβέτα και του ναυτικού αποκλεισμού των απελάσεων που εφαρμόζει η Ιταλία σε βάρος των αλβανών προσφύγων, τότε η ειρηνευτική αποστολή, που σε μεγάλο ποσοστό αποτελείται από ιταλούς στρατιώτες, θα αντιμετωπίσει, στην καλύτερη περίπτωση, την έλλειψη εμπιστοσύνης του αλβανικού πληθυσμού, γεγονός που υπονομεύει εξ αρχής την επιτυχία της επιχείρησης.

Αντίθετα, τα οφέλη από μια πολυδιάστατη ειρηνευτική επιχείρηση στην Αλβανία είναι ποικίλα και εξαιρετικά σημαντικά. Πρώτα απ' όλα απαντάται η ανάγκη για πολιτική σταθερότητα, δημοκρατικές εκλογές και θεσμούς, αποκατάσταση της έννομης τάξης και πάταξη των ενόπλων συμμοριών και των κυκλωμάτων λαθρεμπόρων.

Επίσης δίνεται η ευκαιρία με τη νέα οικονομική βοήθεια και σταθερό και υγιές πολιτικό περιβάλλον να ξεπεράσει η Αλβανία τα έντονα κοινωνικά και οικονομικά προβλήματά της. Τέλος, η σταθερότητα στην Αλβανία, και περισσότερο η εκτόνωση της κρίσης, αποτρέπει τις αλυτρωτικές δυναμικές στην περιοχή των Βαλκανίων και ιδίως στο Κοσσυφοπέδιο και στο Τέτοβο. Σε τελική ανάλυση, η ανθρωπιστική βοήθεια αποτελεί ημίμετρο που συντηρεί τις γενεσιουργές αιτίες της κρίσης στην Αλβανία. Η διεθνής Κοινότητα πρέπει να σκεφτεί ώριμα και τολμηρά ώστε να ξεπεράσει το σύνδρομο της αποτυχίας στη Σομαλία και στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, θέτοντας τις βάσεις για την πρόοδο και την ανάπτυξη σε μία ακυβέρνητη πολιτεία, όπως η γειτονική μας Αλβανία.

Ο Κώστας Χατζηκωνσταντίνου είναι αναπληρωτής καθηγητής του Τμήματος Νομικής του Α.Π.Θ. Ο Μιλτιάδης Σαρηγιαννίδης είναι υποψήφιος διδάκτορας στον Τομέα Διεθνών Σπουδών του Τμήματος Νομικής του Α.Π.Θ.

Μια βαθιά ριζωμένη καχυποψία

του Αντώνη Ζήτουνα

Η γνωστή φράση, που πρωτακούστηκε από τις αρχές του αιώνα μας στα ευρωπαϊκά διπλωματικά σαλόνια, ότι η Αλβανία δεν μπορεί να αυτοκυβερνηθεί, δεν αναφέρθηκε καθόλου κατά τις δύσκολες αυτές μέρες. Δεν μπορείς να πεις, όμως, ότι δεν αιωρείται· κι αυτό, σίγουρα, τραυματίζει το φιλότιμο των Αλβανών, που χρόνια τώρα μάχονται να την πετάξουν από πάνω τους. Τα δραματικά γεγονότα τους αφήνουν μια πικρή γεύση στον ουρανίσκο. Η μικρή τους χώρα, αν και κατέβαλε πολλές προσπάθειες, φαίνεται πως δεν μπόρεσε να πετύχει τη χρυσή τομή, που θα την τοποθετούσε στην ομαλή πορεία. Δοκίμασε να κλείσει τα σύνορα –τα 'κλείσε ερμητικά – και παρ' ολίγο ο λαός της να πάθει ασφυξία. Δοκίμασε να τα ανοίξει –τ' άνοιξε διάπλατα– κι ο λαός της παίρνει τα όρη και διαβαίνει θάλασσες.

Το αποκορύφωμα της πλήρους ανωμαλίας υπό την οποία τελεί η χώρα σημειώθηκε με τον εξαναγκασμό του πρωθυπουργού της κ. Φίνο, από ένοπλους κουκουλοφόρους, να γυρίσει πίσω και να μη φτάσει στον προορισμό του. Η κατάσταση αυτή δεν βυθίζει σε απόγνωση μόνο τον ταλαίπωρο αλβανικό λαό. Προκαλεί ανησυχία και στις κοινωνίες των γειτονικών χωρών. Προκαλεί έντονες αντιπαραθέσεις και διαξιφισμούς στα κόμματα και ακόμα τριγμούς σε κυβερνήσεις. Έτσι, η προετοιμασία και η αποστολή για ακόμη μια φορά είναι επιβεβλημένη, παρ' όλα τα λάθη και τις αδυναμίες που σημειώθηκαν σε προηγούμενες παρόμοιες αποστολές και παρά την αντίθεση των αριστερών, που ρίχνουν στο τραπέζι αντί των επιχειρημάτων τα γνωστά «οι λαοί» και το «κεφάλαιο». Ο απλός κόσμος την αποδέχεται και την περιμένει μια τέτοια δύναμη, οποιαδήποτε ονομασία κι αν φέρνει. Γιατί ο κόσμος, όσο απλός και αφελής να είναι, αντιλαμβάνεται ότι αυτό που έγινε ίσως να ήταν μια αυθόρμητη έκρηξη της συσσωρευμένης αγανάκτησης. Αντιλαμβάνεται, όμως, και το άλλο: ότι δεν είναι καθόλου εύκολο να καταληφθεί μια ναυτική βάση, ένα στρατιωτικό αεροδρόμιο, ένα τμήμα τεθωρακισμένων

κι ακόμα μια φυλακή, η οποία στις τέσσερις γωνίες της διαθέτει τέσσερα πολυβόλα, που μπορούν να θερίσουν πολλά κορμιά. Κάτι τέτοιες αμφιβολίες τις τοποθετεί στη μνήμη του. Και μέρες τώρα έχασε τον ύπνο του, φρουρώντας τα σπίτια από τους συμμορίτες. Τα χωριά κάνουν βάρδιες, να προστατέψουν τις περιουσίες τους. Τα σχολεία έβαλαν λουκέτο και οι μαθητές έχασαν τη χρονιά τους. Οι συνταξιούχοι δεν παίρνουν ούτε τις πενιχρές συντάξεις τους. Η συγκοινωνία νέκρωσε. Οι βοήθειες ληστεύονται. Οι άνθρωποι, μέσα στην απόγνωση τους καταφεύγουν στις προφητείες του πατροκοσμά του Αιτωλού.

Πρέπει, όμως, να συμμετάσχει και η Ελλάδα σ' αυτή τη δύναμη;

Το πάπλωμα των, κατά καιρούς, πολιτικών συγκυριών έπεφτε πάντοτε μικρό και δεν μπορούσε να καλύψει την αλήθεια όσον αφορά τις σχέσεις των γειτονικών χωρών μας. Και η γυμνή αλήθεια λέει ότι ποτέ στον τελευταίο αιώνα η Ελλάδα και η Αλβανία δεν μπόρεσαν να βρουν μια κοινή γλώσσα επικοινωνίας και κατανόησης, αν και στη λαοσοφία τους υπάρχει η φράση «ο γείτονας, ο πρώτος αδελφός». Δηλώσεις επανειλημμένες για το απαραβίαστο των συνόρων ή βιβλία όπως *Δυο φίλοι λαοί* έπε-

φταν στο κενό κι ένα δηλητηριώδες ρυγόνο σύννεφο παρέμενε ατάραχο πάνω τους. Κανείς ρεαλιστικά σκεπτόμενος άνθρωπος δεν μπορεί να μη λάβει υπ' όψιν του τον παράγοντα «θρησκεία» στην υθεση αυτή. Ο ένας λαός μπόρεσε και κτήσε τη θρησκεία του, ο άλλος την απώλεσε βαθμό 70% περίπου του πληθυσμού της. Τούτο είχε τις επιπτώσεις του σε ό,τι αφορά τον τρόπο σκέψης, αντίληψης, νοοπίστας κ.λπ., αλλά και τον ψυχολογικό του. Δεν είναι καθόλου εύκολο να αποδεχτεί μια τέτοια σοβαρή απώλεια. Όπως δεν είναι επίσης εύκολο να συμβιβαστείς με το γεγονός ότι ο ένας λαός πήρε τη γραφή στο χέρι τον 15ο αι. π.Χ. και ο άλλος τον 10ο αι. μ.Χ. Η μετακίνηση των πληθυσμών και η αντιπαράθεση πολλές φορές σε στρατιωτικές συγκρούσεις φορτώναν και βάρανε τη συλλογική μνήμη. Πρόσθεσε εδώ και συμφέροντα –περιουσίες κ.λπ.– που καθιερώνονται, ασφαλώς προσεχτικά, κάτω από το μανδύα «πατρίδα», «έθνος» κ.λπ. Η ροιμιάδεις είναι οι λέξεις «παλαιοελληνική» και «τουρκαλβανέ», τις οποίες τις βρίζεις κανείς στο στόμα και του απλοϊκότερου χωρικού στο πιο απόμερο, ορεινό χωριό και στο δημοτικό τραγούδι.

Μέσα σε τέτοιο κλίμα και τέτοιο χρώμα γαλώνει εύκολα το δέντρο της καχυποψίας που κάνει καρπούς, τους οποίους γεύονται ίδιο απλοϊκοί άνθρωποι, αλλά και διαδύμενοι. Κι αφού τους γεύονται, φτιάχνουν συλλόγους, συσκέπτονται, γράφουν, φωτίζουν, προπαγανδίζουν ότι «η Αλβανία ναι μέχρι τον Αμβρακικό», ενώ «η Ελλάδα μέχρι το Γενούσο». Φιλολογία ολόκληρη αναπτύχθηκε περί του δικαίου της μιας της άλλης πλευράς. Χάρτες στρώθηκαν «επιτελικά» τους τραπέζια και γραμμικές κόκκινες χαραχτήκαν. Η ουσία, όμως, παρέμεινε και παραμένει μία: Ότι μέσα σε εκατό περίπου χρόνια το θέμα αυτό δεν μετακινήθηκε ούτε χιλιοστό από την αρχή

τά τόσες και τόσες ανατροπές, ακόμη μία; Η Ελλάδα και η Αλβανία θα
πρέσουν άραγε να βρουν μια κοινή γλώσσα επικοινωνίας;

θέση. Το μόνο που «επιτεύχθηκε» ήταν ναπτυχθούν από τις δύο πλευρές ισχυ-
«βιομηχανίες» προπαγάνδας, οι οποίες
ίζουν τον αέρα με καυσαέρια. Ούτε οι
μαρτυρικοί άνθρωποι στις δύο χώρες μπό-
αν να αποφύγουν τους ρύπους αυτούς.
εν διατείνονται ότι «ο λαός αυτός είναι
ά ένα συνονθύλευμα φυλών», οι δε
φουν με πάθος «Γύρω της (στην Αλβα-
χειρουργοί με νυστέρια και ψαλίδια...
πίσω τους κάτι υπάρξεις μισές ανθρω-
μισές σκύλοι, που με το στόμα ανοιχτό
μεναν το κορμάτι τους...

ίδιο και οι κυβερνήσεις. Όταν η μια
να πιέσει την άλλη, τσουβαλιάζει στις
βες τους άμοιρους μετανάστες, ενώ η
κλείνει τάξεις και σχολεία με το έτσι

ότι είναι τόσο βαθιά ριζωμένη η καχυ-
α, αποδείχτηκε περίτρανα και τις μέ-
ντες. Η Αλβανία, αν και τελεί υπό διά-
, την επίσκεψη **Κρανιδιώτη** στο Αργυ-
στρο την έκανε θέμα, ενώ την επίσκε-
ίνο στην Αθήνα, αν και διήμερη και με
να χαλιά, την αναφέρει στα ψιλά στην
ήραση.

ΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

είκοσι πέντε τελευταία χρόνια, έγιναν
ες κινήσεις, που πάνε να σκορπίσουν
έφος. Η σύναψη των διπλωματικών
ων και η άρση της εμπολέμου κατά-
ης εκ μέρους της Ελλάδας (αν και πα-
ημένη από μερικούς) ήταν θετικά βή-
επικοινωνίας και κατανόησης των
ωρών. Στην πορεία αυτή προστέθη-

καν και νέα
στοιχεία. Η
κάθοδος των
αλβανών με-
ταναστών αν
και ανοργά-
νωτη και βα-
σανιστική
πολλές φορές,
πέρα απ' το
αμοιβαίο οι-
κονομικό όφε-
λος, συνέβαλε
σε σημαντικό
βαθμό ώστε
να προχωρή-
σει η καχυπο-
ψία. Οι πεντα-
κόσιες και
πλέον χιλιά-
δες Αλβανοί,
κυρίως νέοι,
είδαν στην

πράξη ότι οι Έλληνες λειτουργούν σε άλλα
επίπεδα και δεν είναι οι «πονηροί», οι «ά-
πιστοι», οι «παλιέλληνες» όπως τους «γνώ-
ριζαν» από τη θεωρία. Οι φάλαγγες με τις
οικονομικές βοήθειες, που φτάναν σχεδόν
σ' όλη τη χώρα, είχαν να δείξουν ότι η
Ελλάδα ξέρει να βρίσκει κοντά στους
δεινοπαθούντες. Η δραχμή, αυτό το αιρετι-
κό κάποτε νόμισμα, συναλλάσσεται ανοι-
χτά και κερδίζει ολοένα και περισσότερο
έδαφος στην αλβανική αγορά. Δεν είναι
μακριά ο καιρός που το άκουσμα της ελλη-
νικής γλώσσας προκαλούσε ένα είδος δυ-
σφορίας ακόμα και στο απλό κοινό, ενώ
στις δημόσιες υπηρεσίες θεωρούνταν αδί-
κημα. Αυτές τις δύσκολες μέρες, όλοι πα-
ρακολούθησαν και άκουσαν μαζί με τους
πυροβολισμούς και την ελληνική όχι μόνο
στο νότο, αλλά και πιο πάνω. Που σημαίνει
ότο το κοινό αυτής της χώρας εξοικειώνε-
ται με το άκουσμά της.

...ΚΙ ΕΝΑ ΑΚΟΜΗ ΒΗΜΑ

Κάτω απ' αυτό το πρίσμα, η παρουσία της
ελληνικής στρατιωτικής δύναμης που θα
συμβάλει στην εξασφάλιση της σωστής δια-
νομής της ανθρωπιστικής βοήθειας, της ηρε-
μίας και της τάξης, σημαίνει ένα ακόμα βήμα
στην παραπάνω πορεία της εξομάλυνσης
των σχέσεων, της επικοινωνίας και κατανόη-
σης. Η κίνηση της δύναμης αυτής μέσα στο
πλαίσιο της ριχτής εντολής, που έλαβε, αλλά
και η βοήθεια της ελληνικής πλευράς στη δη-
μιουργία και ενίσχυση των θεσμών στην
Αλβανία θα διώξουν περισσότερο το νέφος
τώρα με τη λήξη του αιώνα.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Σειρά: *Λαοί και Πολιτισμοί*

Jacques Soustelle

Ακαδημαϊκός, Εθνολόγος

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΑΖΤΕΚΩΝ

ΛΑΟΙ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΙ

Η
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΖΩΗ
ΤΩΝ
ΑΖΤΕΚΩΝ

JACQUES SOUSTELLE

Μετάφραση
Αντώνης Σακελλαρίου,
φιλόλογος

Με 396 σελίδες,
8 εικόνες και 1 χάρτη

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον Πολιτισμό

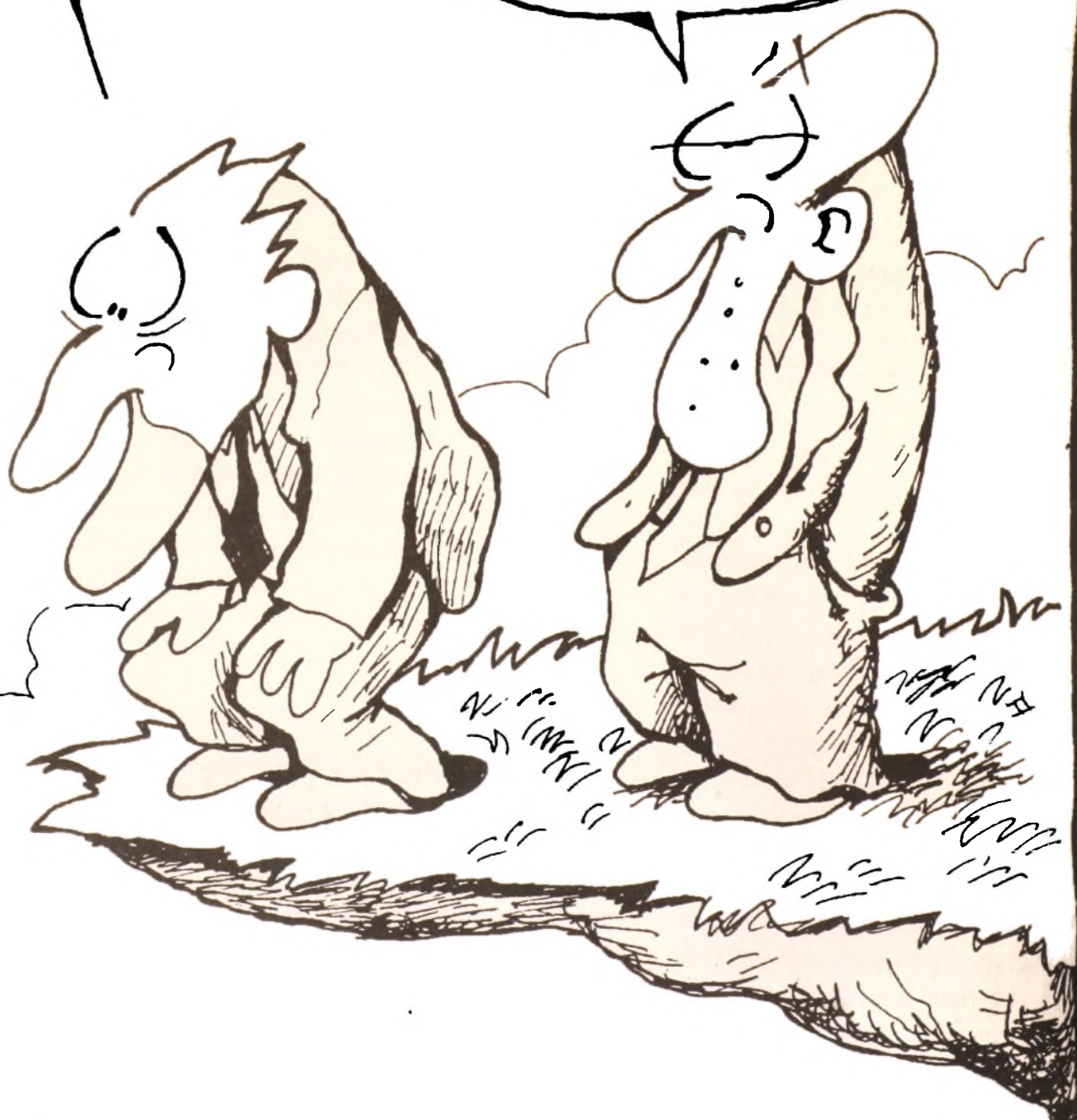
Ιπποκράτους 8 Αθήνα

Τηλ.: 36.27.318

Οι Εκουχρονισαί

Ποο...Ποο...
ΕΧΟΥΜΕ ΑΝΟΙΓΜΑ
90 ΔΙΣ...

...ΕΛΕΓΑ ΚΙ ΕΓΩ...
ΠΟΥ ΠΕΦΤΕΙ Ο
ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ
ΤΟΣΟ ΚΑΙΡΟ...

K:D974

Ο Κ. Λιάσκας πάλι πρόεδρος στο Τ.Ε.Ε.

ΤΟ ΜΗΝΥΜΑ των μηχανικών είναι σαφές. Έδωσαν εντολή για συνεργασία...». Οι αρχίζουν οι δηλώσεις του κ. Κ. Λιάσκας μετά την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων για την εκλογή αντιπροσωπείας στο Τ.Ε.Ε.

Η «συνεργασία» είναι επιθυμητή στον κ. Λιάσκα και θα του εξασφαλίσει, όπως θα εξηγήσουμε, την εκ νέου επανεκλογή του στο Τ.Ε.Ε.

Αντιπροσωπεία του Τ.Ε.Ε. -είδος Βουλής- που αποτελείται από 200 άτομα έχει να εκλέξει τη Διοικούσα Επιτροπή, το προεδρείο και τον πρόεδρο. Ο πρόεδρος του τετραμελούς προεδρείου απαιτούνται πλειοψηφία. Τα φετινά αποτελέσματα είναι οριακά: προκειμένου να εκλεγεί πρόεδρος απαιτείται η συνεργασία των μελών του ΠΑΣΟΚ και της Ν.Δ. Η «συνεργασία» -όπως συνέβη προ τριετίας- συμπληρώνει τον απαραίτητο αριθμό προσώπων ώστε σε συμμαχία είτε με τη Ν.Δ. είτε με το ΠΑΣΟΚ να δημιουργήσει πλειοψηφική παράταξη. Έτσι για φέτος τα αποτελέσματα είναι: ΠΑΣΟΚ με Ν.Δ. (που προφανώς αποκλείεται με τη δεδομένη αντιπαράθεση των δύο μεγάλων κομμάτων), είτε συνεργασία των δύο «μεγάλων» με την «Ενότητα». Η συνεργασία όμως αυτή προαλεί τον Κ. Λιάσκα σε νέο πρόεδρο του Τ.Ε.Ε. Να λοιπόν που η δήλωση του κ. Λιάσκας για «εντολή συνεργασίας» είχε το νόημά της.

Η εκλογή Λιάσκα και για το ΠΑΣΟΚ και

για τη Ν.Δ. δεν παρουσιάζει εξάλλου κανένα πρόβλημα. Ο Κ. Λιάσκας στο παρελθόν έχει χρησιμοποιηθεί και από τα δύο κόμματα εξίσου.

Οι πληροφορίες μας λένε πάντως ότι ο κ. Λιάσκας δεν βιάζεται για την επανεκλογή του. Η σχετική εξοντωτική διαφωνία και η

ΠΟΣΟΣΤΑ ΕΚΛΟΓΩΝ 1994 ΚΑΙ 1997		
	1994	1997
ΠΑΣΚ	27,54%	29,70%
ΔΚΜ	30,83%	29,90%
ΕΝΟΤΗΤΑ	18,36%	16,00%
ΠΑΝΕΠΙ-ΣΤΗΜΟΝΙΚΗ	4,37%	5,10%

εν συνεχεία συμφωνία στο «ουδέτερο» πρόσωπο του Κώστα Λιάσκα, μεταξύ Γιώργου Παπαβασιλείου (ΠΑΣΚ) και Γιώργου Αυγερίκου (ΔΚΜ) θέλει κάποιο διάστημα για να κλείσει. Στο μεταξύ, και μέχρι το Σεπτέμβριο παίζεται το παιχνίδι της διεκδίκησης των Ολυμπιακών. Αν ευοδωθούν οι προσπάθειες των «Ολυμπιοφίλων», ο Κ. Λιάσκας αναλαμβάνει το σπουδαιότερο έργο διανομής των έργων για τους Ολυμπιακούς και αποσύρεται από την προεδρία του Τ.Ε.Ε. υπέρ του κ. Γ. Παπαβασιλείου της ΠΑΣΚ Μηχανικών.

Βλέπετε, όσο και αν μερικοί φωνάζουν για πολιτική ηθική και άλλα ηχηρά παρόμοια, οι μηχανισμοί ελέγχουν αρκετά καλά τα πράγματα. Όσο για τον ΣΥΝ, που «υπεστήριξε με τόσο ελαφριά καρδιά τον πονη-

ρό πολιτευτή» κ. Κ. Λιάσκα έχει ήδη ένα ανάλογο προηγούμενο με τη στήριξη του Στ. Λογοθέτη στον Πειραιά. Ας χαρεί λοιπόν με κάποια ανακοίνωση για μια «άλλη, νέα νίκη των λοιπών δημοκρατικών δυνάμεων» όταν με το καλό ο κ. Λιάσκας αναnevώσει τη θητεία του στο Τ.Ε.Ε. Οι φίλοι του κ. Λιάσκα στον ΣΥΝ δεν έχουν χάσει το κουράγιο τους.

ΠΟΙΟ ΗΤΑΝ ΤΟ ΜΗΝΥΜΑ ΤΩΝ ΕΚΛΟΓΩΝ ΣΤΟ Τ.Ε.Ε.:

α. Η μεγάλη αποχή, που εκτιμάται ότι σε μεγάλο ποσοστό οφείλεται και στην απροθυμία των μηχανικών που επηρεάζονται από τον ΣΥΝ να προσέλθουν για να ψηφίσουν το ψηφοδέλτιο Λιάσκα.

β. Η αποδοκιμασία της προηγούμενης διοίκησης. Η προηγούμενη διοίκηση του Τ.Ε.Ε. ήταν το αποτέλεσμα της συνεργασίας της «Ενότητας» (παράταξης του ΣΥΝ που στήριξε τον Κ. Λιάσκα) και της Δημ. Κίνησης Μηχανικών (πρόσκειται στη Ν.Δ.). Στις εκλογές του 1994 η σειρά επιτυχίας ήταν: ΔΚΜ, ΠΑΣΚ, Ενότητα. Αλλά τα κουκιά επέτρεψαν τη συνεργασία της ΔΚΜ και της «Ενότητας», δηλαδή την ανακήρυξη του κ. Λιάσκα σε πρόεδρο του Τ.Ε.Ε. Εξάλλου η υπηρεσιακή σχέση Λιάσκα-Λαμπράκη έχει προσβάλει τη νοημοσύνη πολλών τεχνικών.

γ. Η αύξηση της δύναμης της ΠΑΣΚ και της Πανεπιστημονικής, που ερμηνεύτηκε ως ένα άλλο μέτρο της αποδοκιμασίας για τα έργα και τις ημέρες της Διοίκησης Λιάσκα.

Χ.Ν.

Α' εξάμηνο 1994

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΝΕΟΙ ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ΑΝΤΙ

ΠΟΛΥΤΙΜΟΣ ΒΟΗΘΟΣ

Έτοιμοι οι νέοι τόμοι του Αντί. Στα γραφεία του περιοδικού μπορείτε να προμηθευτείτε μέχρι και τον τόμο ΜΑ' (Β' εξάμηνο 1994, δηλαδή μέχρι και το τεύχος 567). Θα βρείτε, επίσης, τους τόμους των προηγούμενων ετών. Στους τόμους του Αντί έχετε καταγεγραμμένη τη σύγχρονη ιστορία μας.

Β' εξάμηνο 1994

«Η επιλογή μου ήταν πολιτική»

της Ράνιας Κλουτσινιώτη

Το κείμενο που ακολουθεί έχει γράψει η παλιά συνεργάτιδά μας Ράνια Κλουτσινιώτη που κατέβηκε στις εκλογές του ΤΕΕ με τον συνδυασμό «Ενότητα», της οποίας ηγείται ο κ. Κ. Λιάσκας. Ένα μόνο σημείο θα σχολιάσουμε: τη διατύπωση «μονόλογος του Αντί» στον οποίο η Ρ.Κ. επανέρχεται. Αλλά το Αντί έχει πάντα ανοικτές τις στήλες του και αναζητά τον αντίλογο. Αν όμως κάποιοι αποφασίζουν να σιωπήσουν ή να μιλήσουν όταν αυτοί επιλέξουν, αυτό δεν μπορεί να χαρακτηριστεί μονόλογος του Αντί. Όσο για τις «πολιτικές» επιλογές της φίλης Ρ.Κ., ας κρίνουν οι αναγνώστες για το πώς κάποιοι αποφασίζουν να αποδεχθούν «επικεφαλής τον Κώστα Λιάσκα» για τον οποίο, όμως, «δεν θέλουν να γίνουν συνήγοροι».

Κατά την ταπεινή μου γνώμη, το πρόβλημα στο Τεχνικό Επιμελητήριο της Ελλάδας βρίσκεται τελείως αλλού, από εκεί που το τοποθέτησε προεκλογικά το Αντί και είναι πολύ σοβαρότερο. Στο Τεχνικό Επιμελητήριο, για λόγους δομικού χαρακτήρα, δεν εκφέρεται προ πολλού πολιτικός λόγος και αυτό εξηγεί τη σχεδόν απόλυτη σύμπτωση, η οποία παρατηρείται στις όποιες αποφάσεις του, όποτε και όπου αυτές, είναι αλήθεια σπάνια, λαμβάνονται.

Διότι το ΤΕΕ νοσεί βαρέως, πολλά χρόνια τώρα και δεν νομίζω να υπάρχει αμφιβολία σε κανέναν ενδιαφερόμενο. Νοσεί τουλάχιστον από την αρχή της μεταπολιτευτικής περιόδου, κατ' αρχήν για θεσμικούς λόγους, αφού δεν υπάρχει καμία πρόβλεψη για αναλογική εκπροσώπηση των διαφορετικών επιστημονικών κλάδων στα κυρίαρχα όργανά του, την Αντιπροσωπεία και τη Διοικούσα Επιτροπή. Νοσεί όμως κυρίως για λόγους που σχετίζονται με την τρέχουσα και γενικευμένη πολιτική συμπεριφορά, την οποία συνεπάγεται η άσκηση εξουσίας με αδιαφάνεια, σε όλα τα πολιτειακά επίπεδα και φυσικά αυτό δεν αφορά ειδικά το ΤΕΕ. Πάντως εδώ, το λεγόμενο δημοκρατικό έλλειμμα κατέχει υψηλά ποσοστά.

Αντιθέτως, στο καθαρά συνδικαλιστικό επίπεδο, δηλαδή σε ενέργειες που αναλαμβάνονται για την προάσπιση των συμφερόντων των μηχανικών, το πρόβλημα δεν φαίνεται να είναι σημαντικό. Όλες οι Διοικήσεις του, και ιδιαίτερα οι τελευταίες, έχουν δουλέψει αρκετά προς τον σκοπό αυτό.

Η αμέσως προηγούμενη διαπίστωση θα πρέπει να συσχετιστεί με το γεγονός ότι, για τους πολλούς, η προαγωγή σε θέσεις-κλειδιά του συνδικαλιστικού κινήματος, παρουσιάζει ενδιαφέρον μόνον στο βαθμό που θα τους χρησιμεύσει ως βήμα διεκδίκησης βουλευτικών ή υπουργικών θώκων ή έστω και δημιουργίας χρηματικών αποθεμάτων. Τα αναρίθμητα παραδείγματα είναι γνωστά και θα

ήταν άχαρη, για τους παρειδημούντες το κεντρικό οικοδομικό τράγωνο, η παράθεση ονομάτων. Βεβαίως, η συγκεκριμένη πατήρηση ισχύει με μεγαλύτερη έμφαση γι' αυτούς που έχουν τα νια. Αυτοί έχουν και τα χτένια και αυτοί μοιράζουν την τράπου. Αναφέρομαι φυσικά στις δύο κυρίαρχες πολιτικές-συνδικαλικές συσσωματώσεις, τις προσκείμενες στη Ν.Δ. και στο ΠΑΣΟΚ.

Με αποτέλεσμα, και στην περίπτωση του Τεχνικού Επιμελητηρίου, να υπερτερούν συντριπτικά οι πελατειακές σχέσεις, σε αντίθεση με τις πολιτικές συμπεριφορές και τις ενδεχόμενες αντιπαραθέσεις, που αυτές συνεπάγονται. Είναι φανερό ότι, η όποια Αριστερά –εάν υπάρχει ακόμη– εμπλεκόμενη άκριτα ή και κριτικά σε (τις χουσεσ) εκλογικού χαρακτήρα και με τόσο θολό τοπίο πρακτικά κάπου χάνει. Φυσικά, υπήρχε και υπάρχει πάντα η δυνατότητα πολιτική ρήξης και ίσως, δεν αντιλέγω, στη συγκεκριμένη στιγμή θα έπρεπε να είχε επιλεγεί αυτή η οδός.

Με αυτές τις δύσκολες σκέψεις, να δηλώσω κατ' αρχήν, πως για τους, ελπίζω σε όλους τους αναγνώστες του περιοδικού, ευνόητους και κυρίως για να μη θεωρηθεί ως προεκλογική προπαγάνδα, δεν λησα να παρέμβω δημοσίως στον μονόλογο του Αντί, πριν από τις εκλογές του ΤΕΕ, για το ζήτημα της συνεχούς κατακεραύνωσης –εμπαθούς, κατά τη γνώμη μου– του ψηφοδελτίου «ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ», κατακεραύνωση οφειλόμενη, κατά τα λεγόμενα του περιοδικού, στον επικεφαλής του Κώστα Λιάσκα. Εννοείται ότι οφείναι νοήματος η εκτίμηση του εκλογικού αποτελέσματος, μετά ψηφοφορία και τη δημοσιοποίησή του, ιδιαίτερα μάλιστα για πιθανές συνδέσεις και παρερμηνείες, σχετικά με όσα αναφέρονται εδώ, και συνθέτουν ζητήματα δομικού χαρακτήρα, για τα οποία, φυσικά, νείς δεν κάνει λόγο. Μακάρι το πρόβλημα του ΤΕΕ να ήταν πρόβλημα ολίγων προσώπων... και ειδικότερα μάλιστα ενός ανδρός.

Και έρχεται η άλλη οπτική, η οποία απαιτούσε, κατά τη διάρκεια προεκλογικής περιόδου, την πολιτική αντιπαράθεση, ως αυτονομούμενη λειτουργία. Η διατυπωμένη από το Αντί, αλλά και από τους επώνυμους φίλους και συντρόφους. Από την αριστερή πλευρά αυτή τη φορά. Και εδώ, κατά την ταπεινή μου πάντα γνώμη, πρέπει καταγραφεί η έλλειψη πολιτικού λόγου. Και εξηγούμαι:

Κατ' αρχήν, εκείνο που εντυπωσιάζει είναι η πίστη γι' την ορθότητα των λόγων τους, που έχουν μερικοί, η οποία και συνδυάζεται με την απόλυτη δυσπιστία –και δεν εννοώ διαφωνία– για τις εκμυστήσεις και τις πράξεις των άλλων. Δυστυχώς η πρακτική είναι οχληρή στο χώρο της Αριστεράς, όπου ηχηρά διακοσμητικά επίθετα –όπως πούλημένος, προδότης, πράκτορας, ανήθικος– στολίζουν τους συντρόφους. Έπειτα, χρόνια μετά, τιμούμε τον Μίκη Θεοδωράκη και κλαίμε τον Ανδρέα Λεντάκη.

Δηλαδή, εις τι έγκειται το νόημα της ανανέωσης, σε υποτιθέμενη αντίθεση με τη σταλινική του εκδοχή, ότι «μόνον η δική μου άποψη είναι η ορθή και όποιος διαφωνεί του κόβω το κεφάλι». Μόνον τα μόνον τα ονόματα των υποψηφίων στην ΕΝΟΤΗΤΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ

πναδέλφων, που το ίδιο το περιοδικό αναφέρει επωνύμως, εν είδει καταγγελίας, στο τεύχος του της 28ης Μαρτίου, θα έπρεπε ενδεχομένως να προβληματίσουν τους συντάκτες των κειμένων του.

Όχι γιατί διαφωνώ ότι, όσοι επιλέγουν λάθος, δεν πρέπει να πληρώνουν. Απεναντίας. Αλλά αναρωτιέμαι γιατί τόσο έλλειψη εμπιστοσύνης στην πολιτική επιλογή των φίλων και συντρόφων. Ο ίδιος εκδότης του *Αντί*, ο **Χρήστος Παπουτσάκης**, έχει περάσει από το εγχείρημα της όλης αυτής της διαδικασίας, το «βρώμικο 1989», όταν φίλοι και σύντροφοι τον εγκατέλειπαν, για την υπόθεση **Παπανδρέου-Ισκακιά**. Οφείλει όμως να θυμάται ότι μερικοί, ψυχραιμοί, στάθηκαν δίπλα του, μόνον και μόνον έχοντας εμπιστοσύνη στην ηθική κεραιότητα των επιλογών του.

Επειτα, αυτή η προβαλλόμενη από το *Αντί* άποψη ότι η συγκεκριμένη απόφαση, για τον επικεφαλής του ψηφοδελτίου, «μας επιβλήθηκε από τους συνασπιστές», είναι διπλά προσβλητική για την πολιτική μας ιδιότητα. Πρώτον, οι συνασπιστές κατ' αρχήν δεν είναι αντίπαλοί μας και δεύτερον, εμείς ως άτομα, με γνωστή επιστημονική και πολιτική πορεία, δεν κατανοώ τι έχουμε πράξει, ώστε να δικαιούνται κάποιοι να πιστεύουν ότι θα δεχόμασταν από τον

οποιοδήποτε να μας επιβάλει τις όποιες αποφάσεις του!!! Ανεξάρτητοι είμαστε, πολιτικά σκεπτόμενοι και κάλλιστα, όπως το έχουμε κάνει πολλές φορές έως τώρα, πάμε και σπίτι μας. Δεν νομίζω να έχουμε προσεγγίσει τέτοια απαράδεκτα όρια ευτελισμού της προσωπικότητάς μας.

Και έπειτα τόσα χρόνια παλεύουμε για την αυτονομία του μαζικού χώρου από τα πολιτικά κόμματα. Οι συγκεκριμένοι επώνυμοι, με την έννοια της αναφοράς των ονομάτων τους από το περιοδικό, μαζί με άλλους τόσους, επιβάλαμε στο χώρο της Αριστεράς με την πρακτική μας, ως απολύτως αυτονόητη, αυτή τη λειτουργία και αντίληψη για το συνδικαλισμό. Θα την απαρνηθούμε τώρα στα γεράματα;

Προφανώς, δεν θα έλθω εγώ εδώ να γίνω συνήγορος του οποιουδήποτε. Ο καθένας σύμφωνα με τις πράξεις του, ας γίνει συνήγορος ή και κατήγορος του εαυτού του. Όμως, μιας και είμαστε όλοι πολιτικά ζώα, γνωρίζουμε καλώς τι καταμαρτυρείται στον Κώστα Λιάσκα, εμφανώς για το Μέγαρο Μουσικής και την Ολυμπιάδα 2004 και αφανώς για το φλερτάρισμα με αλλότριους πολιτικούς σχηματισμούς, κατά τις τελευταίες βουλευτικές εκλογές.

ΑΝΟΙΧΤΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ Σ' ΕΝΑΝ ΠΑΛΙΟ ΜΟΥ «ΣΥΜΠΟΛΕΜΙΣΤΗ»

Καλά, εσύ, επαναστάτησες νωρίς! Όχι χαζός! Τώρα, ποιος σε κουνάει απ' την καρέκλα σου; Είχες μπροστά σου όλο τον καιρό να αποβάσεις εκείνα τα διάτρητα οράματα, που εάν ήσαν παλτό δεν θα εξέστειναν κανένα. Τα ρούχα με υπογραφή, σου ταιριάζουν καλύτερα. Δεν ζεις χωρίς μια εταιρεία, ένα σύλλογο, χωρίς μια κάποια επιτροπή, χωρίς επώνυμους, νομάρχες, υπουργούς, δημάρχους, κοινοτάρχες έστω ή υφυπουργούς. Οι πρακτικές σου μοιάζουν όλο και περισσότερο σ' αυτές των αντιπάλων σου τού χτες. Αγγίζεις πάτο κι ουρανό κι όλο στρογγυλοκάθεσαι καλύτερα στον όποιον θώκο εξασφαλίσεις και με αγέρωχο προφίλ –του επιτυχημένου «άστους να λένε» δηλαδή, «ποιος τους γαμεί αυτούς!...»– περιφέρεσαι σε διαδρόμους, βήματα συνεδρίων, τραπέζια στρογγυλά, τετράγωνα, μακρόστενα, ομοφωνείς, αντιφωνείς, συνωμοτείς ή συμμαχείς, δεν έχει και μεγάλη σημασία, εσύ «υπάρχεις» μέσα από όλα αυτά, πιστεύεις ότι φέρνεις νέα άποψη, παίρνεις τον εαυτό σου σοβαρά... άστα να πάνε!...

Τι σχέση έχουν τώρα οι εκλογές του ΤΕΕ και παραπέρα ο κύριος Λιάσκας μ' όλα αυτά;

Και όμως έχουν. Ο κ. Λιάσκας βρέθηκε πάλι υποψήφιος εκεί χάρη σ' εμένα. Σ' εμένα που συντρέχεις την Αθήνα με συνέδρια και «δίνεις πρόσωπο» μ' αυτά στο πρόσωπό σου. Η κτισμένη αλαζονεία που μας εξασφαλίζουν οι σπόνσορες των «πολιτιστικών» μας δρώμενων είναι το αποτέλεσμα και της δικής σου στήριξης και ανοχής, της έπαρτης που διακρίνει τους «υπάρχοντες», αυτούς που άθελά τους ίσως και, χειρότερα, παρασυρμένοι από την ίδια τη φόρα τους συντηρούν τη σύγχυση μεταξύ των αυτονόητων και αναγκαίων επεμβάσεων με οράματα τελειότητας.

Οι πολεοδομίζοντες –και όχι μόνον– μιλούν συνήθως για το συμφέρον του κάτοικου, για την «προίκα» της πόλης, για τη διαφύλαξη και τη σωστή διαχείριση των ελεύθερων χώρων. Εσύ, αν ήσουν ακόμα επαναστάτης, θα μίλαγες για ασύμφορες κοινωνικά προτεραιότητες, για δραματικές ελλείψεις σε βασική κοινωνική υποδομή, για εξαρτημένη καπιταλιστική ανάπτυξη, για υπερεξάντληση των ελεύθερων χώρων και τραγική μείωση της δημόσιας γης από αθέμιτο γιγαντισμό στις επιλογές και το σχεδιασμό των έργων, για διαιώνιση και ενίσχυση του κεντρικού, νεοαστικού, νεοπλουτιστικού συγκε-

ντρωτισμού και τα παρόμοια.

Η πόλη όμως έχασε! Εσύ δεν είσαι πια επαναστάτης και τα 18 σημεία κοινής αποδοχής του Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξίας για το ρυθμιστικό της Αθήνας (ιδιαίτερα μάλιστα εκείνα τα ηχηρά σημεία 2, 3, 7) τα έχεις γράψει, χονδρικά, στα παλαιότερα των υποδημάτων σου. Σε σένα μιλάω αρχιτέκτονα, πολεοδόμη, τεχνικό, δήμαρχε, υπουργέ, πρόεδρε κάποιου ΤΕΕ, σ' εμένα που στραμπουλάς –ή το επιτρέπεις να γίνεται, κάνει το ίδιο τελικά– την ανάσα μου και που αντιλαμβάνεσαι το ζωτικό μου χώρο –τον ελάχιστο που μου απόμεινε ελεύθερος– σαν καθρέφτη και προέκταση του μικροαστικού σου σαλονιού. Σκασίλα σου, πάει να πει, για το συμφέρον του κατοίκου. Εσύ στην «προίκα» της πόλης λογαριάζεις τα κρυστάλλινα ποτήρια της σαμπάνιας σε τελετές εγκαινίων –και με υπογραφή φυσικά. Αλλά, το ξέρουμε καλά. Όλοι, το ξέρουμε το τι σημαίνει τελικά να συσσωρευούμε λειτουργίες σε ήδη κορεσμένες αρτηρίες κι εγώ, η ανενημέρωτη, μόλις πρόσφατα έμαθα από τις σελίδες του *Αντί* και την απάντησή-επιστολή του υποψηφίου της ΕΝΟΤΗΤΑΣ κ. **Ν. Γρατσιά** ότι το ΤΕΕ... «έχει τοποθετηθεί θετικά με ομόφωνη απόφαση της Διοικούσας Επιτροπής του ύστερα από εμπεριστατωμένη(!) μελέτη του θέματος και εισήγηση του διαπρεπούς αρχιτέκτονα και υπεράνω κάθε υποψίας για διαπλεκόμενα, **Στέφανου Χατζόπουλου**...». Το θέμα αφορά την αδηφάγα «όρεξη» του Μεγάρου Μουσικής.

Για τον κ. Στ. Χατζόπουλο, καλό φίλο και συνάδελφο, αναρωτιέμαι: είχε πράγματι στα χέρια του όλα τα στοιχεία, γιατί εγώ, σαν κάτοικος της πόλης και της συγκεκριμένης αυτής περιοχής, τα αποτελέσματα των στοιχείων αυτών τα εισπινέω και τα ζω καθημερινά στο πετσί μου.

Έχω λοιπόν «συμφέρον» να ρωτώ: Το συμφέρον του κάτοικου που του 'χουν κόψει την ανάσα. Και στο τέλος-τέλος, βρε αδερφέ, γιατί τόσο πρεμούρα να συγκεντρώσουμε όλα τα καλά και τα καλύτερα επάνω στην καταστροφή του Πάρκου Ελευθερίας; Χάθηκαν οι περιοχές στην περιφέρεια, παρθένες, διψασμένες και ακόρεστες, κατάλληλες να υποδεχθούν τις πολιτιστικές και πολιτισμικές θωπείες των ρυθμιστών και διαχειριστών των συμφερόντων της πόλης;

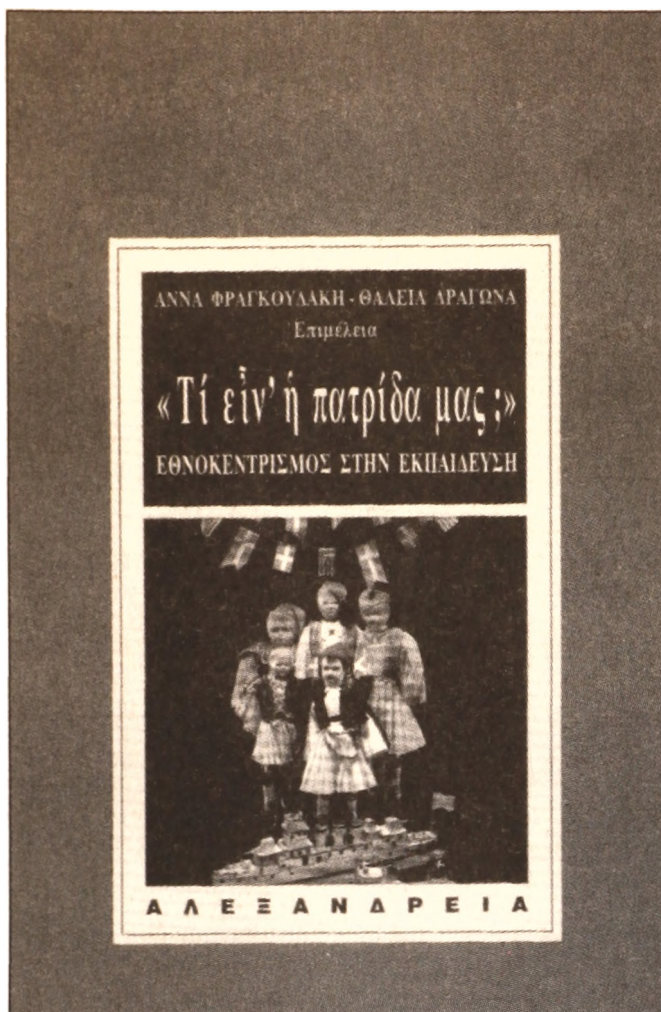
Σε ρωτώ, παλιέ μου «συμπολεμιστή», και περιμένω.

Εύα Πατίκη

ANNA ΦΡΑΓΚΟΥΔΑΚΗ - ΘΑΛΕΙΑ ΔΡΑΓΩΝΑ

Επιμέλεια

«Τι είν' η πατρίδα μας;» ΕΘΝΟΚΕΝΤΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Μόλις κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις Αλεξάνδρεια το βιβλίο με τίτλο «Τι είν' η πατρίδα μας;» (από το γνωστό ποίημα του Πολέμη) και υπότιτλο «Εθνοκεντρισμός στην εκπαίδευση».

Στο συλλογικό αυτό τόμο γράφουν οι ακόλουθοι κοινωνιολόγοι, ψυχολόγοι και ιστορικοί από τα πανεπιστήμια Αθηνών, Θεσσαλονίκης και Θράκης: Έφη Αβδελά, Νέλλη Ασκούνη, Λίνα Βεντούρα, Θάλεια Δραγώνα, Χρύση Ιγγλέση, Γεράσιμος Κουζέλης και Άννα Φραγκουδάκη.

Το σημαντικότερο συμπέρασμα των ερευνών που περιέχονται εδώ είναι ότι η εθνική ταυτότητα που καλλιεργεί ο εκπαιδευτικός θεσμός είναι εύθραυστη και αντιφατική, «ανάδελφη» και υποτιμημένη, απειλημένη από παντού και σε διαδικασία παρακμής.

Το βιβλίο προτείνεται ως αντικείμενο διαλόγου, με στόχο τις αλλαγές που χρειάζονται στο εκπαιδευτικό σύστημα, ώστε η καλλιέργεια της εθνικής αυτογνωσίας στις νέες γενιές να οδηγεί σε μια εθνική ταυτότητα συγχρόνως ανθεκτική και ανεκτική. Αρκετά ανθεκτική ώστε να μην φοβούνται την αλλοίωση ή παρακμή της από τη συνεργασία των λαών και την αλληλεπίδραση των πολιτισμών, και αρκετά ανεκτική, ώστε να μην την υπερασπίζονται αμυντικά απορρίπτοντας τις ετερότητες, τις διαφορές και τους «άλλους».

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ

Κεντρική διάθεση: Σόλωνος 133, 106 77 Αθήνα, τηλ. 3806305, 3821813, fax 3838173
Βιβλιοπωλείο στη Στοά του Βιβλίου: Πεσμαζόγλου 5 / Σταδίου 44,
105 64 Αθήνα, τηλ. 3311719

Δεν υπάρχει αμφιβολία, το «φαινόμενο Λαμπράκη» και οι δραστηριότητές του αποτελούν μείζον θέμα διά τα καθ' ημάς. Επίσης, σοβαρότατο θέμα αποτελούν και οι παράνομες διαδικασίες για την ανέγερση της «Υπόγειας Όπερας» και των αυθαίρετων προστιμμάτων της, στο Μέγαρο Μουσικής, ιδιαίτερα μάλιστα γι' αυτούς που ορίζουν τον εαυτό τους θεματοφύλακα για τη τήρηση της νομιμότητας. Και βεβαίως ο επικεφαλής του ψηφοδελτίου της ΕΝΟΤΗΤΑΣ δεν τήρησε την αρχή του ότι «η γυναίκα του Καίσαρα δεν αρκεί να είναι τίμια, πρέπει και να φαίνεται».

Σχετικά με το θέμα της διεθνούς φιέστας της Ολυμπιάδας, αν δεν νομίζω να έχει προφανή και μονοσήμαντη απάντηση. Αρκετοί που μάχονται εναντίον των σύγχρονων μύθων και «αντιαθλητικών τύπων» κατά τα άλλα, έχουν προβληματιστεί από το «παράδειγμα της Βαρκελώνης». Και σε αυτή την περίπτωση, η απόλυτη κυριαχία της οίησης στην Αριστερά—«εγώ ξέρω και δεν συνδιαλέγμαι»—δεν επέτρεψε το άνοιγμα του διαλόγου και ούτε τη διεκδίκηση στοιχειωδών προϋποθέσεων.

Τελικά όμως, εκείνο το οποίο δεν επισημάνθηκε κατά τη διάρκεια του μονολόγου του Αντί και, που κατά την άποψή μου, στοιχοθετεί επίσης την έλλειψη πολιτικού λόγου εκ μέρους του και απτελεί ιδιαίτερα ανησυχητικό φαινόμενο, είναι, αφενός, οι ομόφωνες αποφάσεις του συνόλου των μελών της Διοικούσας Επιτροπής του ΤΕΕ, γι' αυτά τα ζητήματα και αφετέρου, οι εμφανείς και απλута εξαρτημένες σχέσεις, με τα κόμματά τους και τις πρακτικές της εξουσίας, των επικεφαλής των δύο μεγάλων και κυρίαρχων συνδικαλιστικών παρατάξεων.

Όλες οι προηγούμενες συνιστώσες είναι εύλογο ότι προβληματίζαν και συνεκτιμήθηκαν από τους «συνήθεις παρόντες», οι οποίοι επιμένουν, βλακωδώς, να μην απουσιάζουν από τις δημόσιες προσκλήσεις και διαδικασίες, όταν λαμβάνονται οι αποφάσεις. Κελήφθη η όποια απόφαση για κοινή κάθοδο όλου αυτού, τού πολλές διαφοροποιήσεις, αλλά και κοινή συνισταμένη χώρου, που καλύπτει ευρύ φάσμα της Αριστεράς, εξαιρουμένου του ΚΚΕ και των Συσπειρώσεων. Επιπροσθέτως, εκτιμήθηκε ότι είναι απολύτως αναγκαία, για την παρούσα συγκυρία και νόμιμη η διεκδίκηση της προεδρίας του ΤΕΕ και ότι αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί επικεφαλής τον Κώστα Λιάσκα.

Κάναμε λάθος; Πιθανότατα ναι, πιθανότατα όχι. Είμαστε μαζί; Όχι; Και βέβαια όχι. Παρεπιδημούμε και εμείς την Ιερουσαλήμ με τις θέσεις μας δημόσιες και γνωστές, εφ' όλης της ύλης. Δεν είναι όμως νοητό να προσπαθεί ο οποιοσδήποτε φιλικά διακείμενος δίχως γνώση των συγκεκριμένων συνθηκών, να αφαιρέσει το ίσχυον από τους άλλους να ενδιαφέρονται για την πιθανή περαιτέρω επιδείνωση της εξέλιξης ενός σημαντικού πολιτειακού οργάνου όπως το ΤΕΕ. Όπως δεν είναι νοητό, να ειρωνεύεται, ο φιλικά διακείμενος, τη νόμιμη άποψη αριστερών πολιτών—βεβαίως κατά δόλωσή τους, εγώ όμως δεν γνωρίζω άλλον τρόπο κατάταξής τους να προσβλέπουν στην ύπαρξη και στην ενδυνάμωση μιας ευρείας πολιτικής συσπείρωσης, ως αντίδοτου στην τρέχουσα και μεγάλο πλειοψηφικό ρεύμα πολιτική πραγματικότητα και πραγματική, η οποία εκχυδαίζει θεσμούς και πρόσωπα.

Τελείωσα. Επιμένω να πιστεύω ακόμη, ότι, όταν δεν στοχοθετούμε στις πραγματικές αιτίες, τότε όχι μόνον δεν συμβάλλουμε στην αποκάλυψη, αλλά συντηρούμε μύθους, που καταλήγουν στην στήλωση των τεκταινομένων. Ευτυχώς όμως, κανείς δεν βρίσκεται ως εκ της θέσεώς του, στο απυρόβλητο, ακόμη και όταν αντιπαράκειται με όσους επιμένουν ότι οι επιλογές οφείλουν να είναι κυρίως πολιτικές. Το έχουμε, άλλωστε τόσες πολλές φορές θέσει σε εφαρμογή, ο καθένας από εμάς όλους...

Επιμέλεια: Σωτήρης Ντάλης

Ποια Ευρωπαϊκή Ένωση;

Ενα νέο, ουσιαστικά, σχέδιο Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση παρουσίασε πρόσφατα η ολλανδική προεδρία. Πρόκειται για ένα «συμπλήρωμα» (addendum) στο σχέδιο που είχε παρουσιάσει τον περασμένο Δεκέμβριο στο ουβλίνο η ιρλανδική προεδρία. Το νέο σχέδιο των ολλανδών τροποποιεί σε σημαντικό βαθμό τις προτάσεις της ιρλανδικής προεδρίας σε ορισμένα, τουλάχιστον, σοβαρά σημεία όπως είναι οι ρυθμίσεις στην «ευελιξία»-ενισχυμένη συνεργασία, την κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ), καθώς και για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, τη μη διάκριση και την ισότητα ανδρών και γυναικών, τη νομική προσωπικότητα της Ένωσης, κ.λπ.

Η ολλανδική προεδρία παρουσίασε το «συμπληρωματικό» κείμενό της στις 25 Μαρτίου στη Ρώμη, στην ημερησική συνεδρίαση του Συμβουλίου Υπουργών και τον εορτασμό των 40 χρόνων από την υπογραφή της Συνθήκης της Ρώμης, και το έφερε σε ειδική συζήτηση σε επίπεδο ΥΠΕΞ, λίγες μέρες αργότερα στο λοντβίκ της Ολλανδίας στις 6 και 7 Απριλίου.

Ο όρος «ευελιξία» (flexibility) κυριαρχεί τους τελευταίους μήνες στην ειδησεογραφία που φτάνει από τις Βρυξέλλες και έχει βέβαια αναδειχθεί σε μείζον θέμα διαπραγμάτευσης στο πλαίσιο της Διακυβερνητικής Διάσκεψης. Σύμφωνα με πολλούς αναλυτές, η προοπτική της θεσμοθέτησης «ευέλικτων μορφών ολοκλήρωσης» θα συμβάλει στην επίλυση των προβλημάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ιδιαίτερα αυτών που θα προκληθούν από την επικείμενη νέα διεύρυνση της Ε.Ε. Στην αντίπερα όχθη υπάρχει εντελώς διαφορετική προσέγγιση του ζητήματος, σύμφωνα με την οποία η «ευελιξία» ίσως οδηγήσει στη διάλυση, τον κατακερματισμό και τη διάσπαση της Ε.Ε.

Η Ελλάδα ο όρος «ευελιξία» έχει μετατραπεί σε λέξη-κλειδί που υποκρύπτει σενάρια των διευθυντηρίων,

τα οποία έχουν θέσει στόχο να επικρατήσουν οι θέσεις των ισχυρών της Ε.Ε. εις βάρος των ασθενέστερων χωρών, όπως η Ελλάδα. Η Αθήνα αδυνατεί προς το παρόν να απαντήσει στο θεμελιώδες ερώτημα που απασχολεί τη Διακυβερνητική Διάσκεψη σχετικά με τη λειτουργία μιας Ε.Ε. των 20 ή 25 μελών.

Ο όρος «ευελιξία» μπορεί να είναι νέος για τα επίσημα κείμενα των Βρυξελλών, η φιλοσοφία όμως την οποία αντιπροσωπεύει δεν είναι καθόλου πρωτόγνωρη. Η καθηγήτρια **H. Wallace** είχε επισημάνει, ήδη από το 1985, δέκα πρότυπα ολοκλήρωσης που βασίζονταν σε επιλεκτική συμμετοχή χωρών-μελών στη διαφοροποιημένη ολοκλήρωση. Το κοινό στοιχείο όλων αυτών των προτύπων ήταν ότι αποτελούσαν μορφές ολοκλήρωσης διακυβερνητικού χαρακτήρα. Αναπτύσσονταν, δηλαδή, έξω από το τυπικό θεσμικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας/Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σήμερα, η «ευέλικτη» ολοκλήρωση, όπως προτείνεται από τη Γερμανία, τη Γαλλία, το Βέλγιο, την Ιταλία και την Ολλανδία, αποτελεί αντικείμενο της αναθεωρητικής διαδικασίας της Ε.Ε. και έχει από θεσμικής πλευράς εντελώς διαφορετικό χαρακτήρα. Αναλυτικότερα, προτείνεται, στο θεσμικό πλαίσιο της Ένωσης, ορισμένες χώρες-μέλη της να έχουν τη δυνατότητα να εγκαθιδρύσουν προωθημένες μορφές ολοκλήρωσης, αφήνοντας έξω (στο περιθώριο ίσως) τις χώρες που είτε δεν θέλουν είτε δεν μπορούν να συμμετάσχουν.

Η προοπτική της θεσμοποίησης «ευέλικτων μορφών ολοκλήρωσης» έχει φέρει, όπως ήταν αναμενόμενο, την Ελλάδα μπροστά σε σοβαρό δίλημμα. Προς το παρόν, η επίσημη ελληνική θέση είναι αρνητική προς την αρχή της «ευελιξίας». Δεν είναι, όμως, λίγες οι φωνές εκείνες που μιλούν για την ανάγκη να βρεθεί η χώρα στο «συνασπισμό των επιθυμούντων» (coalition of willing) και τη βαθύτερη ευρωπαϊκή ολοκλήρωση.

**Προς το παρόν, η
επίσημη ελληνική
θέση είναι
αντίθετη στην
«αρχή της
ευελιξίας»**

Στο χείλος της απόγνωσης

του Νίκου Χίου

Στις πρόωρες εκλογές της 19ης Απριλίου όλα δείχνουν πως νικητής θα αναδειχθεί, και μάλιστα με συντριπτική υπεροχή, ο συνασπισμός «Ενωμένες Δημοκρατικές Δυνάμεις». Οι δημοσκοπήσεις δείχνουν προτίμηση ψήφου προς τις ΕΔΔ, που ξεκινά από το 45% και φθάνει έως το 54%. Πιθανόν, εάν σε κάτι διαψευσθούν οι εταιρείες δημοσκοπήσεων θα είναι στο μέγεθος της νίκης της πρώην αντιπολίτευσης, η οποία κατέχει την εξουσία από τον Φεβρουάριο, επειδή οι προηγούμενοι κυβερνώντες σήκωσαν «λευκή σημαία» και αποχώρησαν υπό την πίεση της άθλιας οικονομικής κατάστασης και των συνεχών διαδηλώσεων..

Βεβαίως, πέραν των συμφωνιών με το ΔΝΤ, τίποτε δεν φαίνεται να έχει αλλάξει αυτούς τους δύο μήνες, όπου στην εξουσία βρίσκεται η υπηρεσιακή κυβέρνηση που διόρισε ο πρόεδρος της Δημοκρατίας, **Πέτερ Στογιάνοφ**. Τόσο όμως ο πρόεδρος της Δημοκρατίας όσο και ο υπηρεσιακός πρωθυπουργός και εν ενεργεία δήμαρχος της Σόφιας, **Στέφαν Σοφιάνκσι**, τυγχάνουν υψηλότερης αποδοχής, που αγγίζει και το 70%.

Ενώ, για το 1996 ο πληθωρισμός έκλεισε στο 311%, μόνον για τους πρώτους τρεις μήνες κινήθηκε στο 1000%, φέροντας τη βουλγαρική οικονομία στο χείλος του υπερπληθωρισμού και τους κοινωνικά αδύναμους στο χείλος της απόγνωσης. Συμβαίνει επίσης, και το εξής τραγικό: για τον Απρίλιο ο πληθωρισμός μπορεί να κινηθεί σε μηδενικά επίπεδα για τον λόγο ότι «α-

πλώς δεν υπάρχει αγορά» λόγω της δραματικής εξαφάνισης του αγοραστικού επιπέδου.

Κάθε πρωί, νυν άποροι ηλικιωμένοι, διαφορετικών επαγγελμάτων, γεμίζουν μέσα στο κρύο τα προαύλια των ενοριών στη Σόφια για να πάρουν το χαρτάκι με το νούμερο που θα τους επιτρέψει να περάσουν στις 12 το μεσημέρι και πάλι από την εκκλησία και να πάρουν το συσσίτιο. Οι μερίδες του φαγητού, και κατ' επέκταση τα διανεμόμενα νούμερα, μετά βίας ξεπερνούν τα 100.

Η υπηρεσιακή κυβέρνηση υποσχέθηκε από 1ης Μαΐου τον πενταπλασιασμό των συντάξεων, οι οποίες με τη σημερινή ισοτιμία του λέβα κυμαίνονται στα 4 δολάρια μηνιαίως. Παράλληλα, υποσχέθηκε την εφάπαξ παροχή επιδόματος 6,5 δολαρίων για τον μήνα Απρίλιο. Με τα λεφτά του εξαχτού επιδόματος μπορούν να αγορα-

σθούν 16 καρβέλια ψωμί. Υποσχέθηκε επίσης ότι ο χαμηλότερος μισθός θα είναι 2 δολάρια το μήνα, δηλαδή 48 καρβέλια ψωμί το μήνα.

Με την εφαρμογή του προγράμματος του ΔΝΤ για το κλείσιμο όλων των προβληματικών επιχειρήσεων, που έως τώρα υπολείπονται ή λειτουργούν ως ταμεία ανεργίας, θα δημιουργηθεί ένα νέο κύμα ανεργιών, οι οποίοι προς το παρόν απασχολούνται πλασματικά.

Στο πρόγραμμα του ΔΝΤ, το οποίο υπέγραψε η υπηρεσιακή κυβέρνηση, προβλέπεται η καθιέρωση του Νομισματικού Συμβουλίου, που θα λειτουργεί ως διευθυντήριο της οικονομίας και θα απαρτίζεται κατά βάση από ξένους. Προβλέπεται επίσης ταχεία ιδιωτικοποίηση των δημοσίων οργανισμών και πολλών κρατικών Τραπεζών και κερδοφορών κρατικών επιχειρήσεων.

Η πεζογραφική μας παράδοση (ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ: ΝΑΣΟΣ ΒΑΓΕΝΑΣ)

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ Ο 55ος ΤΟΜΟΣ

ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΛΑΧΟΣ

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

πραγμικής σημασίας.

Γα έσοδα από τις ιδιωτικοποιήσεις προ-
έβλεπται να γεμίσουν τα κρατικά ταμεία,
ροκειμένου να καλυφθούν τα ελλείμματα
ου προϋπολογισμού και να μεγαλώσουν
συναλλαγματικά αποθέματα, ώστε η χώ-
να μπορέσει να ξεπληρώσει το εξωτερι-
ίχρως που υπερβαίνει τα 10 δισ. δολά-
α. Ότι δεν φθάνει, θα το δανείσει το
NT στη Βουλγαρία, ενώ επιπλέον θα δα-
ίσει και κάποια εκατομμύρια δολάρια με
ρορισμό τη «μεταρρύθμιση της οικονο-
ας» και την κοινωνική πολιτική.

Είναι προφανές ότι σε αυτό το σκληρό και
σοϊώνο περιβάλλον, το να αναλάβεις
ροσωπικά τη διακυβέρνηση της χώρας
εν είναι και τόσο ελκυστικό. Ο αρχηγός
ον «Ενωμένων Δημοκρατικών Δυνάμε-
ν», **Ιβάν Κόστοφ**, δεν φαίνεται και πολύ
ανατικός στο να αναλάβει τα ηνία της δια-
υβέρνησης. Επισήμως αφήνει το ζήτημα
α μετά τις εκλογές, αλλά σύμφωνα με τις
ήμες είτε δεν θέλει είτε δεν τον θέλουν.

Η προεκλογική εκστρατεία είναι αρκετά
ποτονική, κάτι που ευνοούσε αρχικώς τις
ΕΔΔ», οι οποίες ήλπιζαν να καταλάβουν
α 2/3 της Βουλής και να προχωρήσουν
την αναθεώρηση του Συντάγματος προς
την κατεύθυνση της ενίσχυσης των προε-
ρικών εξουσιών.

Τα σχέδιά τους, όμως, τα χάλασε ο ηγέτης
ον τουρκόφωνων και του Κινήματος Δι-
αιωμάτων και Ελευθεριών (ΚΔΕ), **Αχμέτ
τογκάν**, ο οποίος αφού διέσπασε την προ-
ρική πλειοψηφία του περασμένου Νοεμ-
ίου, συγκρότησε, προεκλογικά την
Ενωση Εθνικής Σωτηρίας», στην οποία
τέχουν επίσης, βασιλόφρονες, οικολόγοι
ιπολιτικοί από το λόμπι της Multigroup.

Χι μόνον αυτό, αλλά αποφάσισε να παί-
ανοικτά και το χαρτί της Μοναρχίας,
σκεπτόμενος με ιδιωτικό αεροπλάνο

Οι εκλογές στη Βουλγαρία πλησιάζουν και ο συνασπισμός των Ενωμένων Δημοκρατικών
Δυνάμεων αναμένεται να επικρατήσει με συντριπτική υπεροχή.
Η οικονομική κρίση και το κύμα δυσaréσκειας, όμως, δεν φαίνεται να υποχωρούν.

τον έκπτωτο Μονάρχη **Συμεών Β** στη Μα-
δρίτη, καλώντας τον να έλθει για δεύτερη
φορά στη Βουλγαρία και, μάλιστα, πριν
από τις εκλογές.

Η αντιπροσωπεία ζήτησε από τον Συμεών
να παύσει να κοιτάει παθητικά τις πολιτι-
κές εξελίξεις και να αναμχθεί άμεσα, ως
«σωτήρας». Είναι προφανής η πίεση που
ασκείται προς το θεσμό της Μοναρχίας.
Γεγονός είναι ότι σε αυτό βοηθάει και η εν-
γένει συμπεριφορά του Συμεών, που δεν
θυμίζει σε τίποτε άλλους γνωστούς και μη
γαλαζοαίματους.

Μεγάλο ερωτηματικό των εκλογών απο-
τελεί το Σοσιαλιστικό Κόμμα. Αυτός ο

πολιτικός σχηματισμός, αφού ως Κομ-
μουνιστικό Κόμμα βρέθηκε στην εξουσία
επί 45 χρόνια (έως το 1989), μεταβαπτί-
σθηκε σε σοσιαλιστικό. Συνέχισε να παί-
ζει καθοριστικό ρόλο στις πολιτικές εξε-
λίξεις καθόλη τη διάρκεια της μεταπολί-
τευσης και επανήλθε αυτοδύναμα στην
εξουσία το 1994 με ηγέτη τον νεαρό **Ζαν
Βίντενοφ** και ποσοστό 44%. Σήμερα οι
δημοσκοπήσεις φέρουν το Σ.Κ. να κινεί-
ται γύρω στο 20%, το οποίο πιθανόν και
να θεωρηθεί σημαντικό, αφού παλαιότε-
ρα είδε την αποδοχή του να σημειώνει
κατακόρυφη πτώση και να φθάνει έως
και το 14%.

ΟΙ ΚΛΑΣΙΚΟΙ της Νεφέλης

Αριστουργήματα της παγκόσμιας λογοτεχνίας

μόνο 500 δραχμές

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΟΙ ΤΟΜΟΙ 16-20

Μαγειρεύεται λύση

της Κατερίνας Καρύγιαννη

Αδιάλλακτος παρουσιάστηκε ο ισραηλινός πρωθυπουργός, Βενιαμίν Νετανιάχου, στις συνομιλίες που είχε στην Ουάσινγκτον με τον αμερικανό πρόεδρο Μπιλ Κλίντον, πιέζοντας, όπως φαίνεται, να προχωρήσει με συνοπτικές διαδικασίες η οριστική διευθέτηση του παλαιστινιακού. Η παλαιστινιακή πλευρά παίζει με το μόνο χαρτί που της έχει απομείνει, τις εξτρεμιστικές ισλαμικές οργανώσεις.

Οι συνομιλίες **Κλίντον-Νετανιάχου** στον Λευκό Οίκο δεν απέδωσαν καρπούς. Ο αμερικανός πρόεδρος ήταν φειδωλός στις δηλώσεις του μετά τη συνάντησή και περιορίστηκε να πει ότι οι συνομιλίες με τον ισραηλινό ηγέτη ήταν «επιζωονικές και εποικοδομητικές». Νομίζοντας, ο πρόεδρος Κλίντον απαντώντας σε ερώτηση δημοσιογράφων, υποστήριξε ότι το ενδεχόμενο μια τριμερούς διάσκεψης, Ισραηλινών, Παλαιστινίων και Αμερικανών, τύπου Καμπ Ντέιβιντ είναι πρόωρο.

Ο κ. Νετανιάχου έριξε λάδι στη φωτιά, τόσο με την ομιλία του σε φιλο-ισραηλινή αμερικανική οργάνωση όσο και με τις δηλώσεις του μετά την έξοδό του από τον Λευκό Οίκο. Υπερασπίστηκε τις αδιάλλακτες θέσεις του, έχοντας την πλήρη ανοχή των ΗΠΑ, και υποστήριξε ότι το ισραηλινό κράτος νομιμοποιείται πλήρως να δημιουργήσει νέον εβραϊκό οικισμό στην αραβική ανατολική Ιερουσαλήμ και να επεκτείνει τους εβραϊκούς οικισμούς στη Δυτική Όχθη. Τόνισε ότι δεν θα επιτρέψει «νέα διχοτόμηση της Ιερουσαλήμ» και ότι δεν θα επαναληφθούν οι συνομιλίες αν η Παλαιστινιακή Αρχή δεν καταφέρει καίριο πλήγμα στην τρομοκρατία.

Σήμερα, 9-4-97, που γράφονται αυτές οι γραμμές μεταβαίνει στην Ουάσινγκτον παλαιστινιακή αντιπροσωπεία για συνομιλίες με την αμερικανική ηγεσία. Το αδιέξοδο που έχει δημιουργηθεί πυροδοτεί την ένταση στη Δυτική Όχθη και τη Λωρίδα της Γάζας, όπου τις τελευταίες ημέρες επαναλαμβάνονται καθημερινά αιματηρές συγκρούσεις μεταξύ Παλαιστινίων και ισραηλινών στρατιωτών. Οι ημέρες της Ιντιφάντα ξαναζούν με νεαρούς Παλαιστίνιους να πετούν πέτρες εναντίον των ισραηλινών στρατιωτών, που απαντούν με πλαστικές σφαίρες. Οι εβραίοι έποικοι βέβαια χτυπούν στο ψαχνό με πραγματικά πυρά και χθες κάποιος απ' αυτούς στη Χεβρώνα πυροβόλησε εν ψυχρώ, σκοτώνοντας έναν νεαρό Παλαιστίνιο

Άνδρες της Παλαιστινιακής Αρχής καλύπτονται από τις πέτρες των ομοεθνών διαδηλωτών, στη Χεβρώνα.

μιλίες με την αμερικανική ηγεσία. Το αδιέξοδο που έχει δημιουργηθεί πυροδοτεί την ένταση στη Δυτική Όχθη και τη Λωρίδα της Γάζας, όπου τις τελευταίες ημέρες επαναλαμβάνονται καθημερινά αιματηρές συγκρούσεις μεταξύ Παλαιστινίων και ισραηλινών στρατιωτών. Οι ημέρες της Ιντιφάντα ξαναζούν με νεαρούς Παλαιστίνιους να πετούν πέτρες εναντίον των ισραηλινών στρατιωτών, που απαντούν με πλαστικές σφαίρες. Οι εβραίοι έποικοι βέβαια χτυπούν στο ψαχνό με πραγματικά πυρά και χθες κάποιος απ' αυτούς στη Χεβρώνα πυροβόλησε εν ψυχρώ, σκοτώνοντας έναν νεαρό Παλαιστίνιο

και τραυμάτισε άλλους τρεις για να μείνει την επόμενη ημέρα ελεύθερος με εγγύηση.

Η διατήρηση αυτού του κλίματος έντασης στη Δυτική Όχθη και ο φόβος νέων τυφλών χτυπημάτων της Χαμάς και της Τζιχάντ είναι το μόνο διαπραγματευτικό χαρτί που έχει στα χέρια η Παλαιστινιακή Αρχή.

Οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν φαίνονται διατεθειμένες να πιέσουν το Ισραήλ και αποδείχτηκε αυτό ξεκάθαρα όταν άσκησαν βέτο, πριν από λίγες μέρες, στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ σε ψήφισμα καταδικαστικό για το Ισραήλ που καλούσε την κυβέρνηση Νετανιάχου να μην προχωρήσει στην ανέγερση 6.500 νέων κατοικιών στη Ανατολική Ιερουσαλήμ.

Στο σκληρό αυτό διαπραγματευτικό παιχνίδι αποφάσισε τελικά να μπει και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, καλώντας τις ΗΠΑ να εργασθούν από κοινού για να βρεθεί λύση στο αδιέξοδο. Μια δυναμική παρέμβαση της Ευρώπης θα μπορούσε ίσως να οδηγήσει τα πράγματα σε μια άλλη κατεύθυνση, γιατί η πρόσφατη επίσκεψη του κ. Νετανιάχου στην Ουάσινγκτον έδειξε ότι η ισραηλινή κυβέρνηση θα πιέσει με κάθε μέσο για να δοθεί λύση στο παλαιστινιακό με συνοπτικές διαδικασίες, ενδεχόμενο που είναι βέβαιο ότι θα φέρει προ τετελεσμένων του Παλαιστίνιους.

Πρωτοβουλίες για κοινή άμυνα

του Σωτήρη Ντάλη

Στις 25 Ιανουαρίου 1997, το πρωτοσέλιδο δημοσίευμα του *Monde*, μιλούσε για την ύπαρξη μυστικής συμφωνίας που «κλείστηκε» στην τακτική γαλλο-γερμανική σύνοδο κορυφής στη Νυρεμβέργη. Μια μυστική συμφωνία για ένα κοινό στρατηγικό σχέδιο που θα στοχεύει στον εντονισμό της πολιτικής των δύο χωρών στον αμυντικό, στρατιωτικό και εξοπλιστικό τομέα. Μάλιστα, το δημοσίευμα άφηνε να εννοηθεί ότι η συμφωνία Γαλλίας και Γερμανίας θα καλύπτει και τον τομέα των πυρηνικών.

Σύμφωνα με τη γαλλική εφημερίδα, το επίσημο κείμενο της συμφωνίας έμεινε για έξι εβδομάδες άκρως απόρρητο, προεξοφώντας να ενημερωθούν οι καθ' ύλην αρμόδιοι κοινοβουλευτικοί παράγοντες των δύο χωρών, πριν αυτό επιδοθεί επισήμως στη γερμανική γραμματεία του ΝΑΤΟ και στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το δημοσίευμα ανέτρεψε το προνοδιαγράμμα που είχαν ορίσει η Βόννη και το Παρίσι. Σύμφωνα όμως με μια άλλη έκδοση, η επί της διαδικασίας «δυσφορία» της Γερμανίας για τη «διαρροή» στη *Monde* και παραπλανητική. Κι αυτό γιατί υπάρχουν αρκετές ενδείξεις ότι το κείμενο της συμφωνίας **Κολ-Σιράκ** διέρρευσε από τη γερμανική καγκελαρία, «ώστε να προιδεάσει καιρα τους υπόλοιπους των εταίρων (και πρώτα τη γερμανική κοινή γνώμη) εν όψει της επίσημης ανακοίνωσής του» (βλ. και την διαφέρουσα ανταπόκριση του Π. Στάγκου στο τη Βόννη στην εφημ. *Εξουσία*, 28.1). Σύμφωνα με έγκυρες αναλύσεις, με τη συμφωνία που υπέγραψαν Σιράκ και Κολ στη Νυρεμβέργη δεν εμβαθύνεται απλώς η στρατιωτική συνεργασία των δύο χωρών αλλά κληρώνεται οριστικά και η χειραφέτηση της Γερμανίας στον στρατιωτικό τομέα. Από την πλευρά της, η Γαλλία είναι προφανές ότι διώκει να προσδώσει χαρακτήρα πολιτο-στρατιωτικό στους νέους θεσμούς που μορφοώνονται στο πλαίσιο της Ε.Ε.

Το σύμφωνο «κοινής στρατηγικής» δεσμεύει τα δύο κράτη σ' ένα διάλογο για το ρόλο της πυρηνικής αποτροπής στο πλαίσιο μιας ευρωπαϊκής αμυντικής πολιτικής, κάτι που

Όταν πραγματοποιήθηκε στη Νυρεμβέργη, στις 9 Δεκεμβρίου, η γαλλογερμανική σύνοδος κορυφής κανείς δεν μίλησε για κάτι νέο που θα μπορούσε να προκύψει από αυτή τη συνάντηση. Εξάλλου, κάθε χρόνο πραγματοποιούνται δύο γαλλογερμανικές συναντήσεις κορυφής, μία στη Γερμανία και μία στη Γαλλία.

αποτελεί μείζον θέμα για τη γερμανική κοινή γνώμη. Δεν είναι τυχαίες άλλωστε οι πολύ προσεκτικές δηλώσεις με τις οποίες προσπάθησε η επίσημη γερμανική πλευρά να εξηγήσει τις αλλαγές στις θέσεις της. Πιο συγκεκριμένα, όταν το Σεπτέμβριο του 1995 η Γαλλία παρουσίασε την ιδέα της υπαγωγής των πυρηνικών όπλων στο δυναμικό ασφαλείας της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποδεχόμενη τη γερμανική συμμετοχή στη διαχείρισή τους, η Βόννη διαβεβαίωνε τότε ότι αυτή η υπόθεση δεν την ενδιαφέρει, διαψεύδοντας έτσι τη λεγόμενη πολιτική του πυρηνικού εναγκαλισμού με το Παρίσι. Τότε η πρόταση του γάλλου πρωθυπουργού **Αλαίν Ζυπέ** είχε ερμηνευτεί ως ένας ελιγμός στο πλαίσιο των γαλλοαμερικανικών αντιθέσεων και ως μέσο κατευνασμού για τις πυρηνικές δοκιμές.

ΚΟΙΝΟ ΑΜΥΝΤΙΚΟ «ΔΟΓΜΑ»

Σήμερα τα πράγματα είναι αρκετά διαφορετικά. Με το δεκασέλιδο κείμενο της συμφωνίας που υπέγραψαν Κολ και Σιράκ, οι δύο ηγέτες συμφωνούν ότι τα αμυντικά συμφέροντα των δύο χωρών είναι ταυτόσημα και επιθυμούν να ξεκινήσουν ένα διάλογο για το ρόλο που μπορεί να παίξει η πυρηνική αποτροπή στη διαμόρφωση μιας ευρωπαϊκής αμυντικής ταυτότητας. Συμφώνησαν επίσης ότι το νέο ευρωπαϊκό αμυντικό σχήμα θα πρέπει να εξελιχθεί από τη νέα Ατλαντική Συμμαχία, έτσι όπως αυτή θα διαμορφωθεί

μετά τη σύνοδο κορυφής του ΝΑΤΟ, τον προσεχή Ιούλιο στη Μαδρίτη.

Σύμφωνα με το γαλλογερμανικό σύμφωνο, η συνεχιζόμενη αστάθεια στη Ρωσία και στις άλλες χώρες της πρώην ανατολικής Ευρώπης «δεν μπορεί να αποκλείσει μια θεμελιώδη αλλαγή στους όρους της ευρωπαϊκής ασφάλειας». Έτσι, προς το παρόν δεν μπορεί να μιλήσει κανείς με βεβαιότητα για την αμυντική ταυτότητα της Ευρώπης ούτε για τη μορφή που θα πάρει η ευρωπαϊκή πυρηνική δύναμη. Εκείνο το οποίο θα μπορούσε κανείς να υπογραμμίσει είναι ότι με τις τελευταίες εξελίξεις η Βόννη χειραφετείται και ως πυρηνική δύναμη και προιδεάζει για τις δυνατότητες που πιθανότατα θα παρέχει η «αρχή της ευελιξίας» στην Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ).

Η δημιουργία ευρωπαϊκής αμυντικής ένωσης, και μάλιστα με τον όρο της αμοιβαίας άμυνας και της στρατιωτικής ικανότητας για ειρηνευτικές και άλλες αποστολές, ήλθε πάλι στην επικαιρότητα τις τελευταίες μέρες. Σύμφωνα με δημοσίευμα της *Γκάρντιαν* (23.3.97), ένας συνασπισμός ευρωπαϊκών κρατών (Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Ισπανία, Βέλγιο, Ολλανδία και Λουξεμβούργο) προωθεί σχέδιο, σύμφωνα με το οποίο η Ε.Ε. θα μπορούσε να προχωρήσει σε «κοινή ευρωπαϊκή άμυνα», συμπεριλαμβανομένης και της σταδιακής ενσωμάτωσης της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης. Σ' ένα πρώτο στάδιο, η Ε.Ε. θα «ζητεί» μόνο από τη Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση να φέρει σε πέρας εκ μέρους της συμφωνημένες αποστολές ασφαλείας. Σ' ένα δεύτερο στάδιο, η Ε.Ε. θα μπορεί να δίνει «οδηγίες» στη ΔΕΕ για στρατιωτικούς στόχους. Τέλος, στο τρίτο στάδιο, το σχέδιο προβλέπει μια ευρωπαϊκή αμυντική οντότητα που θα μπορεί να αντιμετωπίζει «τη νέα διεθνή πραγματικότητα». Σύμφωνα με τον *Γκάρντιαν*, το σχέδιο αυτό ήταν στο πακέτο προτάσεων που παρουσίασε η ολλανδική προεδρία κατά την πανηγυρική συνεδρίαση των υπουργών Εξωτερικών της 25ης Μαρτίου στη Ρώμη για τα 40 χρόνια από την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

Η οικονομική μεταρρύθμιση

του Αστέρη Χουλιάρα

Η Γκάνα είναι το πρώτο κράτος της Αφρικής που κέρδισε την ανεξαρτησία του (1957). Ο πρώτος πρόεδρος της χώρας Kwame Nkrumah απέκτησε διεθνή φήμη με τις ιδέες του για έναν panaφρικανικό σοσιαλισμό. Εντούτοις, οι εθνικοποιήσεις, η σπάταλη πολιτική εκβιομηχάνισης και η κακή διαχείριση που ακολούθησε η κυβέρνησή του, διέλυσαν την οικονομία ενός κράτους που, χάρη στην παραγωγή κακάο, είχε την εποχή της βρετανικής αποικιοκρατίας ένα από τα υψηλότερα κατά κεφαλήν εισοδήματα της ηπείρου. Ο Nkrumah ανατράπηκε από στρατιωτικό πραξικόπημα το 1966.

Για 15 χρόνια διάφορες βραχύβιες, κυρίως στρατιωτικές, κυβερνήσεις συνέβαλαν με τις πολιτικές τους και την αδράνειά τους στην οικονομική παρακμή.

Ασκητικός και εκρηκτικός, ο υποσημναγός **Jerry Rawlings** ήταν ο επικεφαλής μιας μικρής ομάδας χαμηλόβαθμων αξιωματικών που αποφάσισαν το 1979 να τιμωρήσουν τη διεφθαρμένη πολιτική ελίτ της Γκάνας. Με το σύνθημα «ας αφήσουμε το αίμα να κυλήσει», οι αξιωματικοί δεν δίστασαν να κατηγορήσουν για παράνομο πλουτισμό και να διατάξουν την εκτέλεση τριών πρώην αρχηγών του κράτους. Εντούτοις, η στρατιωτική εξέγερση δεν οδήγησε σε δικτατορία. Οι αξιωματικοί παρέδωσαν την εξουσία σε μια εκλεγμένη κυβέρνηση. Μόνο δύο χρόνια μετά, το 1981, με τη χώρα βυθισμένη σε ένα βάλτο διαφθοράς και αναποτελεσματικότητας, ο Rawlings επενέβη ξανά. Σε αντίθεση με την επέμβαση του 1979, ο πρώην υποσημναγός δεν μιλούσε πια μόνον για διαφθορά, αλλά για τον «κοινωνικό και οικονομικό μετασχηματισμό της Γκάνας». Τα πολιτικά κόμματα τέθηκαν εκτός νόμου και ο Rawlings ανακήρυξε τον εαυτό του πρόεδρο προσπαθώντας να υλοποιήσει τις μαρξιστικές του αντιλήψεις.¹

Το 1983 η οικονομία βρέθηκε σε χαοτική κατάσταση. Το ΑΕΠ μειώθηκε κατά 6%, ο

πληθωρισμός ξεπέρασε το 100%, οι εξαγωγές κατέρρευσαν και μερικές περιοχές της χώρας βρέθηκαν αντιμέτωπες με το φάσμα της πείνας. Και τότε συνέβη μια απρόσμενη και ταυτόχρονα ριζική αλλαγή. Η σκληρή οικονομική πραγματικότητα μετέτρεψε πολλούς επαναστάτες αξιωματικούς από μαρξιστές σε υπέρμαχους της ελεύθερης αγοράς. Και ο Jerry Rawlings ήταν ένας από αυτούς. Οι υποσχέσεις από πολλές χώρες της Δύσης για σημαντική οικονομική βοήθεια με αντάλλαγμα τη στροφή προς τον καπιταλισμό, φαίνεται ότι έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην ιδεολογική αυτή μεταστροφή.

ΑΝΤΙ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗΣ

Η Γκάνα προσέφυγε το 1983 στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και η κυβέρνησή της άρχισε να εφαρμόζει με αξιοθαύμαστη επιμονή τις σκληρές συνταγές του πρώτου προγράμματος διαρθρωτικής προσαρμογής της Αφρικής. Το νόμισμα υποτιμήθηκε, οι άδειες εισαγωγών καταργήθηκαν και ο

αριθμός των δημοσίων υπαλλήλων μειώθηκε κατά 100.000. Σύντομα η Γκάνα άρχισε να δέχεται μεγάλες ξένες επενδύσεις και η πρωτεύουσα Άκκρα απέκτησε ένα χρηματιστήριο, όπου η παρουσία ξένων κεφαλαίων έγινε γρήγορα σημαντική. Για δέκα χρόνια το πρόγραμμα σταθεροποίησης ακολουθήθηκε πιστά από μια κυβέρνηση που έδειχνε να αγνοεί το πολιτικό κόστος των περικοπών των δημοσίων δαπανών και των ιδιωτικοποιήσεων. Το 1990 ο πληθωρισμός έπεσε στο 18%, η μεγέθυνση της οικονομίας ξεπέρασε το 5% σε ετήσια βάση και οι ιδιωτικές επενδύσεις, για πρώτη φορά μέσα σε μια δεκαετία, έφθασαν το 8,1% του ΑΕΠ.² Η Γκάνα έγινε για το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο το κράτος-υπόδειγμα διαρθρωτικής προσαρμογής στην Αφρική. Η ετήσια ξένη αναπτυξιακή βοήθεια προς τη χώρα ξεπέρασε κατά πολύ τα 500 εκατομμύρια δολάρια σε ετήσια βάση.

Το 1991, κάτω από την πίεση των δυτικών κυβερνήσεων δωρητών, ο Rawlings αποφάσισε να φιλελευθεροποιήσει το πολιτικό σύστημα. Ο εκδημοκρατισμός έφερε στην επιφάνεια τις οικονομικές διεκδικήσεις των εργαζομένων στον δημόσιο τομέα και ο Rawlings, αντιμέτωπος με την πρώτη, μετά από δέκα χρόνια, εκλογική αναμέτρηση, ενέδωσε.³ Οι διπλασιασμοί των μισθών των δημοσίων υπαλλήλων βοήθησαν τον πρόεδρο της Γκάνας να παραμείνει στην εξου-

ΓΚΑΝΑ: ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Έκταση: 239.460 τ.χ.

Πληθυσμός (1995): 17.350.000

ΑΕΠ (1993): 7.036 εκατομμύρια δολάρια

ΑΕΠ κατά κεφαλήν (1993): 430 δολάρια

Προσδοκία ζωής (1992): 56 χρόνια

• Ο Αστέρης Χουλιάρας είναι επιστημονικός συνεργάτης του Ινστιτούτου Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων.

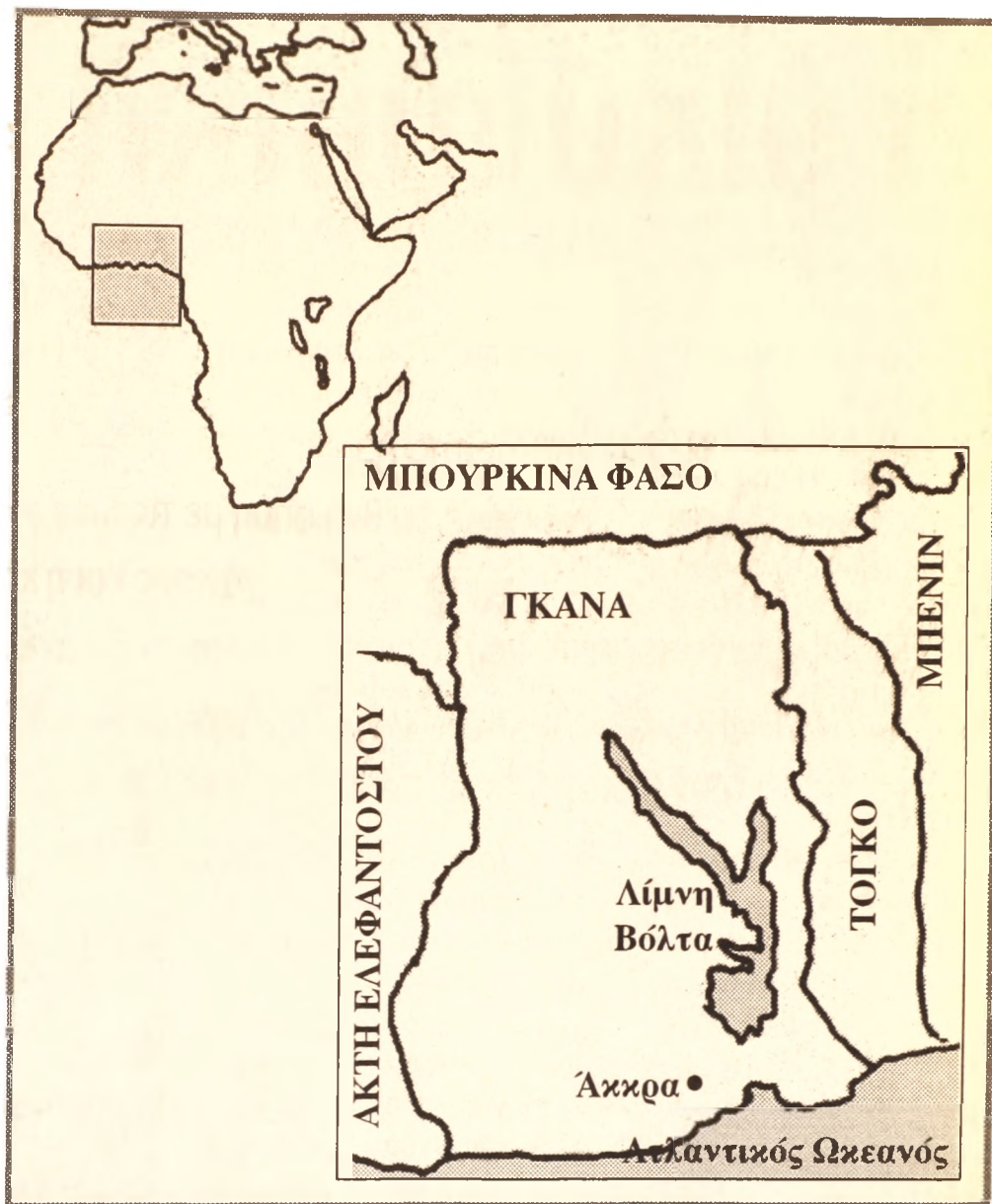
α μετά τις εκλογές του 1992, αλλά σημάδεψαν και την εγκατάλειψη των προταθειών οικονομικής προσαρμογής. Ο πληθωρισμός αυξήθηκε και πάλι στο 70%. Η χώρα βρέθηκε εκ νέου αντιμέτωπη με σοβαρά οικονομικά προβλήματα. Έτσι, παρά την ανάκαμψη της παραγωγής κακάο και των σημαντικών εξαγωγών χρυσού (που είναι η κύρια πηγή συναλλάγματος), ο νόμισμα της Γκάνας άρχισε να διολιθαίνει σταθερά, ενώ η ανεργία άγγιξε το 10% του ενεργού πληθυσμού. Η δυσανεκία των κατοίκων των αστικών κέντρων γίνε αυτή τη φορά έντονα αισθητή. Τον Μάιο του 1995, πέντε άνθρωποι σκοτώθηκαν σε μια διαδήλωση στην Ακκρά εναντίον της απόφασης της κυβέρνησης να επιβάλει έναν νέο φόρο.⁴ Οι ανεκπλήρωτες προσδοκίες εκφράστηκαν με την εμφάνιση παρατραπεζών με επιτόκια καταθέσεων της τάξης του 30% μηνιαίως (ανάλογων με τα πυραμδικά σχήματα της γειτονικής Αλβανίας).⁵ Στην εκλογική αναμέτρηση του 1996, ο Jerry Rawlings κατάφερε να επανεκλεγεί, αλλά ο κοινός υποψήφιος των δύο κομμάτων της αντιπολίτευσης εξασφάλισε το διόλου ευκαταφρόνητο 40% των ψήφων.⁶

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Ίσως η εμπειρία της οικονομικής μεταρρύθμισης στην Γκάνα θέτει με το σαφέστερο δυνατό τρόπο ένα από τα πιο σημαντικά ερωτήματα στη συζήτηση για τον εκσυγχρονισμό της Αφρικής: τη σχέση δημοκρατίας και ανάπτυξης. Γιατί και πώς ο Rawlings κατάφερε να εφαρμόσει με τέτοια επιμονή και με αναμφισβήτητη επιτυχία το πρόγραμμα οικονομικής μεταρρύθμισης του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου που περιελάμβανε αντιδημοφιλή μέτρα; Η εύκολη απάντηση θα ήταν ότι το καθεστώς που ήταν στρατιωτικό. Εντούτοις, συνήθως να στρατιωτικό καθεστώς δεν επιδιώκει τη σύγκρουση με την κατεστημένη τάξη και συμφέροντα των ελίτ, περικλύποντας τα συμφέροντα των ευνοημένων από το κράτος. Εξήγηση μάλλον βρίσκεται στο γεγονός ότι το καθεστώς Rawlings ήλεγχε τις δυνάμεις ασφαλείας, αλλά παράλληλα ήταν σχεδόν ανεξάρτητο στις επιλογές του τόσο από αυτές όσο και από τις υπόλοιπες κρατικές δομές και τις άλλες δυνάμεις του κατεστημένου.⁷ Βέβαια, αυτό οφείλεται εν μέρει στην ισχυρή προσωπικότητα του προέδρου και στον σημαντικό του ρόλο στους

μηχανισμούς λήψης αποφάσεων. Πάντως, η εγκατάλειψη του σταθεροποιητικού προγράμματος λίγο πριν από την εκλογική αναμέτρηση του 1992 αντανakλά σαφέστατα τους φόβους του Rawlings για απώλεια της εξουσίας. Εν-τούτοις, χωρίς τις εκλογές αναμφίβολα θα υπήρχε ο κίνδυνος η λαϊκή δυσανεκία απέναντι στην πολιτική σταθεροποίηση να εκδηλωνόταν με βίαιο τρόπο.

Κατά ένα παράδοξο τρόπο, οι εξελίξεις στην Γκάνα επηρέαζαν και συνεχίζουν να επηρεάζουν τις εξελίξεις στην υπόλοιπη μαύρη Αφρική. Τα πρώτα χρόνια της ανεξαρτησίας ήταν ο παναφρικανικός σοσιαλισμός του Nkrumah. Κατόπιν η Γκάνα έγινε χώρα-παράδειγμα προς αποφυγήν. Κατά τη διάρκεια εφαρμογής του προγράμματος του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου από τον Rawling μετατράπηκε σε κράτος-υπόδειγμα. Και σήμερα η Δύση ανησυχεί ότι μια ενδεχόμενη αποτυχία της Γκάνας να συνεχίσει με τις μεταρρυθμίσεις, θα είναι ένα κακό προηγούμενο για την εφαρμογή προγραμμάτων του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου στα άλλα κράτη της ηπείρου. Υπάρχει, όμως, λύση στο πρόβλημα της αφρικανικής υπανάπτυξης ή πρόκειται για έναν φαύλο κύκλο χωρίς ελπίδα; Οι οικονομολόγοι πάλι φέρνουν την Γκάνα ως παράδειγμα. Στα μέσα της δεκαετίας του '50, το κατά κεφαλήν εισόδημα ήταν πανομοιότυπο και οι οικονομικές δομές της Γκάνας ήταν ανάλογες με τις αντίστοιχες της Νότιας Κορέας και της Μαλαισίας. Στα μέσα της δεκαετίας του '90, το κατά κεφαλήν εισόδημα της Νότιας Κορέας είναι 18 φορές και εκείνο της Μαλαισίας επτά φορές υψηλότερο από το εισόδημα της Γκάνας, ενώ οι δομές των οικονομιών των δύο κρατών της

Ανατολικής Ασίας είναι σήμερα τελείως διαφορετικές από εκείνη της χώρας αυτής της Δυτικής Αφρικής.⁸

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Για τις επεμβάσεις του στρατού στην Γκάνα, βλ. Ali A. Mazrui and Michael Tidy, *Nationalism and New States in Africa*, Nairobi: East African Educational Publishers, 1984, pp. 242-248.
2. Michela Wrong and Michael Holman, «Ghana: African trailblazer begins to alter», *Financial Times*, Survey: Ghana, July 9, 1996, p. 1.
3. «Ghana: A referendum on the boss», *The Economist*, December 7, 1996, p. 49.
4. «Where's my Miracle?», *Newsweek*, August 7, 1995, p. 29.
5. «Ghana: One a minute», *The Economist*, May 20, 1995, pp. 51-52.
6. «An African half-success story», *The Economist*, December 14, 1996, p. 46.
7. Christopher Clapham, *Africa and the International System*, Cambridge: Cambridge University Press, 1996, pp. 179-180.
8. World Bank, *World Development Report 1995*, New York: Oxford University Press for World Bank, 1995.

ΚΟΣΜΟΔΡΟΜΙΟ

ΤΟΥΣ ΕΠΙΑΣΕ ΣΤΟΝ ΥΠΝΟ Ο ΚΟΛ

Στις 3 του Μάρτη, την ημέρα των γενεθλίων του ο γερμανός καγκελάριος, **Χέλμουτ Κολ** ανακοίνωσε την πρόθεσή του να είναι υποψήφιος, για πέμπτη φορά, και στις εκλογές του 1998.

Μετά την εκλογική αναμέτρηση του '94 είχε αφήσει ανοιχτό το ενδεχόμενο να παραιτηθεί και ήδη δεχόταν πιέσεις από το κόμμα του να ξεκαθαρίσει τη θέση του.

Το έκανε και έβαλε σε μπελάδες τους σοσιαλδημοκράτες, που τώρα τρέχουν και δεν φτάνουν για να βρουν τον άνθρωπο που θα αναμετρηθεί με τον Χ. Κολ. Οι επικρατέστεροι υποψήφιοι είναι τρεις: ο πρόεδρος του κόμματος, **Όσκαρ Λαφοντέν**, ο πρωθυπουργός της Κάτω Σαξονίας, **Γιέρχαρντ Σρέντερ** και ο πρόεδρος της κοινοβουλευτικής ομάδας του SPD, **Ρούντολφ Σάρπινγκ**.

Θεωρητικά η σχετική απόφαση θα ληφθεί στο συνέδριο του κόμματος την ερχόμενη άνοιξη, δεν αποκλείεται όμως, μετά την ανακοίνωση του Κολ, να επισπεύσουν τις διαδικασίες.

Από τους τρεις, ο Σρέντερ είναι σύμφωνα με τις δημοσκοπήσεις ο επικρατέστερος. Δεν φαίνεται όμως να απειλεί τον ρέκορντμαν της γερμανικής πολιτικής σκηνής, τον οποίο το 63% των Γερμανών τον θεωρεί την ισχυρότερη πολιτική φυσιογνωμία, ενώ μόνο το 20% των ερωτηθέντων σε πρόσφατη δημοσκόπηση είπαν το ίδιο και για τον Σρέντερ.

ΜΟΝΟΣ ΤΟΥ Ο ΜΟΜΠΟΥΤΟΥ

Οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Γαλλία εγκατέλειψαν τον δικτάτορα, **Μομπούτου Σέσε Σέκο**, καθώς οι αντάρτες προελαύνουν, καταλαμβάνουν τη μία πόλη μετά την άλλη και γίνονται δεκτοί με ζητωκραυγές από τον κόσμο. Το γαλλικό υπουργείο Εξωτερικών ανακοίνωσε ότι «ο λαός του Ζαΐρ θα αποφασίσει για την τύχη του» και ο εκπρόσωπος του Λευκού Οίκου υποστήριξε ότι ο πρόεδρος Μομπούτου «είναι έτοιμος να μπει στην ιστορία».

Τα ψωμιά του δικτάτορα φαίνεται ότι σώθηκαν και τώρα μένει να δούμε πώς ακριβώς θα γίνει η μετάβαση στο νέο καθεστώς. Στη Νότια Αφρική διεξάγονται συνομιλίες μεταξύ των κυβερνητικών εκπροσώπων και των ανταρτών και φαίνεται πως η επίτευξη συμφωνίας δεν είναι μακριά.

ΚΟΛΑΦΟΣ ΓΙΑ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Έκθεση της Διεθνούς Αμνηστίας για τα ανθρώπινα δικαιώματα, που δόθηκε στη δημοσιότητα πρόσφατα, αποτελεί πραγματικό κόλαφο για τη Ρωσία. Η έκθεση κάνει λόγο για συστηματική χρήση βασανιστηρίων από τις ρωσικές υπηρεσίες ασφαλείας και προσθέτει ότι στις πρακτικές αυτές οφείλεται και ο θάνατος περισσότερων από 3.000 κρατουμένων, οι οποίοι έχασαν πέρυσι τη ζωή τους στις φυλακές. Με λεπτομέρειες επίσης περιγράφει ότι δύο είναι οι

παραλλαγές βασανιστηρίων που προτιμά η ρωσική αστυνομία. Πρόκειται για «τον ελέφαντα» και για το «χελιδόνι».

Το μεν πρώτο γίνεται με μια μάσκα αερίων που αναγκάζεται να φορέσει ο κρατούμενος ενώ οι βασανιστές του του μειώνουν την παροχή οξυγόνου μέχρι ασφυξίας (ή του χορηγούν δακρυγόνα αντί οξυγόνου). Στη δεύτερη περίπτωση, οι βασανιστές χτυπάνε τον κρατούμενο, ο οποίος είναι κρεμασμένος από το ταβάνι, με τα χέρια δεμένα στην πλάτη.

ΥΠΕΓΡΑΦΕ ΚΑΙ Η ΚΙΝΑ ΓΙΑ ΤΑ ΠΥΡΗΝΙΚΑ

Για πρώτη φορά οι πέντε πυρηνικές υπερδυνά-

μεις συνέταξαν στις 8 του μήνα κοινή δήλωση στην οποία υποστηρίζουν την ιδέα του αφοπλισμού.

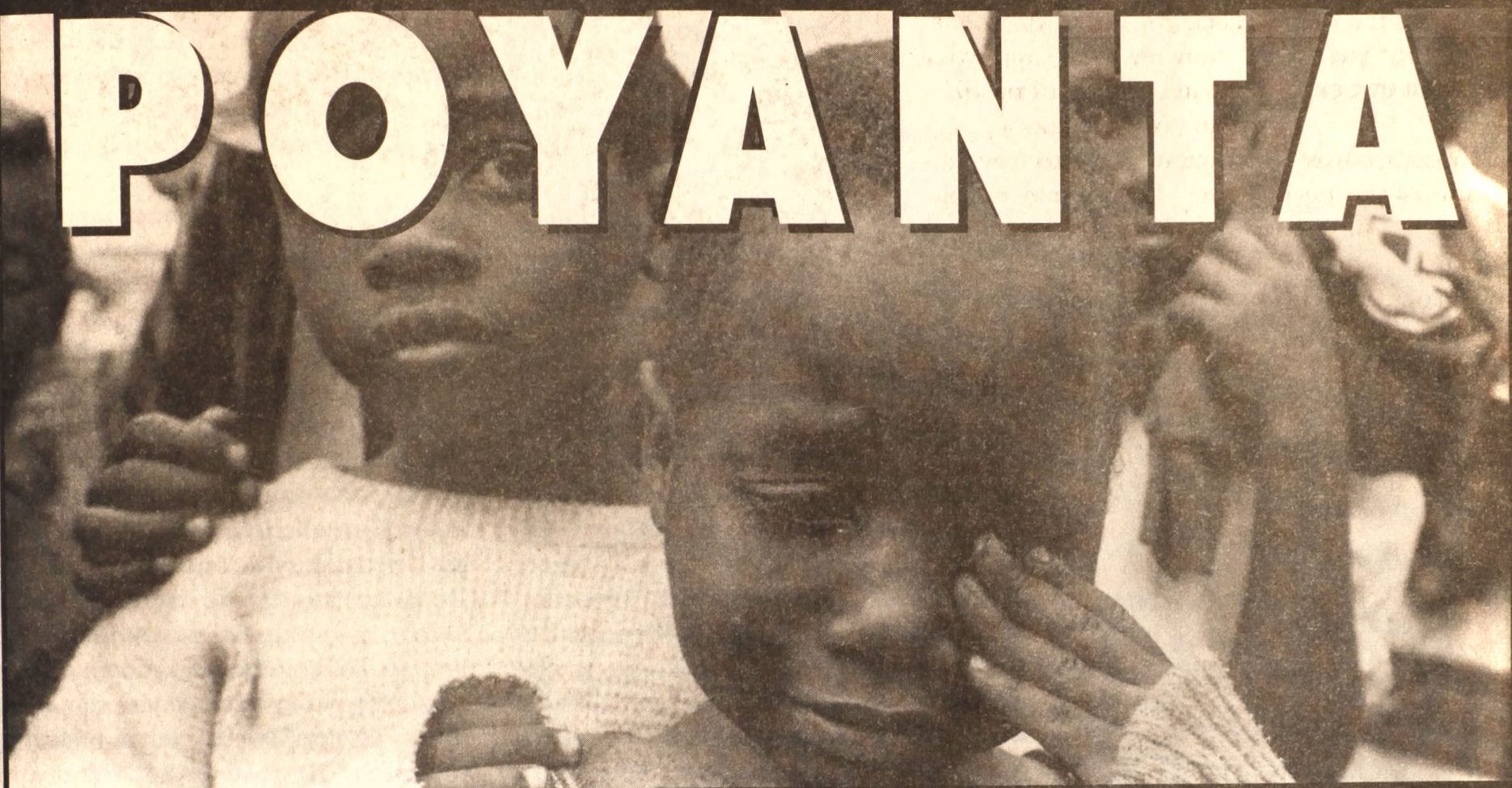
Η δήλωση κοινοποιήθηκε στην έδρα του ΟΗΕ, προκειμένου να αρχίσουν οι προετοιμασίες για τη διάσκεψη του 2000, όπου οι πέντε χώρες θα αναλάβουν συγκεκριμένες δεσμεύσεις για να εφαρμοστεί και στην πράξη η Συνθήκη μη Διάδοσης των Πυρηνικών. Είναι η πρώτη φορά που η Κίνα συντάσσεται με τις άλλες χώρες ενώ μέχρι τώρα υποστήριζε ότι το πυρηνικό της οπλοστάσιο είναι αναγκαίο για να προασπίσει την ακεραιότητά της που απειλείται από τις γειτονικές χώρες.

Οι εργαζόμενοι στο εργοστάσιο της Ρενώ στο Βιβλόρντ της Γαλλίας συνεχίζουν τον αγώνα για να ανακληθεί η απόφαση της γαλλικής αυτοκινητοβιομηχανίας να κλείσει το εργοστάσιο και να αφήσει στο δρόμο 3.100 εργάτες. Ο πρόεδρος όμως της Ρενώ απειλεί ότι αν συνεχίσουν θα κλείσει το εργοστάσιο νωρίτερα.

ΜΑΣ ΧΡΕΙΑΖΕΤΑΙ!

ZAIIR

ΠΟΥ ΑΝΤΑ

Στο ανατολικό Ζαΐρ, εκατοντάδες χιλιάδες πρόσφυγες αγωνίζονται για τη ζωή τους.

Και όπως πάντα τα παιδιά είναι αυτά που υποφέρουν περισσότερο.

Εγκλωβισμένα σε συγκρούσεις που ούτε καν μπορούν να καταλάβουν, χρειάζονται απεγνωσμένα φαγητό και νερό. Πολλά παιδιά θα χάσουν τα πάντα σε αυτό το χάος.

Ακόμα και τους ανθρώπους που αγαπούν και έχουν ανάγκη.

Η κατάσταση είναι κρίσιμη.

Η UNICEF, που βρίσκεται εκεί για να αντιμετωπίσει τις επείγουσες ανάγκες των ασυνόδευτων παιδιών και γενικότερα τις ανάγκες των εκτοπισμένων πληθυσμών στους τομείς της υγείας, της διατροφής, του νερού και της υγιεινής, κάνει έκκληση προς εσάς.

Αυτά τα παιδιά μας χρειάζονται. Στείλτε τη βοήθειά σας σήμερα κιόλας.

Αρκούν περίπου 10.000 δρχ. για να προσφέρουμε σε 200 παιδιά αρκετό φαγητό για ένα μήνα.

ΝΑΙ! Θέλω και εγώ να συνεισφέρω στο πρόγραμμα για τα παιδιά του Ζαΐρ. Σας στέλνω το κουπόνι συμπληρωμένο με τα ακριβή στοιχεία μου.

Επώνυμο: Όνομα:

Διεύθυνση: Πόλη:

Τ.Κ.: Τηλ.: Επάγγελμα:

5.000 δρχ. ☐ 10.000 δρχ. ☐ 20.000 δρχ. ☐ Άλλο ποσό.....

Ο τρόπος που θα στείλω τα χρήματα είναι:

☐ Θα περιμένω να μου στείλετε έντυπο ταχυπληρωμής με το οποίο θα καταθέσω τα χρήματα στο ταχυδρομείο

☐ Μέσω της πιστωτικής μου κάρτας: Εθνοκάρτα-Mastercard ☐ Εμποροκάρτα ☐ VISA ☐ DINERS ☐

Αριθμός κάρτας..... Ημ. λήξεως:.....

Ημερομηνία:..... Υπογραφή:.....

75

unicef

ΞΕΝΙΑΣ 1, 11527 ΑΘΗΝΑ

ΤΗΛ.: 7484 184

Οι δωρεές προς τη UNICEF εκπίπτουν από το φορολογητέο εισόδημα (Απόφ. Ε 8101 / 87 Πολ. 170)

«Μειονοτικές» γλώσσες και γλωσσικός ηγεμονισμός

της Όλγας Προφίλη
Ευρωπαϊκή Επιτροπή, XXII Διεύθυνση

Επίσημες, ισχυρές, ασθενείς, γλώσσες εργασίας, γλώσσες γραπτής ή προφορικής επικοινωνίας: όροι που αναφέρονται στο φαινόμενο της ευρωπαϊκής πολυγλωσσίας η οποία όμως στην ουσία είναι πολύ πιο πολύπλοκη. Παράλληλα με τις επίσημες γλώσσες στα κράτη-μέλη ομιλούνται και, τις περισσότερες φορές, γράφονται από μέρος του αυτόχθονου πληθυσμού οι καλούμενες «μειονοτικές» γλώσσες, που φυσικά είναι ασθενέστερες των ασθενών τους, καθώς υφίστανται πιέσεις στον ίδιο χώρο στον οποίο ιστορικά ανήκουν.

Αυτό το γεγονός τοποθετεί το ευρωπαϊκό μωσαϊκό (προτιμώ για μιλήσω για μωσαϊκό και όχι για τη Βαβέλ, επειδή την καταστροφή του Πύργου ακολουθεί η γλωσσική σύγχυση) σε μια άλλη διάσταση: η γλωσσική ιδιαιτερότητα της ηπείρου μας αποτελεί πρόκληση για τη διαφύλαξη της ευρωπαϊκής πολιτιστικής κληρονομιάς υπέρ της οποίας τάσσονται ανεπιφύλακτα τα όργανα της Ε.Ε. Οι δίγλωσσοι ευρωπαίοι πολίτες που ανήκουν σε γλωσσικές μειονοτικές

ομάδες υφίστανται δύο φορές τις πιέσεις του γλωσσικού ηγεμονισμού: όχι μόνο οφείλουν να κατέχουν τη γλώσσα του κράτους τους, αλλά είναι αναγκασμένοι να μάθουν τουλάχιστον μία «διεθνή» ευρωπαϊκή γλώσσα για να μπορέσουν να συνεννοηθούν με τους υπόλοιπους Ευρωπαίους. Και παρόλο που θεωρητικά βρίσκονται σε πλεονεκτική θέση, καθώς οι δίγλωσσοι «εκ γενετής», στο βαθμό που η μειονοτική γλώσσα δεν τυγχάνει συστηματικής προστασίας, διατρέχουν τον κίνδυνο να θυσιάσουν την ικανότητα (competence) στη μητρική τους γλώσσα στο βωμό της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Θα ήθελα πριν προχωρήσω να επιχειρήσω μια πρώτη κατανομή των ασθενέστερων αυτών γλωσσών. Οι πενήντα περίπου γλωσσικές μειονοτικές ομάδες της Ε.Ε. ομιλούν γλώσσες που είναι: α) επίσημες γλώσσες γειτονικού κράτους-μέλους (γερμανικά στην Αλσατία ή στο Νότιο Τυρόλο, δανικά στη Γερμανία, σουηδικά στη Φινλανδία, φινλανδικά στη Σουηδία)· β) επίσημες γλώσσες ενός συγκεκριμένου κράτους-μέλους (ιρλανδικά στην Ιρλανδία, λουξεμβουργιανά στο Λουξεμβούργο)· γ) επίσημες γλώσσες γειτονικού κράτους που δεν ανήκει στην Ε.Ε. (σλοβενικά στην Αυστρία και Ιταλία, τουρκικά στην Ελλάδα)· δ) γλώσσες που ομιλούνται σε περισσότερα του ενός κράτους-μέλους, αλλά αναγνωρίζονται σε ένα μόνο από αυτά (καταλανικά στην Ισπανία, Γαλλία και Ιταλία, βασκικά στην Ισπανία και Γαλλία)· ε) γλώσσες που ομιλούνται σε δύο γειτονικά κράτη-μέλη, αλλά δεν τυγχάνουν προστασίας σε κανένα από τα δύο (οξιτανικά στη Γαλλία και Ιταλία, αλβανικά στην Ιταλία

και Ελλάδα)· και τέλος στ) γλώσσες που ομιλούνται σε ένα μόνο κράτος-μέλος και για τις οποίες άλλοτε υπάρχει γλωσσική πολιτική (γαλικιανά στην Ισπανία, σορβικά στη Γερμανία, ουαλικά στο Ηνωμένο Βασίλειο) και άλλοτε όχι (σαρδηνικά στην Ιταλία, κορσικανικά και βρετανικά στη Γαλλία, βλάχικα στην Ελλάδα κ.λπ.).

Το μέλλον των γλωσσών αυτών είναι δύσκολο να προβλεφθεί, αφού η κατάσταση τους διαφέρει πολύ από ομάδα σε ομάδα. Σίγουρα όμως δεν απειλούνται οι γλώσσες που είναι επίσημες σε γειτονικά κράτη-μέλη, εκτός και αν απειληθούν οι ίδιοι οι ομιλητές. Στην περίπτωση των γλωσσών αυτών ο ρόλος των μέσων ενημέρωσης είναι σημαντικός. Η τουρκική γλωσσική μειονότητα της Ελλάδας βλέπει τουρκική τηλεόραση και ακούει τουρκικό ραδιόφωνο. Το ίδιο συμβαίνει με τη γερμανική γλωσσική ομάδα της Δανίας, τη δανική γλωσσική ομάδα της Γερμανίας κ.ο.κ. Αντίθετα, οι γλωσσικές ομάδες με μη κρατική γλώσσα υφίστανται πολύ σοβαρές πιέσεις και απαιτείται για τη διάσωση και την προώθησή τους συνεπής και συστηματική γλωσσική πολιτική. Θα επανέλθω παρακάτω σε αυτή την ανάγκη.

Το 1993 ο **François Grin** σε άρθρο του για τις συνέπειες της ευρωπαϊκής οικονομικής ολοκλήρωσης στις μειονοτικές γλώσσες κατέληγε στα εξής συμπεράσματα επιλέγοντας δεκατρείς από αυτές¹:

1 Η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση ενδέχεται να έχει αρνητικές επιπτώσεις για τα ιρλανδικά, τα γαελικά και τα ουαλικά, επειδή οι τρεις αυτές γλωσσικές ομάδες απειλούνται από την αγγλική, της οποίας η θέση βραχυπρόθεσμα θα ενισχυθεί με την αύξη-

η του ενδοκοινοτικού εμπορίου.

Το μέλλον των φριισικών, λαδινικών, φριουλανικών και σαρδηνικών είναι αμρότερο, επειδή απειλούνται από μια ασθενή κρατική γλώσσα (ολλανδική, ιταλική)

Η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση μπορεί να ωφελήσει τα βρετονικά, κορσικανικά, καταλανικά, γαλικιανά, βασικά και οξιτανικά, εφόσον εξακολουθήσει να επεκτείνεται η χρήση της αγγλικής σε εξάρτηση με την αύξηση του εξωτερικού μεριδίου της αγοράς, εις βάρος της γαλλικής και της ισπανικής.

Τα συμπεράσματα του Grin βασίζονται στην προϋπόθεση ότι η κατάσταση των μειονοτικών γλωσσών εξετάζεται σε συνάρτησή με το ρόλο που θα παίξει στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση η πλησιέστερη σε αυτές κρατική γλώσσα. Έτσι, για παράδειγμα, τα ολλανδικά και τα ουαλικά απειλούνται πρώτα από την αγγλική, ενώ τα καταλανικά και τα γαλικιανά από την ισπανική. Η ανάλυση του Grin είναι πολύ ενδιαφέρουσα, αλλά αναφέρεται σε μία μόνο πτυχή του προβλήματος, που στην πραγματικότητα είναι πολύ πιο πολύπλοκη.

Στην έκθεση *Ευρωμωσαϊκό*, που δημοσίευσε πρόσφατα η Επιτροπή*, λαμβάνονται υπόψη οι διάφορες κοινωνικές και θεσμικές παράμετροι βάσει των οποίων παράγεται και αναπαράγεται μια γλωσσική κοινωνική ομάδα. Το ενδιαφέρον επικεντρώνεται σε 7 κεντρικές έννοιες για τις οποίες έγιναν εμπειρικές μετρήσεις. Οι βασικοί συντελεστές των διαδικασιών αυτών είναι

Κυκλοφόρησαν από το Κέντρο Λογοτεχνικής Μετάφρασης του Γαλλικού Ινστιτούτου Αθηνών τα δίγλωσσα Πρακτικά του συμποσίου που είχαν συνδιοργανώσει το Γαλλικό Ινστιτούτο και το περιοδικό *Αντί τον Φεβρουάριο του 1995 στην Αθήνα*, με θέμα: *Η ελληνική γλώσσα στη διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση. Γλωσσικός πλουραλισμός και γλωσσοεθνοκεντρισμός*. Πρόκειται για τον πρώτο κατ' ουσίαν οργανωμένο δημόσιο διάλογο στη χώρα μας γύρω από θέματα γλωσσικής πολιτικής. Ο τόμος (520 σελ.) διατίθεται στα βιβλιοπωλεία.

ΨΗΦΙΣΜΑ

Το Συνέδριο «"Ισχυρές" και "ασθενείς" γλώσσες στην Ευρωπαϊκή Ένωση: όψεις του γλωσσικού ηγεμονισμού» (Θεσσαλονίκη 26-28 Μαρτίου 1997) διοργάνωσε το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, κατέδειξε διάφορους τρόπους με τους οποίους η ενίσχυση της γλωσσικής ποικιλομορφίας και η αντίθεση στη γλωσσική κυριαρχία ή στον ηγεμονισμό είναι δυνατόν να προωθήσουν τη δημοκρατία και την ειρήνη.

Υπογραμμίζουμε τη σημασία της στήριξης των γλωσσικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων για τους/τις ομιλητές/ομιλήτριες όλων των γλωσσών, είτε επισήμων είτε μειονοτικών, εν σχέσει με την εκμάθηση τόσο της μητρικής όσο και άλλων γλωσσών.

Διαπιστώνουμε την επείγουσα ανάγκη ανάπτυξης της έρευνας, των δραστηριοτήτων συνειδητοποίησης, του δημόσιου διαλόγου και της διαμόρφωσης σχετικά με τη γλωσσική ποικιλομορφία και τα γλωσσικά δικαιώματα.

Οι Σύνεδροι

η οικογένεια, η εκπαίδευση και η Κοινότητα. Η κινητήρια δύναμη των διαδικασιών οδηγεί στην εισαγωγή της έννοιας του γλωσσικού κύρους ή της αξίας μιας γλώσσας σε σχέση με την κοινωνική κινητικότητα και την πολιτιστική αναπαραγωγή.

Η μελέτη του συσχετισμού ικανότητας και χρήσης επιβάλλει τις έννοιες της θεσμοθέτησης και της νομιμοποίησης.

Από την έκθεση φαίνεται σαφώς ότι υπάρχουν μεγάλες διαφορές στο βαθμό στον οποίο η κάθε γλωσσική ομάδα βασίζεται στα μέσα, που είναι απαραίτητα για την αναπαραγωγή μιας γλώσσας. Μερικές από αυτές διαθέτουν σημαντικά οικογενειακά, κοινοτικά και θεσμικά μέσα που συμβάλλουν στη γλωσσική αναπαραγωγή. Οι διαφορές στα μέσα παραγωγής της γλώσσας είναι μεγαλύτερες. Η λειτουργία αυτή δείχνει να χρειάζεται κρατική υποστήριξη, εκτός και αν η πυκνότητα των ομιλητών και η θεσμοθετημένη χρήση της γλώσσας είναι αρκετά μεγάλες, ώστε να μπορεί τη λειτουργία αυτή να την αναλάβει η Κοινότητα. Οι γλωσσικές ομάδες, που είναι πιθανόν να επιβιώσουν στο μέλλον, είναι αυτές που είναι ικανές να παράγουν και να αναπαράγουν τη γλώσσα, ενώ έχουν αρκετό κύρος ώστε να εξασφαλίζεται όχι μόνο η διατήρηση της γλώσσας από τους ομιλητές της, αλλά και η προσέλκυση μη φυσικών ομιλητών που επιθυμούν να ενταχθούν στη γλωσσική αυτή ομάδα. Θεμελιώδεις λοιπόν για τη ζωτικότητα των γλωσσικών ομάδων στο μέλλον είναι οι επτά αυτές μεταβλητές που εξετάζονται στο *Ευρωμωσαϊκό* (δηλαδή η οικογένεια, η εκπαίδευση, η Κοινότητα, το γλωσσικό κύρος, η πολιτιστική αναπαραγωγή, η θεσμοθέτηση και η νομιμοποίηση), καθώς και οι συνέπειες της ευρωπαϊκής

ολοκλήρωσης. Αντίθετα, το μέγεθος της γλωσσικής ομάδας δεν φαίνεται να αποτελεί καθοριστικό παράγοντα. Εάν συγκρίνουμε για παράδειγμα τα καταλανικά της Καταλωνίας (με πληθυσμό 4 εκ.) με τα οξιτανικά της Γαλλίας (πληθυσμός 2,1 εκ.) τα καταλανικά κατέχουν στην κατανομή του *Ευρωμωσαϊκού* την τρίτη θέση και βρίσκονται στην πρώτη δέσμη (Α3), ενώ τα οξιτανικά την τριακοστή θέση και βρίσκονται στην τέταρτη δέσμη (Δ30). Δεν θα επεκταθώ περισσότερο στα αποτελέσματα της έκθεσης, αφού η τελική κατανομή 48 τελικών γλωσσικών ομάδων σε 5 δέσμες είναι η κατάληξη μιας ανάλυσης ογδόντα περίπου σελίδων. Σας καλώ να διαβάσετε το *Ευρωμωσαϊκό*, το οποίο διατίθεται στα σημεία πώλησης των εκδόσεων των ευρωπαϊκών κοινοτήτων.

*Το κείμενο αυτό, απόσπασμα εισήγησης στο διεθνές συνέδριο «Ισχυρές»-«ασθενείς» γλώσσες στην Ε.Ε.: Όψεις του γλωσσικού ηγεμονισμού, που οργάνωσε το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας (Θεσσαλονίκη, 26-28/3/97), εκφράζει προσωπικές απόψεις της συντάκτριάς του και όχι επίσημη τοποθέτηση της Επιτροπής της Ε.Ε. Το πλήρες κείμενο θα συμπεριληφθεί στην επικείμενη δίγλωσση έκδοση των Πρακτικών.

1. Grin, Francois (1993): "European Economic Integration and the Fate of Lesser Used Languages" in *Language Problems and Language Planning*, Vol. 17, no 2, John Benjamins Publishing Company, Amsterdam, σσ. 105-106.

2. *Ευρωμωσαϊκό: Παραγωγή και αναπαραγωγή των γλωσσικών μειονοτικών ομάδων στην Ε.Ε.*, Υπηρεσία Επισήμων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο, 1996.

Καθυστερούμε, παρανομούμε, όζουμε

του Δημήτρη Δαφνομήλη

Ίσως η ελληνική ιστορία του τέλους του εικοστού αιώνα να γραφεί κάποτε ως εξής: Υπό καθεστώς κοινοβουλευτικής δημοκρατίας και έχοντας παρέλθει δύο σχεδόν δεκαετίες από την ένταξη της χώρας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες, η νομιμότητα στην Ελλάδα συνηθίζει να καταλύεται «για ψύλλου πήδημα». Όχι όπως συνέβαινε αλλού και άλλοτε, δηλαδή (μόνον) προς όφελος πανίσχυρων δυνάμεων του ιδιωτικού χώρου, αλλά –από το ίδιο το κράτος– προς εξυπηρέτηση μικροσυμφερόντων. Όχι (μόνον) από υψηλά ιστάμενα πρόσωπα –φορείς δημόσιας εξουσίας– αλλά από ολόκληρο το φάσμα τών (και αποκεντρωμένων!) κατώτερων κρατικών οργάνων κάθε είδους. Όχι γιατί η εκάστοτε κατάλυση αποτελούσε τη μόνη οδό για να καμφθεί μια ανάλγητη ή ανελαστική διάταξη αλλά, συχνά, από ένα είδος ανατολίτικης βαριεστημάρας, με τον ίδιο ακριβώς τρόπο που οι Έλληνες της εποχής εκείνης συνηθίζουν να πετούν στο δρόμο ή στη θάλασσα τα κεσεδάκια των γιαουρτιών τους ευρισκόμενοι σε απόσταση λίγων μόλις μέτρων από τους κάδους των απορριμμάτων. Υπήρχαν βέβαια και οι πείσμονες αντιφρονούντες, οι διάσπαρτοι σε διαφορετικές πολιτικές και κοινωνικές ομάδες, σε διαφορετικές γενιές, σε διαφορετικές περιοχές της χώρας. Αυτά (και όχι μόνον) θέτουν στον ιστορικό το ερώτημα εάν στην ελληνική επικράτεια εξελίσσονταν ταυτόχρονα και ανταγωνιστικά δύο πολιτισμοί...

Επιμένοντας από τις στήλες του περιοδικού αυτού ως αποδεδειγμένα αντιφρονούντες, καλλιεργώντας συνειδητά τον διζό μας, ανεπίσημο πολιτισμό, δημοσιεύουμε σήμερα το θλιβερό ιστορικό δύο ευρωπαϊκών συμπολιτών μας, του γιατρού-ογκολόγου **Όσκαρ Μποκ** και της γλύπτριας συζύγου του **Ούτα**, κατοίκων Φρανκφούρτης, που εδώ και ενάμισι χρόνο μάχονται να προστατίσουν τη δημόσια υγεία και το περιβάλλον της Τήνου αλλά και τα νόμιμα συμφέροντά τους. Παραθέτουμε το ιστορικό:

Οι Μποκ, χρόνια ιδιοκτήτες σπιτιού στην Τήνο και εδώ και χρόνια γάτι παραπάνω από τουρίστες στα μέρη αυτά, αγόρασαν (1992) ένα ακίνητο στο χώρο της κοινότη-

τας Κτικάδου, σκοπεύοντας να ανεγείρουν εκεί εργαστήριο μαρμαρογλυπτικής, να το διαμορφώσουν επιπλέον σε χώρο διεθνών καλλιτεχνικών συναντήσεων και να εγκατασταθούν μελλοντικά μόνιμα στο νησί. Κατά τον ίδιο ωστόσο χρόνο έκδοσης της άδειας οικοδομήσεως (1995) άρχισε, με πρωτοβουλία της κοινότητας Κτικάδου, να λειτουργεί κοντά στο ακίνητό τους ένας παράνομος ανεξέλεγκτος σκουπιδότοπος. Οι νόμιμες προϋποθέσεις δεν πληρούνται ούτε καν προσχηματικά: δεν υπάρχει μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων, όπως προβλέπει κατ' εφαρμογή της κοινοτικής η ελληνική νομοθεσία, ούτε προέγκριση χωροθέτησης (Ν. 1650/86, ΚΥΑ 49541/1224/86, ΚΥΑ 69269/5387/90). Ο σκουπιδότοπος

απέχει μόλις 135μ. απ' το ΒΑ και 220μ. από το ΒΔ άκρο του παραδοσιακού οικισμού Κτικάδου, πολύ λιγότερο από τα «νόμιμα» 1500μ., ενώ ελάχιστα (20-30μ.) απέχει από συχναζόμενο δρόμο (θα έπρεπε κατ' νόμον να απέχει τουλάχιστον 500μ. σύμφωνα με την Ε1β/301/1964 ΥΑ).

Από τον Δεκέμβριο του 1995, οπότε και έγινε η πρώτη αίτηση προς την κοινότητα Κτικάδου μέχρι και σήμερα, που η υπόθεση –έχοντας εμπλέξει πρόσφατα και την ποιτική δικαιοσύνη– παίρνει πλέον τον δρόμο προς την Επιτροπή Αναστολών και την τελική διαδικασία του ΣτΕ, διεκτραγωδήθηκε μεταξύ Τήνου, Σύρου και Αθηνών ένα άνευ προηγουμένου δικαστικο-διοικητικό θρόιλερ. Παράλληλα οι Μποκ απέφυγαν μέχρι τώρα να προσδώσουν δημοσιότητα στο ζήτημα, ώστε να μην υποστεί βλάβη η εικόνα της χώρας μας προς τα έξω!

Ο ΠΑΡΑΝΟΜΟΣ ΣΚΟΥΠΙΔΟΤΟΠΟΣ

Την άνοιξη του προηγούμενου έτους και ενώ εκκρεμούσε η διαδικασία ενώπιον τα Ειρηνοδικείου Τήνου (δικάσιμος της 2-1996) κοινοποιήθηκε τόσο στην κοινότητα Κτικάδου όσο και στο αστυνομικό τμήμα της Τήνου το εκδοθέν μετά από αίτηση τα Μποκ υπ.αρ. 106/1-3-1996 έγγραφο της αρμόδιας διεύθυνσης πολεοδομίας και περιβάλλοντος της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης Κυκλάδων (Σύρος) που επικύρωνε το παράνομο της λειτουργίας του σκουπιδότοπου και καλούσε το αστυνομικό τμήμα «να μεριμνήσει για τη συμμόρφωση της κοινότητας του Κτικάδου σχετικά με τη διακοπή της λειτουργίας του σκουπιδότοπου». Τι μεσολάβησε άραγε μέχρι την 1.4.1996, οπότε με νέο έγγραφό της η ίδια διεύθυνση τροποποίησε με το 1396/1.4.1996 έγγραφό της το προηγούμενο «επιτρέποντας... τη λειτουργία του σκουπιδότοπου μέχρι την 31

«κεμβρίου» (σαν να νομιμοποιούνταν να πράξει). Ακολούθησε μία μέρα αργότερα η δίκη, όπου υπό το κράτος απειλών και παρεμβάσεις των απανταχού Τηνίων έρ της κοινότητας (πόσο καλά ξέρουμε εείς οι Έλληνες να εμφανιζόμαστε ενώπιον εναντίον των κακών ξένων!) που ήγησε στο πολύ αμφισβητήσιμο από νομικής απόψεως «πρακτικό συμβιβασμού». Σύμφωνα με το τελευταίο, θα έπρεπε ο σκουπιδότοπος να κλείσει ως τις 12.1996· σε αντίθετη περίπτωση θα μπορούσαν οι Μποκ με έξοδα της κοινότητας να προβούν με δικές τους ενέργειες στο κλείσιμό του.

Περιττό να πούμε ότι δεν ιδρώσε το αυτί των γενναίων τοπικών παραγόντων που έλπιζαν ίσως να μπουν και στη φυλακή ακόμη αναγνωμώντας εις βάρος του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας προκειμένου να γίνουν στα μάτια των συμπατριωτών τους ήρωες εναντίον του ξένου εισβολέα. Η 1η Δεκεμβρίου πέρασε και οι Μποκ δεν βέβαια καταφέρει ακόμη να κλείσουν τον σκουπιδότοπο που εξακολουθεί να τροφοδοτείται με φρέσκα σκουπίδια. Τι αν η ανεξέλεγκτη καύση μολύνει με τοξικά αέρια τον αέρα του νησιού; Τι κι αν δεν υπάρχει πρόβλεψη για αποστράγγιση των υφρίων υδάτων με κίνδυνο να μολυνθεί ο υδροφόρος ορίζοντας; Τι κι αν κατά τους ελοκαιρινούς μήνες τα σκουπίδια «βράζουν» αποτελώντας πηγή μολύνσεων για ανθρώπους και ζώα που μπαίνουν μέσα εύθερα, αφού δεν υπάρχει ούτε η στοιχειώδης περίφραξη; Τι κι αν τα μελτέμια τα μεταφέρουν σε όλα τα γειτονικά ακίνητα, θιστώντας και αυτά τα τελευταία σκουπιδότοπους; Όλα αυτά δεν έχουν σημασία πτε για ανθρώπους ελλιπώς ενημερωμένους, πολιτικά διεφθαρμένους και μαθημένους στο εύκολο κέρδος, ούτε για την επίσημη πολιτεία και τους εκπροσώπους της. Προσωρινές διαταγές δίχως κύρος και εκούσιου νομαρχιακές αποφάσεις φρόντισαν να φρενάρουν τους, ούτως ή άλλως, απρόθυμους ελληνοπρεπείς εκσκαφείς της πελοχής. Τι κι αν το τμήμα διαχείρισης στενών αποβλήτων του ΥΠΕΧΩΔΕ (Αθήνα, έγγραφο 73207/20.1.97) υποδεικνύει ρητά η χρήση του εξυγιασμένου χώρου διάθεσης του Δήμου Τήνου, αναφέροντας ότι για ημεν εξυγίανσή του διατέθηκαν 4 εκατ. χλ. στο Δήμο Τήνου, ενώ οι κοινότητες Κτικάδου, Δύο Χωριών, Τριαντάρου και αλατάδου επιδοτήθηκαν με 22 εκατ. «για νωρά απορριμματοφόρου με σκοπό τη μεταφορά των απορριμμάτων στον εξυγιαμένο χώρο της νήσου»; Τι κι αν στο ίδιο έγ-

Ο ανεξέλεγκτος σκουπιδότοπος σε απόσταση αναπνοής από την κοινότητα Κτικάδου.

γραφο που κοινοποιήθηκε στην κοινότητα Κτικάδου και στο Νομάρχη Κυκλάδων επισημαίνεται ότι «τέτοιες ενέργειες όπως της κοινότητας Κτικάδου μας εκθέτουν σαν χώρα τόσο στην Ε.Ε. για την αξιοπιστία των έργων που δρομολογούνται για την προστασία του περιβάλλοντος όσο και στα μάτια των πολιτών που γίνονται προάγγελοι καλών μηνυμάτων και εντυπώσεων προς τα έξω και... πλήττεται η τουριστική κίνηση και η εθνική μας οικονομία».

Ενώ ο σκουπιδότοπος παραμένει ωστόσο εν λειτουργία, η κοινότητα επιδίδεται σε καταχρηστικούς δικαστικούς αγώνες για να εμποδίσει την εφαρμογή και τούτου ακόμα του νομικά σόλοικου πρακτικού συμβιβασμού του Απριλίου 1996 και ο νομάρχης εκδίδει πράξεις που παρατείνουν εκ νέου τη χρήση του σκουπιδότοπου (έγγραφο 644/12.2.1997, πράξη του νομάρχης), αυτή τη φορά μέχρι τις 30.4.1997, ενώ αναμένεται να υπογραφεί η μελέτη «επιλογής χώρου για διάθεση απορριμμάτων στη νήσο Τήνο». Κατά πάγια δηλαδή (και κατ' επανάληψη καταδικασθείσα από το ΣτΕ) πρακτική, επιχειρείται η ίδια η παράνομη κωλυσιεργία της διοίκησης να μετατρέπει αυτούσια σε νομιμοποιητική βάση των παράνομων πράξεών της.

ΚΡΥΦΤΟΥΛΙ

Είναι φανερό ότι πρόκειται για κρυφτούλι αφού, όσο η υπόθεση παραμένει σε τοπικό επίπεδο, οι υπεύθυνοι δείχνουν να αισθάνονται ασφαλείς. Και ίσως εξακολουθήσουν να νιώθουν το ίδιο ασφαλείς όταν το ΣτΕ, στο οποίο προσέφυγαν οι Μποκ εκπροσωπούμενοι από τον δικηγόρο **Χ. Πολίτη**, κηρύξει τις πράξεις τους παράνομες. Αφού, ως γνωστόν, στη χώρα τούτη των δύο πολιτισμών, δεν είναι εξασφαλι-

σμένος ο σεβασμός των αποφάσεων των ανώτατων δικαστηρίων. Ανασφαλείς θα αρχίσουν να αισθάνονται –ίσως– κάποιοι υψηλά ιστάμενοι όταν οι αρμόδιες υπηρεσίες της κοινότητας προβληματιστούν για τη συμβατότητα της πρακτικής τους με τα ευρωπαϊκά προγράμματα (βλ. πρόγραμμα ENVIREG βάση του οποίου εκπονήθηκε ειδική χωροταξική μελέτη Άνδρου-Τήνου-Μυκόνου. Σύμφωνα με τη μελέτη αυτή η θέση Αθηρμαρίστρα, όπου ο σκουπιδότοπος, περιλαμβάνεται σε ζώνη οικιστικού ελέγχου και απολαμβάνει ιδιαίτερης περιβαλλοντικής προστασίας...) και την ευρωπαϊκή νομοθεσία. Ακόμη ανασφαλέστεροι θα νιώσουν οι υψηλά ιστάμενοι αλλά και οι κάτοικοι του νησιού όταν διασυρθεί –για άλλη μια φορά– το όνομά μας στην τουριστική αγορά. Θα κατηγορηθούν βέβαια τους «ξένους» και τους «συνεργάτες» τους αλλά η ζημιά θα έχει γίνει. Ακόμη δε ανασφαλέστερη θα νιώσει η επόμενη και η μεθεπόμενη γενιά, όταν τα νερά της Τήνου μολυνθούν. Όταν η ομορφιά του τόπου θα έχει χαθεί.

Αλλά γιατί να νοιάζονται από τώρα για πράγματα τόσο μακρινά ο πρόεδρος της κοινότητας Κτικάδου, ο νομάρχης Κυκλάδων, η υπουργός Αιγαίου, ο υπουργός ΠΕΧΩΔΕ, ο πρωθυπουργός και οι σύμβουλοί του; «Καθυστερούμε», λένε οι στηρίζοντες τη λειτουργία τους στα ευρωπαϊκά χρήματα «και ώσπου να φτάσουμε στο στόχο θα παρανομούμε». Εν προκειμένω, ώσπου να εκδοθεί το ΠΔ έγκρισης της ειδικής χωροταξικής μελέτης και να χωροθετηθεί και να λειτουργήσει ενιαίος σκουπιδότοπος στο νησί, ας πετούν οι φτωχοί κοινοτάρχες τα σκουπίδια τους όπου λάχει. Το 2000 πλησιάζει και ήδη από τώρα φαίνεται πως όζει!

Ταπεινώνεται το Ζάγανι

του Λεωνίδα Βαλασόπουλου

«Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του κράτους»

Άρθρο 24 του συντάγματος

Η καταπάτηση αυτού του κατακαημένου άρθρου του συντάγματος δεν αποτελεί πρωτοφανές γεγονός. Αρκεί να κοιτάξουμε γύρω μας και σύντομα αντιλαμβανόμαστε κατά πόσο οι κρατικοί φορείς προστατεύουν και σέβονται το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον. Αλλά στη περίπτωση του πρωτοελλαδικού οικισμού στο λόφο Ζάγανι, στη περιοχή των Σπάτων, η παραβίασή του με τις ευλογίες όλων των συναρμόδιων υπουργείων –Υ.Π.Ε.Χ.Ω.Δ.Ε και υπουργείο Πολιτισμού– και τη σύμφωνη γνώμη του Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου αποτελεί εκτός από μια εξόφθαλμη παρανομία, η αντισυνταγματικότητα της οποίας είναι αναμφισβήτητη, ένα πραγματικό περιβαλλοντικό έγκλημα. Και όλα αυτά προς τέρψιν μίας εκ των κατασκευαστριών εταιρειών του μεγαλύτερου από τα μεγάλα έργα, του νέου αεροδρομίου των Σπάτων, γερμανικής Χόχτιφ, η διοίκηση της οποίας, κυνικά και απροκάλυπτα, δεν διστάζει, πλέον, να ομολογήσει ότι ο λόφος στο Ζάγανι –το ύψος του προβλέπεται να μειωθεί κατά 42 μέτρα– δεν θα καταστραφεί για την ασφαλέστερη διέλευση των αεροπλάνων αλλά για να χρησιμοποιηθεί σαν αδρανές υλικό (στην καθομιλουμένη, ως μπάζα) στην κατασκευή του νέου αεροδρομίου.

Παρά την απόφαση της Επιτροπής Αναστολών του Συμβουλίου της Επικρατείας, η οποία αν και επικύρωσε την απόφαση του ΥΠ.ΠΟ. για “ταπείνωση” του λόφου, διέταξε την αναστολή των εργασιών μέχρι τις 30.4 για συνέχιση της ανασκαφικής έρευνας, ο χώρος έχει περιφραχθεί και φρουρείται από την ιδιωτική αστυνομία της Χόχτιφ και οι μπουλντόζες έχουν πιάσει ήδη δουλειά. Ο λόφος αποφιλώνεται και σε λίγες ημέρες δε θα υπάρχει τίποτα να θυμίζει τον πρώιμο, οργανωμένο πολεοδομικά και οχυρωμένο προϊστορικό οικισμό, που χρονολογείται στις πρώτες φάσεις της εποχής του Χαλκού, στις αρχές της τρίτης Χιλιετίας π.Χ. Ο συγκεκριμένος οικισμός αποτελεί τη μόνη γνωστή, ως τώρα οχυρωμένη προϊστορική θέση αυτής της περιόδου στην Αττική. Οι εργασίες προχωρούν εντατικά ώστε τον Μάιο να είναι όλα έτοιμα για την ανατίναξη του λόφου και τη μετατροπή του σε μπάζα.

Στις 2.4, οι βουλευτές του ΚΚΕ Λεωνίδας Αυδής και Μήτσος Κωστόπουλος κατέθεσαν ερώτηση στον υπουργό Πολιτισμού με την οποία τον ερωτούν αν αληθεύουν οι καταγγελίες για συνέχιση των εργασιών «ταπείνωσης» του λόφου Ζάγανι παρά την

αναστολή που διέταξε το ΣτΕ και αν έχει κινηθεί διαδικασία επιβολής κυρώσεων. Ο κ. Ε. Βενιζέλος έχει αποφύγει, προς το παρόν, να απαντήσει και όταν το πράξει θα πρέπει να χρησιμοποιήσει αρκετό από το ρητορικό του ταλέντο για να δικαιολογήσει τα αδικαιολόγητα.

Εν τω μεταξύ, στις 29.3, φοιτητές του τμήματος Αρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών επισκέφθηκαν το λόφο για να προλάβουν να δουν, για τελευταία φορά, ότι έχει απομείνει από τον πρωτοελλαδικό οικισμό. Η ιδιωτική αστυνομία της Χόχτιφ τους απαγόρευσε τη διέλευση αλλά, παρ’ όλα αυτά και έπειτα από πεζοπορία, κατάφεραν να ανεβούν στο λόφο. Εκεί τους περίμενε μια δυσάρεστη έκπληξη. Δεκαπέντε περίπου εργάτες, υπό την επίβλεψη της αρχαιολόγου της 2ης Εφορείας Αρχαιοτήτων κας Δάγλα, ξήλωναν σωρηδόν πέτρες από τον οχυρωματικό περίβολο του πρωτοελλαδικού οικισμού και τις τοποθετούσαν σε κιβώτια. Αφού πραγματοποίησαν επιτόπια διαμαρτυρία υποσχέθηκαν να επιστρέψουν για να τελέσουν το μνημόσυνο αυτού του μοναδικού, σε αρχαιολογική αξία, μνημείου, που με την ανοχή όλων των κρατικών φορέων παραδίδεται στις ορέξεις των τεχνοκρατών της Χόχτιφ. Έλεος!

πινέλλεια: Ε. Κολλιπούλου, Δ. Κ. Σωτηρόπουλος

Ιτρελοί

υ τηλεοπτικού χωριού

προσωπικές αγωνίες, καθημερινά προβλήματα, στερεότυπα που κυλάζουν χωρίς να αμφισβητούνται, αποδεικνύονται η καλύτερη «μαγιά» για μια επιτυχημένη τηλεοπτική εκπομπή υψηλής τηλεθέασης και μεγάλου αφημιστικού τζίρου. Το «Χρυσό σφύρο», η «Ζούγκλα», «Ο Κίτρινος ίππος», «οι αληθινές ιστορίες», «πιτέλους μαζί» και άλλοι παρόμοιοι ηχηροί τίτλοι παραπέμπουν σε ό,τι λιγότερο ή περισσότερο κρυφό ή ανομολόγητο υπάρχει εν δυνάμει στον καθένα μας. Σήμερα μπορούμε να κτυπηθούμε, να ειρωνευτούμε, να γλάσουμε με τους ανώνυμους είτονές μας σε ζωντανή σύνδεση. Ο Ιτρελός του χωριού, σημείο αναφοράς και ξεσπάσματος της έκφρασης και εσωστρεφούς κοινωνίας, γεμίζει την οθόνη μας. Οι απελπισμένοι από εμάς, οι άνθρωποι των ριάλιτυ σόου κρυμμένοι πίσω από το προσωπικό τους δράμα στην πιο ασύλληπτη ή την πιο ευνόητη λεπτομέρειά του. Οι κανόνες που επιβάλλει ο αυθαίρετος σωλήνας, οι ήρωες των εκπομπών ομολογούν την αδυναμία τους. Και εμείς, άσπιοι της ανελευθερίας που επιφυλάσσει ο ρόλος του τηλεθεατή, απολαμβάνουμε την θέασή τους με μια καλυμμένη ικεκακία ή, το πολύ, με οίκτο. Όπως αρμόζει στην ιερειάτικη διασκέδασή μας, αρκίζοντας την απελπισία της περχόμενης εβδομάδας. Ακολουθεί η συζήτηση για τα όρια της ηθικής της τηλεόρασης, κατά πόσο η επιβολή κανόνων δεοντολογίας περιορίζει την ελευθερία έκφρασης, η αναγγελία του υπουργού Δικαιοσύνης, Πάγγελου Γιαννόπουλου, για έσπιση νόμου προστασίας των πολιτών από τα ΜΜΕ κ.λπ.

•••Ο Μιχάλης Δημητρίου, μέλος του Εθνικού Ραδιοτηλεοπτικού Συμβουλίου (ΕΡΣ), είναι υπέρμαχος της εφαρμογής του Κώδικα Δεοντολογίας που πρόσφατα ολοκληρώθηκε από το ΕΡΣ: «Το θέμα των ριάλιτυ σόου και οι υπερβολές που διαπιστώνονται, μας απασχολούν όλο και πιο συχνά. Στον Κώδικα Δεοντολογίας περιγράφεται με σαφήνεια ότι δεν πρέπει με κανένα τρόπο να θί-

γεται η τιμή και η υπόληψη του ατόμου. Το κριτήριο είναι αν η εκπομπή ανταποκρίνεται σε μια προβληματική για την κοινωνία ή απλώς και μόνο είναι σκανδαλοθηρική. Τα όρια δεν είναι πάντα διακριτά και σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να οδηγούμαστε σε καταστρατήγηση του δικαιώματος της ελευθερίας έκφρασης. Μια άλλη λύση που εφαρμόζεται συχνά στην Μ. Βρετανία είναι να δίνεται το βάρος στη δημοσιοποίηση της υπόθεσης. Το Ραδιοτηλεοπτικό Συμβούλιο καλεί τον παρουσιαστή ή τον υπεύθυνο της εκπομπής για συζήτηση και μετά γίνονται δηλώσεις στον Τύπο, έτσι ώστε να προκαλείται συζήτηση για το θέμα.»

•••Στο προσχέδιο του κώδικα Δεοντολογίας που επεξεργάζεται η επιτροπή της ΕΣΗΕΑ, οι δημοσιογράφοι του έντυπου και οπτικοακουστικού Τύπου και οι εκδότες και οι ιδιοκτήτες καναλιών αυτοδεσμεύονται μεταξύ άλλων στην εφαρμογή των αρχών της αμεροληψίας και του σεβασμού του πολίτη. «Ο δημοσιογράφος πρέπει να σέβεται την ιδιωτική ζωή του πολίτη στο βαθμό που και ο πολίτης σέβεται την προσωπική ζωή του δημοσιογράφου. Δεν πρέπει να δημοσιεύονται πτυχές της ζωής του πολίτη χωρίς τη συγκατάθεσή του, εκτός αν αυτό επιβάλλεται για λόγους εθνικούς ή κοινωνικούς. Σε περίπτωση που έχει μεταδοθεί λανθασμένη είδηση ή δυσφημήθηκε κάποιος χωρίς λόγο, επιβάλλεται να δημοσιευτεί επανόρθωση.»

•••Ο Σύλλογος Προστασίας Τηλεθεατών κατόρθωσε να μαζέψει 2.000 υπογραφές πολιτών που διαφωνούν με τα ριάλιτυ σόου. Στην προσφυγή που κατέθεσε ο παραπάνω σύλλογος στο ΕΡΣ για τη λήψη μέτρων, που «θα κατοχυρώνει τον ανυπεράσπιστο πολίτη από αυτή την ψευδοδικαστική λειτουργία της τηλεόρασης», κάνει λόγο για «τους φόβους και τις ανησυχίες εκατομμυ-

ΕΧΟΥΜΕ ΠΟΛΛΗ ΔΟΝΛΟΓΙΑ
ΑΥΟΜΗ... ΟΙ ΘΕΑΣΤΕΣ ΜΑΣ ΒΖΑΜΟΛΟΝ-
ΘΟΥΝ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟΙ ΚΑΡΑΓ-
ΥΙΟΖΗΔΕΣ ΑΠΟ ΉΜΑΣ!...

ρίων τηλεθεατών» που εναντιώνονται στα «σκανδαλοθηρικά "κίτρινα θέματα"». [...] Η διατύπωση ξεκάθαρων όρων και κανόνων δεοντολογίας είναι επιβεβλημένη ώστε αυτά τα οργανελικά σύνδρομα να αντιμετωπιστούν. [...] Οι εκπομπές αυτές αποτελούν σαφή δείγματα ενός τηλεοπτικού ολοκληρωτισμού που συνιστούν –και μάλιστα στο όνομα του ανθρωπισμού– μια νέα μορφή κοινωνικής αναληψίας.»

•••Ο Γιώργος Λιερός, μέλος της Αυτόνομης Αριστερής Συνσπείρωσης Χαλανδρίου και της συντακτικής ομάδας του περιοδικού Στάση στο Χαλάνδρι: «Η διάκριση μεταξύ του ιδιωτικού και δημόσιου χώρου έχει πλέον καταργηθεί. Το "έξοχο και το εξαιρετό", που θεωρείτο ότι χαρακτηριζαν τη δημόσια ζωή της αστικής κοινωνίας, αντικαθίστανται από ιδιωτικές υποθέσεις που αποκτούν δημόσιο ενδιαφέρον. Η γελοιοποίηση του άλλου αποτελεί μέρος της δημοσιοποίησης των ιδιωτικών ιστοριών. Ο Τεοντόρ Αντόρνο στο βιβλίο του "Η Διαλεκτική του διαφωτισμού" εξήγησε αυτόν το ρόλο της γελοιοποίησης. [...] Το γέλιο συνοδεύει πάντοτε τη στιγμή κατά την οποία διαλύεται ένας φόβος. [...] Το κακό γέλιο ξεπερνάει το φόβο αυτομολώντας προς τις δυνάμεις που πρέπει κανείς να φοβάται. [...] Το συλλογικό σώμα των γελώντων είναι μια παρωδία της ανθρωπότητας. Η δημόσια διαπόμπευση της δυστυχίας των ανθρώπων στα ρεάλιτυ ουσιαστικά ικανοποιεί τις χειρότερες πλευρές του χαρακτήρα του τηλεθεατή και του δίνει την "ευτυχία" ότι αυτός δεν βρίσκεται στη θέση του διαπομπευόμενου. Ευτυχία που επιβεβαιώνει συμμετέχοντας στη διαπόμπευση.»

ΔΙΔΑΛΟΥΟΣ

Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ 1897

Ο αναγνώστης μας θυμίζει την επέτειο του 1897. Ήδη, ετοιμάζουμε σχετικό φάκελο...

Ως τακτικός αναγνώστης του περιοδικού σας, από το 1974 ήδη, θα ήθελα –και θα παρακαλούσα– να δημοσιευτούν άρθρα σχετικά με την εθνική καταστροφή του 1897 σε προσεχές τεύχος.

Συμπληρώνονται τον Απρίλιο 100 χρόνια από το μεγάλο αυτό ιστορικό γεγονός και δεν έχω διαβάσει τίποτα σχετικά στον Τύπο (εκτός από ένα άρθρο του συνεργάτη σας κ. Βασιλάκη). Δεν πρέπει «να αντλήσουμε συμπεράσματα»:

Με εκτίμηση
Παύλος Παναγιωτόπουλος
Ναύπακτος

ΟΙ ΕΚΛΟΓΕΣ ΣΤΟ ΤΕΕ

Για το ψηφοδέλτιο που στήριξε ο ΣΥΝ στις εκλογές του ΤΕΕ, γράφει ο μηχανικός Δ. Γουσέτης, υποψήφιος του συνδυασμού.

Αγαπητοί φίλοι του Αντί,

Στο τεύχος της 28.3.97 του περιοδικού, μου απευθύνετε πρόσκληση –και πρόκληση όπως την αναφέρετε– για τους λόγους που συμμετέχω στις εκλογές του ΤΕΕ με το ψηφοδέλτιο Ενότητα Μηχανικών, που έχει εκπρόσωπο τον Κώστα Λιάσκα. Μοιραία, η ανταπόκρισή μου είναι μετεκλογική, μια και οι εκλογές έγιναν δύο ημέρες αργότερα. Έτσι, το θέμα στερείται (προεκλογικού) ενδιαφέροντος. Παραμένει, όμως, σ' αυτό μια πολιτική και ηθική αξία, μια και το Αντί καταλόγισε στον Κ. Λιάσκα το γεγονός της δημόσιας υποστήριξης των έργων επέκτασης του ΟΜΜΑ που οδηγούν στην καταστροφή του πάρκου Ελευθερίας, καθώς και των μεθοδεύσεων του κ. Χρήστου Λαμπράκη. Του καταλόγισε ακόμα την ιδιότητά του, του αντιπροέδρου της Επιτροπής Διεκδίκησης της Ολυμπιάδας Αθήνα 2004, που θεωρεί βλαπτική για τη χώρα και τους πολίτες της.

Επειδή, λοιπόν, οι παραπάνω αξίες είναι

σημαντικές, και επειδή με το Αντί με συνδέουν δεσμοί φιλίας, θεωρώ υποχρέωσή μου να παραθέσω τους λόγους συμμετοχής μου στο ψηφοδέλτιο της Ενότητας:

1. Τόσο εγώ προσωπικά όσο και η Δημοτική Κίνηση «Πολίτες για την Αθήνα» –της οποίας έχω την τιμή να είμαι μέλος της Συντονιστικής Επιτροπής και εκδότης-διευθυντής του περιοδικού της Διαδρομές στην Αθήνα– έχουμε από καιρό εκφράσει δημόσια την αντίθεσή μας στα έργα επέκτασης του Μεγάλου Μουσείου και τις ρητές επιφυλάξεις στην Ολυμπιάδα 2004.

Όμως, δεν θεώρησα, ούτε θεωρώ, ότι στην προφανή αντίθεσή μου στα θέματα αυτά αρχίζει και τελειώνει η συνδικαλιστική σχέση μου με τον Κ. Λιάσκα, που χρονολογείται κάτι δεκαετίες. Ο Κ. Λιάσκας είναι ικανός συνδικαλιστής και οι θέσεις που πήρε το ΤΕΕ τα τελευταία χρόνια, όσες τουλάχιστον μπόρεσαν να επηρεαστούν από αυτόν και τα στελέχη των μηχανικών της Ενότητας, κινούνται γενικά σε προοδευτική κατεύθυνση (στην κρίση σας ο έλεγχος, με βάση το σχετικό απολογιστικό τεύχος). Ακόμα, και κυρίως, η Ενότητα και ο Κ. Λιάσκας υπερασπίστηκαν με επάρκεια τα νόμιμα και δίκαια συμφέροντα των μηχανικών. Σε αυτούς και σε αυτές οφείλεται ότι οι μηχανικοί εξαιρέθηκαν από το άδικο (καθ' ομολογία και της ίδιας της κυβέρνησης) φορολογικό σύστημα των «αντικειμενικών κριτηρίων», παρά τις ποικίλες προσπάθειες που έγιναν να τους εντάξουν σ' αυτό. Το μισθολόγιο των μηχανικών δημοσίων υπαλλήλων πολλά τους χρωστάει. Και ας μην ξεχνάμε ότι οι αξιοπρεπείς αμοιβές των μελετών και των επιβλέψεων είναι έργο του Κ. Λιάσκα.

2. Το ψηφοδέλτιο της Ενότητας Μηχανικών ούτε αρχίζει ούτε τελειώνει στον εκπρόσωπό του. Ιδιαίτερα, η συνδικαλιστική παράταξη ΑΣΜΕ, που μετέχει σε αυτό, μετράει δύο περίπου δεκαετίες κοινών αγώνων των μελών της, στα οποία συγκαταλέγομαι. Όμως, για να απαντηθεί και το ερώτημα «πώς επελέγη εκπρόσωπος ο Κ. Λιάσκας», πρέπει να προσθέσω ότι κανένα από τα υπόλοιπα προβεβλημένα στελέχη του ψηφοδελ-

τίου δεν διεκδίκησε την ιδιότητα αυτή.

Με εκτίμηση και φιλία
Διονύσης Γουσέτης

Σημείωση του Αντί: Όσοτε η συνδικαλιστική μας σχέση με τον κ. Λιάσκα και όσα αυτός «πέτυχε» για τα «αντικειμενικά κριτήρια» των μηχανικών βαραίνουν περισσότερο από την αντικοινωνική συμπεριφορά του προέδρου του ΤΕΕ, αγαπητέ φίλε Διονύση;

ΞΕΝΕΣ ΛΕΞΕΙΣ ΚΑΙ ΤΥΠΟΣ

Ξανά ο λόγος για την «καθαρή» γλώσσα.

Αγαπητό Αντί,

Μέχρι τώρα ήμουν με την εντύπωση ότι είχα καταφέρει να αποφύγεις την επιδημία που μαστίζει τον ελληνικό Τύπο –ημερήσιο και περιοδικό– τα τελευταία χρόνια. Βεβαίως, αναφέρομαι στη χρήση αγγλικών λέξεων, η οποία έχει εξελιχθεί πλέον σε λαίλαπα που σαρώνει αδιάκριτα τα πάντα.

Στο τχ. 628 της 28.2.1997, μου βούλωσε το μάτι το «too much», πριν προλάβω να συνέλθω έφαγα τη γροθιά στο στομάχι στη σελίδα 6 «That is the question» και στη σελίδα 20, όχι μόνον «Πυροβολείτε άφοβα το παρελθόν», αλλά και το παρόν με το «opinion leader».

Σκέφτηκα, να πάρει ο διάλογος, μπορεί να συμβεί και στο Αντί, δώσ' τους άφεση και σας έδωσα, έως ότου σκάει μύτη το τεύχος 630 της 14.3 και με πληροφορεί στη σελίδα 19 ότι το «Party is over»!

Τι ακριβώς συμβαίνει; Αποφασίσατε ότι δεν είναι δυνατόν να μην κάνετε και εσείς μια ελαφρά επίδειξη της αγγλομάθειάς σας; Όχι, ήμαρτον, δεν το θεωρούμε πλημμέλημα, τουναντίον το εκλαμβάνομε ως σεβασμό σε μας και στη νοημοσύνη μας.

Βεβαίως, ίσως σκεφτήκατε και ορθώς, ότι θα πρέπει να επιστρέψουμε την τιμή στους Άγγλους, διότι αποκαλούν την police τους αστυνομία, την ambulance τους ασθενοφόρο και γενικώς για να διευκολύνουν τη ζωή των ελληνόφωνων της Αγγλίας χρησιμοποιούν πάρα πολλούς ελληνικούς όρους στις δημόσιες υπηρεσίες τους, για να μην αναφέ-

ουμε τον Τύπο.

Η αλήθεια είναι ότι το ελληνικό κράτος, παρά την παχύδερμη φύση του σε αυτόν τον ομέα, έχει διαπρέψει. Την αστυνομία την νόμασε police, διότι δεν είναι δυνατόν να την αντιλαμβάνεται πάραυτα ο αλλοδαπός. Στην Ελλάδα περί ποιού ο λόγος όταν τον κα- ευθύνει η τροχαία ή περνά το περιπολικό της αστυνομίας. Οπωσδήποτε, διευκολύνει η διέλευση του ασθενοφόρου όταν τα κατομμύρια των ξένων που ζουν εδώ έχουν η δυνατότητα να διαβάσουν τη λέξη ambulance στον καθρέπτη του αυτοκινήτου τους.

Η πίκρα μου είναι τόση που δεν μου επιτρέ- ει ούτε καν να αστείευτώ. Ειλικρινά λυπού- αστε για την κατάντια της γλώσσας μας και μιάς των ιδίων. Η ελληνική χρειάζεται βοή- εια για να επιβιώσει της γενικής επίθεσης ου της έχουν εξαπολύσει οι παντός είδους γράμματοι, οι οποίοι θεωρούν ότι καλύ- τουν την πνευματική τους γύμνια, σέρνο- τας τις λίγες αγγλικές λέξεις που ξέρουν την άθλια λεκτική τους σκηνή, σε μια προ- πάθεια να δώσουν κύρος στις βλακείες που κοπομίζουν.

Θα σας ήμαστε ευγνώμονες αν αποφεύγα- ε τη χρήση αγγλικών λέξεων που δεν προ- φέρουν απολύτως τίποτε στην ελληνική. Εί- αστε πεπεισμένοι ότι μια τέτοια στάση θα ρόσφερε τις καλύτερες υπηρεσίες στη λώσσα μας.

Μετά τιμής,
Νίκος Σαββάκης
Δημήτρης Παπαδημητρίου
Πηνελόπη Τσακανίκα
Φοινικούντα Μεσσηνίας

ημείωση του Αντί: Κινδυνεύει όντως η λώσσα από τη φειδωλή και παιγνιώδη ρήση ξένων λέξεων; Ή μήπως είναι το επικίνδυνη η ιδεολογική κινδυνολογία;

ΑΠΕΡΓΙΑ ΤΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ

Περί απεργίας των καθηγητών,
πό έναν καθηγητή που απήργησε.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η απεργία είχε ίκαία αιτήματα και ότι οι καθηγητές συμμε- είχαν σε αυτή δυναμικά, εκφράζοντας κυ- ώως την επιθυμία τους να «σταθούν στα πό- α τους» σε μια εκπαίδευση που καταρρέει. Είναι γεγονός ότι η εκπαίδευση καταρρέει αγκόσμια (Ελευθεροτυπία 30.10.95). Πολ- οί είναι εκείνοι που υποστηρίζουν ότι το χολείο είναι απηρχαιωμένο και ότι «αντί να χειρήςουμε την αναδιαμόρφωση του σχο- λείου, καλύτερα είναι να το καταργήσουμε,

ώστε να το ξαναεφεύρουμε εξ αρχής».

Μπροστά στην προσπάθεια της κυβέρνη- σης για εκσυγχρονισμό και σύγκλιση της οι- κονομίας και της παιδείας μας, μπροστά στην προσπάθειά της να ενισχύσει την «ποιό- τητα στην εκπαίδευση» στη λογική της διεύ- ρυνσης των κοινωνικών ανισοτήτων στο σχο- λείο και, σε τελική ανάλυση, στην πλήρη ιδιωτικοποίηση της παιδείας, θα περίμενε η κοινωνία από τους καθηγητές να δώσουν το δικό τους στίγμα, τη δική τους μεταρρυθμι- στική πρόταση. Το έχουν κάνει στο παρελ- θόν με επιτυχία (εκπαιδευτική μεταρρύθμι- ση του 1976). Αντ' αυτού έπεσε το σύνθημα από την ηγεσία της ΟΛΜΕ: «Τα σχολεία θα ανοίξουν με τους καθηγητές και την εκπαί- δευση δικαιωμένους». Τα αιτήματα ήταν οι- κονομικά με επικάλυψη θεσμική. Τα θεσμι- κά προβλήθηκαν στη μέση περίπτωση της απεργίας με αιχμή του δόρατος το διορισμό 6.000 καθηγητών. Ας σημειωθεί ότι στο φυλ- λάδιο της ΟΛΜΕ (Το δελτίο της απεργίας) και στα ενημερωτικά της, ελάχιστα ή ανύ- παρκτα είναι τα θεσμικά αιτήματα που αφο- ρούν το περιεχόμενο της εκπαίδευσης, το ρό- λο του δημόσιου σχολείου το 2000, το ρόλο και το έργο του καθηγητή σε ένα σχολείο που αλλάζει κ.ά. Την τελευταία δεκαετία προβάλλονται οικονομικά αιτήματα με θε- σμική επικάλυψη. Μετά δε τη μερική ή ολική επίλυση των οικονομικών αιτημάτων, τα θε- σμικά ξεχνιούνται. Ας σημειωθεί εδώ ότι πέρσι είχαν φτάσει οι συζητήσεις για την επί- λυση οικονομικών και θεσμικών αιτημάτων σε καλό σημείο ανάμεσα στην ΟΛΜΕ και τον υπουργό Παιδείας κ. Γ. Παπανδρέου (ενημερωτικό 6.3.96). Γιατί οι συνδικαλιστές της ΟΛΜΕ δεν επιδίωξαν να υλοποιήσουν τις δεσμεύσεις του υπουργού; Γιατί ο κ. Τσούλιας ήθελε φέτος να «δικαιώσει την εκ- παίδευση και τον εκπαιδευτικό»; Μήπως σε αυτή την περίοδο θα ανέβαζε τις πολιτικές του μετοχές;

Είναι γεγονός ότι το δημόσιο ελληνικό –και όχι μόνον– σχολείο διέρχεται κρίση προσα- νατολισμού και ταυτότητας. Κατακρίνεται ως αναποτελεσματικό. Και είναι. Είναι γνω- σιοκεντρικό. Μέσα από τα αναλυτικά προ- γράμματα της πρωτοβάθμιας και δευτερο- βάθμιας εκπαίδευσης γίνεται φανερό ότι στόχος του είναι η συσώρευση γνώσεων. Βλέπει το σχολείο το κεφάλι του μαθητή ως δοχείο για να το γεμίσει με γνώσεις, και όχι τη γνώση φωτιά και δημιουργία. Μέσα σε ένα τέτοιο απηρχαιωμένο σχολείο, ο εκπαι- δευτικός θα πρέπει να δει την ανεπάρκεια του σχολείου, τις αντιφάσεις του και να αρ- θρώσει έναν λόγο, μια πρόταση που θα έδινε μια άλλη διάσταση στη δημόσια εκπαίδευση.

Προβάλλεται συνεχώς το αίτημα για σύγ- χρονη αναβαθμισμένη παιδεία μέσω της αναβάθμισης του εκπαιδευτικού. Ωστόσο, τα εκπαιδευτικά αιτήματα, τα αιτήματα του κα- θηγητή δεν ξέφυγαν από την προοπτική της επίλυσης συντεχνιακών αιτημάτων και δεν έγιναν αιτήματα ολόκληρης της κοινωνίας. Λόγου χάριν, η επίλυση ενός οικονομικού συντεχνιακού αιτήματος θα φέρει και την επίλυση των διαρθρωτικών προβλημάτων της παιδείας και της εκπαίδευσης. Είναι απλό το ερώτημα: Αν ο καθηγητής αυξήσει το μισθό του στο 1.000.000, θα αλλάξει η εκ- παίδευση; Θα γίνει αποτελεσματικό το δη- μόσιο σχολείο, ώστε οι μαθητές δεν θα χρει- άζονται τα φροντιστήρια; Αν όχι, τότε γιατί ζητούν οι καθηγητές τη βοήθεια των γονιών για την επίλυση των αιτημάτων τους; Θα μπορούσαν οι καθηγητές να αρθρώσουν τον δικό τους λόγο για ριζικές θεσμικές αλλαγές. Θα μπορούσαν να ζητήσουν και διπλασια- σμό των αποδοχών τους αν πρότειναν να βοηθούν τους μαθητές με ανατροφοδοτική διδασκαλία τα απογεύματα, με τη στενή και θεσμοθετημένη συνεργασία με τους γονείς μέσω των σχολών γονέων.

Είναι φανερό ότι είναι λειψός ο λόγος των καθηγητών για την ανανέωση της εκπαίδευ- σης και την υπεράσπιση του δημόσιου σχο- λείου. Ζητήματα αιχμής είναι το είδος της εκ- παίδευσης, τα αναλυτικά προγράμματα, η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου, ο δη- μόσιος χαρακτήρας της εκπαίδευσης και όχι τόσο ο διορισμός των 6.000 (sic) καθηγητών στη μέση εκπαίδευση.

Ζήσαμε από κοντά την απεργιακή κινητο- ποίηση. Δυστυχώς, οι συνελεύσεις των καθη- γητών θα μπορούσαν να είναι βήμα επιστη- μονικό, παιδαγωγικού και ουσιαστικού πο- λιτικοκοινωνικού λόγου, ενός λόγου που θα άλλαζε τη θρυμματισμένη εικόνα του εκπαι- δευτικού. Αντ' αυτών ακούγαμε το «αγωνι- στικό» παρών των συνδικαλιστών, τον ανού- σιο, ξύλινο και επαναλαμβανόμενο λόγο των συνδικαλιστών που στόχος τους ήταν να «σπάσουν τον τσαμπουνά» του Σημίτη. Δυ- στυχώς, δεν δικαιώθηκαν... Τα προβλήματα της παιδείας και της εκπαίδευσης δεν ανα- δείχθηκαν. Οι απεργοί καθηγητές γύρισαν στα σχολεία με άδειες τις τσέπες και έντονη την κοινωνική απαξίωση. Η ήττα τους ας γί- νει ήττα του κενού και ανούσιου συνδικαλι- σμού. Ας γίνει ταφόπλακα της συνδικαλιστι- κής ρητορικής και του ψευτοπροοδευτικού προσώπειου των κομμάτων και των παρατά- ξεων.

Απόστολος Τζίφας,
απεργός καθηγητής,
Σητεία

ΕΠΙσημαίνουμε

ΖΕΙ Ο ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ;

Υπάρχει ένα θεατρικό έργο που λέγεται «Ρομαντισμός». Και ξέρετε τι λέει στο πρόγραμμά του; «Ευχαριστούμε τους Ποιητές Μακρίδη, Ευριπίδη και Βέλτσο»! Εκτός του ότι μας πληροφορεί για το βρυκολάκισμα του Ευριπίδη, ο ανόητος συντάκτης νομίζει πως μπορεί να παραβληθεί ο ξεπερασμένος Ευριπίδης με τον τρομερό ποιητή Μακρίδη. Κι η μοναξιά έχει εφτά πετσιά – που έλεγε και ο ποιητής Φανφάρας της Φίνος Φιλμ. Μήπως όμως εννοούν τον μαστρο-Ευριπίδη τον υδραυλικό μου; Θα το μάθουμε του χρόνου. Διότι, εμένα, το ένστικτό μου δεν με γελάει. Θα ανεβεί και ο «Ρομαντισμός Νο 2» σε ποίηση Ευριπίδη και Κλεαρέτης Δίπλα-Μαλάμου.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

ΒΟΜΒΙΔΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΑΦΑΣΙΑΣ

περισσότερα από 20 άτομα – μπαλέτο και προσωπικό. Όταν,

• **Μιμίκτοι** εναντίον **Τσουκάτων** με φρόντο την Πολιτιστική Προτεύουσα. «Αυτοί οι κύριοι Τσουκάτοι τηλεφωνούν και φτιάχνουν κλίμα για μένα», καταγγέλλει ο (ανανεωτής της ελληνικής επιθεώρησης κ.λπ.) **Λάκης Λαζόπουλος**, στην *Απογευματινή*.

• **Μήτσοι** εναντίον **τηλεοπτικών καναλιών**, με φρόντο πάντα την Πολιτιστική. «Γι' αυτό τα κανάλια υπερασπίζονται τη γραμμή αυτής της κυβέρνησης. Ξεπληρώνουν τις δανειοδοτήσεις και τις διευκολύνσεις που τους έκανε».

• Στο μεταξύ, η Πολιτιστική Προτεύουσα εκτυλίσσεται από τον **Πεντζίκη** στο **Λαζόπουλο** – μέσω **Θάνου**... Και τα κανάλια, όλο και τα **κουτσοβολεύουν** με κάτι καλλιτεία και μια σοδειά καινούργιες όμορφες – που τις **κουτσομπολεύουν**...

• Ένας ο **Λάκης**, ο άλλος ο **Βέλτσος**. Είναι οι **μόνοι που εκπροσωπούν το ελληνικό θεατρικό έργο στη Θεσσαλονίκη**.

• Με 8 φθοροεκατομμύρια επιδοτείται η **Λεία Μελετοπούλου**, η ανανεώτρια του μοντέρνου χορού στην Ελλάδα, για μια παραγωγή στην οποία **συνεργάζονται**

μάλιστα, γκρίνιαξαν επειδή οι αρμόδιοι της Πολιτιστικής δεν φρόντισαν ούτε για ένα κατάλυμα της προκοπής, τους είπαν: «Είσαστε όλοι μικρόσωμοι και μπορείτε να μένετε **δέκα δέκα**»! Ποιος τους είπε ότι, επειδή θα χορεύουν στη σκηνή, δεν θα χορεύουν στο ταψί;

• Και πάνω στη σύγχυση, ο **Καραγκιόζης** πήγε **Μέγαρο**. Και σκηνοθέτης της όπερας-παραγωγής του **Μεγάρου**, ο **Γιάννης Σμαραγδής**. Απ' την **Αλεξάνδρεια** του **Καβάφη** στο... **σαράι**...

• **Τηλεοπτικά Νέα** – με καθυστέρηση, αλλά καλά: Παραμονή της 25ης Μαρτίου, από τις 6 μ.μ. και για μια ώρα, ο τηλεοπτικός σταθμός **Telecity** έκανε εκπομπή στην Πινακοθήκη με τα έργα των ζωγράφων του φιλελληνισμού. Φυσικά και το σχόλιο που τα συνόδευε ήταν εναρμονισμένο με το εθνικιστικό κιτς.

• **Χέρι-χέρι**...

• Όταν επιχείρησε και ο **ΑΝΤ1** να κάνει ένα αντίστοιχο πεντάλεπτο, η υπάλληλος της **ΑΣΚΤ Ειρήνη Τσελεπή**, που βρισκόταν στην Πινακοθήκη, ειδοποίησε το φύλακα...

ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

ΠΕΤΡΟΣ ΓΑΙΤΑΝΟΣ

ΤΑ ΕΚΔΙΔΕΙ ΤΗ ΕΚΔΟΣΗ ΠΕΤΡΟΣ ΓΑΙΤΑΝΟΣ

• **Ακούστε:** Τον τραγουδιστή Πέτρο Γαϊτάνο στους καλύτερους ύμνους της Μεγάλης Εβδομάδας. Σ' ένα δίσκο με τίτλο *Τα Θεία Πάθη*, που ηχογραφήθηκε ζωντανά πέρυσι στη Μητρόπολη της Αθήνας, χωρίς μουσικά όργανα – μόνο με τη συνοδεία της Βυζαντινής Χορωδίας Βόλου. Διαβάζει ο Κώστας Καστανάς (Polygram).

• **Δείτε:** Την ταινία *Μακριά πετούν τα σύννεφα*, του Άκι Καουρισμάκι. Ένας οδηγός του τραμ και μια μαιτρ σε εστιατόριο μένουν άνεργοι – και είναι υποχρεωμένοι να τα ξαναβρούν με τη ζωή τους. Το τρομερό παιδί από τη Φινλανδία γνωρίζει πάντα, με απλότητα, να συγκινεί... (περισσότερα, σε διπλή στήλη)

• **Διαβάστε:** Το βιβλίο του Αμερικανού Durrell Huff, *Η απάτη της στατιστικής*, σε μετάφραση του Δημήτρη Μπεξή (εκδ. Οξύ). Ο συγγραφέας μυεί τον αναγνώστη στις λεπτές διαφορές μεταξύ δειγμάτων, μέσων όρων, στατιστικών σφαλμάτων και όλων των άλλων εργαλείων δημοκρατικής πειθούς.

• **Δείτε:** Τη νέα δουλειά του ζωγράφου Γιάννη Αδαμάκη στην ένατη ατομική του έκθεση, στην γκαλερί Όλγα Γεωργαντέα (Βασ. Παύλου 102-104, Βούλα). Από την καθημερινότητα της πόλης σ' έναν ιδιότυπο μινιμαλισμό – με μια, κατά βάθος, καλά κρυμμένη διάθεση τρυφερότητας.

• Διαβάσαμε στην Ελευθεροτυπία (3.3.97) ότι η βουλευτίνα της Ν.Δ. κ. **Μαριέττα Γιαννάκου-Κουτσίκου**, ήδη από τη δεκαετία του '80, πρωτοστατεί για το θεσμό του «Μουσείου της Ευρώπης». Και ότι, ψευδώς, η κ. **Μαρίνα Λαμπράκη** παρουσίασε ως δική της την ιδέα, προκειμένου να ενισχύσει την υποψηφιότητά της ως **Ελληνίδας Γυναίκας της Ευρώπης**. Δεν θα θέλαμε να τι πιστέψουμε...

• Μαθαίνουμε ότι η αρχιτεκτονική επιτροπή –αποτελούμενη από έναν– συνεδρίασε για το ελληνικό βραβείο Mies van der Rohe και ομοφώνως αποφάσισε (η επιτροπή η αποτελούμενη από έναν αρχιτέκτονα) να προτείνει αξιοκρατικά την σύζυγό της.

• **Παπανδρεϊκά πράγματα!**

Μανωλάκης ο Βομβιστής

ΑΚΙ ΚΑΟΥΡΙΣΜΑΚΙ: ΜΑΚΡΙΑ ΠΕΤΟΥΝ ΤΑ ΣΥΝΝΕΦΑ

ΑΠΟ ΤΟ 1983, οπότε εμφανίζεται ο Άκι Καουρισμάκι στα κινηματογραφικά πράγματα της Φινλανδίας (και της Ευρώπης) ως σήμερα, έχει στο ενεργητικό του 13 ταινίες μεγάλου μήκους και τέσσερις μικρού μήκους. Χωρίς μεγάλα «μπάτζετ», με ένα σχεδόν μόνιμο επιτελείο ηθοποιών, με τους φίλους του (και, κυρίως, με τον αδελφό του, τον Μίκα Καουρισμάκι, που επίσης κάνει τη μία ταινία μετά την άλλη), ολοκληρώνει απλές στη δομή τους ταινίες, για απλούς ανθρώπους που ζουν στη χαμηλή πλευρά της ζωής – κι όταν οι ζωές τους και οι σχέσεις τους περνάνε κρίση, η σκηνοθεσία φροντίζει να τους αποκαλυφθεί κάποια λύση που προϋποθέτει τη συγκίνηση.

Πριν από λίγες μέρες, στην Αθήνα, στον κινηματογράφο Παλλάς, παρουσιάστηκε σε διάστημα μιας εβδομάδας, εκτεταμένο αφιέρωμα στον φινλανδικό κινηματογράφο, με αρκετές ταινίες και των αδελφών Καουρισμάκι (συνδιοργανωτές το ΥΠΠΟ, το Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης και η Πρεσβεία της Φινλανδίας). Από σήμερα προβάλλεται στους κινηματογράφους και η τελευταία ταινία του Άκι Καουρισμάκι, *Μακριά πετούν τα σύννεφα*. Για την ταινία αυτή, που θεωρήθηκε από πολλούς η καλύτερη του σκηνοθέτη, είπαμε να δώσουμε το λόγο στον ίδιο. Προσφύγαμε στις σημειώσεις εργασίας του, «γραμμένες στη διάρκεια μιας χιονοθύελλας επτά μήνες πριν από το γύρισμα», όπως λέει ο ίδιος. Γράφει ο Καουρισμάκι:

«Για τους καλλιτεχνικούς ή άλλους στόχους σου μπορείς να έχεις διαύγεια μόνο στο κρεβάτι του θανάτου. Παρ' όλα αυτά, παραθέτω μερικές παρατηρήσεις που αφορούν την εν λόγω ταινία:

ΠΑΝΩ ΣΤΟ ΘΕΜΑ

Το πραγματικό θέμα της ταινίας είναι η ανεργία. Εστιασμένο περισσότερο πάνω στις ψυχολογικές της επιπτώσεις παρά τις οικονομικές. Το κεντρικό πρόσωπο – η Νι-

Σκηνή από την ταινία του Άκι Καουρισμάκι, *Μακριά πετούν τα σύννεφα*.

κάντερ– είναι μαιτρ υποδοχής σ' ένα εστιατόριο (επάγγελμα πολύ κινητικό που έχει μια οικουμενικότητα, ελπίζω). Στη συγκεκριμένη περίπτωση διάλεξα ένα “χάμπυεντ” (τουλάχιστον έτσι ερμηνεύεται, αφού δεν έχουμε καμία γνώση για τα γεγονότα μετά το θάνατο, η αν υπάρχουν τέτοια).

Στη Φινλανδία, αλλά και σχεδόν παντού στον κόσμο, η ανεργία –και πάνω απ' όλα οι ψυχολογικές της συνέπειες– οδηγεί σε τέτοια απελπισία, που πιστεύω ότι μια ταινία αυτή τη στιγμή δεν μπορεί να έχει άλλο στόχο από το να δώσει αφενός ελπίδα αλλά και, αφετέρου, να πληροφορήσει...

ΓΙΑ ΤΟ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΦΟΣ

Επέλεξα τον στυλιζαρισμένο ρεαλισμό, ποτισμένο από μια υπεραισιοδοξία που θυμίζει τον Φρανκ Κάπρα, τουλάχιστον στις σκηνές του τέλους (*Μια υπέροχη ζωή*). Από

τότε που οι μεγάλοι ρομαντικοί ρεαλιστές του κινηματογράφου πέθαναν, βλέπω σαν χρέος μου να θυσιάσω κάποιες κινηματογραφικές δυνατότητες στο βωμό της πειστικότητας, που, σ' αυτή την περίπτωση, σημαίνει ότι αυτό που χάνεται σε ταχύτητα κερδίζεται σε αλήθεια. Με άλλα λόγια, εμπνέομαι από ένα είδος νεορεαλισμού που έχει πολλά κωμικά στοιχεία. Ελπίζω ο θεατής, όποιος ή όποια και να 'ναι, μετά την προβολή να βγει πιο ευτυχισμένος ή ευτυχισμένη απ' ό,τι όταν μπήκε.

Κατά τ' άλλα, η ταινία μοιάζει, ως προς το ύφος, με τρεις παλιότερες δουλειές μου: *Σκιές στον παράδεισο*, *Το κοριτσάκι με τα σπέρτα* και *Προσέλαβα έναν επαγγελματία δολοφόνο*.

Για την ταινία, αλλά και για τον σκηνοθέτη, περισσότερα στο επόμενο.

ΝΤΕΚΑΡΤ: ΣΥΜΠΟΣΙΑ ΓΙΑ ΤΑ 400 ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ

ΠΟΙΟΣ θα περίμενε ότι τα 400 χρόνια από τη γέννηση του Ντεκάρτ θα δημιουργούσαν τέτοιο πνευματικό οργασμό στους φιλοσοφούντες κύκλους της Αθήνας – και βέβαια, όχι μόνο σ' αυτούς. Ήδη, μετά τη σχετικά πρόσφατη συνδιοργάνωση των περιοδικών *Τα Αξιολογικά* και *Ο Πολίτης*, δεν έλειψαν και οι μικρότερης εμβέλειας εκδηλώσεις με αφορμή την εν λόγω επέτειο.

Μία όμως εκ των σημαντικότερων διοργανώσεων ήταν το ημερή-

σιο συμπόσιο που πραγματοποίησε, προ ημερών, το Πανεπιστήμιο Αθηνών. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον στην εκδήλωση παρουσίασε η ομιλία του ακαδημαϊκού **Κων. Δεσποτόπουλου**, με θέμα «Ο Ντεκάρτ και η έννοια του λάθους». Μίλησαν ακόμα οι καθηγητές **Νίκος Αυγελής**, **Στέλιος Βιρβιδάκης**, **Ευ. Μουτσόπουλος**, **Δ. Αναπολιτάνος** κ.ά.

Ιωάννα Κλεφτόγιαννη

Το τέλος του ουρλιαχτού

Στα 70 του χρόνια, πέθανε ο Άλλεν Γκίνσμπουργκ, την περασμένη εβδομάδα, από ασθένεια του ήπατος. Ο δημιουργός του Ουρλιαχτού, «ξορκίζοντας την ντροπή και τον φόβο», προφητικός και ρέμπελος, αναζητώντας την πηγή του ονείρου, εισέβαλε στην αμερικανική σκηνή της δεκαετίας του 50

συστήνοντας ένα νέο ποιητικό κώδικα.

Για την ποίηση του Άλλεν Γκίνσμπουργκ γράφει ο Άρης Μπερλής.

ην εποχή που ο Άλλεν Γκίνσμπουργκ έγραφε το «Ουρλιαχτό», στά μέσα της δεκαετίας του '50, η αμερικανική και γενικότερα η δυτική ποίηση βρισκόταν υπό την κραταιά επίδραση του Έλιοτ και των επιγόνων του. Κύρια χαρακτηριστικά αυτού του ηγεμονικού ποιητικού ιδιώματος ήταν (και παραμένουν ίσως ακόμη) οι χαμηλόφωνοι τόνοι, η αντι-ρομαντική διάθεση, ο έλεγχος του αισθήματος, η εγκατέρευση, η δυσπιστία στην πολιτική και κοινωνική 'πρόοδο', η ειρωνεία, ο στοχαστικός προβληματισμός, οι δεσμοί με την κλασική παράδοση, η απόσβεση του ποιητικού 'εγώ' και του 'προσώπου'.

Αυτός ο ποιητικός κώδικας (που υπαγόρευε και μια γενικότερη στάση ζωής) ανατράπηκε με το «Ουρλιαχτό». Ο Γκίνσμπουργκ εισέβαλε στην αμερικανική σκηνή (ποιητική, κοινωνική και πολιτική) με τον τρόπο που επέδραμε, ακριβώς εκατό χρόνια πριν από αυτόν, ο **Ουώλτ Ουίτμαν**: φρενήρης, με ρομαντική οργή, εξακοντίζοντας στα ύψη το εγώ, διαρηγνύοντας το ανασχετικό προσωπείο του «αφιστάμενου» καλλιτέχνη, ξορκίζοντας τη ντροπή και το φόβο της εμπειρίας, με υπερβολές, μεγάλους διασκελισμούς και εκτινάξεις. Η υποκειμενικότητα, ο αυθορμητισμός, η εκφραστική ελευθερία, η αλήθεια του αισθήματος και του θαύματος, η αναζήτηση της πηγής του ονείρου, ο καθαγιασμός της εμπειρίας, η λύση της φαντασίας, το κυνήγι των οραματικών διακελευσμάτων, θα συστήσουν τον νέο ποιητικό κώδικα.

Στο «Ουρλιαχτό» τα στοιχεία αυτά θα εκφραστούν με έναν σαρωτικό ρυθμό που θα πάρει τη μορφή κυλιόμενων κατεβατών ή 'καταλόγων', μακρών διαδοχικών εκφορών όπου, ιδανικά, κάθε στίχος (ακόμη και δέκα

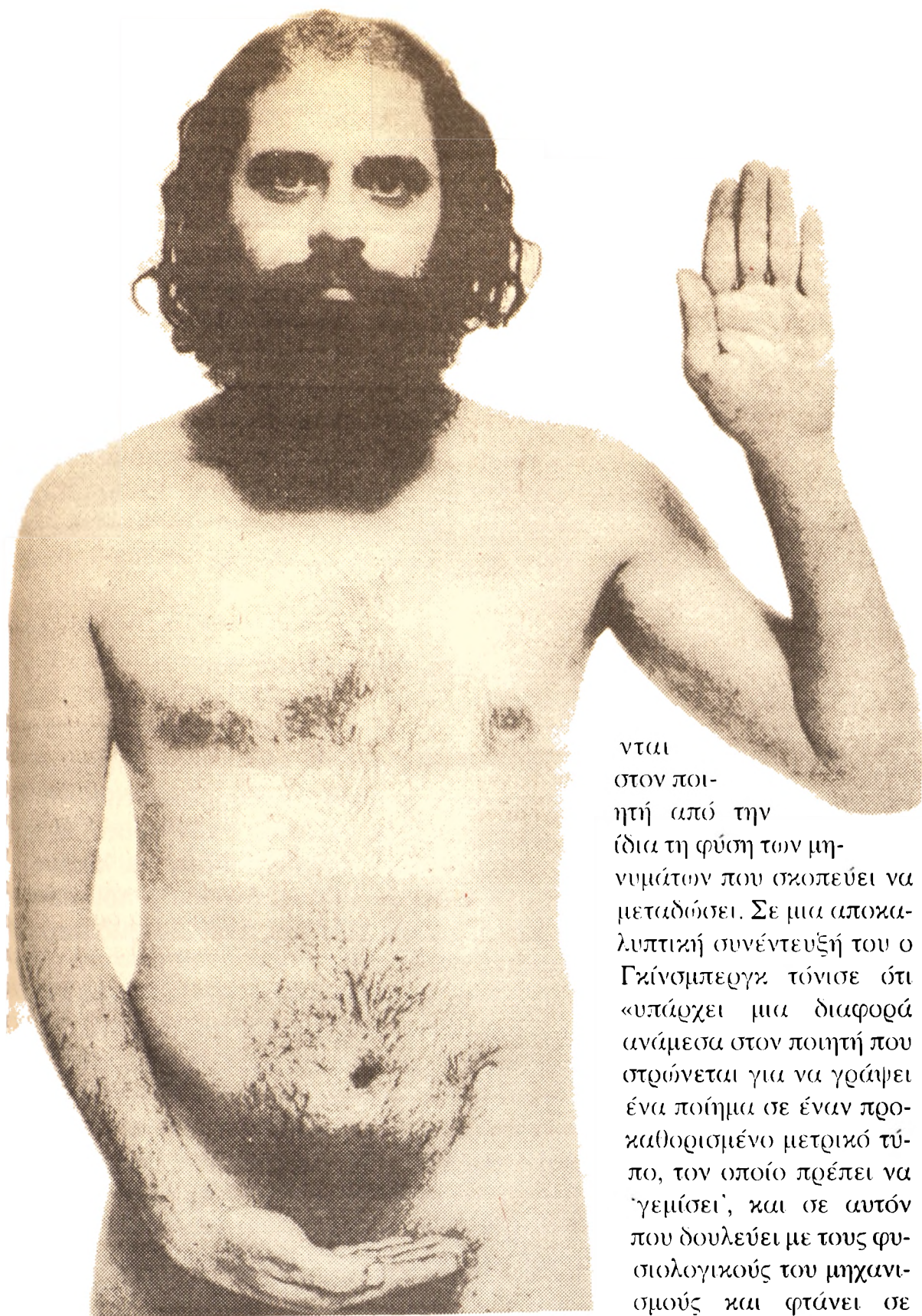
αράδων) βασίζεται στο μέτρο μιας αναπνοής:

*που σάρωσαν το Κολοράντο πορν
κοπώντας με μυριάδες κλεμμένα αι
τοκίνητα της νύχτας, Νηλ Κάσσαντι
κρυφός ήρωας αυτών των ποιημάτων
ψωλαράς και Άδωνις του Ντένβερ
χαρά στ' αμέτρητα γαμίσια του με κο
ρίτσια σε χορταριασμένα οικόπεδα κ
ανλές, σε ξεχαρβαλωμένες πολυθρό
νες κινηματογράφων, σε βουνοκορφές
και σπήλαια, με χτικιάρους γκαρσόνες
στ' ανασκηκωμένα μεσοφούστανα των
κρασπέδων των εθνικών οδών, κυρίως
δε σε μυστικούς σολιψισμούς ουρητη
ρίων βενζινάδικων, και σε σοκάκια
επίσης*

*που κήκκαν ζωντανοί μέ τα αθώα
φανελλένια τους κουστούμια στη λεω-
φόρο Μάντισον ανάμεσα σ' εκρήξεις
μολυβένιου στίχου και φουλαρισμένου
σαματά των σιδηρών συνταγμάτων
της μόδας και νιτρογλυκερινικών
κραυγών των νεράιδων της διαφήμι-
σης και μουσταρδικού αερίου των
απαισιών διανοουμένων εκδοτών, ή
πατηθήκανε από τα μεθυσμένα ταξί
της Απολύτου Πραγματικότητας,*

*που πέταξαν κλούβια αυγά στους
ομιλητές περί ντανταϊσμού στο Κολλέ-
γιο της Νέας Υόρκης και μετά παρον-
σιάστηκαν στα γρανιτένια σκαλοπά-
τια του τρελοκομείου με ξυρισμένα
κεφάλια γλωσσοκοπανώντας αυτο-
κτονίες και απαιτώντας άμεσο λοβο-
τομία,*

*και που τους δόθηκε αντ' αυτού το
συμπαγές κενό της ινσουλίνης του με-
τρασόλ του ηλεκτροσόκ της υδροθε-
ραπείας ψυχοθεραπείας εργασιοθε-
ραπείας πινγκ-πονγκ και αμνησίας*

Ο Άλλεν Γκίνσπεργκ την εποχή του «Ουρλιαχτού».

Το «Ουρλιαχτό» και τα «Κάντις» θρηνηδία που έγραψε για τη μητέρα του Ναομί Γκίνσπεργκ, πρωτοπόρο μεριζανίδα κομμουνίστρια που πέθανε στο ψυχιατρείο) είναι τα κορυφαία έργα του. Εδώ ο λυρικός του λόγος, μολονότι συχνά εύκολος και τραγός, είναι αυθεντικός, και η ποιητική του αποτελεσματικότητα αναμφισβήτητη. Η προσπάθειά του να ανιχνεύσει μεγάλες οργανικές δομές στη βάση ενός προσωδιακού ρυθμικού λόγου είναι επιτυχής. Είναι ενδιαφέρον ότι ο ίδιος ο Γκίνσπεργκ επεχείρησε να αναγάγει την ποιητική του σε θεωρία με τρόπο ανάλογο του δικού μας Λδυσσέα Ε-λύτη, που απέρριπτε τους παθερούς τύπους της δυτικής μετρικής παράδοσης (δοχεία που γεμίζουν με το πιο ετερόκλητο υλικό) και θεωρούσε ότι οι μετρικοί νόμοι υποβάλλο-

νται στον ποιητή από την ίδια τη φύση των μηχανμάτων που σκοπεύει να μεταδώσει. Σε μια αποκάλυπτική συνέντευξή του ο Γκίνσπεργκ τόνισε ότι «υπάρχει μια διαφορά ανάμεσα στον ποιητή που στρώνεται για να γράψει ένα ποίημα σε έναν προκαθορισμένο μετρικό τύπο, τον οποίο πρέπει να γεμίσει», και σε αυτόν που δουλεύει με τους φυσιολογικούς του μηχανισμούς και φτάνει σε έναν τύπο, και ίσως φτάνει σε έναν τύπο που έχει ακόμη και όνομα,

είναι καθιερωμένος και έχει κλασσική χρήση, αλλά που φτάνει σε αυτόν οργανικά μάλλον παρά συνθετικά. Κανείς δεν έχει αντίρρηση ακόμη και για το ιαμβικό πεντάμετρο, αν πηγάξει βαθύτερα από το μυαλό – θέλω να πω αν βγαίνει από την αναπνοή και την κοιλιά και τους πνεύμονες.»

Η ποίηση του Γκίνσπεργκ, προφητική και μεσοιανική, της εμπειρίας και της παρουσίας, ανέδειξε σε καιρούς απαθείας το πρόσωπο ή και το σώμα του ποιητή (ή του αναγνώστη), την ολότητα της ύπαρξής του. Έδειξε ακόμη πως το ρομαντικό ήθος και το πνευματικό περιεχόμενο (ας μη μας τρομάζουν οι όροι), μπορούν και πρέπει να είναι συμβατά με τη μορφή, – και τούτο αποχτά ιδιαίτερη σημασία στους άναρθρους καιρούς που ζούμε.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ - ΒΕΝΕΤΑΣ

ΑΘΗΝΑ

Δοκιμές και Θεωρήσεις

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

**Η πόλη
και τα πρόσωπά της:
Άρθρα
(με σχέδια, πίνακες
και φωτογραφίες)
για την αρχιτεκτονική,
την αρχαιολογία,
την ιστορία
και την πολεοδομία
της Αθήνας**

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

ΑΝΔΡΕΑ ΜΩΡΑΪΤΗ 3 - 114 71 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ. 36.24.326, 36.25.575 - FAX 36.48.030

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ 5 - ΤΗΛ. 32.12.111

Τὸ φάσμα τῆς αὐτοχειρίας*

τῆς Λίζυ Τσιριμώκου

Πιστόλι ἀκουμπημένο στὰ μελίγγια,
φτωχοὶ γονιοί, κόσμε κακὲ καὶ μοῖρα:
γύρω στὴν πλάκα βρυνάζουν τὰ μερμήγκια
κι ὅλα ποντίζουν στὸν καταποτῆρα.

Ρῶμος Φιλύρας, «Μικρὴ ἱστορία»

Ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ παράδοση περὶ αὐτοκτονίας εἶναι πάνω-κάτω γνωστή¹. Στὴ νεότερη λογοτεχνικὴ μας παράδοση τὸ θέμα ἐπανεισάγεται ἐμβληματικὰ μὲ τοὺς μείζονες λυρικούς: τὸν Κάλβο πού, ὅπως φαίνεται, ἐκεῖ γύρω στὴ δευτέρη δεκαετία τοῦ περασμένου αἰώνα, γίνεται θεωρητικὸς συνήγορος τῆς αὐτοκτονίας², καὶ τὸν Σολωμό, πού μὲ τὴν πολλαπλῶς πρωτοποριακὴ *Γυναίκα τῆς Ζάκνθος* ἀναβαπτίζει τὴ διγενὴ ποιητικὴ του (ποίησι / στοχαστικὴ πρόζα) στὰ νάματα μιᾶς καινοφανοῦς *ποιητικῆς πρόζας*³. Πανηγυρικά, μέσω ἑνὸς περιρρέοντος «βερθερισμοῦ» καὶ ρομαντικοῦ πυρετοῦ, ἡ αὐτοκτονία σημαδεύει ἐπίσης τὶς ἀπαρχές τοῦ νεοελληνικοῦ μυθιστορήματος μὲ τὸν *Λέανδρο* τοῦ Π. Σούτσου⁴. Χονδρικά ὅμως μπορεῖ κανεὶς νὰ πεῖ ὅτι τὸ θέμα τῆς αὐτοχειρίας συνυφαίνεται περισσότερο μὲ τὴν ποιητικὴ καὶ ὄχι τόσο μὲ τὴν πεζογραφικὴ μας παράδοση. Ἡ ἀθηναϊκὴ ρομαντικὴ σχολή, ἀφοῦ διακόνησε καλὰ

τὸ θέμα, παρέδωσε τὴ σκυτάλη στοὺς ἐπόμενους, τοῦ δικοῦ μας αἰώνα, μὲ κορυφαία στιγμὴ τὴν ἐκπυρσοκρότηση τῆς Πρέβεζας πού ἄφησε πίσω τῆς ἐκτὸς ἀπὸ τὸν φρικτὸ ἦχο καὶ κάμποσους “θανατεροὺς” στίχους. Φαίνεται λοιπὸν πῶς, συμβολικά, στὴ νεότερη περὶ αὐτοχειρίας ποιητικὴ μας παράδοση ὁ Κάλβος καὶ ὁ Σολωμὸς ἀνοίγουν μιὰ ἱστορία καὶ ὁ Καρυωτάκης τὴν κλείνει.

Στὸ πλαίσιο ὅμως μιᾶς ἐπανεκτίμησης τῆς παλαιότερης πεζογραφίας μας, ἔτσι ὅπως ἐπιχειρεῖται συστηματικὰ τὰ τελευταῖα χρόνια⁵, μποροῦμε νὰ πιάσουμε τὸ κομμένο νῆμα τῆς πεζογραφικῆς αὐτοκτονολογίας, καὶ ἀπὸ τὸν ξενόφερτο *Λέανδρο* τοῦ «νοσηροῦ ρομαντισμοῦ» νὰ τὸ συνδέσουμε μὲ τὴν «ἡθογραφικὴ ὑγεία» τῆς περιλάλητης γενιᾶς τοῦ 1880, ἡ ὁποία ἀνανεώνει αἰσιόδοξα τὴ λογοτεχνικὴ γραφὴ καὶ σημειώνει ἐντυπωσιακὴ στροφή, θεματικὴ καὶ τεχνικὴ, στὴν ὁδοιπορία τοῦ διηγήματος – ἂν μποροῦμε νὰ χρησιμο-

* Εἰσήγηση στὸ πλαίσιο τοῦ τριήμερου Διεθνοῦς Συνεδρίου γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Γεωργίου Βιζυηνοῦ, πού πραγματοποιήθηκε στὴν Κομοτηνὴ (28 - 30 Μαρτίου 1997), μὲ ἀφορμὴ τὰ ἐκατόχρονα ἀπὸ τὸν θάνατό του.

¹ Ἐντελῶς ἐνδεικτικὰ, ἀναφέρουμε ἀπὸ τὰ ἀποδιδόμενα στὸν Ἀριστοτέλη *Προβλήματα* τὸ XXX, 1, ἔτσι ὅπως μεταφράζεται (στὰ γαλλικά) καὶ σχολιάζεται ἀπὸ τὸν J. Pigeaud στὸ τομίδιο Aristote, *L'Homme de génie et la Mélancolie*, Rivages, 1988· ἐπίσης, τὴ μελέτη τῆς N. Loraux, *Façons tragiques de tuer une femme*, 1985 — μεταφρασμένη τώρα στὰ ἑλληνικά: *Βίαιοι θάνατοι γυναικῶν στὴν τραγωδία*, Ἀλεξάνδρεια, 1995 (βλ. ἰδιαίτερα τὸ κεφάλαιο «Τὸ σχοινὶ καὶ τὸ ξίφος»), καθὼς καὶ τὴ μελέτη τοῦ J. Starobinski, *Trois fureurs*, 1974, μεταφρασμένη ἐπίσης στὰ ἑλληνικά: *Τρεῖς μανίες*, Ἑστία, 1992 (βλ. ἰδιαίτερα τὸ κεφάλαιο «Τὸ σπαθὶ τοῦ Αἴαντα»). Βλ. ἐπίσης χρήσιμα βιβλιογραφικὰ στοιχεῖα στὸ κεφάλαιο 16 («Suicide: Elements of Literary Themes») τοῦ βιβλίου τοῦ Jost, *Introduction to Comparative Literature*, Pegasus, 1974, καθὼς καὶ στὸ περιβόητο vade-mecum περὶ αὐτοχειρίας καὶ λογοτεχνίας τοῦ A. Alvarez, *The Savage God. A study of Suicide* [1971], Penguin Books, 1974.

² Μετάφραση τοῦ ἰταλικοῦ καλβικοῦ κειμένου παρουσίασε παλαιότερα ὁ Γ. Ζώρας: *Νέα Ἑστία*, 259 (1.10.1937), σσ. 1444-1446. Ἐντελῶς πρόσφατα τὸ κείμενο, σὲ νέα μετάφραση καὶ ἐπαρκῶς σχολιασμένο, φιλοξενεῖται στὸν *Μανδραγόρα*, 14-15 (Ὀκτ. 1996

- Φεβρ. 1997), σσ. 8-14.

³ Βλ. τὸ «φάκελο» γιὰ τὴ *Γυναίκα τῆς Ζάκνθος* πού παρουσιάζει ὁ *Περίπλους*, 9-10 (ἄνοιξη-καλοκαίρι 1986), σσ. 11-34 (περιλαμβάνει ἀξιόλογα σχετικὰ κείμενα τῶν Γ. Π. Σαββίδη, L. Coutelle καὶ Δ. Ἀγγελάτου). Τὸ ἴδιο τὸ περίφημο κείμενο βλ. στὴν ἀναλυτικὴ καὶ σχολιασμένη ἔκδοση τῆς Ἑλένης Τσαντσάνογλου: Δ. Σολωμοῦ, *Ἡ Γυναίκα τῆς Ζάκνθος. Ὁραμα τοῦ Διονύσιου Ἱερομόναχου ἐγκάτοικον εἰς ξωκκλήσι Ζακύνθου*, Βικελαία Δημοτικὴ Βιβλιοθήκη, 1991. Πρβλ. καὶ τὴ μεταγενέστερη παρουσίαση τοῦ κειμένου ἀπὸ τὴν ἴδια ἄξια σολωμίστρια, μὲ νέα εἰσαγωγή τῆς («ὁ Μικρὸς Προφήτης καὶ ὁ Μεγάλος Συγγραφέας»), Ὠκεανίδα, 1993.

⁴ Τὸ κείμενο εὐτύχησε νὰ ἔχει διπλὴ ἐκδοτικὴ παρουσίαση τὴν ἴδια χρονιά: α) Π. Σούτσου, *Ὁ Λέανδρος*, μὲ ἐκτενὴ ἐπιστολογικὴ εἰσαγωγή καὶ φιλολογικὴ ἐπιμέλεια τοῦ Γ. Βελουδῆ, Ἰδρυμα Κώστα καὶ Ἑλένης Οὐράνη, 1996· β) Π. Σούτσος, *Ὁ Λέανδρος*, συνοδευόμενος ἀπὸ τὰ «Ἀπομνημονεύματα ἑνὸς ψιττακοῦ» καὶ τὸν «Τρισχιλιόπηχο», μὲ εἰσαγωγή καὶ φιλολογικὴ ἐπιμέλεια τῆς Ἀλ. Σαμουήλ, Νεφέλη, 1996. Γιὰ τὸ βερθερικό κλίμα βλ. τὴν ἐπιφυλλίδα μου «Ὁ βερθερικός πυρετός», *Τὸ Βῆμα*, 19.3.1995.

⁵ Βλ. π.χ. τὴν ἀξιόλογη ἐκδοτικὴ σειρὰ «Ἡ πεζογραφικὴ μας παράδοση» τῶν ἐκδόσεων Νεφέλη, πού ξεκίνησε στὰ 1987 μὲ πρωτοβουλία τοῦ Μ. Ἀναγνωστάκη καὶ συνεχίζεται ἀπὸ τὸν Ν. Βαγενᾶ, ἢ τὴν ὁμόχρονη μικρὴ σειρὰ τῶν ἐκδόσεων «στιγμὴ», μὲ τίτλο «Ἀσυνήθιστες ἱστορίες». Ὁ Ν. Βαγενᾶς ἔχει ἐπανειλημμένα

ποιήσουμε ἐν προκειμένῳ παραδοσιακὲς γενολογικὲς κατηγορίες.

Ἦ ὁ λόγος λοιπὸν θὰ στραφῇ γύρω ἀπὸ τὴν τριανδρία τοῦ νεοελληνικοῦ “διηγήματος”: τὸν Βιζυηνό, τὸν Παπαδιαμάντη καὶ τὸν Μητσάκη. Οἱ δύο πρῶτοι εἶναι ἤδη πρὸ πολλοῦ καταξιωμένοι στὴ συνείδηση τοῦ κοινοῦ, λογίου καὶ μὴ, ὡς δόκιμοι “διηγηματογράφοι”. Ὁ τρίτος, ἄργα ἀλλὰ σταθερά, ἀποκαθίσταται, μὲ τὴ σειρὰ του, στὰ κατὰστιχα τῆς λογοτεχνικῆς ἱστορίας καὶ ἐπανερχεται μὲ τὸν ἀέρα ἐνὸς θριάμβου, μιᾶς δικαίωσης, ὅλο καὶ συχνότερα στὴ γραμματειακὴ μας ἐπικαιρότητα. Ἐδῶ, σήμερα, θὰ ἀκολουθήσουμε τὴν κόκκινη κλωστή τῆς αὐτοκαταστροφῆς ποὺ συνυφαίνει ὁρισμένα κείμενά τους, διευκρινίζοντας, προκα-

ταρκτικά, πὼς διαφοροποιοῦμε τὸ θέμα «αὐτοκτονία καὶ λογοτεχνία» ἀπὸ τὸ θέμα «αὐτοκτονία στὴ λογοτεχνία». Θὰ ἀκολουθήσουμε τὶς ὑπόγειες καὶ ἐνίοτε μυστικὲς διαδρομὲς ποὺ συνδέουν μεταξὺ τους τὶς *Συνέπειες τῆς παλαιᾶς ἱστορίας* τοῦ Βιζυηνοῦ (1884), τὸν *Αὐτοκτόνο* τοῦ Παπαδιαμάντη [1891] καὶ τὸν *Αὐτόχειρα* τοῦ Μητσάκη (1895). Πρόκειται γιὰ κείμενα πού, κατὰ τὸν κανόνα τῆς ἐποχῆς, διακι-

συναγορεύει ὑπὲρ τῆς ἀποκατάστασης τῶν παλαιότερων παραγνωρισμένων πεζογραφημάτων μας. Βλ. πρόχειρα «Οἱ ἀρχὲς τῆς πεζογραφίας τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους» [1988], στὸν τόμο *Ἡ εἰρωνικὴ γλῶσσα*, στιγμὴ, 1994, σσ. 187-198.

Δὲν εἶναι τῆς παρούσης στιγμῆς νὰ θίξουμε τὸ μέγα πρόβλημα τῆς γενολογικῆς ταξινόμησης τῶν κειμένων αὐτῆς τῆς ἐποχῆς ἢ, τουλάχιστον, τῶν τριῶν συγγραφέων ποὺ ἐξετάζουμε ἐδῶ. Εἶναι κάτι ποὺ ἐπείγει βεβαίως νὰ γίνεῖ, μὲ ἄλλους ὅρους, μὲ προβληματικὴ καὶ ζητούμενα μιᾶς ἄλλης ποιητικῆς ἀπὸ ἐκείνη ποὺ ἐπὶ μακρὸν τοὺς καθήλωσε καὶ τοὺς τρεῖς στὰ στενὰ ὅρια μιᾶς “γραφικῆς” — τὸ λιγότερο — ἡθογραφίας. Πρβλ. ὡστόσο πρόχειρα, λόγου χάριν, τὴν ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρουσα πληροφορία τοῦ Γ. Ξενοπούλου πού, ἀναφερόμενος στὸ κείμενο τοῦ Μητσάκη «Εἰς τοῖχος», ἐπισημαίνει χωρὶς νὰ κατανοεῖ: «Κακῶς διηρέθη εἰς παραγράφους, διότι ὁ Μητσάκης τὸν ἤθελε μονοκόμματον, διὰ νὰ δίδῃ, ἔλεγε, καὶ ὁ π τ ι κ ὼς τὴν ἐντύπωσιν ἐνὸς τοίχου!» (*Ἐθνικὴ Ζωή*, 15.5.1922, σελ. 12). «Quasi διηγήματα» χαρακτηρίζει ὁ ἴδιος τὰ κείμενα τοῦ Μητσάκη (αὐτ., σελ. 10). Γιὰ φιλοστράτεια «στιχοποίηση τοῦ πεζοῦ λόγου» κάνει ὡστόσο λόγο ἤδη ἀπὸ τὰ 1894 ὁ κατ’ ἔθος εὐθύβολος Παλαμᾶς στὸ πρῶμο ἀρθρο του γιὰ τὸν Μητσάκη: *Ἀπαντα*, τόμ. 2, Μπίρης, σελ. 192. Ἀναφερόμενος προσφάτως στὸν Σκιαθίτη, ὁ Ν. Φωκᾶς κάνει λόγο γιὰ «τὰ φερόμενα ὡς “διηγήματα” πεζογραφήματα τοῦ Παπαδιαμάντη»: «Γιγάντωμα κι αὐτονόμηση τῆς

περιγραφῆς», *Παπαδιαμαντικά τετράδια*, 3 (1995), σελ. 10. Ὑπενθυμίζουμε ἐπίσης ὅτι ὁ Παλαμᾶς χαρακτηρίζει τὸν Βιζυηνό

Ὁ Μιχαὴλ Μητσάκης κατὰ τὴν περίοδο τῆς τρέλας
Σχέδιο τοῦ Γεωργίου Φτέρη

νοῦνται στὶς στήλες τοῦ περιοδικοῦ καὶ τοῦ ἡμερήσιου τύπου». Λέμε μάλιστα νὰ ἀντιστρέψουμε τὴ χρονολογικὴ πορεία τῶν πραγμάτων: νὰ προηγηθεῖ ὁ *Αὐτόχειρα*, μολονότι μεταγενέστερο κείμενο μεταξὺ τῶν τριῶν, ἀφοῦ ρητὰ θεματίζει τὴν αὐτοκτονικὴ χειρονομία: νὰ ἀκολουθήσει ὁ “ἄφαντος” παπαδιαμαντικὸς *Αὐτοκτόνος* καὶ νὰ ἐπιλογίσουν οἱ, ἄλλως, προλογικὲς *Συνέπειες*, ἐφόσον ἐμμέσως —πλὴν σαφῶς— θίγουν τὸ θέμα μας, δορυφορώντας γύρω ἀπὸ τὴν ἄχρι θανάτου μελαγχολία.

Τὸ πλαίσιο τῶν «Ταξιδιωτικῶν Σημειώσεων», τὶς ὁποῖες ὁ Μητσάκης δημοσιεύει στὴν *Ἀκρόπολιν* ἀπὸ τὶς 2 ὡς τὶς 13 Ἰανουαρίου 1895, ὁρίζει γενολογικὰ τὸ κείμενο τοῦ *Αὐτόχειρος*.

Πρόκειται γιὰ περιηγητικὸ καταρχὰς ἀφήγημα, ὅπως τὸ διευκρινίζουν ἄλλωστε οἱ δύο ἐπίτιλοι τοῦ ἀκριβολόγου συγγραφέα: «Σημειώσεις ταξιδιωτοῦ», «Εἰκόνες καὶ σκηναί». Ἡ Πάτρα, πού ἀποτυπώνεται στὸν *Αὐτόχειρα*, δίνει μάλιστα τὴν πρώτη ὕλη καὶ στὸ κείμενό του ποὺ εἶχε δημοσιευθεῖ τὴν προτεραία στὴν ἴδια ἐφημερίδα (*Ἀκρόπολις*, 3.1.1895), καὶ τὸ ὁποῖο τιτλοφορεῖται «Ἡμέρας δύοσις».

«διηγηματογράφου ποιητῆ» καὶ θεωρεῖ ὅτι τὰ «ἱστορήματά» του «μικρὸν τι ὑπολείπονται ὅπως ἀναπτυχθῶσιν εἰς μυθιστορήματα», *Ἀπαντα*, Μπίρης, τόμ. 2, σσ. 157 καὶ 159.

Ἦ ἀναφέρουμε ἐνδεικτικὰ τὴν ἐκδοση τοῦ *Αὐτόχειρος* μὲ πρωτοβουλία καὶ ἐπιμέλεια τοῦ Ἐ. Χ. Γονατᾶ (στιγμὴ, 1987), τὴ συγκεντρωτικὴ ἐκδοση τῆς Νεφέλης (Μ. Μητσάκη, *Πεζογραφήματα*, 1988), τὴν ἀνθολόγησι ἀφηγημάτων τοῦ Μητσάκη στοὺς τόμους *Ἱστορίες τρέλας ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ λογοτεχνία*, Αἰγόκερως, 1994 καὶ τὴν *Περιπλάνησι*. “σὰν ἀρχὴ μέθης...”, ἐκδόσεις τοῦ εἰκοστοῦ πρώτου, 1994, τὴν εἰκονογραφημένη ἐκδόχῃ τοῦ *Αὐτόχειρος* (Κέδρος, 1994), τὸ τομίδιο *Ἀθηναϊκαὶ σελίδες* στὴν ἐκδοτικὴ σειρὰ «Τὰ μικρὰ κλασικά» (Πατάκης, 1996) καὶ τὸ ὁμοειδὲς *Τὰ θεάματα τοῦ Ψυρρή* στὰ «Μικρὰ τσέπης» (Καστανιώτης, 1996) καί, τέλος, τὴν ἐξαιρετικὴ, φιλολογικὰ ἀποκατεστημένη, ἐκδοση τοῦ *Αὐτόχειρος* (Ἰστός, 1996). Ἦς σημειωθεῖ ἐπίσης ὅτι ἐκκρεμεῖ ἡ παλαιόθεν ὑπεσχημένη συγκέντρωση τῶν ἀφηγημάτων τοῦ Μητσάκη ἀπὸ τὴν ὑποφαινομένη, στὴ σειρὰ τῶν ἐκδόσεων τῆς «Νεοελληνικῆς Βιβλιοθήκης», Ἰδρυμα Κώστα καὶ Ἑλένης Οὐράνη.

Ἦ *Αἱ συνέπειαι τῆς παλαιᾶς ἱστορίας* δημοσιεύονται σὲ πέντε συνέχειες στὸ περιοδικὸ *Ἐστία* μεταξὺ 1ης καὶ 29ης Ἰανουαρίου 1884. Ἡ προσεχὴς δημοσίευσις τοῦ *Αὐτοκτόνου* ἀναγγέλλεται στὴν *Ἐφημερίδα* (28 Δεκεμβρίου 1891). Τέλος, ἡ *Ἀκρόπολις* (4 Ἰανουαρίου 1895) φιλοξενεῖ τὸν *Αὐτόχειρα*.

Ἦ γιὰ τὸ «Ἡμέρας δύοσις» βλ. τὸ σχολιαστικὸ σημείωμα στὴν ἐφημερίδα *Καιροί* (8.6.1916): «Ἀπὸ τὰς Πάτρας ὅπου περιεπλά-

Τὸν διπτό, κυριολεκτικά σχιζοειδή, χαρακτήρα τοῦ *Αὐτόχειρος* υπογραμμίζει καλὰ ὁ Δ. Ν. Μαρωνίτης: «Περιήγηση καὶ αὐτοκτονία λειτουργοῦν ὡς ἀντίπαλα θέματα: τὸ ἓνα μὲ φυγόκεντρη τάση, τὸ ἄλλο μὲ κεντρομόλο· τὸ πρῶτο τροφοδοτεῖ τὸ δεύτερο ἀλλὰ καὶ ἐλέγχεται ἀπὸ αὐτό, καὶ μάλιστα μὲ ἐπαναλαμβάνόμενο τρόπο καὶ σὲ αὐξουσα κλίμακα¹¹». Οὐσιαστικά, ἐπιλέγοντας τὸν συγκεκριμένο τίτλο ὁ Μητσάκης ὑπονομεύει τὸ δεδομένο περιηγητικὸ πλαίσιο τοῦ κειμένου του (ἡ στρατηγικὴ τῆς σύγκυσης τῶν ὅποιων ὁρίων ἀποτελεῖ ἐξάλλου στοιχεῖο ἂν ὄχι πάγιο, πάντως ἐξακολουθητικό, τῆς γραφῆς του)· ὑπονομεύει ἐπίσης, μὲ τὴ διαβρωτικὴ εἰρωνεία του, ἓναν τεράστιο κοινὸ τόπο: τὸν ἄκαιρο καὶ ἀκυρωμένο ὕστατο λόγο τῶν αὐτοχείρων, τὸν ναρκισσευόμενο ἐγωτισμὸ τοῦ «τελευταίου σημειώματος» ποὺ ἀποστέλλει κατὰ κύματα τὸ σῆμα τῆς ἐνοχοποίησης διαβεβαιώνοντας στερεότυπα ὅτι δὲν πρέπει νὰ κατηγορηθεῖ, νὰ «ἐνοχληθεῖ», κανεὶς. Δὲν γνωρίζουμε ἄλλο κείμενο τῆς λογοτεχνικῆς μας παράδοσης ποὺ νὰ ἐπιχειρεῖ παρόμοια ὕβριν – νὰ θεματίζει δηλαδή τὴ σοβαροφάνεια τῶν υποθηγῶν τοῦ αὐτοκτόνου, νὰ παίζει ἐν οὐ παικτοῖς – πᾶρεξ τοῦ ποιητικοῦ του ὁμολόγου στὰ *Ἐλεγεία καὶ Σάτιρες*¹². Ὁ «ιδανικὸς αὐτόχειρ» τοῦ

Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης (χαρακτικὸ τοῦ Φ. Κόντογλου).

νήθη γάποτε, μᾶς ἔδωσε μίαν εἰκόνα ἡλιακῆς δύσεως ἀπὸ τὰ Ψηλά Ἀλώνια, ἐνὸς αἰσθητικοῦ ὁράματος τοῦ Ἰονίου, ποὺ διὰ τοὺς φυσιολόγους ἀξίζει νὰ πάρουν τὸ τραῖνο γιὰ τὴν πελοποννησιακὴ πρωτεύουσα». «Δῶρο τῆς Πάτρας» χαρακτηρίζει εὐστοχα τὸν *Αὐτόχειρα* ἡ Μ. Θεοδοσοπούλου στὴν ἐκτενὴ (διμερὴ) παρουσίαση τοῦ κειμένου ἀπὸ τὶς στήλες τῆς *Ἐποχῆς* (12 καὶ 19. 1. 1997).

Δ. Ν. Μαρωνίτης, «Περιήγηση ἐνὸς αὐτόχειρα» [1987], *Διαλέξεις*, στυγμῇ, 1992, σελ. 173.

Ἡ παραπομπὴ γίνεται προφανῶς στὸ βαθύτατα ψυχοκριτικὸ τετράστιχο τῶν «Ἰδανικῶν αὐτοχείρων» τοῦ Καρυωτάκη:

Ὅλα τελείωσαν. Τὸ σημείωμα νὰ το,
σύντομο, ἀπλό, βαθύ, καθὼς ταιριάζει,
ἀδιαφορία, συγχώρηση γεμάτη
γιὰ ζεῖνον ποὺ θὰ κλαίει καὶ θὰ διαβάσει.

Βλ. Κ. Γ. Καρυωτάκης, *Τὰ ποιήματα*, φιλολογικὴ ἐπιμέλεια Γ. Π. Σαββίδης, Νεφέλη, 1992, σελ. 175.

Μητσάκη ἀποτελεῖ λοιπὸν ἀνεκτίμητο κεφάλαιο μῆς ρητορικῆς τῆς αὐτοκτονίας, τὴν ὁποία συγκροτοῦν ἐπίλεκτα κείμενα τῆς παγκόσμιας λογοτεχνίας.

Τὸ 1894, ἔτος γραφῆς τοῦ *Αὐτόχειρος*, εἶναι σημεδιακὸ γιὰ τὸν βίον τοῦ Μητσάκη. Μετὰ τὴν «ἀλλόκοτον» Πάτρα καὶ ἐνῶ ἦδη ἀπὸ τὴν ἀνοιξὴ βρίσκεται στὴν Κέρκυρα, εἰσάγεται λόγω «μανίας» στὸ ἐκεῖ Φρενοκομεῖο (20 Δεκεμβρίου 1894). Ἀπολύεται στίς 5 Ἰανουαρίου 1895 καὶ ἐπιστρέφει θριαμβευτικὰ στὴν Ἀθήνα, ὅπου οἱ «ταξιδιωτικὲς ἀνταποκρίσεις» του στὴν Ἀκρόπολιν δημιουργοῦν μεγάλη αἴσθηση¹³. Θὰ ἀκολουθήσουν οἱ ἐγκλεισμοὶ στὸ Δρομοκαίτειο (Ἀπρίλιος 1896 καὶ ἐφεξῆς). Ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ δωρικὴ λιτότητας καὶ οἷονεῖ λογοτεχνικῆς εὐρηματικότητος διαγνωστικὴ διατύπωση τῶν γιατρῶν: «Εὐφυὲς ἀλλ' ἀνισόρροπος!». Κάνουμε αὐτὸ τὸ παρενθετικὸ βιογραφικὸ σχόλιο ἐπειδὴ

ἀκριβῶς ἐπιπόλαιοι «συσχετισμοὶ» βίου καὶ ἔργου περιωριοποίησαν ἐπὶ μακρὸν τὸν Μητσάκη στὴν περιοχὴ τῆς «συμπαθοῦς γραφικότητος» ἢ τῆς «ιδιάζουσας περίπτωσης» (περιοχὴ στὴν ὁποία καθελώθηκε ἐπίσης ἐπὶ μακρὸν ὁ Βιζυηνὸς καὶ ἀπὸ τὴν ὁποία ἐπείγει νὰ ἐξέλθει καὶ ὁ Φιλύρας). Γιατὶ τὸ πρόβλημα δὲν εἶναι βεβαίως ὁ «ιδιόρρυθ-

¹² Δημοσιεύονται κατὰ σειρὰν οἱ ἀκόλουθες «εἰκόνες καὶ σκηνές»: *Στὸ βαπόρι* (2.1.1895), *Ἡμέρας δύσης* (3.1.1895), *Αὐτόχειρ* (4. 1. 1895), *Τὰ ἔτοιμα* (6. 1. 1895), *Ἡ ζωὴ* (8.1.1895), *Τὸ ὄνομα*, *Ἡ πάλι*, *Ἡ πίστις* (10.1.1895), *Νησάκι*, *Γλάροι*, *Υπὸ τὸ βουνόν* (13.1.1895). Ἐπίσης, στὸ *Ἡμερολόγιο «Σκριπ-Ρωμηοῦ»* τῆς ἴδιας χρονιάς δημοσιεύεται *Ἡ Παναγία ἢ Μεγαλομάτα* (κερκυραϊκῆς ὡσαύτως παραγωγῆς). Ἄν συνυπολογίσουμε καὶ τὶς θεωρούμενες ὁμόχρονες *Ταξιδιωτικὲς Σημειώσεις* ποὺ δημοσιεύονται ἀργότερα στὴ *Νέα Ἑστία* – *Τὰ Φῶτα* (1.1.1938), *Τὸ δάσος*, *Στὴ βάρκα* (15.9.1942), *Τὸ κανόνι* (15.9.-1.11.1944) –, ἀποδεικνύεται πὺς ἡ «χρονιά τῆς τρέλας» ὑπῆρξε ἐξαιρετικὰ γόνυμη. Εἶναι ἡ ἐποχὴ ποὺ ὁ Σουρῆς, χρήσιμος καθρέφτης τῆς ἀθηναϊκῆς ἐπικαιρότητας, σκαρώνει γιὰ τὸν συγγραφέα μας τὸ γνωστὸ παιγνιδὲς δίστιχο:

Μητσάκης λογογράφος καὶ συγγραφεὺς κλεινός,
ἀλλὰ Λυγκεὺς πρὸ πάντων καὶ σκοπευτὴς δεινός.

μος” Μητσάκης, αλλά ή ανοίκεια γραφή του, ή τεχνοτροπία του νά κινητοποιεί όξύμωρα τήν καθημερινότητα μέσω τής περιγραφικής στάσης. Έξαιτίας αυτής ακριβώς τής περιγραφικής υπερτροφίας —«αλκοολισμός τής περιγραφής», μανιώδης έξάντληση όλων των περιγραφικών δυνατοτήτων τής ρητορικής *amplificatio* (τοπογραφία, προσωπογραφία, ήθοποιία, χρονογραφία, ύποτύπωσης και ποικίλες άλλες έκφράσεις), σέ εποχή μάλιστα άδιαμφισβήτητης ήγεμονίας τής αφήγησης και των αφηγηματικών γενών— τά κείμενα του Μητσάκη θεωρήθηκαν “προβληματικά” και “απορρυθμιστικά”. Έπρεπε νά περιμένουμε τά μέσα του αιώνα μας για νά έξοικειωθούμε ως αναγνώστες —και πάλι όχι δίχως δυσφορία— μέ μιá λογοτεχνία του ματιού, μέσω τής περιγραφικής δεσπόζουσας του *prouveau roman*, δηλαδή τής άπουσίας θεματικού στίγματος και τής έλλειψης συνεκτικού αφηγηματικού ίστού και «χαρακτήρων». Μαθητής τής Μεγάλης του Ροίδη Σχολής, ό Μητσάκης έθήρευσε πρό πάντων και διεκδίκησε ίδιον ύφος.

Και τό ύφος αυτό μεγαλουργεί στον *Αυτόχειρα*. Σέ σοφή αρχιτεκτονική διάταξη, σέ μουσική μάλλον αντίστιξη, ή ζωή όργιάζει και άσπαίρει δίπλα στον θάνατο· όλα τραβούν τό δρόμο τους και τόν ξέφρενο ή άργό ρυθμό τους και κανείς δέν ένοχλείται από τήν άπόσυρση του αυτοκτόνου — πλὴν του αφηγητή. Αυτός τελικά άγρυπνά στή θύμηση του νεκρού, αυτός χάνει τόν ύπνο του, παίρνει τούς δρόμους μέσα στή νύχτα και στροβιλίζει τις σκέψεις του στο αίνιγμα τής αυτοκτονικής χειρονομίας και, έν τέλει, αυτός, ό Μητσάκης (όνομαστικά αναφερόμενος στο κείμενο), μόνος «ένοχλούμενος», γράφει τό αφήγημα πού διαβάζουμε. Τό εύρημα θυμίζει τόν καθαφικό Φερνάνδεζ: ή περιήγηση, ήμερήσια και νύκτια, περιγράφεται σύμφωνα μέ τούς διατεταγμένους κανόνες του είδους, αλλά ή ποιητική ιδέα πάει

Πορτραίτο του Βιζυηνού
Του Θρακιώτη ζωγράφου Γιάννη Μήτρακα

και έρχεται ή γιγαντιαία μωρία του αυτόχειρος νά νομίζει ότι μπορεί νά «ένοχλήσει» ή άπουσία του φαντάζει έξωφρενική, σκανδαλώδης, άναστατώνει και έρεθίζει στο έπακρο τόν αφηγητή. «Λεκτικό και ρυθμικό κέντημα νευρικής υπερέντασης», χαρακτήρισε άλλο κείμενο του Μητσάκη ό Γ. Π. Σαββίδης¹³. Νομίζουμε, ωστόσο, ότι και ό *Αυτόχειρ* δίκαια και έπάξια μπορεί νά διεκδικήσει τά εύσημα αυτής τής κριτικής εύστοχίας.

Ό αυτοκτόνος του Παπαδιαμάντη άποτελεί προσχέδιο «άθηναϊκού» διηγήματος, τό όποιο αναγγέλλει ή *Έφημερίς* ως προσεχές της δημοσίευμα τόν Δεκέμβριο του 1891. Τό κείμενο δέν έμφανίστηκε πουθενά και πρωτοδημοσιεύεται στα 1954 από τόν Βαλέτα, ό όποιος εικάζει ότι έμεινε άνολοκληρωτό και άνέκδοτο «γιατί οί χριστιανικές άντιλήψεις του συγγραφέα τόν έμπόδι-

σαν νά διαπραγματευθή ένα τόσο άντιθρησκευτικό θέμα, όπως ή αυτοκτονία¹⁴». Η έκδοχή ότι ή αυτοχειρία είναι τό *άφατον* για τόν Παπαδιαμάντη, ότι επιλέγει τελικά νά μή “λογοτεχνήσει” αυτό τό θέμα, καθότι πολύ σοβαρό και άνεπίτρεπτο, είναι πολύ γοητευτική και συνάδει μέ τή φιγούρα του «άγίου των γραμμάτων» πού έχει φιλοτεχνήσει μερίδα τής κριτικής για τόν συγγραφέα. Γεγονός είναι ότι ό Παπαδιαμάντης άρνεϊται νά θίξει τό θέμα τής αυτοχειρίας *έκείνη τή στιγμή* (1892)¹⁵. Γιατί, άργότερα, θεματίζει, θεατρίζει —θά λέγαμε άκροβολογώντας— τό φαινόμενο από τή σκοπιά τής “κοινωνικής περιέργειας” στο έξοχο κείμενό του μέ τόν εύγλωττο τίτλο *Απόλαυσις στή γειτονιά* (1900)¹⁶. Επανέρχεται στο θέμα — μέ τή διεκτραγώδηση μιās άπόπειρας αυτοκτονίας αυτήν τή φορά— στο κείμενο *Γυνή πλέουσα* (1905), πού θίγει πάλι είρωνικά τό φαινόμενο¹⁷. Τέλος, έπισημαίνουμε τις σκόρπιες σελίδες από άγνωστο και άτιτλο διήγημα του Παπαδιαμάντη μέ θέμα έπίσης μιá γυναικεία αυτοκτονία¹⁸. Συνεπώς, τό φά-

¹³ Βλ. Δέσποινα Δρακοπούλου, «Μιχαήλ Μητσάκη: “Ο Άόρατος”», *Μολυβδοκονδυλοπελεκητής*, 1 (1989), σελ. 100.

¹⁴ Αλεξάνδρου Παπαδιαμάντη, *Τά Άπαντα*, έπιμέλεια Γ. Βαλέτα, τόμ. 5, 1954, σελ. 623. Βλ. τώρα τήν κριτική έκδοση των *Άπάντων* μέ τήν έπιμέλεια του Ν. Δ. Τριανταφυλλόπουλου, Δόμος, τόμ. 4, 1985, σσ. 629-634.

¹⁵ Εκείνη τή στιγμή όμως ένας Έπτανήσιος «καλλιτέχνης», δεινός θεωρητικός, αλλά και ποιητής και δοκιμογράφος και μεταφραστής, ό Ίάκωβος Πολυλάς παρουσιάζει στήν *Έστία* (1891β) τό αυτοκτονολογικό αφήγημά του *Ένα μικρό λάθος*. Τό κείμενο αυτό *άναστρώνει* ό Γ. Βαλέτας στα *Άπαντα* του Πολυλά, έκδ. Ν. Δ. Νίκα, 1950, σσ. 15-29 και *αναδημοσιεύει* ό έκδότης Θ. Καστανιώτης στή σειρά «Μικρά τσέπης»: Ίάκωβος Πολυλάς, *Ένα μικρό λάθος και άλλα διηγήματα*, 1996, σσ. 9-33. Πρόκειται για τήν αυτοκτονία μιās γυναίκας, τήν πτώση της από ένα βράχο στή θάλασσα (βιαθάνατος διά πνιγμού). Ό Πολυλάς *αναμινύει* σοφά τόν ρεαλισμό μέ τόν ρομαντισμό. Έτσι, ή αυτοκτονία τής Μαρίας όφείλεται σέ οικονομικά αίτια, λόγω των

«χρυσαικών», γεγονός πού άπομυθοποιεί τήν τραγικότητα ή τό δέος τής αυτοχειρίας· από τήν άλλη μεριά όμως, ή «λύσις» τής ιστορίας έξω, στήν ύπαιθρο όπου προβαίνει «μέ χαροτρομάρα» ή Μαρία, και από τόν άπορρώγα βράχο ρίχνει μιá τελευταία ματιά στο ήλιοβασίλεμα, έχει κάτι τό *ύψηλόν*, όπως θά χαρακτηρίζαν αυτήν τή σκηνή οί ρομαντικοί: έδώ συγκεντρώνονται πάμπολλοι ρομαντικοί *τόποι*, όπως, π.χ., τό λυρικό έγκώμιο τής φύσης, τό μούχρωμα τής *ατμόσφαιρας* πού *άναμινύει* τή θάλασσα μέ τόν ουρανό. Πρόκειται για φυσικό τοπίο πού ταιριάζει μέ τόν «θρίαμβο του θανάτου», και *άνακαλεί* συνεχώς τό ρομαντικό *ύψηλόν* μέ τρόπους όμως ρεαλιστικούς, σχεδόν νατουραλιστικούς.

¹⁶ *Άπαντα*, *ό.π.*, τόμ. 3, 1984, σσ. 253-260. Πρόκειται κυριολεκτικά για μιá εύτραπελία τής αυτοκτονίας.

¹⁷ *Αύτ.*, τόμ. 4, σσ. 19-36. Ένδιαφέρον έχει έδώ ή συνάρτηση (γυναικείας) αυτοκτονίας και (γυναικείου) αλκοολισμού.

¹⁸ Οί έν λόγω σελίδες βρέθηκαν στο Άρχείο Φαλτάιτς και δημοσιεύονται στον τόμο των *Πρακτικών* του Α΄ διεθνούς συνεδρίου για τόν Άλέξανδρο Παπαδιαμάντη [Σεπτέμβριος 1991], Δόμος,

σμα τῆς αὐτοχειρίας πλανᾶται ἐπίσης ἐπίμονα πάνω ἀπὸ τὸν Σκιαθίτη.

“Ἀς δοῦμε ὅμως τί ἐνδέχεται νὰ συμβαίνει μὲ τὸν ἄφαντο *Αὐτοκτόνο*. Ἡ *Ἐφημερίς*, πὺν προαναγγέλλει τὴ δημοσίευσή του, ἔχει φιλοξενήσει πρὶν ἀπὸ δύο περίπου χρόνια τὴ μετάφραση τοῦ Παπαδιαμάντη, μὲ τὴν ὁποία “εἰσάγεται” ὁ Ντοστογιέβσκι στὴν ἑλληνικὴ γραμματεία¹⁹. Πρόκειται γιὰ τὸ μυθιστόρημα *Τὸ ἔγκλημα καὶ ἡ τιμωρία*, πὺν δημοσιεύεται μὲ τὴν πάγια ἐπιφυλλιδιογραφικὴ τεχνικὴ τῆς ἐποχῆς ἀπὸ τὸν Ἀπρίλιο ὡς τὸν Αὐγουστο τοῦ 1889²⁰. Εἶναι πολὺ πιθανὸν ἢ συνεχὴς τριβὴ καὶ ἐξοικείωση μὲ τὸν αὐτοκτονολόγο Ρῶσο συγγραφέα, πὺν μεσουρανεῖ ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴ εἰς Παρισίους, νὰ ὤθησαν τὸν Παπαδιαμάντη στὴ συγγραφὴ τοῦ *Αὐτοκτόνου*. Πολὺ πιθανὸν ἐπίσης νὰ θεώρησε τὴν τελευταία στιγμὴ πρῶμο ἢ σκανδαλωδὲς τὸ θέμα γιὰ τὰ ἑλληνικὰ ἀναγνωστικὰ ἤθη. Γεγονὸς παραμένει πὺς ὅ,τι ὁ Παπαδιαμάντης ἀφήνει προσχέδιο καὶ ἡμιτελὲς στὰ 1891, ὁλοκληρώνει «μὲ τὸν τρόπο του» ὁ ἐφημεριδοφάγος Μητσάκης στὰ 1894. Καὶ ἡ ἀπλὴ ἀναγγελία τῆς *Ἐφημερίδος* θὰ ἀρκοῦσε γιὰ νὰ ἐρεθίσαι τὸ πνεῦμα του, χωρὶς νὰ ἀποκλείουμε καὶ τὴν ἄμεση ἔλξη ἀπὸ τὸν ντοστογιεβσκιτὸ κόσμο: ὁ ἐπίσης γαλλομαθὴς Μητσάκης γνωρίζει παρακολουθώντας ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὴ γαλλικὴ λογοτεχνικὴ ἐπικαιρότητα καὶ ἀπολαμβάνει, ὡς ἀναγνώστης, ὅπως ὅλη ἡ Ἀθήνα, τὴν περίφημὴ παπαδιαμαντικὴ μετάφραση. Οἱ ἄριστες σχέσεις ἄλλωστε τῶν δύο ἀνδρῶν εἶναι πασίγνωστες. Διαβάζουμε, λόγου χάριν, ἀκριβῶς στὴν *Ἐφημερίδα*, τὸν Αὐγουστο τοῦ 1891, τὸ ἀκόλουθο ἐγκώμιο τοῦ Μητσάκη γιὰ τὸν ὁμότεχνό του: «Ὁ γράψας τὴν “Μαυρομαντηλοῦ”, τὸ “Χριστόψωμο”, τὸν “Φτωχὸν Ἀγιον” καὶ τόσα ἄλλα χρυσοτεχνήματα [...] εἶναι ποιητὴς πρωτότυπος [...], ἰδιόρρυθμος δὲ τοῦ ὕφους καλλιτέχνης. Τὰ διηγήματα τοῦ Παπαδιαμάντη μεταφέρουν ἡμᾶς εἰς τὰ “χλωρὰ μοσχοβολοῦντα νησιὰ τοῦ Αἰγαίου πελάγους”, κατὰ τὸν ποιητὴν, ὁσφραϊνόμεθα δ’ ἐν αὐτοῖς τὰ ἄνθη τῆς πατρίδος ἀποσταλαγμένα ὡς ἐντὸς εὐπεριγράφων μυροδόχων²¹». Θερμὴ συνηγορία τοῦ Μητσάκη ὑπὲρ τοῦ Παπαδιαμάντη καταγράφουμε καὶ τὴ χρονιά τῆς συγγραφῆς τοῦ *Αὐτόχειρος* (1894): «Νομίζεις ὅτι καὶ αὐτὸν τὸν Παπαδιαμάντην, τοῦ ὁποίου

τοῦλάχιστον δέχονται νὰ δημοσιεύσουν κάποτε κάτι τι καὶ καταδέχονται ἐπὶ τέλους νὰ λένε κάπου-κάπου —προφορικῶς ὅμως, νᾶχουμε καὶ τὸ νοῦ μας— ὅτι “ἔχει μέσα του κάτι τι” πάλι, δὲν τοὺς τὸ ἐπέβαλα ἐγὼ καὶ μόνον ἐγὼ, φωνάζων πρὸ χρόνων ὁλοκλήρων ὑπὲρ αὐτοῦ;²²». Δὲν ἀποκλείεται μάλιστα ὁ Μητσάκης νὰ εἶχε καὶ ἄμεση γνώση τοῦ παπαδιαμαντικοῦ *Αὐτοκτόνου*.

“Ξένο” θέλει τὸν αὐτόχειρά του ὁ Μητσάκης: «[...] ἤρχετο ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, πιθανὸν ὅμως νὰ ἦτον ἀπὸ τὴν Σμύρνην, ἴσως-ἴσως νὰ ἦτον καὶ ἀπὸ τὸν Τσεσμέν, ἀλλὰ διόλου παράξενο νὰ ἦτον καὶ ἀπ’ τὸ Βουκουρέστι²³». «Ἦτο δὲ ὁ Σακελλάριος ἀλλοδαπός²⁴», ὑπογραμμίζει ὁ Παπαδιαμάντης γιὰ τὸν δικό του «αὐτόχειρα»: ἀμφότεροι δηλαδὴ τινίζουν ἐπίμονα τὴν ἐτεροχθονία τῶν ἡρώων τους, ἐξορίζοντας κατὰ κάποιον τρόπο τὸ “μίασμα” τῆς αὐτοχειρίας ἀπὸ τὴν τοπικὴ κοινωνία καὶ νοοτροπία. «Ὁ Σακελλάριος [...] δὲν κατεδέχετο τώρα ὅπου ἔζη ἀκόμη, νὰ δώσῃ ἐνόχλησιν εἰς τὸν κόσμον μετὰ θάνατον²⁵», γράφει ὁ Παπαδιαμάντης. Καὶ ὁ προσεκτικὸς ἀναγνώστης φέρνει ἄμέσως στὸν νοῦ του ἐκεῖνο τὸ εἰρωνικὸ «ἄς μὴν ἐνοχληθῇ κανεὶς» πὺν σφυροκοπᾷ μανιωδῶς τὸν ἀφηγητὴ στὸν *Αὐτόχειρα* τοῦ Μητσάκη.

Ὁ Παπαδιαμάντης, τέλος, κλείνει τὸ κείμενό του ὑπαινισσόμενος ὅτι ὁ ἥρωάς του «μειονεκτεῖ κατὰ τὸ λογικόν²⁶», διασυνδέοντας ἔτσι τὴν αὐτοχειρία μὲ τὴν τρέλα —γεγονὸς πὺν θὰ μᾶς ὁδηγήσει ὁμαλότερα στὴν κειμενικὴ ἀτμόσφαιρα τοῦ Βιζυηνοῦ.

Αἰ συνέπειαι τῆς παλαιᾶς ἱστορίας, τῶν ὁποίων τὴ δραματικότητα, τὴ σκηνικὴ δομὴ, ὑπογραμμίζουν ὅλοι οἱ ἔγκυροι μελετητὲς τοῦ Βιζυηνοῦ, θεματίζουν βεβαίως τὴν παραφροσύνη καὶ ὄχι τὴν αὐτοχειρία. Ὡστόσο, ἡ *μελαγχολία*, ὡς φρενικὸ νόσημα, πλέκει μεθοδικὰ τὸ κουκούλι τοῦ θανάτου κατὰ μῆκος τῆς ἀφήγησης, δημιουργώντας ἀριστοτεχνικὰ τὴν αἴσθηση τῆς ἀργῆς αὐτοκτονίας. «Μεταξὺ λόγου καὶ πάθους²⁷», ὁ Βιζυηνὸς ἐπιχειρεῖ ἐδῶ ἕνα προσεκτικὸ ψυχογράφημα, μιὰν ἀνατομία τῆς ψυχικῆς διαταραχῆς, πρωτόφαντη γιὰ τὰ μέτρα τῆς “εὐτακτης” ἀθηναϊκῆς πεζογραφίας τῆς ἐποχῆς καὶ ἐφάμιλλη τῶν ψυχοδαιδάλων πὺν

1996, σσ. 161-165. Βλ. αὐτ., καὶ σσ. 131-132.

¹⁹ Βλ. Β. Καλαμαράς, «Ἑλληνικὴ βιβλιογραφία Φιοντόρ Ντοστογιέβσκι (1889-1985), *Διαβάξω*, 131 (20.11.1985), σσ. 56-60. Στὴ χρήσιμη αὐτὴ βιβλιογραφία ἄς προστεθεῖ καὶ ἡ μετάφραση τοῦ Κ. Τρικογλίδη, *Ἡ ἡμέρη γυναικα*, Φέξης, 1921.

²⁰ *Ἐφημερίς* (14.4.1889 - 1.8.1889) καὶ τώρα Θ. Δοστογιέφσκη, *Τὸ ἔγκλημα καὶ ἡ τιμωρία*, μετάφρασις Ἀλεξάνδρου Παπαδιαμάντη, Ἰδεόγραμμα, 1992. Ὁ Παπαδιαμάντης ἐπιμεταφράζει, μεταφράζει δηλαδὴ τὴ γαλλικὴ ἐκδοχὴ τοῦ Victor Derély (1884). Βλ. χρήσιμες πληροφορίες γιὰ τὴ συγκεκριμένη μεταφραστικὴ ἐργασία, ἀλλὰ καὶ γενικότερα γιὰ τὸν μεταφραστὴ Παπαδιαμάντη, στὸ *Ἐπίμετρο* τῆς ἐκδόσεως αὐτῆς, σσ. 501-510. Ὡς *Πρόλογος* ἀναδημοσιεύεται ἐδῶ τὸ ὀξυδερκὲς κείμενο τοῦ Ροῖδη, πὺν σύστηνε τὴ μετάφραση στὴν ἐκκίνησή της [*Ἐφημερίς*, 13.4.1889]: «Ἄν ὁ Ζολά, ὁ Δωδέ, οἱ Γονκούρ καὶ ὁ Μωπασάν ἀφαιροῦσιν ἀπὸ τῶν ἡρώων καὶ ἡρώιδων αὐτῶν τὸ ἔνδυμα, ἐνίοτε δὲ καὶ τὸ ὑποκάμισον, ὁ Δοστογιέφσκης ἀφαιρεῖ αὐτὸ τὸ δέριμα». Αὐτ., σελ. 9. Γιὰ τὰ «ἐπιμεταφραστικά» καὶ τὴ μεταφρασεολογικὴ ὀρολογία, βλ. Β. Μπι-

τσώρης, «Ἡ ἀτοπία τοῦ πρωτοτύπου», *Λόγου χάριν*, 1 (1990), σσ. 215-216.

²¹ *Ἐφημερίς*, 16.8.1891.

²² Ἀλ. Μωραϊτίδης, «Μία φιλολογικωτάτη ἐπιστολή», *Μὲ τοῦ βορῆ τὰ κύματα*, Σειρὰ Στ', σελ. 140. Πρόκειται γιὰ τὴν ἐπιστολὴ τοῦ Μητσάκη πρὸς τὸν Ἀλέξανδρο Μωραϊτίδη (Κέρκυρα, 12.5.1894).

²³ Μ. Μητσάκης, *Αὐτόχειρ*, Ἰστός, ὁ.π., σελ. 16.

²⁴ Ὁ αὐτοκτόνος, ὁ.π., σσ. 529 καὶ 631. Ὁ Παπαδιαμάντης μάλιστα ἐπιτείνει τὴν ἐτερότητά του: «[...] [δὲν ἐπίστευε [...]]. Ἐλεγε ὅτι ἴσως ὁ Χριστὸς, ὡς εὐσπλαγχνός ὑπὲρ πάντα νοῦν καὶ λόγον, θὰ τὸν ἐλεήσῃ, καὶ ἄς μὴ δεηθῶσιν ὑπὲρ αὐτοῦ οἱ ἱερεῖς», αὐτ., σελ. 633.

²⁵ Αὐτ., σελ. 632.

²⁶ Αὐτ., σελ. 634.

²⁷ Βλ. τὴν ὁμώνυμη πρόσφατη «Εἰσαγωγή» τῆς Μ. Δούκα, στὸν τόμο ὅπου ἡ ἴδια ἀνθολογεῖ πεζογραφικὰ καὶ ποιητικὰ κείμενα τοῦ Γ. Βιζυηνοῦ: *σειρὰ «ἡ μικρὴ κιβωτός»*, ἐκδ. Μπάστας-Πλέσσας, 1995, σσ. 9-41.

περιγράφει στὰ κείμενά του ὁ Ντοστογιέβσκι. Εὐλόγα θὰ ἀναφωνήσῃ, ἀργότερα (1949), ὁ Σικελιανός: «Ἀλλὰ τοῦτο εἶν' ἓνας Ντοστογιέφσκυ, στίς καλύτερες σελίδες του, ἓνας Ντοστογιέφσκυ-Ἑλληνας²⁸».

«Ὅπως ὑπάρχουν τρεῖς Χάριτες, τρεῖς Μοῖρες, τρεῖς Ἑρινύες, ὅπως ἀρχικά ὑπῆρχαν τρεῖς Μοῦσες, ὑπάρχουν τρεῖς θεές τῆς θλίψεως. Εἶναι οἱ *Παναγίες τῶν Θλίψεων*²⁹: ἡ Παναγία τῶν Δακρύων (*Mater Lachryrarum*), ἡ Παναγία τῶν Στεναγμῶν (*Mater Suspiriorum*) καὶ ἡ Παναγία τοῦ Ζόφου (*Mater Tenebrarum*). Αὕτη, ἡ μικρότερη, «εἶναι μητέρα κάθε παράνοιας καὶ σύμβουλος κάθε αὐτοκτονίας³⁰», χρησιμοδοτεῖ ὁ Μπωντλαῖρ σὲ κάποιες ἐμπνευσμένες σελίδες τῶν *Τεχνητῶν Παραδείσων* του. Αὕτη ἡ Παναγία τοῦ Ἑρέβους, ἡ Παναγία τῆς μελαγχολίας καὶ τῆς αὐτοκτονίας, θὰ λέγαμε, θέτει ὑπὸ τὴ σκέπη της τὸ κείμενο τοῦ Βιζυηνοῦ καὶ καθοσιώνει, κατὰ κάποιον τρόπο, τὸ «θρίαμβο τοῦ θανάτου³¹» πὺν τὸ συνέχει. Πρόκειται γιὰ τὸν ρομαντικὸ θάνατο, ἐξαχνωμένο (*sublimé*) ἀπὸ τὸ μελαγχολικὸ πάθος καὶ τὸν ἀτελέσφορο ἔρωτα: οἱ τραγικοὶ ἥρωες τῶν *Συνεπειῶν*, ἀναχωρητὲς καὶ αὐτοτιμωρούμενοι — μὲ τὸν τρόπο τοῦ ὁ καθέννας —, λυγίζουν κάτω ἀπὸ τὸ βᾶρος τῆς ἀποτυχίας, καταλαμβάνονται ἀπὸ μιὰ διαβρωτικὴ ἀβουλία καὶ ἀδράνεια, ὁδηγοῦνται βαθμὴδὸν στὴ νέκρωση (*exitus letalis*). Δὲν εἶναι διόλου τυχαῖος καὶ ἄκαιρος ὁ συσχετισμὸς πὺν γίνεται ἀνάμεσα στὴν ξανθὴ Κλάρα πὺν πεθαίνει τρελὴ ἀπὸ ἔρωτα καὶ στὴν ἐξιδανικευμένη ἀπὸ τὸν ρομαντισμὸ φριγούρα τῆς Ὁφελίας³².

Ὁ Παλαμᾶς, νεκρολογώντας τὸν Βιζυηνὸ στὰ 1896, σκιαγραφεῖ καλὰ τὴν ψυχρότητα, τὴ δυσμένεια καὶ τὴ λαιδορία, πὺν συνάντησαν στὸν καιρὸ τους τὰ κείμενα τοῦ «τουρκομερίτη» συγγραφέα: ἀποδίδει τὸ φαινόμενο σὲ «ἀποτελέσματα ἀτελοῦς ἢ κακῆς φιλολογικῆς ἀγωγῆς³³». Τὸ στίγμα τῆς φρενικῆς παράκρουσης σφράγισε τὸν βίον καὶ καθόρισε ἐπὶ μακρὸν τὴν τύχη τοῦ ἔργου του. Σήμερα, εἴμαστε σὲ θέση νὰ συνομολογοῦμε μὲ τὸν Σικελιανὸ ὅτι ὑπῆρξε «ἀπολύτως γνήσιος πρωτοπόρος» καὶ ὅτι εἶχε τὸ «μεγάλον προβάδισμα (ὁμοίον μὲ τὸ προβάδισμα τῶν σύγχρονων ἀκόμα Θρακιωτῶν “ἀναστενάρηδων”)³⁴». Ἄν μπορεῖ λοιπὸν νὰ σημαίνει ὅτιδήποτε τὸ “πρότερον” καὶ τὸ “ὕστερον” στὴν προσέγγιση τῶν κειμένων, σημειώνουμε ὅτι ὁ Βιζυηνὸς προηγεῖται στὴν αὐτοκτονολογικὴ γραφὴ, ἀνοίγει τολμηρὰ ἓνα δρόμον, τὸν ὁποῖον θὰ ἀκολουθήσουν ὁ Παπαδιαμάντης καὶ ὁ Μητσάκης — προφανῶς διατηρώντας καθέννας τὰ διακριτὰ γνωρίσματα μιᾶς ιδιόμορφης ποιητικῆς. Σημειώ-

νουμε ἐπίσης ὅτι ὁ αὐστηρὸς καὶ «ἀντιλογοτεχνικός», ὅπως τὸν κρίνουν ὀρισμένοι, Κ. Θ. Δημαρᾶς — τὸ γραμματολογικὸ πλαίσιον τοῦ ὁποῖου δὲν ἔχουμε ἀκόμη κατορθώσει νὰ ὑπερβούμε — ἐξαίρει ἀκριβῶς τὶς *Συνέπειες*, ἀποτιμώντας τὴν πεζογραφικὴ παραγωγὴ τοῦ Βιζυηνοῦ, καὶ παρατηρεῖ σχεδὸν τρυφερά: «Ἴσως μιλοῦσαν ἀκόμη μέσα του οἱ παραμυθᾶδες³⁵».

*

Φυσικὴ ἀπόληξη τῶν τριῶν “διηγημάτων” πὺν ἐξετάσαμε μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ τὸ ποιητικὸ ἀφήγημα τοῦ Ρώμου Φιλύρα *Ὁ θεατρίνος τῆς ζωῆς* (1916, χρονιὰ πὺν σβήνει ὁ Μητσάκης).

Ἀπὸ ἐκεῖ καὶ ἔπειτα, ἡ αὐτοκτονία στὴν πεζογραφία θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ ἀποτυπώνεται σὲ κείμενα καὶ μάλιστα κορυφαῖα, ὅπως π.χ. στὸ νατουραλιστικῆς σύλληψης καὶ ὠμότητος κείμενον τοῦ Θεοτόκη *Ἡ ζωὴ καὶ ὁ θάνατος τοῦ Καραβέλα* (1920). Δύσκολα ὅμως θὰ ἐπανεύρουμε τὸν ἄλυτο γόρδιον δεσμὸ πὺν ἔνωνε αὐτοκτονία καὶ λογοτεχνία, αὐτοκαταστροφὴ καὶ γραφὴ στὸ σχῆμα τοῦ διπλοῦ καταναγκασμοῦ (*double bind*): “καὶ τὸ ἓνα καὶ τὸ ἄλλο — οὔτε τὸ ἓνα οὔτε τὸ ἄλλο”: ἓνα εἶδος *λογοτεχνοκτονίας*³⁶, ὅπου ἡ λογοτεχνία φαρμακώνει τὰ ἐπίλεκτα τέκνα της καὶ ἡ λογοτεχνικὴ γραφὴ γίνεται «μελέτη θανάτου». “Ὅ,τι ἐπανευρίσκουμε συνήθως εἶναι εἴτε καταρρακωμένες ἀνθρώπινες ὑπάρξεις, μεγαλειώδεις στὴν αὐτοκαταστροφὴ τους «περιπτώσεις», ὅπου τὸ μεγαλεῖο ἀκριβῶς παραμένει στὰ ὅρια τοῦ ἀνθρώπινου, δὲν μεταγγίζεται στὸ ἔργο, εἴτε σοφὰ τεχνουργημένα κείμενα ἄψογης λογοτεχνικῆς τεχνογνωσίας πὺν θεματίζουν τὴν αὐτοκτονία ἢ, εὐρύτερα, συγκροτοῦν ὑπέροχες θανατογραφίες.

Ἀπὸ τὶς ἀράδες τῶν λίγων “αὐθεντικῶν” αὐτοκτονολογικῶν κειμένων δραπετεύει συνήθως τὸ ἄρωμα μιᾶς ματαιωμένης παιδικότητος, ἀθωότητος: ἴσως γι' αὐτὸ καὶ μοιάζει νὰ τὰ συνοδεύει ἓνα πασίγνωστο γαλλικὸ «παιδικὸν ἄσμα» (*ronde*) πὺν φθάνει σήμερα στὰ αὐτιά μας ἀχνό, μισολησμονημένο, ἀλλὰ καὶ χαρωπὸ στὴν ἀπλότητά του, γλυκόπικρο, ἀκριβέστερα, ὡς πρὸς τὴν ἀθῶα διαπίστωσή του:

Nous n'irons plus au bois,
les lauriers sont coupés
[...]

Ἴσως γι' αὐτὸ καὶ μένει σὰν τελικὸ “χάρισμα” στὰ ἀμήχανα χέρια μας, καὶ δὲν ξέρουμε πῶς νὰ τὸ βολέψουμε, ἐκεῖνο τὸ «ξερὸ δαφνόφυλλον» — πρόσχημα βίου...

²⁸ Ἀγγελου Σικελιανοῦ, *Πεζὸς λόγος*, τόμ. Ε' (φιλολογικὴ ἐπιμέλεια Γ. Π. Σαββίδης), Ἰκαρος, 1985, σελ. 241. Ἡ ἐνθουσιώδης ἐκτίμηση τοῦ Σικελιανοῦ ἀφορᾷ, ἀκριβέστερα, τὸν Μοσκόβ-Σελήμ, ἀλλὰ νομίζουμε ὅτι ἰσχύει ἐξίσου καὶ γιὰ τὶς *Συνέπειες*, τὶς ὁποῖες μνημονεύει ἰδιαίτερα στίς σελίδες 244-247. Ὁμολογουμένως, ἡ διάθλαση τοῦ Ντοστογιέβσκι στὴν καινότροπη νεοελληνικὴ πεζογραφία αὐτῆς τῆς ἐποχῆς μένει ἀνοικτὸ πρόβλημα πὺν περιμένει τὸν ἐπ'αὐτὸ μελετητὴν του.

²⁹ Σάουλ Μπωντελαῖρ, *Τεχνητοὶ Παραδείσοι*, μετάφραση Ν. Φωκᾶ, Ἑστία, 1986, σσ. 162.

³⁰ Αὐτ. σ. 165.

³¹ Βλ. τὸ κλασικὸ βιβλίον τοῦ Mario Praz, *The Romantic Agony* [1930], Oxford University Press, 1970, σσ. 28-32 καὶ 266.

³² Βλ. Π. Μουλλᾶς, «Τὸ νεοελληνικὸ διήγημα καὶ ὁ Γ. Μ. Βιζυηνός» (στὸν τόμον Γ. Μ. Βιζυηνός, *Νεοελληνικὰ διηγήματα*,

Ἑρμῆς, 1980, «Εἰσαγωγή», σελ. 92), ὅπου ἡ ἀμλετικὴ αὐτὴ παρουσία ἀποδίδεται καὶ σὲ ἐνδεχόμενη ἀπῆχηση τῆς μετάφρασης τοῦ Βικέλα (*Ἀμλέτος*, 1882). Ἄλλες «διακειμενικὲς» ἐπίσης παραμέτρους ἐπισημαίνει καὶ ὁ Μ. Χρυσανθόπουλος στὴν ἐνδιαφέρουσα προσέγγιση τῶν *Συνεπειῶν τῆς παλαιᾶς ἱστορίας*, πὺν ἐπιχειρεῖ στὴν πρόσφατη μελέτη του *Μεταξὺ φαντασίας καὶ μνήμης*, Ἑστία, 1994 («Ἡ ἐρμηνεία τῆς ἐπιθυμίας καὶ ἡ ἐπιθυμία τῆς ἐρμηνείας», σσ. 89-109).

³³ Κ. Παλαμᾶς, «Βιζυηνός», *Ἀπαντα*, τόμ. 2, ὁ.π., σελ. 157.

³⁴ Α. Σικελιανός, «Γεώργιος Βιζυηνός», *Πεζὸς λόγος*, ὁ.π., σελ. 256.

³⁵ Κ. Θ. Δημαρᾶς, *Ἱστορία τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας*, Ἰκαρος, 1975, σσ. 362 καὶ 374 ἀντίστοιχα.

³⁶ Μεταφράζουμε κατ' ἀναλογίαν τὸν ὅρον πὺν χρησιμοποιοῦσε ὁ Rimbaud γιὰ τὸν ἑαυτὸν του: «littératuricide».

Οι ακρίτες του Κολωνακίου, του Θησείου, του Ψυρρή...

του Δημήτρη Φιλιππίδη

Εδώ και αρκετό καιρό, αλλά εντονότερα τον τελευταίο περίπου μήνα, δημοσιεύονται πληροφορίες για τη δυσφορία κατοίκων σε «ακριτικές» περιοχές της Αθήνας, όπως είναι το Θησείο και το Κολωνάκι, με θέμα την εκεί ανεξέλεγκτη εξάπλωση καταστημάτων αναψυχής. (Για τον Ψυρρή δεν υπάρχουν διαμαρτυρίες γιατί, απλούστατα, δεν υπάρχουν πια κάτοικοι.)

Οι δυστυχείς δημώτες έχουν χάσει τον ύπνο τους είτε από τα φασαριόζικα μαγαζιά που ξεφύτρωσαν ανάμεσά τους είτε με τις προοπτικές που ανοίγουν μεγαλόπνοα έργα –όπως η κατ' ευφημισμόν «Ενοποίηση Αρχαιολογικών Χώρων»– που έχουν μόλις αρχίσει να δείχνουν τα δόντια τους.

Οι πληττόμενοι, τυπικά αγανακτισμένοι πολίτες, οργανώνονται (έστω την τελευταία στιγμή) σε συλλόγους και προσπαθούν να εμποδίσουν ή να προλάβουν την επέλαση των αμέτρητων μπαρ, ουζοπωλείων, μεζεδοπωλείων, εστιατορίων (συχνά κάτω από την κάλυψη άδειας λειτουργίας «καφεενείων»), που ακατάπαυστα διεισδύουν στον ιστό της γειτονιάς τους. Τα βαφτίζουν «μάστιγα», κάνουν την απαραίτητη αναδρομή στην άλλοτε φιλήσυχη ατμόσφαιρα (φευ, σήμερα χαμένη) της περιοχής τους, κάνουν έκκληση στις αρχές για να προστατευτούν από τους «νονούς της νύχτας» και απαιτούν επιτέλους έμπρακτο «έλεγχο» των επιτρεπόμενων χρήσεων.

ΤΟ «ΜΑΘΗΜΑ» ΤΗΣ ΠΛΑΚΑΣ

Το σενάριο το έχουμε ξαναδεί πριν από μια περίπου δεκαετία και βάλε, όταν τα ίδια συνέβαιναν στην Πλάκα, μόλις τότε φρεσκοαναπλασμένη και, φυσικά, ώριμη για εκμετάλλευση από τα ίδια ακριβώς «συμφέροντα». Μόνο που τότε η Πλάκα, έστω στα χαρτιά, προστατευόταν από ένα νεόκοπο νομοσχέδιο που καθόριζε σχολαστικά τις επιτρε-

πόμενες χρήσεις σε κάθε οικοδομικό τετράγωνο. Οι μάχες που χρειάστηκε τότε, και σ συνέχεια, να δοθούν από τους κατοίκους τη «γειτονιάς των Θεών» ήταν σκληρές και αυσήπτες και ό,τι σήμερα εισπράττουμε ως αποτέλεσμα θα έπρεπε κανονικά να νουθετήσει δημόσιες υπηρεσίες και κοινωνία.

Δε βαριέσαι, το «μάθημα» της Πλάκας δεν λειτούργησε όπως θα έπρεπε. Όσες «ανα-

άσεις-αναβαθμίσεις» ακολούθησαν με τη ριμη νεοφώτιστου στην Αθήνα είχαν πά- α τη σφραγίδα της αθώας, πρώτης ματιάς. Εξάρχεια, η Φωκίωνος Νέγρη, το Κολω- ικι, πιο πρόσφατα ο Ψυρρής και το Μετα- ηργείο (αύριο το αζοχώρι και τα Κά- ο Πετράλωνα, η Πει- αώς και η Αχαρνών) παίνουν στο χορό με ρισσή αφέλεια. Το ήμιοιο ξόδευε σε «α- πλάσεις για το κοινό μφέρον», οι περιο- ε επέμβασης πλήρω- ν ακριβά το «μοντέ- της πρόσχαρης ζω- » που νομοτελειικά ρς επιβαλλόταν και ποιοι επενδυτές (αυ- ς είναι ο σωστός ρος) εισέπρατταν ρημα ή παράνομα, ν έχει πολλή σημα- α στην περίπτωση ή, γιατί το κράτος ανε πάντα το πράσινο φως πριν πέσει το οτό ECU. Το να ψάχνεις τον ένοχο ανά- σα στα «βαποράκια», που απλώς καταλα- αίνουν πώς παίζεται το παιχνίδι και χρησι- ποιούν τις χρυσές ευκαιρίες, είναι μαται- ονία, αν όχι σκόπιμη υπεκφυγή.

ΑΝΥΠΟΨΙΑΣΤΟΙ, ΟΙ ΘΙΓΟΜΕΝΟΙ ΟΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΖΟΜΕΝΟΙ

α, τι λέμε τόσην ώρα, ότι περίπου φταί- η «άτιμη κοινωνία» μέσω των νόμιμων προσώπων της; Ότι οι λύκοι έχουν προ- ηφθεί για να φυλάνε τα αρνιά και ότι οι «ανοί» διευκολύνουν απλώς τη λειτουργία αγοράς; Αυτά έχουν διαπιστωθεί από υπόληπτους «περιθωριακούς» (γράφε, ο αυτούς που δεν έχουν να κερδίσουν ό τη δόσοληψία) και αγνοηθεί πανηγυρι- . Όχι ότι θα επηρεαζόταν η πολιτική του άτους, αλλά τουλάχιστον εκείνοι οι «θι- μενοι κάτοικοι» να μην έχουν τόσο καιρό ρει πρέφα; Να πρέπει, δηλαδή, να πιάσει σπίτι τους φωτιά για να αρχίσουν να φω- ζουν βοήθεια;

άπου εκεί αρχίζω να υποψιάζομαι πως η έλπιζαν και εκείνοι να εισπράξουν ό την «αναβάθμιση» της γειτονιάς τους, το να βλέπουν τις τιμές γης να ανεβαί- ν, τις πλακοστρώσεις με τα παρτέρια τα φρεσκαρίσματα στις προσόψεις να αρούν την άλλοτε γκρίζα κατάθλιψη. αλά το έχαψαν το δόλωμα! ολλά δεν είχαν καταλάβει. Σήμερα πια η

έννοια της γειτονιάς δίνει απατηλή εικόνα της πραγματικότητας, γιατί κάτοικοι (ειδι- κά στις υποβαθμισμένες περιοχές) δεν ση- μαίνει απαραίτητα και ιδιοκτήτες, που θα νοικιάζουν τα ως τώρα αζήτητα μαγαζιά και θα μεταποιήσουν ισόγεια διαμερίσμα- τα (ή ολόκληρα διώ- ροφα) σε μπαρ. Αυ- τοί που θα εκμεταλ- λευτούν τις νέες ευ- καιρίες και εκείνοι που θα έρθουν κατό- πιν να διασκεδάσουν στα νέα μαγαζιά θα έρθουν από άλλες πε- ριοχές. Όλη πια η πό- λη είναι ανοιχτή και προσφέρεται στην αγορά για κατανάλω- ση. Με το αυτοκίνη- το, με τη μηχανή σή- μερα βρίσκεσαι οπουδήποτε θες, κα- ταργώντας τις απο- στάσεις.

Αλλά και κάτι άλλο ίσως σπουδαιότερο: η παράδοση της πόλης στη λατρεία της «νυ- χτερινής ζωής», η στροφή της κοινωνίας προς εκλεπτυσμένες ποικιλίες αναψυχής, η ακόρεστη δίψα για το εξωτικό και το εκκε- ντρικό σημαίνουν πως συνεχώς μεταλλάσ- σονται ριζικά οι «προδιαγραφές» των ανα- γκιών (τα «στάνταρ ζωής») των κατοίκων της πόλης. Η πράξη βροντοφωνάζει ότι κάτι σημαντικό έχει αλλάξει γύρω μας, ότι έχει ανοίξει μια μεγάλη νέα «αγορά» και εμείς είμαστε ακόμα κολλημένοι στα ρετρό μο- ντέλα του 1950-60. Ούτε καν ρίχνουμε μια ματιά στα «σπέσιαλ» περιοδικά με τους μο- νολεκτικούς τίτλους που κρέμονται στα πε- ρίπτερα. Δεν ξέρουμε πώς να ανταποκρι- θούμε στις απαιτήσεις των καιρών, πώς σχεδιάζουμε γι' αυτή την άγνωστή μας κα- τάσταση.

Σαν τις τόσο συμπαθητικές κατά τα άλλα κυρίες των θρησκευτικών συλλόγων, σε- μνές και ενάρετες, με τα ομοιόμορφα κο- τσάκια τους διαβαίνουμε βιαστικά μήπως και πέσουμε στην αμαρτία. Δεοντολογικά απολιθώματα, αναπολούμε νοσταλγικά χα- μένους παραδείσους (που δεν υπήρξαν πο- τέ) και πάμε να ελέγξουμε το πρόβλημα με εξορκισμούς. Γι' αυτό ίσως είναι πιο εύκο- λο να μιλά κανείς για βραδυκίνητη γραφει- οκρατία, για αδιάστατους μαφιόζους, για νυχτερινή γόλαση. Δεν θίγεται κανείς με αυτά, είναι ανώδυνα χαπάκια για να ξε- χνιόμαστε.

**Υποψιάζομαι πως οι
κάτοικοι κάτι έλπιζαν να
εισπράξουν από την
«αναβάθμιση» της γειτονιάς
τους, με το να βλέπουν τις
τιμές γης να ανεβαίνουν, τις
πλακοστρώσεις με τα
παρτέρια να λαμπρύνουν την
άλλοτε γκρίζα κατάθλιψη...**

ΒΙΚΤΩΡ ΙΒΑΝΟΒΙΤΣ ΥΠΕΡΡΕΑΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ «ΥΠΕΡΡΕΑΛΙΣΜΟΙ» ΕΛΛΑΔΑ - ΡΟΥΜΑΝΙΑ - ΙΣΠΑΝΟΦΩΝΕΣ ΧΩΡΕΣ

ΒΙΚΤΩΡ ΙΒΑΝΟΒΙΤΣ
ΥΠΕΡΡΕΑΛΙΣΜΟΣ
ΚΑΙ «ΥΠΕΡΡΕΑΛΙΣΜΟΙ»
ΕΛΛΑΔΑ - ΡΟΥΜΑΝΙΑ -
ΙΣΠΑΝΟΦΩΝΕΣ ΧΩΡΕΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΑΘΗΝΑ 1996

Στην Ελλάδα, στην Ρουμανία και στις ισπανόφωνες χώρες ο υπερρεαλισμός εμφανίστηκε και εξελίχθηκε σε απόσταση και απόκλιση από το (παρισινό) «Κέντρο» και από τα «κεντρικά» πρότυπα. Γι' αυτό και παρουσιάζει ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά, που στοιχειοθετούν την ιδέα των *παραλλήλων βίων* του στους παραπάνω τρεις χώρους. Το βιβλίο του Βίκτωρα Ιβάνοβιτς ερευνά τις σχετικές αναλογίες, αλλά και λειτουργικές ομοιότητες, με στόχο την επεξεργασία ενός «περιφερειακού» υπερρεαλιστικού μοντέλου. Συμπερασματικά:

- Από τυπολογικής σκοπιάς, ο μεν ελληνικός και ισπανόφωνος υπερρεαλισμός αναπτύσσουν την «εξημερωμένη» εκδοχή του ρεύματος, ενώ ο ρουμανικός οδηγεί τα δεδομένα του σε έναν ακραίο παροξυσμό.
- Και στις δύο περιπτώσεις, το αποτέλεσμα είναι, από ιστορικής πλευράς, η υπέρβαση του νεωτερικού «παραδείγματος» (στο οποίο ανήκει ο υπερρεαλισμός), στην κατεύθυνση του μεταμοντέρνου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

του ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΑΡΙΤΟΥ

«Δικαίως», τελικά, εισέπραξε
εννιά Όσκαρ ο Άγγλος ασθενής,
αφού, παρ' ότι δεν ήταν
χολλυγουντιανή
(υπερ)παραγωγή, κατέβαλε
φιλότιμες προσπάθειες εν μέρει
να το πετύχει και, κατά το
υπόλοιπο, να τη θυμίζει.

Η αβάσταχτη «ασθένεια» των Όσκαρ

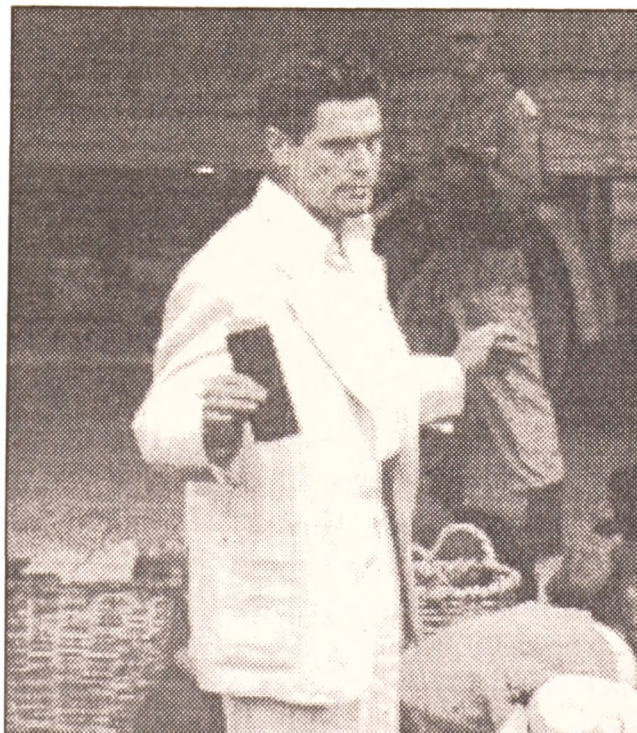
Συνεπώς, ήταν φυσικό οι
«έχοντες» τη λογική και την
αρμοδιότητα της απονομής των
ανεκλάλητων βραβείων, να
επιβραβεύσουν, και μάλιστα
αφειδώλευτα, την εν λόγω ταινία.

Η FOX δεν δέχθηκε να αναλάβει,
όπως της προτάθηκε, το (οικονο-
μικό) βάρος της παραγωγής·
ίσως τώρα να το φυσάει και να
μην κρυώνει. Βέβαια, σπάνια
μεν, αλλά κάνει και τέτοια λάθη το Χόλ-
λυγουντ. Εκεί, όμως, που παραμένει
αλάνθαστο, είναι το ποιους ΔΕΝ βρα-
βεύει: Τσάπλιν, Χίτσκοκ, Ουέλς, Σκορ-
σέζε, Όλτμαν, Κιούμπρικ... Φυσικά, ευ-
τυχώς, γιατί αυτά κι αν θα ήταν λάθη για
τη χολλυγουντιανή συνέπεια!

Η διάρκεια 165 λεπτών ταινία, που
αποτελεί σεναριακή διασκευή από τον
ίδιο τον σκηνοθέτη του ομώνυμου μυθι-
στορήματος του Μάικλ Οντάντζι, διαθέ-

τει ένα πολύ λιτό στόρυ στο βασικό του
άξονα: Κοντά στο τέλος του Β' Παγκοσμί-
ου ένα μικρό ιδιωτικό αεροπλάνο καταρ-
ρίπτεται από τα συμμαχικά πυρά στην έρη-
μο Σαχάρα. Ο βαριά τραυματισμένος και
με καθολικά εγκαύματα πιλότος του (Ρέι
Φάινς) περισυλλέγεται από Βεδουίνους,
οι οποίοι τον παραδίδουν σε συμμαχικό
νοσοκομείο. Στη συνέχεια, μεταφέρεται
στη Νότια Ιταλία. Η νοσοκόμα που τον
φροντίζει (Ζυλιέτ Μπινός) διαπιστώνο-
ντας ότι ο Άγγλος ασθενής βρίσκεται στο
τέλος του, εγκαθίσταται μαζί του σε ένα
εγκαταλειμμένο μοναστήρι. Αργότερα, θα
προστεθούν ένας Ινδός
αξιωματικός, ναρκωλευ-
τής και ένας πρώην κατά-
σκοπος των συμμάχων ονό-
ματι Μους Καραβάτζιο
(Γουίλιαμ Νταφόε)...

Θα 'λεγε κανείς ότι ο
Άγγλος ασθενής ανήκει πε-
ρισσότερο στον παραγωγό
του Σαούλ Ζάεντζ (του οποίου ο πεθερός
είναι Έλληνας και ζει στην Κόρινθο!), πα-
ρά στον ιταλικής καταγωγής Άγγλο σκηνο-
θέτη, Άντονι Μινγκέλα. Γνωστός μας ο
Ζάεντζ και από άλλες επιτυχίες του (*Η φω-
λιά του κούκου*, *Αμαντέους*, *Η αβάσταχτη
ελαφρότητα του είναι*), κατόρθωσε σε τού-

Ο Γουίλιαμ Νταφόε, Άγγλος ασθενής

τη την ταινία να βάλει τη δική του σφρα-
δα της γενικής σκηνοθετικής γραμμής: Κι-
σμοπολίτικος, εξωτικός κινηματογράφος
όπως ακριβώς έτσι αποκαλούσαμε και τη
αντίστοιχη λογοτεχνία του μεσοπολέμου
την επική δηλαδή διάσταση της εικόνας
χωρίς την αντίστοιχη εσωτερική. Κατα-
σμός δράσης, κατά κανόνα αναιτιολόγη-
της, τόπος και τοπία φυγής όπου αναπτύ-
σσονται ο τυχοδιωκτισμός, η πλήξη, οι με-
ραίοι ήρωες και ηρωίδες, οι μεγάλοι έρ-
τες, η δραματική υπερβολή· ότι, φυσικά,
στερείται ο καθημερινός άνθρωπος γι' α-
υτό και θα μετατραπεί εύκολα σε εισιτήριο
στο ταμείο της σκοτεινής αίθουσας και α-
συνέχεια σε θεατή της πολυθρόνας μπρο-
στην τηλεοπτική συσκευή. «Δικαίως», λε-
πόν, τα Όσκαρ...

Ο άγνωστός μας, μέχρι χθες, Α. Μινγκέ-
λα υποτάχθηκε στη λογική της *Αβάσταχ-
τη ελαφρότητας* (αλλά εδώ απουσιάζει
Κούντερα) και του Τσάι στη Σαχάρα (χω-
ρίς τον Πωλ Μπόουλς) σε μια πράγματι
επιτυχημένη γενναιοδωρία του επιδερμ-
κού και της ψυχο-φυγικής καθήλωσης.

Η ταινία δεν προσφέρει μεγάλες ερμ-
νείες, γιατί το είδος δεν τις προϋποθέτει.
Όλα έπρεπε να υποταχθούν σε έναν καλ-
υπολογισμένο μέσο σταθμητή που θα μπ-
ρεί να κερδίσει, κεντρίζοντάς τα, τα εύ-
λα συναισθήματα τού –με το τεράστιο
αριθμητικό διάνυσμα– μέσου θεα-
τηρίου, εκεί που η ταινία γίνεται αφ-
ελιστικά αποδεκτή –γιατί συμβαίνει κι
αυτό– είναι στις επιμέρους σκηνοθετι-
κές επιτεύξεις. Ευρηματικές σεκάνς, καλ-
δουλεμένες, συχνά με δημιουργική άποψ-
Η Ρεπεράζ άψογο: Τυνησία και Τροσκάν
Φωτογραφία (του Τζων Σηλ) καθηλωτική
ποιότητας. Μουσική επένδυση (του Γκι-
μπριελ Γιαρέντ) δημιουργική, και δίκαιη
το Όσκαρ που κέρδισε. Μοντάζ αλάνθασ-
το. Όμως, η ερμηνεία της Μπινός λίγο
και αδιάφορη για το Όσκαρ που κέρδισε.
Ίσως να μας φταίει και η... «μπλε» ανά-
μνηση του Κισλόφσκι. Όταν, τελικά, επι-
χειρείται το άθροισμα αυτής της προσπά-
θειας, διαπιστώνεις ότι, απλώς, πρόκειται
για ταινία μιας χρήσεως.

ΠΕΤΡΟΣ ΑΜΠΑΤΖΟΓΛΟΥ

*Ο έρωτας είναι μια δημιουργία,
μια συνειδητή φαντασία, είναι ένα
συναισθηματικό τετέλεστο, και
πέφτεις στην παγίδα... Από πού
ξεκινάει αυτή η μαγεία; Ίσως να
είναι αύρα του σώματος, ακτινοβολία
που εκπέμπει κανείς άθελά του,
σήματα που φεύγουν και προκαλούν...*

**Αναζητώντας
τη μαγεία του έρωτα,
δύο νέοι άνθρωποι
συναντιούνται τυχαία.
Στην τύχη θ' αφήσουν
και την επόμενη
συνάντησή τους...**

Στη σιωπή του έρωτα

ΚΕΔΡΟΣ
ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

του ΘΑΝΑΣΗ ΜΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ

Ο Νίκος Κρυωνίδης
ανασυνδέει χαρές και
τραύματα της παιδικής (του)

Πειράματα κρυ(ω)νικής σε παιχνίδια

ηλικίας μέσα από εννοιολογικές
εγκαταστάσεις. Η πρώτη του
έκθεση στην Αθήνα,
στις "Πλειάδες".

«Μπορείς να αρχίσεις συγυρίζοντας
τούτο το δωμάτιο», είπε η μαμά του.

«Μα-»

«Έλα, εσύ πον'σαι καλό παιδί».

Και με αυτή την κουβέντα, τον άφησε
μόνο του να συγυρίσει.

Σιγομουρμουρίζοντας στον εαυτό του,
έριξε μια ματιά στο δωμάτιο. Ούτε καν
ακατάστατο δεν ήταν. Υπήρχαν ένα δυο
παιχνίδια σκορπισμένα εδώ και 'κεί,
κάνα δυο συρτάρια ανοιχτά, μερικά
ρούχα που κρέμονταν από αυτά. Το
δωμάτιο ήταν μια χαρά.

Clive Barker

Ο Κλέφτης του Πάντοτε

Με τίτλο *Mammals and Tools* (Θη-
λαστικά και Εργαλεία) και υπό-
τίτλο «Αναθήματα σ' έναν μόλις
χαμένο πολιτισμό», ο **Νίκος**
Κρυωνίδης κάνει την πρώτη του
αυτόνομη κάθοδο στα εικαστικά πράγμα-
τα της Αθήνας, προερχόμενος από τη Θεσ-
σαλονίκη (αν και γεννημένος στη Ξάνθη
το 1963). Εν τω μεταξύ, η συμμετοχή του

Ζώα, παιχνίδια
ready mades,
σε μια σύνθεση
του Νίκου
Κρυωνίδη.

στο «Spring Collection» στο Σπίτι της Κύ-
πρου, περίπου ένα χρόνο πριν, είχε κάνει τη
δική της αίσθηση. Εκεί παρουσίαζε ένα περι-
βάλλον με πλαστικά παιχνίδια, ζώακια και
μεταχειρισμένα οικιακά gadgets-κατάλοι-
πα αστικής/οικογενειακής μνήμης, κάπου
ανάμεσα στη σκληρότητα των installations
καθημερινότητας του Ilya Kabakov, ενός με-
ταλλαγμένου Lewis Carroll και μιας μελλο-
ντολογικής εκδοχής άθικτων αρχαιολογικών
ευρημάτων (τύπου Πομπηίας). Τα πλαστικά
πολυμερή που συνθέτουν ουσιαστικά το σύ-
νολο των αντικειμένων που μας περιβάλλουν
φαίνεται ότι έχουν όλα τα εχέγγυα μακρο-
βιότητας. Οι Φαραώ θα τα λάτρευαν, οι οικο-
λόγοι (λογικά) τα έχουν βάλει στο στόχα-
στρο.

Μαθητής των του Γιώργου Λαζόγκα, πρωτο-
εκθέτει στη Θεσσαλονίκη έργα (τελάρια) που
βρίσκονται σε έντονο διάλογο με τη δουλειά
του δασκάλου του. Η αρχιτεκτονική του παι-
δεία περίμενε την τρέχουσα έκθεσή του για
να διεκδικήσει την οργάνωση του χώρου και
των έργων. Αυτά που συμβαίνουν σήμερα
στη δουλειά του Κρυωνίδη ανοίγουν έναν
ολότελα διαφορετικό δρόμο, κατ' αρχήν για
τον ίδιο και στη συνέχεια για όλους (μας). Αν
και το στοιχείο υποβόσκει εδώ και καιρό στη
δουλειά του, για πρώτη φορά εμφανίζει ξε-
κάθαρα δείγματα μιας χιουμοριστικής εννοι-
ολογικής δουλειάς, σε μεγάλο βαθμό ευθυ-
γραμμισμένης με τα διεθνή ρεύματα της δε-
καετίας μας. Αλλά και για πρώτη(;) φορά, το
έργο του τον φέρνει κοντά σε μια εκλεκτή
«οικογένεια» καλλιτεχνών που συμπεριλαμ-
βάνει από «χειρωνακτες» όπως ο **Αντώνης**
Μιχαηλίδης, ο **Άγγελος Παπαδημητρίου**, ο
Νίκος Μπαίκας, ο **Νίκος Χαραλαμπίδης** ή
ακόμη και ο (Γάλλος) **Guy Limon** μέχρι τους
«χειριστές» των πλαστικών μέσων όπως ο

Μίλτος Μανέτας, ο **Πολύδωρος Καρυ-
φύλλης** ή η **Μαρία Παπαδημητρίου**.

Μια καταγραφή καταστάσεων και ατμο-
σφαιρας της παιδικής ηλικίας που, όμως,
μπορεί να έχει δια-ηλικιακές χρήσεις μέσ-
από τις εννοιολογικές σπαζοκεφαλίες που
στήνει. Μεγάλος ο πειρασμός να βγάλει κα-
νείς τον φροΐδιστή που κρύβουμε όλοι (έ-
μεσα μας αλλά και μεγάλος ο πειρασμός να
πολλαπλασιάσει τις Duchamp-ικές δυνατά-
τητες εξέλιξης των προτάσεων του Κρυωνί-
δη. Παιδική ηλικία: Η τηλεόραση κυρίαρχη
διαπαιδαγώγηση για τα σημερινά παιδιά ε-
ναι απύσχα στην εκδοχή/μνήμη του καλλιτε-
χνη. Ίσως στη δική του εμπειρία δεν εί-
(ακόμη) μια κρατούσα θέση. Αντ' αυτής τα
πλαστικά παιχνιδάκια των ψιλικατζίδικων
της Ελλάδας της Δικτατορίας μοιάζουν να
ήταν οι πρωταγωνιστές του παιδικού δωμα-
τίου/κήπου/πεζοδρομίου της εποχής. Ένα
εξωτισμός δωματίου που έχει την πολυμέ-
ρεια να συμπεριλάβει (σχεδόν) κάθε είδους
μέλος του ζωικού βασιλείου. Σε εκδοχή απ-
πλαστικό, φυσικά. Αρκούδες, Σκύλοι, Τι-
γρεις, Καμηλοπαρδάλεις (πιθανότατα τα
αγαπημένο του ζώο), Άλογα, Τάρανδοι, Βί-
σωνες, Αλεπούδες, Στρατιωτάκια (αυτά δε
είναι ζώα αλλά κι αυτό συζητιέται), Ασβό-
Αγριογούρουνα, Ψάρια, Καγκουρού, Κρο-
κόδειλοι (ή μήπως Αλλιγάτορες;), Χιμπα-
τζήδες, Ελέφαντες,... Γιατί άραγε απουσι-
ζουν οι γάτες; Κάθε είδος μέσα από (συνει-
δητά) υπερδεμένες κλίμακες
παιχνιδιών/ready made. Η μετα-βιομηχανι-
κή εκδοχή της παιδικότητας ή, μήπως, μια
μετα-πυρηνική "Αλίκη στη Χώρα των Θαυ-
μάτων";

Μνήμες-φαντάσματα της παιδικής ηλικίας
αλλά και εννοιολογική νεο-ποπ στροφή.
Την (αισθητική) πατρότητα διεκδικούν εξί-

σου ο **Marcel Duchamp**, ο **Andy Warhol**, ο **Walt Disney** και τα παιχνίδια της **Mattel**. Κορυφές ανάμεσα στα (υπερβολικά ίσως) πολλά εκθέματα των Πλειάδων έξι έργα: Οκτώ σκύλοι πανομοιότυπα στημένοι στη σιάση του (διάσημου πλέον) σκύλου **Nipper** της δισκογραφικής εταιρείας **RCA** περικυκλώνουν με ενδιαφέρον μια στέρνα όπου έχουν καταβυθιστεί δύο μαχητικά αεροσκάφη σε κλίμακα αλαλούμι. Σουρρεαλισμός τύπου '90s ή σημειολογική αλληγορία; Δύο (πλαστικοί) Ινδιάνοι κωπηλατούν μέσα σε ένα κανώ κουβαλώντας ένα (νεκρό;) άλογο που στέκεται ανάσκελα. Γουέστερν θέατρο του παραλόγου. Δυο τρεις πολικές (άσπρες) αρκούδες καδράρονται μέσα σε ένα χορταστικό πλαίσιο από άσπρη γούνα. Ο **John Waters** στη Χώρα των Πάγων. Ο έλικας ενός ακινητοποιημένου ελικοπτέρου περιστρέφεται από τρία μουλάρια. Από πλαστικό, βέβαια. Ένας μοτοσυκλετιστής καταδιώκει ένα ποντίκι κραδαίνοντας έναν (εκτός κλίμακας) ελέφαντα. Σε ένα άλλο έργο (τοί-

κλείεται να μην προβληματίσει έναν ήδη πονηρεμένο επισκέπτη. Και τα ερωτήματα που θα τεθούν φυσιολογικά είναι μέρος του παιχνιδιού που έντεχνα στήνει ο καλλιτέχνης. Σε ένα απόλυτα λειτουργικό (η αρχιτεκτονική παιδεία;) και γοητευτικά στημένο ready-made ζώων-παιχνιδιών τι χρειάζεται άραγε ένα φόντο με πινελιές πριν, μετά και ανάμεσα από τον **Pollock**; Αυτό όμως το έχει ήδη αφήσει πίσω του. Αν μπορούσαμε να προβλέψουμε τα επόμενα βήματα του **Κρυωνίδη**, θα λέγαμε ότι σιγά σιγά το έργο του θα απεμπολήσει τελείως (ήδη έχει αρχίσει να το κάνει) τις ζωγραφικές επεμβάσεις προς όφελος πιο στρατηγικών τακτικών οικειοποίησης και (ίσως) προς την κατεύθυνση της κατασκευής αντί του ready made. Ή (σε μια άλλη πρόβλεψη) μπορούμε να φανταστούμε μια performance με τον ίδιο τον καλλιτέχνη να παίζει με τα (αγαπημένα) παιχνίδια του επί ώρες αδιαφορώντας για τη παρουσία του κοινού. Άλλωστε, είμαστε πεπεισμένοι ότι αυτό γίνεται κατ' ιδίαν και κατ' εξακολούθηση. Ίσως κάτι

Γιατί, απ' όλα τα ζώα, προτιμά πιο πολύ την καμηλοπάρδαλη;

ου), οι αρχές και οι φόρμες του **De Stijl** νασκολοπίζονται μέσα από τη χρήση στρατού σκωτσέζικου καρώ υφάσματος σε έναν άνναβο σταυρολέξου. Μια κατ' εξοχήν τέλη του **cocooning** που δικαιώνεται όταν χειρίζεται τις καταστάσεις και δεν τις αφήνει σχολίαστες όπως σε ένα άλλο έργο, όπου ντίστοιχα αντικείμενα κρεμούνται στον ρίχο μέσα σε σακουλάκια. Ουσιαστικά σχολίαστα.

Η έκθεση του **Κρυωνίδη** στις Πλειάδες απο-

τέτοιο να είναι απαραίτητο για να κλείσει η τελετουργική ανασύσταση της (χαμένης) παιδικής ηλικίας. Ο **Christian Boltanski** έφθασε να ανακατασκευάσει όλα τα φετίχ της δικής του αλλά και να ξανατραγουδήσει όλα τα παιδικά τραγουδάκια και νανουρισματα που θυμόταν από τότε. Κάτι που σε ψήγματα είχε ενσωματώσει και ο **Joseph Beuys** στο έργο του. Θεραπευτικό. Ούτως ή άλλως το θεματολογικό πεδίο που άνοιξε μοιάζει τεράστιο. Ο **Freud** θα ενέκρινε.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ τροχαλία

Γριβαίων 5 - 106 80 Αθήνα

Τηλ. 36.46.426 - Fax: 36.21.932

Έντουαρντ Έβερετ ΣΕΛΙΔΕΣ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ

1819, Κέρκυρα - Ιωάννινα - Μετέωρα -
Τύρναβος - Δελφοί - Αθήνα - Καλάβρυτα
- Κωνσταντινούπολη - Βουκουρέστι.

Εισαγωγή - Μετάφραση - Σχόλια:

ΑΝΤΕΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ

Επιμέλεια & Σχόλια εικονογράφησης:

ΣΤΑΘΗΣ ΦΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

238 σελ., 14 x 21 cm, 27 εικ., 3.800 δρχ.

Με καθυστέρηση εκατόν εβδομήντα πέντε χρόνων εκδίδεται το αδημοσίευτο ημερολόγιο του Έντουαρντ Έβερετ, μια σημαντική μαρτυρία για την Ελλάδα του 1819 και τον φιλελληνισμό.

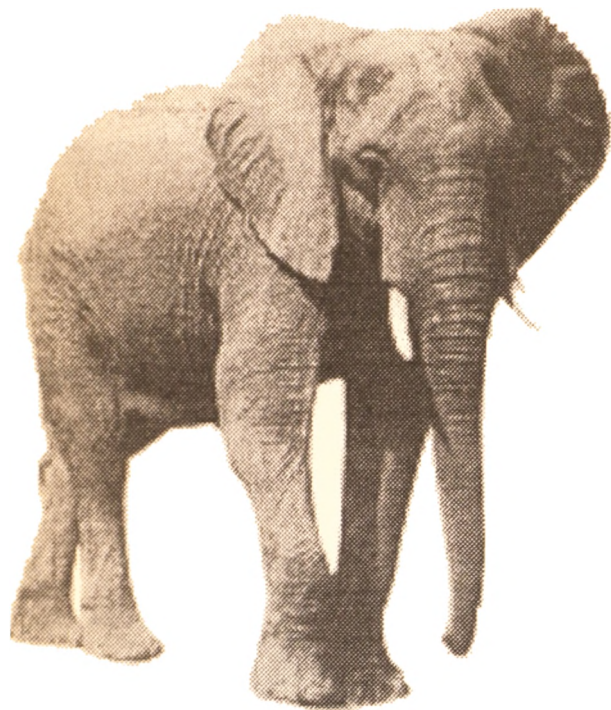
Στον Έβερετ ανήκει η τιμή ότι είναι ο πρώτος γνωστός Αμερικανός που συνδύαζε το λόγο ενδιαφέρον για την αρχαιότητα και συγχρόνως διέθετε εκείνη την παιδεία που τον κατηύθυνε στη μελέτη της μεσαιωνικής και νεότερης Ελλάδας: συναναστράφηκε Έλληνες κατά τη διάρκεια των σπουδών του στη Γερμανία και επιδίωξε να γνωρίσει επιφανείς Έλληνες, όπως λ.χ. τον Κοραή στο Παρίσι: συναντήθηκε με τον Βύρωνα -του οποίου το έργο γνώριζε ήδη- αμέσως μόλις έφτασε στην Ευρώπη: ασχολήθηκε με την εκμάθηση της νεοελληνικής γλώσσας: περιηγήθηκε την Ελλάδα και κατέγραψε τις εντυπώσεις του σε ημερολόγιο: επιστρέφοντας στην Αμερική έδωσε την πολιτική μάχη του φιλελληνισμού με όσους τρόπους διέθετε.

Η σκέψη να πλαισιωθεί το εξαιρετικά ενδιαφέρον κείμενο του Έβερετ με εικονογραφία βασισμένη σχεδόν αποκλειστικά σε σχέδια του **Ντυπρέ** (1789-1837) έγινε γιατί κατά σύμπτωση αμφότεροι ακολούθησαν σχεδόν ταυτόχρονα την ίδια διαδρομή από την Κέρκυρα προς την Αθήνα.

Τα Άγρια & τα Ήμερα

του Παναγιώτη Ιωαννίδη

ΑΣΚΗΣΗ ΑΙΣΘΗΣΕΩΝ

Η Μιτσούκο Ούτσιντα γεννήθηκε το 1948 στην Ιαπωνία. Όπως κάθε κορίτσι καλής οικογενείας, ξεκίνησε και εκείνη από νωρίς μαθήματα πιάνου. Όμως, μονάχα όταν, στα 12 της χρόνια, ο πατέρας της τοποθετήθηκε στην πρεσβεία της Βιέννης, άρχισε να νιώθει τη λυτρωτική δύναμη της μουσικής. Μετάγγισε σ' αυτήν το αρχικό ενδιαφέρον της για τη φιλοσοφία και τα μαθηματικά, και της αφιερώθηκε. Τόσο που, όταν στα 16 της οι γονείς της επέστρεψαν στην Ιαπωνία, εκείνη επέλεξε να παραμείνει στην Αυστρία για να διαπιστώσει αν όντως μπορούσε να γίνει μουσικός: «Δεν είχα ιδέα». Και, αρνούμενη τις περιορισμένες προοπτικές που προσφέρει η πατρίδα της στις κοπέλες της τάξης της –απομακρυνόμενη από το αναμενόμενο που συνήθως σημαίνει κάθε πατρίδα για τον καθένα– έγινε μια μεγάλη μουσικός. «Αν δεν είχαμε φύγει από την Ιαπωνία, ποτέ δεν θα είχα γίνει επαγγελματίας. Υπό μία έννοια, έγινα μουσικός, αντίθετα προς κάθε προσδοκία.»

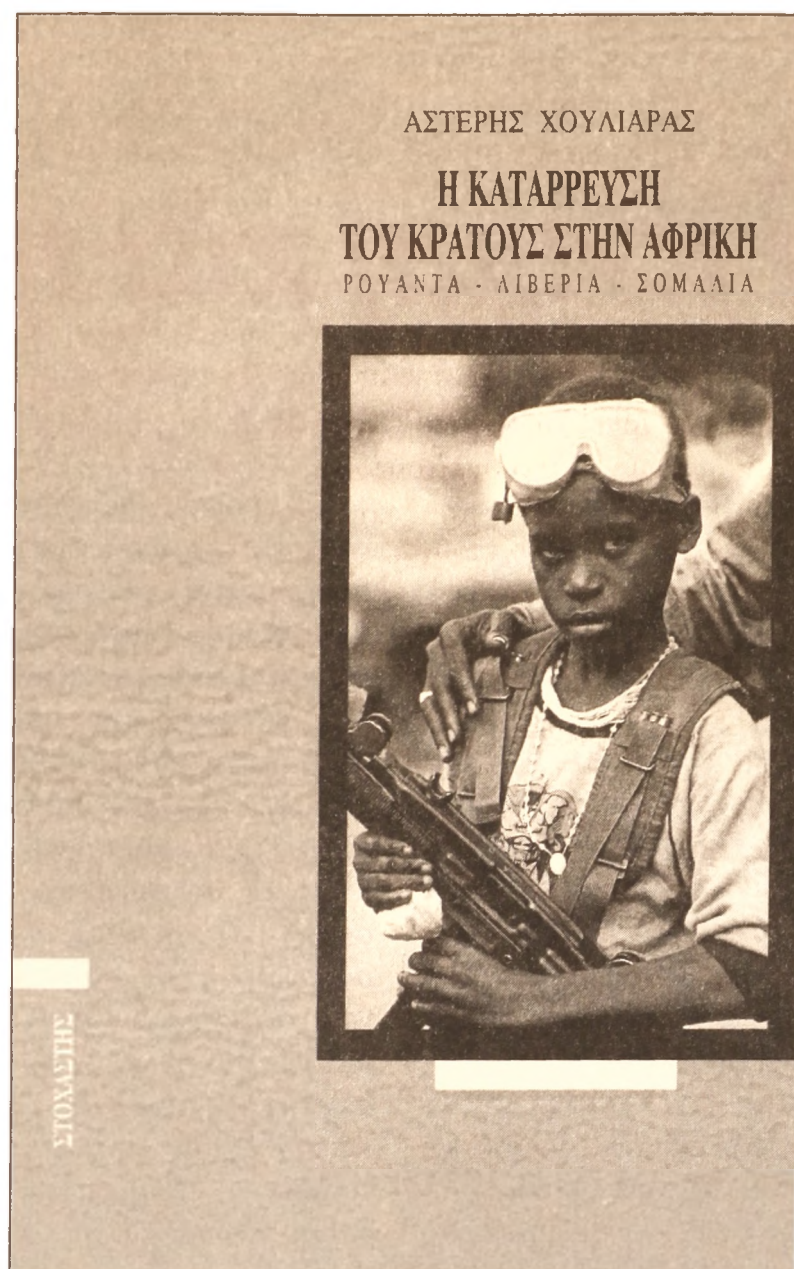
Πολλοί την κατηγορούν ως εγκεφαλική. Στον Μότσαρτ –έχει ηχογραφήσει όλα τα κονσέρτα και τις σονάτες για πιάνο, για δε τις τελευταίες έλαβε το βραβείο «Δίσκος της χρονιάς 1988» του περιοδικού *Gramophone*– η χάρη αναβλύζει από την προσήλωσή της στο κείμενο και όχι από ανάλαφρα χαριτωμένους τονισμούς και στολισμούς. Επιμένει πως η γραφή του Μότσαρτ, για οποιοδήποτε όργανο, παρακολουθεί πάντα την ανθρώπινη φωνή, γι' αυτό και στο παίξιμό της συχνά αναπαράγει τη «δυσκολία» της φωνής να «γεφυρώσει» δυο απομακρυσμένες νότες. Αποκαλυπτικά, στο απατηλά απλό και αθώο Andante της σονάτας K545 («μια μικρή σονάτα για πλίκτρα για αρχάριους», κατά τον συνθέτη της), όπου, ξεπλέοντας την ανάμνηση εκατομμυρίων ανύποπτων παιδικών χεριών που έχουν περάσει από πάνω του, ξαναβρίσκουμε τον στενό του σύνδεσμο με την ερωτικά παραδομένη άρια «Dalla sua pace» («Από την ηρεμία της ψυχής της / Κρέμεται και η δική μου»). Στο κονσέρτο του Ραβέλ, διασκεδάζει με τις τζαζ αποχρώσεις· στις Σπονδές του Ντεμπυσσύ, είναι στιλπνή και ολοκάθαρη· στο κονσέρτο του Σαίνμπεργκ, ο προσωπικός ερμηνευτικός μόχθος της κάνει ένα «δυσνόητο» έργο, προσιτό και εύκολο στην παρακολούθηση: η «παράλογη» αλληλουχία ήχων καθίσταται, τελικά, αυτονόητη.

Πώς τα καταφέρνει; «Πρέπει να κατανοήσω, να ταυτιστώ. Να αναλύσω τα μουσικά δεδομένα σε ποια νότα συμβαίνει η αλλοίωση της κλίμακας, ποια είναι η κύρια νότα μιας συγχορδίας και ούτω καθεξής. Κι ύστερα πρέπει να νιώσω ολόκληρο το έργο υπό το φως αυτής της κατανόησης.» Στόχος της να εξαφανιστεί η προσωπικότητά της πίσω από το έργο – και ας το ξέρει πως είναι αδύνατον. Όμως, δεν βιάζεται· πιστεύει στη μακριά, αργή ανάπτυξη, στην αβίαστη προετοιμασία. Χαρίζει στον εαυτό της όλον το χρόνο που χρειάζεται για να κάνει όλα τα απαραίτητα λάθη – κατ' ιδίαν. «Είναι μεγάλο λάθος να πιστεύουμε πως τα πράγματα πρέπει πάντα να είναι εύκολα. Καθετί που κάτι αξίζει στη ζωή, χρειάζεται προσπάθεια.» Ίσως εδώ να βρίσκεται το μυστικό της, η ομορφιά και το βάθος –χωρίς βάρος– που φέρνει σε ό,τι αγγίζει.

Έχει δηλώσει κατ' επανάληψιν ότι θα παίξει δημοσίως τα 48 *Πρελούδια και Φούγκες* του Μπαχ μόνο στα εβδομηκοστά γενέθλιά της. Και το εννοεί: «Είναι τόσο πολύπλοκα. Κι ας λένε πως οι συνθέτες του 20ού αιώνα είναι πολύπλοκοι!» Δεν είναι, λοιπόν, τυχαίο που για πρώτη της επιλογή, ανάμεσα στους 10 δίσκους που υποθετικά θα έπαιρνε μαζί της σε ένα ερημονήσι, διάλεξε τη σουίτα αρ. 1 για τσέλο του Μπαχ. Αυτό που εκ πρώτης όψεως φαίνεται περιέργο, είναι πως ζήτησε την εκδοχή του Πάμπλο Καζάλς, ενός ερμηνευτή πασίγνωστου για το πάθος του, την εμφατική μουσικότητα. Από την άλλη, επέλεξε επίσης ηχογραφήσεις υπό τη διεύθυνση του Μπέντζαμιν Μπρίττεν, ενός από τους διαυγέστερους μαέστρους. Αλλά ίσως διαύγεια και παραφορά, αισθησιασμός και ασκητισμός, να μην είναι παρά οι δύο όψεις του ίδιου νομίσματος. Ακόμα καλύτερα: η συνταγή του κράματος που θα δώσει ένα νόμισμα λαμπερό και αυθεντικό μαζί.

[Οι φράσεις της Μ.Ο. που παρατίθενται προέρχονται από το άρθρο της Φιόνα Μάντοκς στο *BBC Music Magazine* του Απριλίου].

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ

Στη δεκαετία του '90, 1.350.000 άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους και 4.700.000 αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τις εστίες τους σε τρία μικρά κράτη της Αφρικής: στη Λιβερία, τη Σομαλία και τη Ρουάντα. Το βιβλίο αυτό διερευνά τα αίτια των τριών εμφυλίων πολέμων. Παράλληλα, εξετάζει την κατάρρευση των τριών κρατών που προκλήθηκε από τις βίαιες συγκρούσεις. Παραδόξως, αν και ο διπολικός κόσμος αποτελούσε ήδη παρελθόν, οι παράγοντες που οδήγησαν σε κατάρρευση και εμπόδισαν τις τρεις αφρικανικές χώρες να ανακτήσουν κάποια κεντρική εξουσία είναι, σε μεγάλο βαθμό, εξωτερικοί. Η ξένη διπλωματική παρέμβαση προκάλεσε τη γενοκτονία στη Ρουάντα, ενώ ξένες στρατιωτικές επεμβάσεις (των Νιγηριανών στη Λιβερία και των Αμερικανών στη Σομαλία) ενέτειναν τις συγκρούσεις συμβάλλοντας στη διατήρηση του κενού που δημιουργήθηκε με την κατάρρευση του κράτους. Το βιβλίο αυτό με την τεκμηρίωση και την σαφήνιά του, μας βοηθάει στο να καλύψουμε ένα υπαρκτό κενό, να κατανοήσουμε δηλαδή ουσιαστικά τα όσα συγκλονιστικά συμβαίνουν στην Μαύρη Ήπειρο και που καθημερινά παρακολουθούμε στις οθόνες μας ή διαβάζουμε στον Τύπο.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

Μαυρομιχάλη 39, τηλ. 3601956, 3610445, fax: 3610445, Αθήνα 106 80

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

1. Μαυρομιχάλη 39, τηλ. 3601956, 3610445, fax: 3610445, Αθήνα 106 80

2. Πεσμαζόγλου 5, Στοά Αρσάκη, τηλ. 3312413, Αθήνα 105 64

Παρά-μυθοι της Τασούλας
Καραγεωργίου
(εικονογράφηση: Μπέτυ
Αράπη, εκδ. Δίαιλος,
1996).

Πρόκειται για μικρές
γοητευτικές αφηγήσεις,
κάτι σαν παραμύθια με
έναν ανάλαφρο διδακτισμό,
αλλά και ζωντανεμένα μέσα
από το διάλογο. Γραμμένα
για ένα κοινό χωρίς ηλικία
με τον τρόπο ενός παιδιού
που ενηλικιώνεται. Οι
παρα-μύθοι δεν διστάζουν
πότε πότε να καταφεύγουν
και στην πίεση: «φεγγαράκι
μου λαμπρό / κρέμομαι από
την κόψη σου / δείξε μου
λιγάκι / και την άλλη όψη
σου / φεγγαράκι μου
λαμπρό / κάνει κρύο
σήμερα / ντύσε με στ'
ασήμια σου / γδύσε με απ'
τα εφήμερα / φεγγαράκι
μου λαμπρό / τ' όνειρό μου
σπάει / φτιάξε απ' τα
κομμάτια του / φεγγαρένια
χάη / φεγγαράκι μου
λαμπρό / έλα στο σκοτάδι
μου / και με το ραβδάκι σου
/ ξύπνησε ένα χάδι μου.»

Ρυθμοί και φόβου
ποιήματα του **Μιχάλη**
Πιερή (εκδ. Πλανόδιον,
1996) μέσα σε
περιπλανήσεις σώματος
και ψυχής γραμμένα,
ποιήματα όπου η αποδημία
κυριαρχεί· άλλοτε γίνεται
σπαρταγμός ξενιτεμένου κι
άλλοτε απόγνωση του
αποχωρισμού: «Μα είναι η
δουλειά μου λες
προσζένημα / με μυρωδιές
και χρώματα μεταξοτά /
θάλασσες μακρινές και
ποταμούς / μ' ανάλαφρες
κινήσεις. Το ποίημα / έχει
γεννηθεί μες στα ταξίδια
μου. / Στάζει ακόμα αίμα
αγαπημένων γυναικών
που τρύπησαν το στήθος /
την καρδιά μου κι έστρεψα

ΒΙΒΛΙΟΥ

Η μνήμη και η πίστη

Αντώνης Φωστιέρης
Η σκέψη ανήκει στο πένθος
Εκδόσεις Καστανιώτη
Αθήνα 1996

«Η ελπίδα είναι η μνήμη της
επιθυμίας», γράφει ο **Μπαλ-
ζάκ. Ο Αντώνης Φωστιέρης**, με
τα καινούργια, θαυμάσια ποιή-
ματά του και με τον δικό του
υπαινικτικό τρόπο, έρχεται να
προσθέσει: η ελπίδα είναι η
επιθυμία της μνήμης.

Θα μπορούσε να αναρωτηθεί
κανείς: η σκέψη και η μνήμη, το
πένθος και η ελπίδα, είναι άρα-
γε έννοιες ταυτόσημες; Και βέ-
βαια όχι, τουλάχιστον με βάση
το μηχανισμό της τρέχουσας
λογικής. Όμως, μέσα στην ποί-
ηση οι λέξεις και οι έννοιες, οι
σημασίες και οι συνειρμοί απο-
κτούν το βάθος που τους αξίζει,
λάμπουνε πάλι με λάμψη και-
νούργια. *Η σκέψη ανήκει στο
πένθος* δεν είναι, λοιπόν, μια
ελεγεία για ό,τι έχει ήδη χαθεί,
όπως εύκολα ο τίτλος μπορεί
να μας παραπλανήσει να νομί-
σουμε. Είναι σχεδόν το αντίθε-
το: το προμήνυμα μιας ευτυχίας
δύσκολης, που μπορεί να κατα-
κτηθεί μόνον μέσα από πόνο
και στέρηση. Η σκέψη ανήκει
στο πένθος, αλλά ένα πένθος
που οδηγεί στην αγαλλίαση της
ολοκλήρωσης, όπως στη φύση η
μία εποχή διαδέχεται την άλλη,
με φράσεις θανάτου και αναγέν-
νησης.

Ο τόνος των ποιημάτων του
βιβλίου έχει κάτι το ιερατικό

και απόλυτο, οι στίχοι μοιά-
ζουν με σφραγίδες πάνω στο
άσπρο χαρτί – ο Αντώνης Φω-
στιέρης φτάνει εδώ στην πλήρη
ωριμότητά του ως ποιητής. Ποί-
ηση γενναιόδωρη, απλόχερη,
αλλά ταυτόχρονα συμπυκνωμέ-
νη, τέλεια, όπου τίποτα δεν
μπορείς να προσθέσεις και τί-
ποτα να αφαιρέσεις: «Ωραία
φωτιά / Τι κρεματόριο φαντα-
σίας βουκολικής κάθε σου φλό-
γα / Παρομοίωση πάθους που
υψώνει συχνά το ευτελές / Σε
ακριβό παρανάλωμα. / Κοιτάω
τις σπίθες των ματιών σου. Τις
εύστροφες / Περιελίξεις της φι-
δίσιας γλώσσας σου / Και πώς
με κίνηση χορευτική αλλά με
μέθοδο / Καταβροχθίζεις όγ-
κους θηραμάτων. / Έτσι, σαν
έρωτας. / Όσο ξεσταίνεις, τόσο
αφανίζεις».

Στίχοι τελετουργικοί οι στίχοι
όλου του βιβλίου, σαν ύμνοι
που μέσα τους ηχούν κρυστάλ-
λινες νότες. Που αποκρυσταλ-
λώνουν τη στιγμή, την εφήμερη
και τη θεϊκά αθάνατη. Είναι η
στιγμή που φεύγει, αλλά δεν
εξαφανίζεται. Μετεωρίζεται
μέσα στο χρόνο, μαζί με το ποί-
ημα που την αιχμαλώτισε. Σαν
μνήμη, σκέψη, πένθος, μέλλου-
σα ελπίδα, αναμονή: «*Η προσ-
δοκία ταιριάζει στην ανάμνηση.*
*/ Και οι δυο παραχαράζουν όσο
δύνανται / Την ατυχή πραγμα-
τικότητα. Το βλέπεις».* Ο Φω-
στιέρης γράφει με την ακραία
σκληρότητα της αγάπης και της
τρυφερότητας, μας κάνει να
αναπολούμε αυτό που θα μπο-

ρούσε να είναι η ζωή, αν αφ-
ναμε την ψυχή μας ελεύθερη.

Τι είναι το γράψιμο, τι είναι
ποίηση; Περίσσευμα ζωής
πένθος διαρκείας; Μια οξει-
κραυγή ή μια παρατεταμένη
σιωπή; «*Προσποιούμενος σι-
χνά συγκινήσεις / Κατάντη
ευαίσθητος*», λέει επιγραμματι-
κά ο Αντώνης Φωστιέρης. Με-
πως, λοιπόν, η ποίηση είναι, τι
λικά, και πάνω απ' όλα, μι-
καλλιέργεια ευαισθησίας, μι-
προσποίηση στο θέατρο τη
ζωής, όπου κάτι πάντα λείπει
κάτι δεν μας αρκεί και μο-
αφήνει εγκαταλειμμένους στ'
μισά του δρόμου; Αυτή η έλλει-
ψη προβάλλει δραματική στ'
ποίημα «*Μεταποίηση*», καθώ
αφορά όχι μόνον τον ποιητή
πλέον ή ένα μεμονωμένο άτο-
μο, αλλά παίρνει τεράστιες
διαστάσεις κοινωνικού φαινο-
μένου, καθώς αφορά έναν ολό-
κληρο λαό και τον ξεπεσμό του.
Τον δικό μας λαό και τον δικό
μας ξεπεσμό: ακόμα και οι ση-
μερινοί «*αναρχικούληδες τω-
βορείων προαστίων και του κεν-
τρου*» δεν είναι παρά τα χλω-
μά κακέκτυπα ενός Αλκιβιάδη
που, πριν από είκοσι πέντε ολό-
κληρους αιώνες, τόλμησε να
ακρωτηριάσει τα αγάλματα της
πόλης, «*αφήνοντας ευνούχο
έναν θεό*».

Αφού «*ανέσπερο λάμπει το
σκοτάδι*», αφού και «*του λύκου
η ευωχία / μες στα χυμένα εντό-
σθια δορκάδος*» εξαγνίζεται
από το «*θαύμα της
νομοτέλειας*», αφού με την «*ω-*

να σοφία λιλιπούτειου τέρα-
» μια μικρή αράχνη «σε κλω-
ύλα σάλιου παραμόνευε / να
ιδέψει το άπιαστο», αφού
ς αυτός ο κόσμος με τις φαι-
ενικές του αντιφάσεις και
αντιθέσεις του ξαναβρίσκει
στην ποίηση του Αντώνη
σιέρη την ενότητά του,
ρούμε ίσως στο ερώτημα
Αμιλετ να απαντήσουμε τώ-

ρα με κατάφαση: «Να ζει».

«Τη νοσταλγία εκείνη / τη νο-
στάλησα», λέει ένα ποίημα στο
Η σκέψη ανήκει στο πένθος –
και, ίσως, αυτοί είναι από τους
πιο τρυφερούς, τους πιο νο-
σταλγικούς στίχους που έχω πο-
τέ διαβάσει. Αν, όμως, πράγμα-
τι «η ελπίδα είναι η μνήμη της
επιθυμίας», θα 'λεγα ότι η «νο-
σταλγία της νοσταλγίας» του

Φωστιέρη είναι κατά βάθος νο-
σταλγία για τη μνήμη, για ό,τι
πιο προσωπικό και ιερό διαθέ-
τει στην ατομικότητά του ο άν-
θρωπος. Άλλωστε, με μια άλλη
οπτική, στη μνήμη εσωκλείεται
η έννοια της πίστης, και ο Θεός
είναι η βαθιά, η απέραντη μνή-
μη του σύμπαντος.

Μαργαρίτα Καραπάνου

Παιδικές μνήμες

Γιάννης Κακουλίδης

Ελληνικός Θάνατος

Δ. Περίπλους

Ιούλιος 1996

αφημιστής και παραγωγός
εορταστικών εκπομπών, ο
Γιάννης Κακουλίδης –ξεκίνη-
σε στιχουργός την εποχή του
«κυματός» και ποιητής και
θεωρησιογράφος ακόμα,
είναι ένα άλμα στη λογοτεχνί-
του πορεία με το πεζογρά-
μα *Ελληνικός θάνατος*. Πρό-
κειται για 12+1 μυθιστορίες –ή
μυθιστόρημα με 12+1 κε-
φάλαια– που διαδραματίζονται
από τη δεκαετία του '50 στο
πρό του Πειραιά, σε μια
πόλη που οι αριστεροί, όταν
ζούσαν στις φυλακές και
εξορίες, βρίσκονταν υπό το
θεσπώς τρόμου του μετεμφυ-
λικού κράτους, κυριότερος
προσωπός του οποίου ήταν ο
χοφύλακας.

Το υπό που συνδέει τις μυθιστο-
ρίες είναι ο θάνατος: θάνατος
πολεμικός, θάνατος απροσδόκη-
τος, θάνατος από καρδιακή
επιβολή, αυτοκτονία, θάνα-
τος σε τροχαίο. Ο αφηγητής-
συγγραφέας θυμάται περιστα-
τικά θανάτου που συνέβησαν
στη παιδικά του χρόνια, σε μια
πολιτική της εργατοσύνης με
πράγινες, νταβατζήδες, εφο-
πλισμένους, ναυτικούς, παγοπώλες,
πατάδες, πλανόδιους δοσά-

δες, μανταρίστρες. Μνημονεύει
κάποια χαρακτηριστικά στοι-
χεία τα οποία είχαν σημαδέψει
εκείνη την ταραγμένη δεκαε-
τία, άγνωστα στις σημερινές γε-
νιές που μεγαλώνουν υπό τη
σκιά της τηλεόρασης, σε ανή-
λιαγα διαμερίσματα πολυκα-
τοικιών: τα σπίτια με τα ακρο-
κέραμα, τα μπρούτζινα ρόπτρα
στις πόρτες, τις μπιγκόνιες στις
γλάστρες, το τρινάλ, το μπρι-
γιόλ, την αλυσίδα, το μαγκάλι με
τον πυρήνα, τα τοιγάρα Μα-
τσάγγος, τη Ναργκίς στις ινδι-
κές ταινίες, τη θρεψίνη, τον
Μπέμπη, τον Μουράτη και τον
Υφραντή, τον Γαβαλά, τον Περ-
πινιάδη και τον Αναγνωστάκη,
τα τραμ και τους τραμβαγέρη-
δες, τα πιστοποιητικά κοινωνι-
κών φρονιμάτων.

Ο συγγραφέας υιοθετώντας
ένα χιουμοριστικό στυλ γρα-
φής που θυμίζει τον Νίκο Τσι-
φόρο στα *Παιδιά της πιάτσας*
και χρησιμοποιώντας παράλ-
ληλα ένα δραματικό ύφος που
αγγίζει την τραγικότητα, ανα-
συνθέτει μια σκληρή εποχή
της ελληνικής ιστορίας βάσει
βιωμάτων της παιδικής ηλι-
κίας. Μια ηλικία πλημμυρι-
σμένη από αρώματα, τραγού-
δια και μοιρολόγια: από τα
παραμύθια της Κατοχής, της
Αντίστασης και της Απελευθέ-
ρωσης: τις σχολικές γιορτές,
τις παρελάσεις, τις γκαγκστε-
ρικές ταινίες και τα πρώτα

ερωτικά ραντεβού.

Ο Γιάννης Κακουλίδης, ανε-
ξάρτητα αν έχει βιώσει τα περι-
στατικά που αφηγείται –είναι
τόσο περιεκτικά σε καταστά-
σεις και νοήματα που δεν απο-
κλείεται να τα έχει επινοήσει–
με κανένα τρόπο δεν πρέπει να
μπει στη χορεία εκείνων των
λογοτεχνών (ή μη), οι οποίοι
έχουν κατακλύσει τη βιβλιαγο-
ρά με τις αναμνήσεις τους και
τις αναμνήσεις της γιαγιάς
τους. Η γιαγιά Ελεονώρα του
βιβλίου –μπορεί να είναι η για-
γιά του συγγραφέα, αλλά και
να μην είναι– αποτελεί απλώς
τον συνδετικό κρίκο των ιστο-
ριών, αφού με αυτήν αρχίζει η
αφήγηση στην πρώτη ιστορία,
όταν υπόσχεται στον εγγονό
της να του αγοράσει γραμμό-
φωνο και πλάκες «άμια γυρίσει
ο μπάμπας από την εξορία»,
και με αυτήν κλείνει η τελευ-
ταία, με την επιστροφή του εξό-
ριστου στο σπίτι του, όταν αυτή
έχει ήδη πεθάνει χωρίς να προ-
λάβει να τον δει.

Ο *Ελληνικός θάνατος* είναι
καθαρή λογοτεχνία, περιέχει
ιστορίες τρυφερές που συγκι-
νούν, προκαλούν συνειρμούς
και κομίζουν στους νοσταλγούς
της χαμένης νιότης –νιότη κα-
θόλου ειδυλλιακή, βεβαίως–
καταστάσεις καταχωνιασμένες
στην άκρη της μνήμης και πρό-
σωπα λησμονημένα.

Φίλιππος Φιλίππου

με ρίξαν / σε γκρεμό και
σώθηκαν. Μ' αυτές /
χαθήκανε. Για να 'ναι αυτό
το ποίημα.»

Στο σήμερα και το αύριο
του σχολείου αναφέρεται
εκτενώς το περιοδικό *Η
λέσχη των εκπαιδευτικών*
(τχ. 17, εκδ. Πατάκη,
Μάρτιος-Μάιος 1997):
βέβαια, η συζήτηση επί της
ουσίας έχει αρχίσει και
όλοι πια κατανοούμε ότι η
κρίση του σχολείου
συνδέεται με τη συνολική
κρίση της κοινωνίας μας.
Ευτυχώς οι υπεύθυνοι της
έκδοσης φαίνεται να
γνωρίζουν αυτή την
αλήθεια πολύ καλά και
αναλαμβάνουν με
υπευθυνότητα το δύσκολο
εγχείρημα μιας συζήτησης
εκ των έσω. Καιρός ήταν...

Τον

απολαυστικό... νεκρικό
διάλογο επινοεί ο Άλκης
Αγγέλου για να εκθέσει τις
απόψεις τους για τον
Καίσαρη Δαπόντε, έναν
απ' τους σημαντικούς
συγγραφείς του 18ου
αιώνα. Ο *Κήπος Χαρίτων*
(επιμ. Άλκη Αγγέλου, εκδ.
Εστία, NEB. 1997), ένα
έμμετρο αφήγημα-ποταμός
που διαβάζεται ακόμη και
σήμερα ευχάριστα: «Και
ένα τζεκουρόπουλο είχα κι
εκαθερνούσα / πεύκα,
εληές, πρινάρια, και όλο
πελεκούσα / και πότ' εληές
εφύτευα, πότ' αχλαδιές δε
πάλιν, / ποτέ μηλιές,
αμυγδαλιές με δόξαν μου
μεγάλην, / ποτέ δε και
λαχανικά, πρασάκια και
σκορδάκια, / κι
εχαίρομουν στα χώματα,
καθώς συ στα φλωράκια. /
Μέσα εις ένα βρίσκομουν
εγώ κήπον χαρίτων...

Ο Χαρτοκόπτης

καταπολεμά...

Mala lex

ΕΔΩ ΚΑΙ ΚΑΜΠΟΣΑ χρόνια, σε συναντήσεις φιλολόγων ή σε αίθουσες διδασκαλίας, επιχειρώ να διαβάσω ή να διδάξω ποιήματα του Κυριάκου Χαραλαμπίδη, λόγου χάρη το σχεδόν υπερβατικό «Εν γαστρί» της συλλογής Θόλος, το φιλοδίκαιο και ορθοδόξως αιρετικό «Ηλίας Σαμάρας», ή το παραδείσιο «New Moon, Hyde Parke, Sky Blue» της Μεθιστορίας. Δεν ξέρω τι κατάλοιπα αφήνει η ανάγνωσή τους, η απονομή πάντως του Κρατικού Βραβείου Ποίησης 1995 στη Μεθιστορία στερέωσε τη βεβαιότητά μου ότι η επιμονή μου να διαβάζω ποιήματα του Χαραλαμπίδη σε συναδέλφους και μαθητές δεν οφειλόταν σε τύφλωση με αίτιο τη μακροχρόνια φιλία μας.

ΤΙΣ ΠΡΟΑΛΛΕΣ, ΟΜΩΣ, αποσβολώθηκα, όταν διάβασα, καθυστερημένα, σε ελληνικό λογοτεχνικό περιοδικό τα εξής: «Επίσης, το βραβείο στον Κύπριο ποιητή κ. Κυριάκο Χαραλαμπίδη δημιουργεί προηγούμενο, εκτός και αν ο κ. Χαραλαμπίδης έχει διπλή υπηκοότητα, διότι ο Νόμος προβλέπει να απονέμονται τα βραβεία σε Ελλαδίτες “ελλαδικής υπηκοότητας”»!

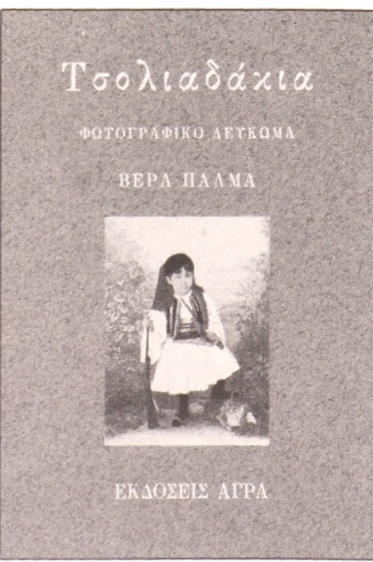
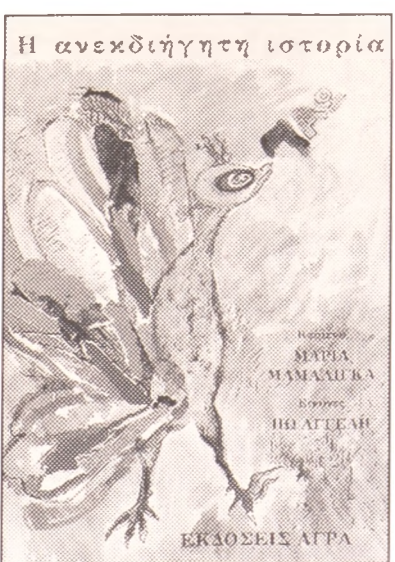
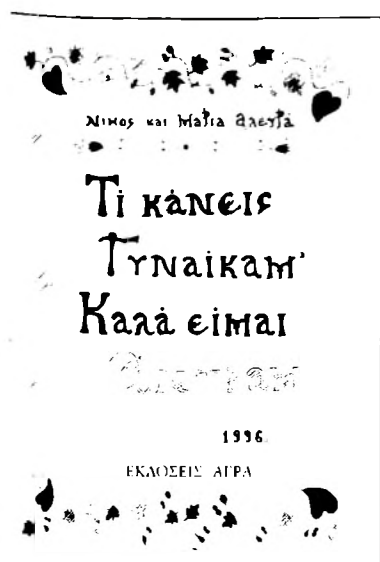
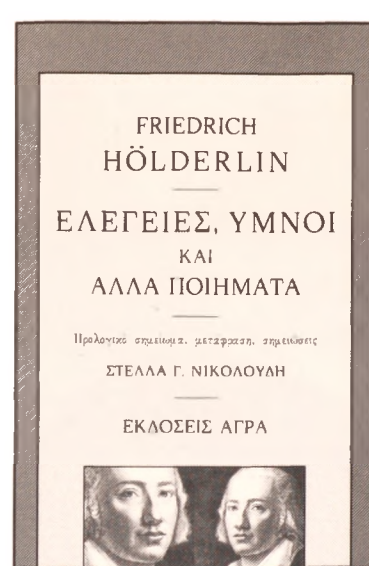
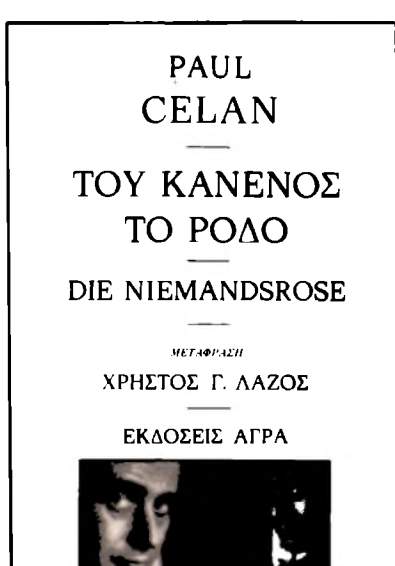
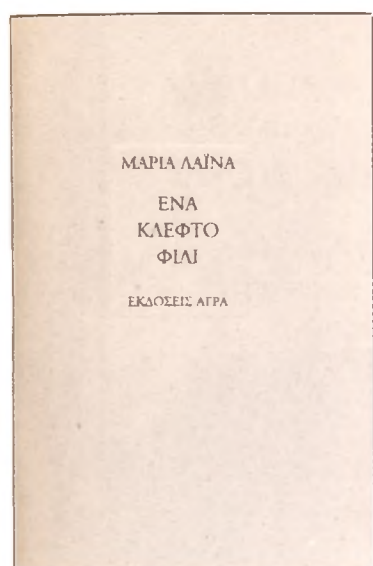
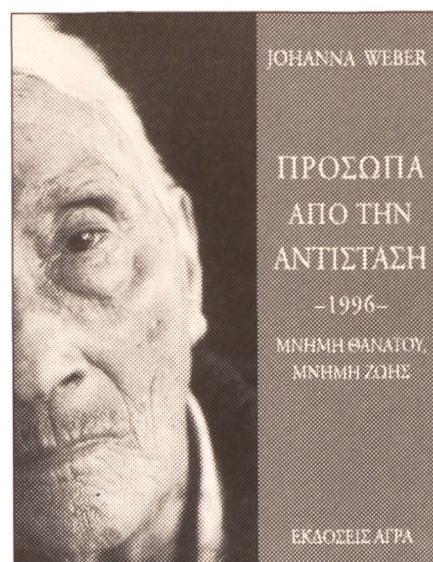
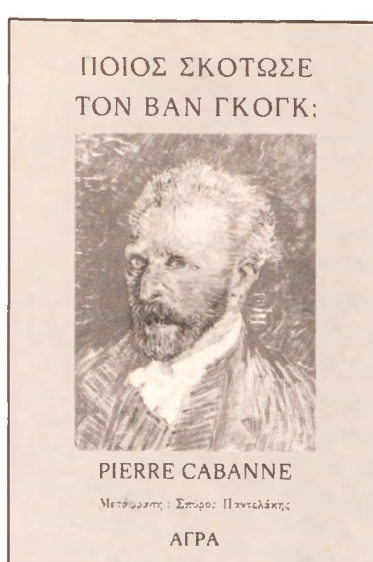
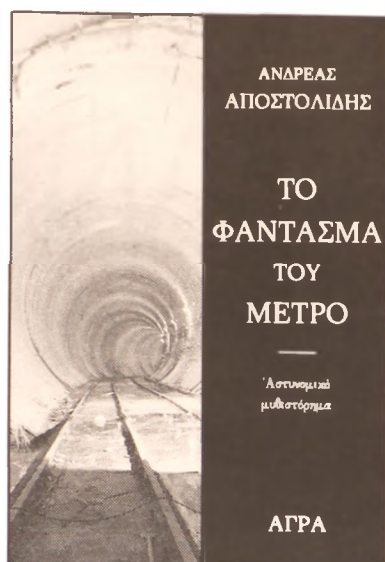
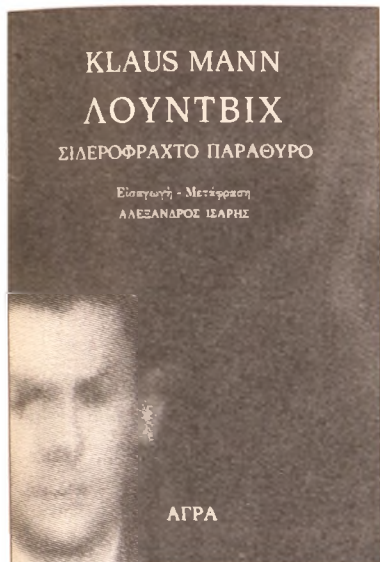
ΚΡΙΜΑ ΣΤΟ ΝΟΜΟ, αν προβλέπει κάτι τέτοιο, κρίμα και στον φίλο σχολιογράφο που τον επικαλείται. Και τρεις φορές εύγε στην επιτροπή, που αγνόησε το ανθρωποκτόνο γράμμα του ρωμαϊκού *dura lex sed lex* και τίμησε το έργο που της ανατέθηκε περιγράφοντας τον κακό νόμο (*mala lex*) και βραβεύοντας τη Μεθιστορία. Έτσι, υπάρχει ελπίδα να παγιωθεί το προηγούμενο, που φοβάται ο σημειωματογράφος, και να υπερβαίνεται ο νόμος –«το πνεύμα ζωοποιεί»– κάθε φορά που θα μας έρχονται από μακριά ελληνικές φωνές σαν του Χαραλαμπίδη. Γιατί αν ο νομοθέτης έλαβε τόσο μίζερη πρόνοια για τους ελλαδικούς λογοτέχνες, ο Καβάφης όμως θέσπισε πως η πιο πολύτιμη ιδιότης είναι το ασύνоро Ελληνικώς.

ΑΠΟ ΤΟΝ
Ν.Δ.
ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

ΟΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ ΣΤΗ ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

Νίκος Πλουμπίδης

Νίκος Βαβούδης

Η θρυλική ασυρματίστρια

Ρούλα Λαζαρίδου

Κώστας Φιλίνης

Αντώνης Μπριλάκης

Σταύρος Κασιμάτης

Βαγγέλης Καβαδίας

Άννα Σολωμού

Κική Βουδούρη

*Το βιβλίο που δεν τόλμησε
κανένας να γράψει*

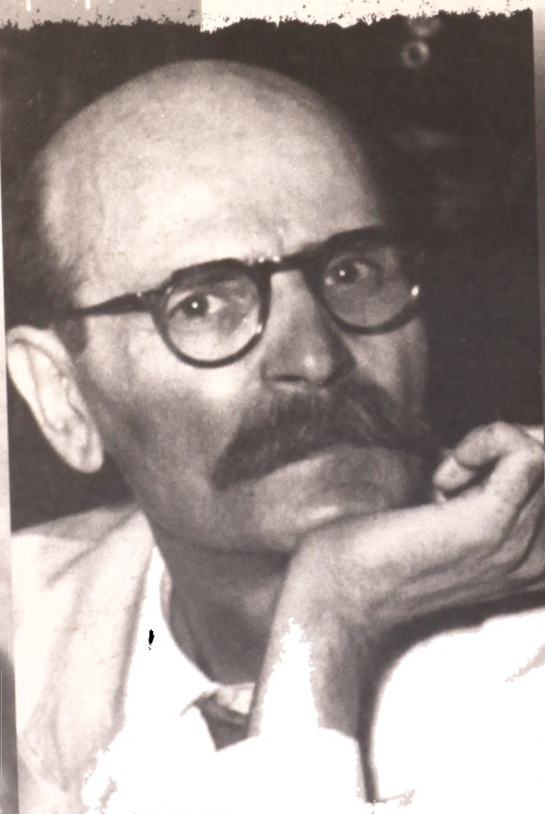
ΣΤΑΥΡΟΣ ΚΑΣΙΜΑΤΗΣ

ΟΙ ΠΑΡΑΝΟΜΟΙ

ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΚΑΙ ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΑ

Εισαγωγή: Φίλιππος Ηλιού

*Η ασύλληπτη ιστορία των ανθρώπων που
κράτησαν ζωντανό το επαναστατικό κίνημα
σε μια Ελλάδα που ξυπνούσε κάθε πρωί
για να μετρήσει τα εκτελεσμένα παιδιά της*

Φώφη Λαζάρου
Φάνης Πασπαλιάρης
Γιούλια Λιναρδάτου

Κυκλοφορεί από τις εκδόσεις
ΦΙΛΙΣΤΩΡ

ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΕΣ - ΔΙΑΝΟΜΗ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΑΘ. Π. ΧΡΙΣΤΑΚΗΣ Ιπποκράτους 10, τηλ. 36 07 876

ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΥ Γραβιάς 9-13, τηλ. 38 07 689